

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYAL ETKİ
DEĞERLENDİRMESİ (SED) İLİŞKİSİ
KAPSAMINDA İSTANBUL İLİ
ZEYTİNBURNU İLÇESİ SÜMER MAHALLESİ
ÖRNEĞİNİN İRDELENMESİ

Tuba DEMİREL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aralık-2019
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Tuba Demirel tarafından hazırlanan “**Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) İlişkisi Kapsamında İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi Örneğinin İrdelenmesi**” adlı tez çalışması 29/11/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan

Doç. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Neslihan SERDAROĞLU SAĞ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Semiha Sultan TEKKANAT

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

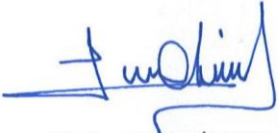
Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Tuba DEMİREL

29.11.2019

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ (SED) İLİŞKİSİ KAPSAMINDA İSTANBUL İLİ ZEYTİNBURNU İLÇESİ SÜMER MAHALLESİ ÖRNEĞİNİN İRDELENMESİ

Tuba DEMİREL

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Neslihan SERDAROĞLU SAĞ

2019, 137 Sayfa

Jüri

**Doç. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan SERDAROĞLU SAĞ
Dr. Öğr. Üyesi Semiha Sultan TEKKANAT**

Kentsel dönüşümde en önemli problemlerden birisi sosyal etkilerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yetersiz olması ve özellikle dönüşüm alanında yaşayan halkın beklentilerinin yönetilmesine yönelik stratejilerin, sosyal etki değerlendirmesi yapılmaksızın belirlenerek başarıya ulaşamamasıdır. Bu tez çalışmasında kentsel dönüşüm sonucunda yaşayanlar üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin, sosyal etki değerlendirmesi ile ortadan kaldırılabileceği düşüncesinden hareketle öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Kentsel dönüşüm ve sosyal etki değerlendirmesine yönelik literatür çalışmasının akabinde, İstanbul Kenti Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi örnekleminde alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) uluslararası literatürde 1960'lı yıllardan itibaren, ulusal literatürde de 1990'lı yıllardan itibaren tartışılmaya başlayan bir kavram olmuştur. Tezin literatür araştırması bölümünde aktarılan sosyal etki değerlendirmesine yönelik yapılan çalışmalarda, Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) yöntem kartlarından biri olarak belirtilen "Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi" kullanılarak alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu yönetime ilişkin, literatürden derlenen bilgiler ve alana özel değerlendirmelerle yeniden düzenlenen kartlardan faydalanarak derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmeler sonucu, kentsel dönüşüm proje alanının Sosyal Etki Değerlendirmesi ile dün-bugün-yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal değişimleri ortaya konulmuş ve öneriler geliştirilmiştir.

Görüşme sonuçlarına göre, Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm alanında yaşayanlar mahalleye yönelik değerlendirmelerinde mahalle kültürünün, mevcut çarşının ve küçük esnafın varlığını sürdürmesi, sosyal aktivite ve ortak kullanım alanlarının geliştirilmesi ve yerel iş olanaklarının artırılması konularına vurgu yapmışlardır. Sokak değerlendirmelerinde, sokak kültürünün, komşuluk ilişkilerinin ve güven duygusunun devam etmesi, farklı gelir düzeyine ve yaşam alışkanlıklarına hitap eden konutların oluşturulması, çocuk oyun alanlarının ve engellilere yönelik tasarımların geliştirilmesi, canlı, hareketli, yaşayan sokakların oluşturulması konularına dikkat çekmişlerdir. Bina değerlendirmelerinde; binaların düşük katlı yapılaşması, binada tanıdıkların, eski komşuların olması ve apartman giderlerine yönelik çözüm önerilerinin olması konularına dikkat çekmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Bina Sokak Mahalle Yöntemi, İstanbul, Kentsel Dönüşüm, Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED), Sümer Mahallesi, Zeytinburnu.

ABSTRACT

MS THESIS

A STUDY ABOUT EXAMINATION OF SÜMER NEIGHBORHOOD OF ZEYTİNBURNU DISTRICT OF İSTANBUL, WITHIN THE CONTEXT OF THE RELATIONSHIP BETWEEN URBAN REGENERATION AND SOCIAL IMPACT ASSESSMENT (SIA)

Tuba DEMİREL

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of in Urban and Region Planning**

Advisor: Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ

2019, 137 Pages

Jury

**Assoc. Prof. Dr. H. Filiz ALKAN MEŞHUR
Asst. Prof. Dr. Neslihan SERDAROĞLU SAĞ
Asst. Prof. Dr. Semiha Sultan TEKKANAT**

One of the most important problems that leads to failure of a urban regeneration project is the fact that there is insufficient research considering the social impact assessment in general situations but in most of the cases the expectations of the citizens living in the regeneration area are not reported to obtain a comform working strategy. In this thesis, it is aimed to develop suggestions from the idea that the negative effects that may occur on the inhabitants as a result of urban regeneration can be eliminated by social impact assessment.

Following the literature study on urban regeneration and Social Impact Assessment, a field study was conducted in the sample of the Urban Regeneration Project in the Sümer neighborhood of Zeytinburnu district of İstanbul. Social Impact Assessment has been a concept that has started to be discussed in international literature since the 1960s and in national literature since the 1990s. In the studies related to social impact assessment transferred in the literature research section of the thesis, a field study was conducted using the “Building, Street, Neighborhood Method”, which was designated as one of the Social Impact Assessment method cards. Related to this method, compiled from the literature and field-specific evaluations with, in-depth interviews were conducted using the re-arranged cards. As a result of in-depth interviews, the Social Impact Assessment of the urban regeneration project area and the spatial, economic and vital changes of past, present, future were put forward and proposals were developed.

According to the results of the interview, the residents of Sümer Neighbourhood Urban Regeneration area emphasized in their assessment of the neighborhood culture, the continued existence of the existing bazaar and small shopkeepers, the development of social activity and common use areas and the increase of local business opportunities. Related to their evaluations concerning the street they draw attention to the following topics: they want that the existing street culcure, relationships between neighbors and the feeling of trust must be maintained, the new residences must be created in accordance to the differences in the levels of income and comform the different lifestyles, the improuvement of playgrounds and more opportunities for disabled people and a street with a feeling of real life are very

important. In the building evaluations, they drew attention to low-rise construction of buildings, acquaintances in the building, old neighbors, and suggestions for solutions for apartment expenses.

Keywords: Building Street Neighborhood Method, İstanbul, Social Impact Assessment, Sümer Neighbourhood, Urban Regeneration, Zeytinburnu.

ÖNSÖZ

Bu çalışmam süresince her türlü yardım ve fedakârlığı sağlayan, bilgi, tecrübe ve güler yüzü ile çalışmama ışık tutan, ayrıca beni bu çalışmaya yönlendirerek kendimi geliştirmeye yönelik de birkaç adım ileride olmamı sağlayan, çalışmamın yöneticisi Sayın Hocam Neslihan SERDAROĞLU SAĞ'a,

Araştırmalar sırasında, yardımlarını esirgemeyen İstanbul Büyükşehir Belediyesi, KİPTAŞ kurumu ve Zeytinburnu Belediyesi çalışanlarına ve derinlemesine görüşme çalışmalarım da bana yardımcı olan Sümer Mahallesi sakinlerine teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca, çalışmalarımın hız kazanması için sürekli teşvikte bulunan, tezimin hazırlanması sırasında beni cesaretlendiren ve manevi destek sağlayan değerli annem Ayşe DEMİREL ve babam Hayrettin DEMİREL'e, abim Ahmet Han'a, kardeşlerim İbrahim ve Aybüke'ye ve desteğini eksik etmeyen değerli yengem Sevda KARAASLAN ÇİÇEK'e ve arkadaşım Serap ÖZTÜRK ve kardeşi Aykut ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı, yetiştirmemde emeği geçen ve benden maddi, manevi hiçbir desteği esirgemeyen rahmetli anneannem Şefika ÇİÇEK ve dedem KERİM ÇİÇEK'e ithaf ederim.

Tuba DEMİREL
KONYA-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	2
1.2. Çalışmanın Önemi ve Kapsamı.....	3
1.3. Literatür Özeti	5
2. KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ	10
2.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı	10
2.1.1. Kentsel dönüşümün amaçları.....	11
2.1.2. Kentsel dönüşümün boyutları ve etkileri	12
2.2. Sosyal Etki Değerlendirmesi Kavramı	18
2.2.1. Sosyal etki değerlendirmesi kavramının gelişim süreci	20
2.2.2. Sosyal etki değerlendirmesinin amaçları	22
2.2.3. Sosyal etki değerlendirmesi kapsamı ve ilkeleri.....	24
2.3. Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Etki Değerlendirmesi İlişkisi	26
2.4. Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi Çalışmalarına Yönelik Örnekler	30
2.5. Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesine İlişkin Önemli Yöntem ve Öncelikli Konular	35
2.6. Bölüm Sonucu: Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesinin Önemi	46
3. MATERYAL VE YÖNTEM	48
3.1. Çalışmanın Temel Soruları ve Hipotezleri.....	48
3.2. Çalışmanın Materyalleri ve Yöntemi	49
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA: SÜMER MAHALLESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ	60
4.1. İstanbul Dönüşüm Alanlarına Yönelik Bilgilendirme ve Örneklem Alan Seçimi	60
4.2. İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesine İlişkin Genel Bilgiler	62

4.3. Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi Sosyal Etki Değerlendirmesi.....	73
4.3.1. Mahalle kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi	75
4.3.2. Sokak kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi	90
4.3.3. Bina kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi	103
4.4. Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi Sosyal Etki Değerlendirmesine Yönelik Araştırma Sonuçları ve Tartışmalar	118
4.4.1. Mahalle ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme	119
4.4.2. Sokak ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme	120
4.4.3. Bina ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme	122
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	124
5.1. Sonuçlar.....	124
5.2. Öneriler	128
KAYNAKLAR	131
EKLER	138
ÖZGEÇMİŞ	174

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

AB: Avrupa Birliği
ABD: Amerika Birleşik Devleti
BÜ: Bahçeşehir Üniversitesi
ÇED: Çevresel Etki Değerlendirmesi
E: Erkek
G: Görüşme
IAIA: International Association for Impact Assessment (Uluslararası Etki Değerlendirmesi Derneği)
İBB: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İDMP: İstanbul Deprem Master Planı
İSKİ: İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
JICA: Japon Uluslararası İş Birliği Ajansı
K: Kadın
KİPTAŞ: İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne Bağlı Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi
kV: Potansiyel farkı ya da elektrik gerilimi birimi kilo-voltun simgesi
NEPA: Ulusal Çevre Politikası Kanunu (Amerika'da)
SIA: Social Impact Assessment (Sosyal Etki Değerlendirmesi)
SED: Sosyal Etki Değerlendirmesi
TDK: Türk Dil Kurumu
TL: Türk Lirası
TOKİ: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu
ZPP: Zeytinburnu Pilot Projesi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Sosyal Etkileşim Matrisi	30
Şekil 3.1. Mahalle kartı dün- bugün özelinde.....	53
Şekil 3.2 Mahalle kartı yarın özelinde.....	54
Şekil 3.3. Sokak kartı dün- bugün özelinde.....	55
Şekil 3.4. Sokak kartı yarın özelinde.....	56
Şekil 3.5. Bina kartı dün- bugün özelinde	57
Şekil 3.6. Bina kartı yarın özelinde	58
Şekil 3.7. Mahalle, Sokak Ve Bina kartı dün- bugün- yarın özelinde karşılaştırılması .	59
Şekil 4.1. İstanbul ili dönüşüm alanları	60
Şekil 4.2. İstanbul’da dönüşüm alanı ilan edilen alanların bir kısmının uydu görüntüsü	61
Şekil 4.3. İstanbul ili dönüşüm alanı ilan edilen alanların bir kısmının projeye ait bilgileri.....	62
Şekil 4.4. Zeytinburnu ilçesi konumu.....	63
Şekil 4.5. Zeytinburnu ilçesi ve Sümer Mahallesi proje alanı 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı.....	63
Şekil 4.6. Zeytinburnu ilçesindeki kentsel dönüşüm sürecine ait akış şeması	64
Şekil 4.7. Zeytinburnu ilçesi riskli alanlar.....	65
Şekil 4.8. Zeytinburnu ilçesi proje alanları.....	66
Şekil 4.9. Zeytinburnu ilçe sınırları ve sümer mahallesi proje alanı	67
Şekil 4.10. Sümer Mahallesi proje alanında bulunan ada, parseller numaraları ve sokak isimleri	67
Şekil 4.11. Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi dönüşüm alanları.....	68
Şekil 4.12. Sümer Mahallesi proje alanı mülkiyet durumu	69
Şekil 4.13. Sümer Mahallesi proje alanında bulunan ada ve parseller	70
Şekil 4.14. Dönüşüm alanının yıkım öncesi görünümü.....	71
Şekil 4.15. Dönüşüm alanının zaman içinde değişimi.....	71
Şekil 4.16. Dönüşüm alanı.....	72
Şekil 4.17. Dönüşüm alanının görüntüsü.....	72
Şekil 4.18. Dönüşüm alanındaki binanın mevcut hali ve yıkım zamanı görüntüsü	104
Şekil 4.19. Dönüşüm alanındaki binanın mevcut hali ve yıkım zamanı görüntüsü	106
Şekil 5.1. Sümer Mahallesi Sosyal Etkileşim Matrisi	128

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 4.1. Derinlemesine görüşme yapılan kişilere dair bazı bilgiler	74
Çizelge 4.2. Mahalle kartlarının değerlendirmesi	119
Çizelge 4.3. Sokak kartlarının değerlendirmesi.....	121
Çizelge 4.4. Bina kartlarının değerlendirmesi	123
Çizelge Ek-2.1. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı mekânsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri.....	143
Çizelge Ek-2.2. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	146
Çizelge Ek-2.3. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı yaşamsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	148
Çizelge Ek-2.4. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	150
Çizelge Ek-2.5. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı ekonomik bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	151
Çizelge Ek-2.6. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	152
Çizelge Ek-2.7. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı mekânsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	153
Çizelge Ek-2.8. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	155
Çizelge Ek-2.9. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı yaşamsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	156
Çizelge Ek-2.10. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	159
Çizelge Ek-2.11. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı ekonomik bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	160
Çizelge Ek-2.12. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	161
Çizelge Ek-2.13. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı mekânsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	162
Çizelge Ek-2.14. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	165
Çizelge Ek-2.15. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı yaşamsal bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	168
Çizelge Ek-2.16. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	169
Çizelge Ek-2.17. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı ekonomik bakışa yönelik dün- bugün özelindeki değerlendirmeleri	171
Çizelge Ek-2.18. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri	172

1. GİRİŞ

Kentler etkin, canlı, hareketli ve farklı fonksiyonları içeren karma yerleşim birimleridir. Bu etkin ve karma yapıları sebebiyle işlevsel ve fiziksel açıdan sürekli değişim ve dönüşüm içerisindedirler. Kentteki mekânsal, ekonomik ve toplumsal değişimler, yapı çevrenin sürekli bir şekilde kendini yenilemesini zorunlu kılmaktadır.

Özellikle küreselleşme ve bilgi iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmelere paralel olarak değişen dünya sisteminin bir parçası olan kentler, kendilerini kanıtama ve diğer kentler içerisinde ön plana çıkma gereği duymaktadırlar. Bu gereksinim yaşanmışlıkların ve çevresel etkilerle oluşan yıpranmışlıkların, bakım görme, değişme ve daha nitelikli bir yapının ortaya çıkması ile giderilmesine neden olmaktadır. Kentler teknolojinin gelişmesi, küresel ekonomik güçlerin artması, üretimin globalleşmesi, her alanda uzmanlaşma ve bilginin paylaşımı ile büyük ölçüde değişmektedir (Kaypak, 2011).

Gelişmiş ülkelerde, şehirlerin sağlıklı ve istikrarlı ilerlemesini sağlamak amacıyla oluşturulan yeniden yapılanmalarda kentsel dönüşüm projeleri araç olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda, son dönemlerde dünyada olduğu gibi Türkiye’de de; işlevsiz alanları yenilemek, eski ve yeni uyumunu sağlamak, afet riski taşıyan bölgeleri planlamak, plansız büyüyen kent parçalarını belirli bir sistem içinde denetim altına alıp yeniden oluşturmak ve kaliteli, yaşanabilir bir kentsel alan oluşturmak amacı ile kentsel dönüşüm projeleri gündeme gelmiştir (Keleş, 2006).

Türkiye’de kentsel dönüşüm projeleri; planlama ve tasarım boyutları, sosyal ve ekonomik kapsamları ele alınmayan, rant gücü altında sadece fiziksel nitelikleri düzeltmeyi amaç edinmekte ve kent alanlarını daha yüksek yapılarla değiştirme düşüncesiyle ele alınmaktadır. Ancak bu bakış açısı, var olan problemleri çözmek yerine daha büyük problemlere neden olmaktadır.

Uygulanmış dönüşüm projelerinin kentsel ölçekte olumsuz etkilerinin görülmesinin ardından kentsel dönüşümün sadece fiziki bir planlama faaliyeti gibi düşünülemeyeceği de temel bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kentsel dönüşüm çok aktörlü bir süreçtir ve bu sürecin fiziksel/tasarım, sosyal, ekonomik ve yasal/yönetsel açılardan paydaşların beklentilerini karşılayacak bütüncül ve dengeli bir yapıda olması gerekmektedir (Rodney ve Clark, 2000).

Sözü edilen projeler, var olan kent özelliklerinin değişikliğine karşı yeni arayışları ortaya çıkarmıştır. Geçmişte plansız bir biçimde dönüşmüş-gelişmiş kentleri,

planlı bir şekilde entegre ve kapsamlı vizyon ve eylemler bütünü vasıtasıyla dönüştürmek istenmektedir. Kentsel dönüşüm, şehirlerin yeniden, yeni bir görüşle incelendiğinde, fiziki alan kalitesini yükseltilmesinde, sosyal dokunun korunmasında ve ekonomik olarak canlandırılıp kalkınmasında önemli bir araçtır. Bu nedenle, özellikle uygulayıcı olan yerel yönetimlerin modern, özgür, demokratik, katılımcı bir düzlemde ve kentin kendine has kimliğini, devamlılığını sürdürülebilir kentsel dönüşüm modeli benimsenerek çok kapsamlı ve çok boyutlu projelerin üretilmesini esas almaları zorunludur (Kaypak, 2010).

1.1. Çalışmanın Amacı

Kentler; kültürel, sosyal ve fiziksel etkileşimlerin sonucu oluşmuş toplumun ve bireylerin beraber içinde buldukları sosyalleştikleri yerlerdir. Kentlerde etkileşimler ve toplumdaki karşılıklı ilişkiler sürekliliği olan bir değişim süreci yaşanmasına neden olmaktadır. Bu değişim sonucu tarihi süreçte farklı biçimleriyle ortaya çıkan kentsel dönüşüm kavramı, günümüzün en çok tartışılan konularından birisi olarak güncelliğini sürdürmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel, yasal, ekonomik ve sosyal boyutları olan kapsamlı projelerdir. Kentler ve toplum üzerinde bu boyutların birçok etkisi oluşmaktadır.

Kentsel dönüşüm; mahallede hayatını sürdüren nüfus ile nüfusun sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile faaliyetlerin ekonomik sınırları ile meydana gelen yasal-yönetsel problemleri ile son derece kapsamlı bir süreçtir. Bu bağlamda dönüşüm projelerinin, bir üst planla uyumlu olarak ve stratejik bakış açısıyla hazırlanmaları gerekmektedir. Proje sürecine katılımın sağlanması, projelerin kullanıcılar aracılığıyla benimsenmesine yol açmaktadır. Proje daha tasarım aşamasındayken hak sahipleri ile bölgede konut alıcılarının profilleri çizilmeli ve iki kesim arasında toplumsal bütünleşmeyi sağlayan bir proje tasarımı oluşturma hedefi benimsenmelidir. Uygulanan projenin, çevreye uyumlu çağdaş kentleşmenin gereklerine de cevap vermesine özen gösterilmelidir. Bu noktada, kentsel dönüşümün yaşayanlar üzerinde oluşturacağı etkiler olumlu ve proje de başarılı bir proje olabilecektir. Kentsel dönüşümün, kentlerde ve toplumda oluşturduğu etkilerin incelenmesi ve istenilen etkilere ulaşılabilmesi için gerekli stratejilerin belirlenmesi, başarılı kentsel dönüşümlerin sağlanmasının ön koşuludur. Kentsel dönüşüm sürecinde ve sonrasında ortaya çıkan birçok değişken faktör süreçte yaşayan kişiler üzerinde olumlu ya da olumsuz etki oluşturmaktadır. Bu

nedenle kentsel dönüşümde yaşayanların karşılaşılabilecekleri olumlu ve olumsuz etkilerin değerlendirilebilmesi noktasında Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) kavramının ele alınmasına yönelik bir çalışma yapma düşüncesi çalışmanın temel çıkış noktası olmuştur. Bu çalışmayı yönlendiren temel soru İstanbul ili Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi dönüşüm projesi yaşayanlar üzerinde sosyal etki olarak ne gibi değişimler meydana getirmiştir? sorusudur. Tez bu sorudan hareketle, kentsel dönüşüm öncesinde, sürecinde ve sonrasında SED çerçevesinde mahalle, sokak ve bina ölçeklerinde meydana gelen değişimleri ele alıp dönüşüm sürecini okumayı/değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede tez çalışmasında, kentsel dönüşüm sonucunda yaşayanlar üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin, proje öncesinde ve/veya sürecinde SED ile ortadan kaldırılabileceği düşüncesinden hareketle öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, İstanbul'un en kapsamlı kentsel dönüşüm projelerinden biri olan ve hem afet riski bakımından hem de fiziksel ve sosyal bakımdan farklılıkları bir arada bulunduran Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesi örnek alanı kentsel dönüşümde SED bağlamında irdelenmiştir.

1.2. Çalışmanın Önemi ve Kapsamı

Kentsel dönüşüm projelerinde en önemli problemlerden birisi, sosyal etkilerin değerlendirilmesine yönelik çalışmaların yetersiz olması ve özellikle dönüşüm alanında yaşayan halkın beklentilerinin yönetilmesine yönelik stratejilerin, SED yapılmaksızın belirlenmesi ve başarıya ulaşamamasıdır. Sosyal boyutu ve SED yetersiz olan kentsel dönüşüm projeleri yaşayan halk üzerinde; geleneklerin yaşatılmaması, gelecek endişesi, ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin eksik kalması, kendini mekâna ait hissetmeme ve yalnızlık gibi olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

Kentsel dönüşümün sadece fiziki bir planlama faaliyeti olarak işlenemeyeceği kabul edilen bir gerçektir. Bunun sebebi, kentsel dönüşümün çok değişik boyutlarının olmasıdır. Adı geçen her boyutun özel olarak araştırılması ve etkilerinin belirlenmesi, bu etkilerin yönlendirilmesine yönelik kararların üretilmesi gereklidir. Bunun için çalışmada mevcut uygulamalardaki öneminin bir kez daha vurgulanması ve etkisinin değerlendirilmesi için yapılacakların tartışılması noktasında kentsel dönüşümün SED kavramı ile ilişkisine yönelik tartışmalara odaklanılmıştır. Bu değerlendirmeler, kentsel dönüşümde SED'in uygulanmasının zorunluluğunu ve sürdürülebilir projelerin bütüncül ele alınması gerekliliğini vurgulamaya neden olmuştur. SED'in mekânsal, yaşamsal ve

ekonomik bakışla dünün izlerini, bugünün mahallesini ve yarının projesini değerlendirme imkânı sunması benimsenmesindeki en önemli nedendir.

Kentsel dönüşüm sonucunda halk üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin SED ile ortadan kaldırılabileceği düşüncesinden hareketle, kentsel dönüşümde SED'in önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Bu tez çalışması, kentsel dönüşümün SED ile yaşayanlar üzerinde oluşturabileceği etkiler çerçevesinde değerlendirerek planlama kararlarını yönlendirici sonuçlar oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Türkiye'de kentsel dönüşümün SED ile ilişkisine odaklanan az sayıda çalışma bulunması nedeniyle bu çalışma diğer çalışmalara örnek olma açısından da önem taşımaktadır. Örneklem alan olarak ele alınan İstanbul kenti, Zeytinburnu ilçesi, Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesinin yaşayanlar üzerindeki etkisi araştırılarak, yapılacak kentsel dönüşüm çalışmalarına yön verecek sonuçlar üzerinden elde edilecek olması da çalışmanın bir başka olumlu katkısı olacaktır.

Belirtilen amaçlarla yapılan çalışma aşağıdaki yol haritasıyla ilerlemektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde; çalışmanın amacı, önemi, kapsamı ve literatür özeti anlatılmaktadır. Bu çalışmanın amacı ve önemi nedir? sorularının cevabı aranmıştır.

İkinci bölümde; Kentsel dönüşümün tanımı, amaçları, boyutları, etkileri, SED'in tanımı, amaçları, kapsamı, ilkeleri ve SED'in gelişim süreci, kentsel dönüşüm ve SED ilişkisi, SED uygulamalarına yönelik örnekler ve önemi tartışılmaktadır. Bu bölümde kentsel dönüşüm neyi ifade eder? Kentsel dönüşümün boyutları ve SED ile ilişkisi, bağlantısı nedir? sorularının cevabı aranmıştır.

Üçüncü bölümde; çalışmanın materyal ve yöntemi tanıtılmıştır. Bu kısımda çalışma için seçilen yöntem açıklanmakta, seçilme nedeni ve kullanım biçimleri tanımlanmaktadır. Çalışma alanının seçilme nedeni, çalışmanın sorunsalı ve hipotezi aktarılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; İstanbul ili kentsel dönüşüm projeleri hakkında bilgiler, Zeytinburnu ilçesi kentsel dönüşüm projeleri hakkında bilgiler ve Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesine ait bilgiler yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde, Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesinin SED kapsamında değerlendirmesi, alan çalışmasında gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler ve bu değerlendirmelere yönelik araştırma sonuçları ve tartışmalar yer almaktadır.

Beşinci bölümde; Sonuç ve önerileri içeren bölümde kentsel dönüşümde SED ilişkisi üzerine genel değerlendirmeler, alan çalışması ile elde edilen sonuçlar aktarılmış

ve kentsel dönüşümle meydana gelen olumlu ve olumsuz sosyal etkiler değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

Tez çalışmasının kavramsal, mekânsal ve zamansal sınırlılıkları da bulunmaktadır. Kavramsal sınırlılık olarak; kentsel dönüşüm kavramı, SED kavramı ve kentsel dönüşüm ile SED ilişkisi olarak belirlenmiştir. Mekânsal sınırlılık olarak; İstanbul ili Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm proje alanı belirlenmiştir. Proje alanının boşaltılmış olması, uygulama projelerinin başlaması ve yaşayanlar üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine olanak sağlayabilecek olması örneklem alan olarak seçilmesinde etkin bir rol oynamıştır. Zamansal sınırlılık; Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm alanında saha çalışması kapsamında yapılan derinlemesine görüşmelerin gerçekleştirildiği zaman aralığı olan 2019 yılı ocak ve şubat aylarıdır.

1.3. Literatür Özeti

Esteves ve Vanclay (2009) makalelerinde; madencilik şirketlerinin yaşadıkları olumsuz sosyal etkiler için yeterince telafi edilmelerini sağlamak için madencilikten elde edilen faydaların yeterli bir kısmının yerel topluluklara akması gerektiğine dair artan toplumsal taleplerle karşı karşıya kaldığını tespit etmişlerdir. Makale, daha gelişmiş hizmetler ve altyapı, kapasite geliştirme, istihdam ve yerel ekonomik kalkınma girişimleri sağlayarak şirketleri sosyal gelişim için potansiyel ajanlar olarak tanıyan gönüllü girişimlerle daha adil bir fayda dağıtım sistemine nasıl ulaşılabileceğini ele almaktadır. Sosyal Gelişim İhtiyaç Analizi, topluluk yöneticilerine topluluk yatırım alternatiflerinin değerlendirilmesinde pratik rehberlik sağlamak için katılımcı SED yöntemlerine bir geliştirme olarak tanıtılmıştır. Sosyal Gelişim İhtiyaç Analizi, bir şirketin iş için varlık oluştururken toplumda net bir olumlu etkiye katkıda bulunabilmesi için ele alınması gereken öncelikli sosyal sorunları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu makale madencilik topluluklarına odaklanmış olsa da, yaklaşım daha geniş bir uygulamaya sahiptir ve SED sürecine yönelik kavramsal ve pratik bir gelişmedir ve kurumsal topluluk yatırımlarına rehberlik etmek için yararlı bir araçtır. Hem yatırımlar hem de yerel topluluklar için etkinin azaltılmasından değer yaratmaya doğru bir kaymayı kolaylaştıran sosyal yatırımlar ele alınmıştır.

Aucamp ve ark. (2011) makalelerinde; yaygın olarak uygulanan SED çerçevesini Güney Afrika'nın sürdürülebilir kalkınma ihtiyaçları bağlamında değerlendirmekte ve SED'in etki değerlendirmelerinin sosyal sürdürülebilirliğin

ötesinde nasıl bir araç olabileceğini önermektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, birinin politik ve ideolojik inançlarına bağlı olarak farklılık göstermektedir. Örneğin, kaynakların ve fırsatların adil dağılımı, kimin neyin adil olduğuna karar vereceği sorusunu akla getirmektedir. Bunların çoğunun ihtiyaçlarına karşı dengelenirken azınlığın ihtiyaçlarına ne kadar ağırlık verilmelidir? sorularına cevap aranmıştır.

Ertaş (2011) makalesinde; kentsel dönüşüm sahalarında meydana gelen sosyal sorunları, kentsel dönüşüm uygulamalarının bütün kapsamı içerisinde incelemiştir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında başından geçen tecrübeleri ve kent kimliği ile diğer şehirlerden ayrılan, Ankara ve Londra başkentlerinde kentsel dönüşüm uygulamalarının sosyal boyutunu incelemiş ve geleneksel, ekonomik ve fiziki olarak mekâna yansımalarını tartışmıştır. Sonuç olarak; sosyal yapı kapsamında ele alınan amaçlar içerisinde ilk önce milli kalkınma planları, yerel büyüme tasarıları ile yerel politika ve planların Elephant&Castle ile entegre olmasını amaçlayan tasarılar oluşturulduğu ve bu tasarıların, ‘Toplum bağlantısı’ ve ‘Birey bağlantısı’ sağladığı görülmüştür. Ankara kentsel dönüşüm uygulamalarında; Londra örneğinde olduğu gibi milli, bölgesel ve yerel politikaların kentsel dönüşüm projesiyle bağlantı kurulması ve buna bağlı sürdürülebilir mekânsal ve sosyal ilerlemeyi sağlayan kuruluşların varlığı görülmemiştir. Türkiye’deki bütün kentsel dönüşüm uygulamaların da ekonomik ve kültürel yapının sosyal yapı ile ilişkilendirilmesinin ve mekâna yansıtılmamasının esas nedeninin, yasal altyapının meydana getirilememesi ve kurumsal teşkilatlanma eksikliğinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca kentsel dönüşümün tüm bu risklere rağmen, mekânsal ve sosyal bir ihtiyaç olduğu da yadsınılamaz bir gerçektir. Kentsel dönüşüm faaliyetlerinde, fiziksel mekânın değişiminin yanında yaşayan, canlı dokunun sosyal ve kültürel boyutları ile ele alınması gerektiği vurgulanmıştır.

İçli (2011) makalesinde; Denizli’de kentsel yenileme projesi çerçevesinde TOKİ evlerine taşınan kişilerin sosyal ağlar, kültürel pratikler ve mekânsal gelişmeleriyle beraber, uygulamaya ait fikirleri nitel ve nicel inceleme yöntemleri kullanılarak sosyolojik boyutuna yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Sonuç olarak, proje alanındaki hanelerin büyük kısmının meslek edinme, kendini geliştirme potansiyeli açısından güçsüz, işsizlik ve geçim sorunlarıyla karşılaştıkları tespit edilmiştir. Sakinlerin yaşam kalitesinin artırılmasına özgü hizmetlerin öncelikli olarak temin edilmesi gerekliliği ve projenin kentin tamamına sağlayacağı faydanın, mekânda yaşayanların sağlayacağı faydayla beraber değerlendirilmesinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aucamp (2011) çalışmasında; sosyal çevre ile ilgili temel bilgiler sağlamak ve önerilen iletim hattının bir sonucu olarak ortaya çıkabilecek olası sosyal etkileri tespit etmenin yanı sıra, etkileri yönetmenin yollarını önermeyi amaçlamıştır. Bu, projedeki karar vericilere, eylemlerinin potansiyel veya fiili sonuçları hakkında bilgi vererek, sağlıklı kararlar vermelerine yardımcı olacaktır. Önerilen proje ile Mpumalanga'nın doğusundaki Ermelo yakınlarındaki Camden trafo istasyonundan, KwaZulu-Natal'ın kuzeyinde Empangeni yakınlarında inşa edilecek olan Mwebu (Theta) trafosuna 765kV (765 kilo-volt) iletim hattının inşaatından oluşması planlanmıştır ve bu projede SED yapılmıştır. Elektrik hatları statik yapılar olmasına rağmen, bu yapılarla ilişkilendirilebilecek çok sayıda etkisinin olduğu düşünülmelidir (örneğin işletme aşaması). Bu etkiler temel olarak çevredeki arazi kullanımları ile ilgilidir. Çalışmanın sonucuna göre sosyal etkilerin birçoğu kaçınılmazdır ve gerçekleşecektir, bu nedenle sosyal etkilerin yönetimi tanımlamaktan çok daha önemlidir.

Ayık (2014) tezinde; proje alanı içinden İstanbul'un birçok mahallesine olan göç dalgalarının nerelere olduğunun tespiti, bu göç dalgalarıyla beraber yeni mekânlarda ne gibi ekonomik ve toplumsal hareketlenmelerin yaşandığı tespit edilmiştir. Bu amaçlara uygun olarak veri elde edebilmek amacıyla çeşitli kamu kurumlarından veriler alınmış, bunlara ek olarak mevcut araştırma sahasında anket, mülakat ve gözlem teknikleri uygulanmıştır. Fikirtepe kentsel dönüşüm projesinin gelişim seyri incelenerek ve projenin mekânsal ve toplumsal etkileri ortaya konulmuştur.

Saraç (2014) çalışmasında; kentsel dönüşümün sosyal, hukuki boyutlarını, kentsel dönüşüm uygulamalarında sosyal yapı ve kentsel dönüşüm yöntemlerini incelemiştir. Çalışmada kentsel dönüşüm mekânlarının sosyo- ekonomik yapısı ile alakalı Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Projesi Örneği incelenmiş olup dönüşümde sosyal yapının önemi bir kez daha vurgulanmıştır.

Türkiye'de kentsel dönüşüme yönelik SED kapsamında günümüzde uygulanmış bir örnek bulunmamakta ancak bu konuya yönelik rapor, tespit vb. çalışmalar bulunmaktadır. SED raporlarına güncellik kazandırmak üzere başlatılmış ve bu alanlarda oluşan etkileri inceleyen "On Proje Onlarca Etki Programı" başlıklı çalışma bunların ilk örneklerindedir (Göksu ve ark., 2015). SED kapsamında yapılan bir diğer çalışma da Gaziantep ili Şahinbey ilçesi riskli alanda yapılan çalışmadır (Kentsel Strateji, 2014).

Göksu (2014) Şehirler Programı kapsamındaki, "Kentsel Tasarım Çalıştay Yöntemi" çalışmasında (Kentsel Strateji, 2014), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı,

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Şahinbey Belediyesi iş birliği ile yürütülmüş olup, Gaziantep ili Şahinbey ilçesi riskli alanda insanı merkeze alan ve katılımcı tasarım süreçleri tasarlamak hedefiyle, yerel dinamiklerimizi göz önünde bulunduran; ‘Sosyal Etkiye Duyarlı Proje’ tasarım süreci metodu geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında; Mahalle Toplantıları, Beklenti Çalıştayı, Sokak Sohbetleri gerçekleştirilmiş olup, anket soruları ile sokak, bina ve mahalle tasarım ilkelerini belirlemek için, alanı kullananların hayat alışkanlıklarının öğrenilmesi gerçekleştirilmiştir. “Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” ile bugünün alışkanlıkları, yarın için beklentiler ve proje öncesi ve sonrası kıyaslama yapılması için sorular sorulmuş böylece alanın SED çerçevesinde geri bildirimleri göz önüne alınarak sonuçlar elde edilmiştir.

Aucamp (2015) çalışmasında; SED’in Güney Afrika bağlamında sosyal gelişim için bir araç olarak kullanılıp kullanılmayacağını tespit etmiştir. Endüstriyel projeler genellikle çevre yasalarına uygun olarak bir SED gerektirmektedir ve çalışma; yoksulluk, insan hakları, gelişimsel sosyal hizmet ve sosyal koruma zemininin temelini oluşturan sosyal gelişim konularını kapsamaktadır. Sosyal gelişim hedeflerini ne ölçüde yansıtacağını belirlemek amacıyla 2008 ve 2014 yılları arasında üretilen on beş SED raporunu analiz eden bir kesitsel anket aracılığıyla veri toplanmıştır.

Diñçel (2016) çalışmasında; 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Yapıların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun yürürlüğe girmesi sonucunda yapılan uygulamalar içerisinde yer alan ve ilk kentsel dönüşüm projesi olan “Küçükçekmece-Ayazma Bölgesi Kentsel Dönüşüm Projesi” incelenmiştir. Projenin özellikle çevresel ve sosyal etkileri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak; kentsel dönüşüm yasasının uygulanması sonucunda halkın şehir merkezlerindeki yeni projelerden alım gücünün azalmasının yanı sıra, dönüşümün gerçekleştiği bölgelerde daha öncesinde yaşayan halkın sosyal açıdan olumsuz etkilendiğini göstermiştir. Dönüşüm sonucunda doğal kaynak kullanımları ve çevresel etkiler de yasanın getirdiği bir diğer olumsuzluk olarak değerlendirilmiştir.

Artuç (2016) tezinde; Fikirtepe kentsel dönüşüm projesinin toplumsal yaşam ve mekânsal pratikleri üzerine etkileri ile dönüşüm süresince yer alan aktör ve rollerini ortaya koymuştur. Çalışmada; kentsel dönüşümün, politik, fiziksel ve sosyo-ekonomik boyutları ele alınarak, İstanbul Kadıköy-Fikirtepe bölgesi üzerinden; küreselleşmenin sonucunda ortaya çıkan değişim-dönüşüm, gündelik yaşam-toplumsal yaşam ve de kentsel dönüşüm alanında okumalar ile dönüşümün toplumsal yaşama etkileri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak; Fikirtepe’de kentsel dönüşüm ile yerinden edilen kentli,

Anadolu yakasında başka ilçelere yerleşmiştir. Yerinden edilen bölge insanı, dönüşüm ile pahalılaştırılan Fikirtepe’de, gelirlerinin düşük olması sebebiyle yaşayamadıklarını belirtirken, yaşadıkları bölgede çalışan esnaflarında, oluşturulan bölgede istenilen rakamlarda sermayeleri olmadığından ayrılmak durumunda kaldığı tespit edilmiştir. Gündelik yaşamı olumsuz yönde etkileyen bu gelişmenin sebebi, kentsel dönüşüm sürecinin sorun odaklı ilerletilmeye çalışılması olduğu sonucuna varılmıştır. Küresel çağın devleştirdiği kentsel dönüşüm kavramı ardında, kentin hızla dönüşüm süreci geçirdiği, kentsel dönüşümün, toplumu planlamalara dâhil etmeden tasarlanıp, uygulanmaya devam edildiği Fikirtepe örneği ile açıklanmıştır.

Göksu (2017) röportajında (Tez çalışması kapsamında 24 Aralık 2017 tarihinde kentsel dönüşüm ve SED ilişkisi üzerine Ali Faruk Göksu ile bir röportaj gerçekleştirilmiştir. Röportajın tamamı EK 1’de yer almaktadır.); SED raporları ile dönüşüm projelerinde meydana gelen olumsuzlukların minimize edileceğini, empati yoluyla beklentilerin genelleşeceği ve uzlaşa ile gerilim oluşturmeyen ideal projelerin gerçekleşeceğini belirtmiştir. Göksu’ya göre, SED Rehberi’nin kamu, özel ve sivil toplum örgütleri, kamu ve özel sektör proje geliştiricileri ile dönüşüm projelerine kredi sağlayan finans kuruluşları da dâhil olmak üzere projeden etkilenenler ile araştırmacıların kullanabileceği başvuru kitabı sağlanarak, plan ve tasarım projelerinin onay aşamasında SED raporu oluşturulmasına önem verilmelidir (Kişisel röportaj, 2017).

2. KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

Kentsel dönüşüm kavramı plansız ve çarpık yapılaşmaların şekillenmesiyle oluşan kentler ve metropoliten alanların artış göstermeye başlamasıyla birlikte gündeme gelmektedir. İlk başlarda olumlu gibi gözükse de planlama yapılmadan, her boyutuyla düşünülmeden yapılan dönüşüm projeleri olumsuz olarak sonuçlanmaktadır. Bu bölümde kentsel dönüşüm ve SED konularına değinilmiş ve ikisi arasında ilişkinin önemi vurgulanmıştır.

2.1. Kentsel Dönüşüm Kavramı

Kentler, insanların toplumsal yaşamı üzerinde etkili olan en önemli mekânlardır. İnsanlara hem bir arada bulunma hem de sosyal yaşamın bağlarını kurmak için imkânlar sunmaktadır (Erdönmez ve Akı, 2005).

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü'ne göre (1992), 'dönüşüm' sözcüğü, "olduğundan başka bir biçime girme, başka bir durum alma, tahavvül, inkılap, transformasyon" şeklinde açıklanmaktadır.

Roberts (2000), kentsel dönüşümü, çok boyutlu ve birbiriyle bağlantılı bir vizyon ve eylem olarak, bir alanın ekonomik, fiziksel, toplumsal ve çevresel koşullarının devamlı ıslah edilmesini sağlamaya çalışmak olarak tanımlamaktadır.

Bir başka deyişle, kaybedilen bir ekonomik faaliyetin yeniden güçlendirilmesi ve canlandırılması, toplumsal işlevin tekrar işler hale getirilmesi; toplumsal dışlanma bulunan alanlarda, toplumsal birlikteliğin oluşturulması; çevresel kalitenin veya ekolojik istikrarın sağlanmasıdır (Roberts, 2000). Bu nedenle, kentsel dönüşüm, köhneleşmiş kentsel mekânın ekonomik, toplumsal, fiziksel ve çevresel durumlarını etraflı ve bütünleşik olarak iyileştirmek için uygulanan strateji ve fiillerin tümüdür. Bu nedenle, kentsel dönüşüm, oluşacak kentsel mekânların planlanmasından ziyade, mevcut yerleşilmiş kentsel mekânların planlanması ve uygulaması ile alakalıdır (Keleş, 2006).

Kentler bir yaşam ortamı olarak fiziksel/mekânsal, hukuksal, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarda değişim ve dönüşüm geçirmektedir (TDK, 2010). Kentsel dönüşüm ilkin öngörülmeleyen şekilde belirli bir plana katılmadan, kontrolsüz veya plansız bir biçimde gerçekleşebilir (Keleş, 2006). Kentsel alanda zaman içinde gözlenen değişim ve dönüşümler, kentsel yaşam niteliğini artırabildiği gibi; kimi zaman fiziksel,

sosyal, ekonomik ve çevresel çöküntü mekânlarının meydana gelmesine yol açabilmektedir (Tekeli, 2006).

Göksu'ya göre kentsel dönüşüm; gayrimenkul geliştirme değildir. Gayrimenkul geliştirme piyasa güçleriyle olmaktadır. Bu bakış açısıyla ele alındığında Türkiye'de her proje gayrimenkul geliştirme olarak ele alınmaktadır (Kişisel röportaj, 2017).

Önceleri ekonomik bir canlandırma aracı olarak görülen kentsel dönüşüm, günümüzde çevresel ve sosyal yönlerinin öne çıkması ile bütüncül bir yaklaşım olarak ele alınmaya başlanmıştır (Roberts, 2000). Sürdürülebilirlik sadece çevresel değil sosyal ve ekonomik konularda da öne çıkmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilirliğin başarısında çevresel, sosyal ve ekonomik konular, kapsamlı ve bütünlük bir şekilde incelenmektedir (Colantonio ve ark., 2009).

Sürdürülebilirlik dışarıdan müdahalelerle mümkün olamamakta, yerel analiz ve örgütlenme ile dengeli bir yaklaşım ortaya koymayı gerektirmektedir. Bu da SED'in önemine işaret etmektedir.

Kentsel dönüşüm projeleri; demografik değişim (yaşlanma, göç ve hareketlilik), kişisel eğitim ve özel yeteneklerinin gelişmesine yönelik çalışmalar, istihdam, sağlık ve güvenlik, konut ve çevre sağlığı, kimlik, mekân hissi ve kültür, katılım, yetki verme ve erişim, sosyal sermaye, sosyal karışım ve birleşme, yaşam kalitesi konularında yerel toplulukların sosyal sürdürülebilirliği bakımından önem taşımaktadır. Bu konular kentsel dönüşüm projelerinin özellikle sosyal boyut itibarıyla doğrudan ya da dolaylı etkilerinin değerlendirilmesinde de kullanılmaktadır. Sosyal sürdürülebilirlik, kişilerin, toplulukların ve toplumların birlikte yaşayabilmeleri ve kendileri için belirledikleri amaçları elde etmek adına mekânın fiziki hudutlarını göz önünde bulundurarak hareket edip etmedikleriyle ilgilenmektedir. Sosyal sürdürülebilirlik, katılım, sosyal varlık, ekonomi, çevre ve yaşam kalitesi konularını kapsamaktadır (Colantonio ve ark., 2009).

2.1.1. Kentsel dönüşümün amaçları

Kentsel dönüşümün dört temel amacı bulunmaktadır. Birincisi, kentin fiziksel durumları ile toplumsal sorunları arasında doğrudan bir ilişki kurulmasını sağlamaktır. Kentsel çöküntü alanlarının oluşumundaki en dikkate değer sebeplerden birisi toplumsal çökme ya da bozulmadır. Kentsel dönüşüm, toplumsal bozulmanın sebeplerini araştırarak, kentsel çöküntü ve bozulma problemlerine engel olacak öneriler geliştirilmesini amaçlamaktadır (Roberts, 2000).

Kentsel dönüşümün ikinci amacı, kent dokusunu meydana getiren öğelerin fiziksel olarak devamlı değişim gereksinimine karşılık vermektir. Kentsel dönüşüm kentin gelişen, değişen ve kötüleşen dokusunda karşılaşılan fiziksel, toplumsal, ekonomik, çevresel ve altyapısal gereksinimlere göre, alanın yeniden şekillendirilmesi amacını taşımaktadır. Kentsel dönüşümün üçüncü amacı, kentsel refah ve yaşam kalitesini yükselten başarılı ekonomik gelişim sistemini yaratmaktır (Ergun, 2004).

Kentsel dönüşümün dördüncü amacı ise, kentsel mekânların en etkili şekilde kullanımı ve kentsel yayılmayı önleyici stratejilerin geliştirilmesidir. Günümüzde 'sürdürülebilirlik' amacı ile ilişkili olarak, kentsel dönüşüm projelerinin hedefinde olan kullanılmış ve etkisiz kalmış mekânların yeniden kullanımı, kentsel büyüme ve yayılmayı sınırlandırma amacını desteklemektedir (Roberts, 2000).

2.1.2. Kentsel dönüşümün boyutları ve etkileri

Uygulanmış dönüşüm projelerinin kentsel ölçekte olumsuz etkilerinin görülmesinin ardından kentsel dönüşümün salt bir fiziksel planlama faaliyeti gibi incelenmeyeceği bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kentsel dönüşüm çok aktörlü bir süreçtir ve bu sürecin fiziksel/tasarım, sosyal, ekonomik ve yasal/yönetimsel açılardan paydaşların beklentilerini karşılayacak bütüncül ve dengeli bir yapıda olması gerekmektedir (Rodney ve Clark, 2000).

Türkiye’de birçok dönüşüm uygulaması genelde fiziksel mekânın dönüşümü kapsamında ele alınmakta; toplumsal, ekonomik ve yasal boyutları göz ardı edilmektedir. Fiziksel dönüşümün kar güdüsü ile ön planda tutulduğu projeler, toplumsal eşitsizliğin görüldüğü ve doğal, tarihi ve kültürel çevrenin verimsiz kullanıldığı kentsel mekânlar yaratmış, ayrıca ekonomik şartların iyileştirilmesine yönelik bir başarı sağlayamamıştır (Gittel, 1992). Bu durum kentsel dönüşümün boyutları ve etkilerinin önemini vurgulamayı gerektirmektedir.

- **Kentsel dönüşümün ekonomik boyutu ve ekonomik etkileri**

Kentsel projelerin gerçekleştirilmesi için tüm onarım, bakım, yıkım, yapım, sağlıklılaştırma, restorasyon işlemleri ve katılımı beklenen halkın ekonomik gücünün ve refahının artırılması maddi kaynak sağlanmasına bağlıdır (Ergun, 2004).

Kentsel dönüşümde kullanılacak finans kaynağının kısa veya uzun vadeli oluşu, uygulamalarda farklı sonuçlar doğurabilmektedir. Kentsel dönüşüm süreci uzun vadeli

olduğundan, uzun vadeli finansmana olan ihtiyaç, kısa vadeye göre daha fazladır (Rodney ve Clark, 2000).

Türkiye’de uygulamaya konulan dönüşüm projelerine bakıldığında, yerel yönetim ve özel sektör iş birliği ile bu projelerin uygulanır duruma geldiği görülmektedir. Kentsel yenileme yüksek harcamalar gerektirmektedir ve yenileme uygulamasından önce, maliyetin kesin hesabının ortaya konulması; fayda ve zarar analizlerinin yapılması ve oluşacak rantın projeksiyonunun ortaya konulması gerekmektedir. Bunların ortaya konulmasıyla uygulanan yenilemenin, harcanan maliyeti rahatlıkla geri elde edebileceği ifade edilmektedir (Özden, 2016). Kentsel dönüşüm öncelikle büyük sermaye gerektiren bir iş olsa da, süreç tamamlandığında elde edilen rant ile başlangıçtaki maliyet karşılanabilmektedir. Bu sebeple, büyük ekonomik güç gerektiren bu gibi bir sürecin tüm yönleriyle sağlıklı biçimde dikkate alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Özellikle özel sektör açısından rant değişkenleri dönüşüm sürecinde öncelikli olduğundan, rant sağlanamayacak bölgelerde dönüşüm yapılması beklenemez (Sezer, 2018).

Ekonomik boyut, üretimin temel etkenleri olarak görülen işgücü, toprak ve sermaye ile bağlantılıdır. Bölge halkının güç kazanmasını sağlamak, daha fazla yerel iş imkânları ve daha çok, etkili kazanç yaratmak için yatırımcı kişi ve firmaları çekmek ve korumak için alanın cazibesini arttırmak önem kazanmaktadır. Bölgenin uzun süreli ve kapsamlı gelişimini korumak için işgücü, toprak ve sermaye arasında denge ve uygun zamanlama sağlamak, uygulamadaki en büyük zorluklardan biridir (Gittell, 1992).

Cullingworth (1997) kentsel yenilemenin bir kısım kent merkezi ticaretine ve talebin yoğun olduğu kent merkezi konutlarını ucuz fiyata ele geçiren üst-orta sınıf mülk sahiplerine katkısı olduğunu ve gerçek bedelin yoksul kesime yansıdığını belirtmektedir.

Kentsel dönüşüm büyük maliyetler gerektirmektedir. Ancak başarılı bir kentsel dönüşüm uygulaması ile elde edilecek ekonomik kazanç, bu maliyeti rahatlıkla karşılayabilmektedir. Bu sebeple, bir alanın dönüşümünden önce, fayda maliyet analizleri yapmak, maliyetin hesabını çıkartmak ve ekonomik kazancın da projeksiyonunu yapmak gerekmektedir (Özden, 2008).

- **Planlama/tasarım boyutu ve mekânsal/fiziksel etkileri**

Planlama ve tasarım boyutu, kentsel dönüşüm sürecinin en önemli yapı taşlarıdır. Birbirinden ayrı tasarlanması mümkün olmayan bu iki etken, özgün olma ve

yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik olma gibi özellikleri yapısında barındırmalıdır. Konu planlama görüşünden ele alınacak olursa; bu boyut kentsel dönüşümün temel ilkelerinden biridir. Bu süreçte sadece alınan yargılar değil, o kararların planlara yansıdığı fiziksel boyutu da mevcuttur (Özden, 2016).

Buna ek olarak, kentsel dönüşüm uygulamasının gerçekleştirilme sebepleri ile projenin bitiminde yerinden edilen halkın taşınacağı yeni yerleşim alanının yer seçimi ve donanımları hususunda sosyo-mekânsal dengelerin korunması da mühim aşamalardan birisidir. Kentsel dönüşüm yalnızca bir mekânsal dönüşüm değildir, bunun yanı sıra birçok sosyo-ekonomik ve kültürel dönüşümü de beraberinde getirdiği bilinmelidir (Karadağ ve Mirioğlu, 2011).

Sürekliliğin temeline oturtulan kentsel dönüşüm, proje alanı olarak ilan edilen her bölgenin, planlama ilkeleri ve süreçleri farklı değişkenlere tabidir. Türkiye’de, kentsel dönüşümün bir uygulama stratejisi belirlenemediği için, dönüşüm tek elde bulundurulmuş, her bölge aynı dönüşüm planı üzerinden, kentsel dönüşüm süreçlerini yaşamaktadır. Bölge özelinde tasarlanmayan, planlanmayan dönüşüm projesi, nitelikli bir dönüşüm projesinden çok nicelikli bir projeye dönüşmektedir. Özgün yapılaşma bir kenara bırakılarak, kullanıcının talepleri de göz ardı edilip karşılanmadığı zaman, dönüşüm amacından şaşmaktadır. Bu sebeptir ki; Türkiye kentlerinde dönüşüm, seç-beğen-yık-yerinden et-yerine geç-yerinden ol evrelerini yaşamaktadır. Kent yüzeyinde, dönüşümün fiziksel etkileri de bu evrelerin arasında kente yapışmaktadır (Artuç, 2016).

Ayrıca, bölgesel ölçekli kalkınma politikalarından, en küçük ölçekli mekânsal düzenlemelere kadar bütün planlama anlayışının hedeflerinden biri olan sürdürülebilirlik ilkesi kentsel dönüşüm müdahalelerinin de hedefleri arasında yer almaktadır. Sürdürülebilirliğin hedeflerinden olan, kentsel mekân özelliklerinin, kentsel alanı oluşturan unsurların (doku ve yapıların) ve kentsel alanda yaşayan kişilerin adetleri, alışkanlıkları ve kültürlerinin daha gelişmiş bir ortamda devam ettirilmesi, kentsel mekânla birlikte ekolojik düzenin sürdürülmesi ve ekonomik olanakların iyileştirilerek devam ettirilmesi, aynı zamanda kentsel dönüşümün de fiziksel hedeflerini oluşturmaktadır (Özden, 2008).

- **Kentsel dönüşümün yönetsel/yasal boyutu ve hukuksal etkileri**

Kentsel dönüşüm Türkiye’ye hızlı bir yasalaştırma süreci ile girmiş, gecekondular dönüşüm alanları ile başlanan dönüşüm uygulamaları, rantal dönüşüm odaklı ekonomik kalkınma hedefleri içinde olan günümüz kentlerinde, 1980’li yılların

dönüşüm alanı seçme pratiği aynı doğrultuda devam etmektedir. 2000 yılı sonrası dönemden günümüze, kentsel dönüşüm kavramı gecekondu alanları üzerinden kent makroformuna yayılmaktadır (Artuç, 2016).

Mülkiyet, yapılaşma haklarının değişimi ve yeniden yapılanmalarda aktörler arası ilişkiler özellikle kentsel dönüşüm uygulama sürecinin kilit unsurlarıdır. Bu unsurlar arasında dengeli ve sağlıklı çözümler üreten yasal düzenlemeler kentsel dönüşüm uygulamasının hızlı ve yaygın olmasını sağlayacaktır.

Türkiye’de kentsel dönüşüm ile ilgili önemli görülen yasalardan bazıları şunlardır: 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun’dur.

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu kentsel dönüşümü yönlendiren ilk yasal düzenleme olmuştur. Söz konusu kanun, kentsel dönüşüm/yenileme alanlarının belirlenmesindeki prensiplerin ve projelerin amacının yanı sıra belediyelerin yetki ve sorumluluk alanlarını da kapsamaktadır (Çobanoğlu, 2018). Kanunun kentsel dönüşümle ilgili iki maddesi vardır. Bunlardan birincisi 69. madde ikincisi ise 73. maddedir. 69.madde; belediyelere düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, ticaret ve sanayi alanlarını karşılamak amacıyla imarlı ve altyapılı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak bunu yaparken kamu kurum ve kuruluşlarıyla beraber hareket edebilmek hakkını belediyelere vermektedir (Ayık, 2014). Bu kanunun 73. maddesinde kentsel dönüşüm ile ilgili şu ifadeler bulunmaktadır: “Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.” 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile büyükşehir belediyeleri kentsel yenileme konusunda yetkilendirilirken, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile ilk kez belediyelere kentsel dönüşüm konusunda görevler verilmiştir (Çobanoğlu, 2018). Kanun kentsel dönüşümü yerel belediyeler özelinde tanımlamasına rağmen, kanunda kiracılar, işgalci durumunda olanlar vb gibi kentsel dönüşümden en fazla mağdur olan toplumsal kesimlere dair net bir açıklama getirmemektedir. Buna karşılık bu kanunda da kentsel dönüşümün sosyal, ekonomik ve kültürel yönü ihmal edilmiştir (Ayık, 2014).

2005 yılında yürürlüğe giren 5366 sayılı kanunda ise; yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilmesi, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanlarının oluşturulması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması amaçlanmıştır (Saraç, 2014). Kanun, uygulamada sosyal yapı stratejilerini, sit alanlarının potansiyeli ile bütünleştirememektedir. Genellikle dünyada bu tür alanlar ‘sosyal çöküntü alanı’, ülkemizde ise tarihsel ve kültürel kayıplarla beraber korunamayan fonksiyon oluşumundan uzak yerleşmeler haline gelmektedir (Ertaş, 2011).

6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanunun” kentsel dönüşümün uygulamasına yönelik hükümleri ile mülkiyet problemleri çözümlenmeye çalışılmıştır. Kentsel dönüşüm projelerinde en çok sorun alanlarından biri de yasal boyuttur. Çünkü kentsel dönüşüm projeleri yerel idare, özel teşebbüs, sivil toplum kuruluşları ve yerel halk gibi aktörlerin çıkar ve ilişkilerini içermekte ve bu aktörler arasında anlaşmazlıklar doğabilmektedir. Bu yüzden uygulama aşamasında doğabilecek sorunlara karşı kentsel dönüşüme ilişkin yasalar düzenlenmiştir. Dönüşüm uygulamasını hayata geçirebilmek için, bu yasaların birbiriyle örtüşür olması gerekmektedir. Özellikle mülkiyet hakkı ile ilgili sorunlar, kentsel dönüşüm uygulamalarının hayata geçmesi noktasında sıkıntılı bir süreci işaret etmektedir (Özden, 2008).

Bir diğer sorun ise Türkiye’de kentsel dönüşüm projelerinin yasal ve diğer altyapı düzenlemeleri ile çabuk çözümler üretilmesi sonucu uygulamalarda hukuksal problemler meydana gelmesidir (Saraç, 2014).

İktidarın, yapısını ve otoritesini mekân üstünden yeniden düzenlerken başvurduğu kentsel dönüşüm uygulamalarında bir yandan sermaye inşaat sektörü üzerinden devamlılığını sürdürürken diğer taraftan yoksul kesim, yoksunlar ve siyasi hükümetin marjinalleştirdiği kimseler, bu sürecin kaybedenleri arasında yerini almaktadır. Kentsel dönüşüm ile yerinden edilen düşük gelir grupları, iktidar yönetiminin aktörlüğü ile yönlenen yeni yapılandırma süreçleri ardında, büyük zenginleşme ya da yoksullaşma ortaya çıkmaktadır (Artuç, 2016).

- **Kentsel dönüşümün sosyal boyutu ve sosyal etkileri**

İnsanların kentsel mekânlardaki etkileşimleri; bireylerin ve toplumun yaşam koşullarının belirlenmesine olanak tanır. Toplumun sosyo-kültürel yapısına uygun mekânlar tasarlamak ve oluşturmak bireylerin bu mekânları daha çabuk benimsemesini, mekânlara aidiyet hissetmelerini ve daha aktif olarak kullanabilmelerini sağlayacaktır (Ertaş, 2011).

Keleş (2015)'e göre Türkiye'de kentsel dönüşüm uygulamaları, stratejik plan çerçevesinde düzenlenmemektedir. Meselenin temeline bakıldığında; 'insanların hayatlarını sürdürdüğü konutlar; eğitim, kültür, sağlık, spor hizmetleri ve ekonomik faaliyetler, daima toprak üstünde oluşturulan yapılarda yerine getirilmektedir.'

Kentsel dönüşüm projelerinde dikkat edilecek en önemli unsur, kentsel dönüşüm alanındaki yerel halktır. Alanda yaşayan halkın nereden göç ettiği, eğitim seviyesi, ekonomik ve kültürel boyutu ile adetleri, gelenek göreneklere gibi faktörler o alanın sosyal yapısını meydana getirmektedir. Bu nedenle kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştirilirken yapıların, yolların, alanın yenilenmesinden daha çok bölgede yaşayanların ihtiyaçlarını da dikkate almak hem yaşayan kişilerin hem de bölgenin gerçek manada yenilenebilmesi yönünde memnun edici sonuçlar yaratacaktır (Özden, 2016).

Toplumsal veriler; gelinen yer, kültürel yapıya ilişkin nitelikler, eğitim, gelenek ve görenekler, duyarlılık seviyesi, yöreden tatminlik düzeyi, mülk sahipliği ve kullanıcı türünün çeşitliliği, ekonomik durum olarak özetlenebilir. Verilere dayalı toplumsal stratejiler ise; toplumun tanımlanması, toplumsal gereksinimlerin belirlenmesi (bozulma ve çöküntü), toplumsal grupların özel gereksinimlerinin belirlenmesi (yaş, din, dil, ırk), yerel temsilcilerin seçilmesi, toplumun teşvik edilmesi, etkin dönüşüm ortaklıkları, sosyal yapının iyileştirilmesidir (Özden, 2008).

Kent içerisinde toplumsal yapı ile mekânsal biçimlerin devamlı etkileşim halinde olduğu bir düzenek olmaktan çok, birbirini etkileme olgusu ile kentin zamanla değişimini de içermektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

Sosyal yapı analizleriyle tespit edilen sosyal verilere dayalı olarak proje hedefleri, tasarım kriterleri belirlenmeli ve plan sürecine yansıtılmalıdır. Bu şekilde toplumsal yapıda sürdürülmesi ve değiştirilmesi istenen kriterler çerçevesinde fiziksel planlamaya yön gösterici kentsel dönüşüm uygulama biçiminin ne olacağına karar verilmelidir (Ertaş, 2011).

Tüm bu değerlendirmeler, kentsel dönüşümün fiziksel, ekonomik, yasal ve sosyal boyutlarının birbirinden ayrılmadığı bütüncül uygulamaların yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Adı geçen her boyutun özel olarak araştırılması ve etkilerinin belirlenmesi, bu etkilerin yönlendirilmesine yönelik kararların üretilmesi gereklidir. Bunun için çalışmada mevcut uygulamalardaki öneminin bir kez daha vurgulanması ve etkisinin değerlendirilmesi için yapılacakların tartışılması noktasında kentsel dönüşümün SED kavramı üzerinde tartışmalar detaylandırılmıştır.

2.2. Sosyal Etki Değerlendirmesi Kavramı

“Sosyal” kavramı “insanları ve toplulukları etkileyen herhangi bir şey” olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, örneğin, tüm çevresel etkiler aynı zamanda sosyal etkilerdir çünkü insanlar, geçim kaynakları ile fiziksel ve ruhsal refahları için çevreye bağımlıdır. Sosyal etki kavramları, insanların yaşam biçimlerini, kültürlerini, topluluklarını, siyasi sistemlerini, çevre, sağlık ve refahları, kişisel ve mülkiyet haklarını, korkularını ve özlemlerini içermektedir (Vanclay ve Broeder, 2014).

Sosyal etki, “gerçekleştirilen bir etkinlik sonucu ortaya çıkan değişim” veya “bir eylem, etkinlik ve projenin sonucunda farklı insanlar üzerinde oluşan etkiler” olarak tanımlanabilir (Çelik ve Aslantaş, 2018). Konu edilen etki olumlu veya olumsuz olarak kavranabilir; planlanarak veya planlanmadan ulaşılabilir, kısa veya uzun sürede ortaya çıkabilir veya tüm bu özelliklerin senteziyle meydana çıkabilir. Bir eylemin bazı kişiler üzerinde anında ve doğrudan bir etkisi oluşabileceği gibi, etkinlikle doğrudan ilgisi olmamış kişilere, kuruluşlara veya örgütlere kadar ulaşan etkileri de meydana gelebilmektedir (Porter ve Kramer, 2011). Sosyal etki, altyapı ve kalkınma projelerinin, projenin yürütüleceği bölgesel ve ulusal coğrafi sahada yaşayan yerel halk, özel sektör ve kamu kuruluşları üzerine olabilecek ve projenin ekonomik ömrü boyunca ya da daha uzun sürelerle devam etmesi muhtemel geçici ya da kalıcı etkilerdir (Karakitapoğlu ve ark., 2013).

Herhangi bir paydaş grubunu ya da belirli bir grup insanı etkileyen hemen hemen önemli görülen her şey, potansiyel bir sosyal etki olabilmektedir. Kültürel mirasın kaybı, önemli habitatlar veya biyoçeşitlilik de sosyal etki olabilir çünkü bunlar insanlar için değerlidir. Bu nedenle SED, insanlarla ilgili her şeyi ve nasıl yaşadıkları konularını ele almaktadır (Vanclay ve ark., 2015).

Bununla birlikte, SED, basitçe “mevcut veya önerilen bir eylemin gelecekteki sonuçlarını belirleme süreci” olarak tanımlanan Genel Etki Değerlendirmesi alanına girmektedir (Esteves ve Vanclay, 2009).

Sosyal etkiyle meydana gelen değişimler veya etkiler insanların gündelik hayatını, ekonomik yaşamını, hayat tarzını, birbirileri ve toplum geneli ile olan ilişkilerini ve değerler, inançlar ve kurallar gibi kültürel etkileri içermektedir (Göksu ve ark., 2015).

Sosyal kavramının dar bir şekilde anlaşılmasıyla sınırlı olmak yerine, SED, insanlar üzerindeki tüm etkilerin değerlendirilmesini ve insanların ve toplulukların ekonomik ve biyofiziksel çevre ile sosyo-kültürel olarak etkileşimde bulunduğu tüm şekilleri değerlendiren bir şemsiye veya genel çerçeve olarak anlaşılmalıdır (Esteves ve Vanclay, 2009).

Sosyal etki ve gelişme; insanların temel ihtiyaçlarını karşılama, ekonomik büyümenin bir sonucu olarak elde edilen zenginliğin adil bir dağılımını sağlama, insan ve sosyal sermayeyi inşa etme, kapsamını genişletme olarak tanımlanabilir. Bireylerin ve toplulukların imkânları, sosyal adalet ve eşit fırsatların teşvik edilmesi ve yoksulluk ve okuma yazma bilmemenin ortadan kaldırılmasıdır (Esteves, 2008).

SED, düzenleyici bir bağlamda etkileri öngörme eyleminden çok daha fazlasıdır, kalkınmanın sosyal yönlerini yönetme sürecidir (Vanclay, 2006).

Vanclay (2003), sosyal etkiyi en makul kavramsallaştırma yöntemini, kişilerin yaşam biçimlerinde, kültürleri ve ortak inanışlarında, toplumlarında, çevrelerinde, sağlıkları ve esenliklerinde, kişisel ve mülki haklarında ve son olarak kaygıları ve taleplerindeki değişiklikler olarak tanımlamaktadır. Buradan anlaşılabilceği gibi sosyal etki incelemesi bir teknikten çok, toplumsal üretkenliğin devamlılığı ve sürdürülebilir kalkınmanın sosyal ölçüleri ile ilgili bir kalkınma ve demokratik bir ideolojidir (Vanclay, 2003).

SED, kalkınma patolojilerini (örneğin, zararlı etkiler), kalkınmanın amaçlarını (örneğin, yoksulluğun azaltılmasını) ve gelişim süreçlerini (örneğin katılım, kapasite geliştirme) dikkate alan kalkınma ve demokrasi felsefesidir (Aucamp, 2015).

SED, planlı müdahalelerin (politikalar, programlar, planlar, projeler) ve bu müdahalelerle ilişkili olarak ortaya çıkan sosyal değişikliklerden doğrudan veya dolaylı olarak meydana gelen her çeşit pozitif veya negatif etkinin yorumlanması, gözlemlenmesi ve yönetimidir (International Association for Impact Assessment (IAIA), 2009).

Etkileyen ve etkilenen arasındaki etkileşim sürecinin sosyal ve mekânsal değişikliğe hassas hale getirilmesi maksadıyla oluşturulan SED raporları, karar alan mekanizmaları yönlendirmeyi hedeflemektedir (Göksu ve ark., 2015).

“SED, sosyal değişimin gerçekleştiği bölgelerde, bir plan, proje, program ya da politikanın yaratacağı değişimin olumlu ve olumsuz etkilerini anlamaya ve olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik yapılan analiz, izleme ve planlama çalışmalarını içerir. SED çalışmaları, sosyal ve bireysel gereksinmelere yanıt veren, eşitlikçi ve erişilebilir mekânlar oluşturmaya katkı sağlamayı hedefler. SED bu anlamda, yaşamı merkezine alan bir yaklaşım ve yöntem geliştirmeyi hedefleyen, uygulamaya dönük bir etki yönetim aracı olarak da tanımlanabilir.” (Göksu ve ark., 2015).

2.2.1. Sosyal etki değerlendirmesi kavramının gelişim süreci

SED, ilk olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1969 Ulusal Çevre Politikası Yasası'nın (NEPA) kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. ABD'de NEPA'nın 1970'te Başkan Nixon tarafından yürürlüğe konulmasıyla SED, hükümet eylemlerine ilişkin karar almada, doğal ve sosyal bilimlere bütünleşik olarak kullanımlarında çevre üzerinde etkisini ölçmek için geçerlilik kazanmıştır (Vanclay ve Esteves, 2011).

1970'lerin sonunda ve 1980'lerin başında SED çalışmaları, birçok büyük ölçekli enerji projesinin yaşandığı bir canlanma dönemi olmuştur (Vanclay, 2006).

NEPA'nın uygulanmasının akabinde Avustralya, Kanada, Filipinler gibi ülkelerde de etki değerlendirmesini mecbur tutan çevre yasaları yürütmeye girmiştir. Bu dönemde SED, ÇED'in bir alt başlığı olarak yer bulmuştur (Burdge ve Taylor, 2012).

“SED” terimi 1973 yılında, Trans-Alaska Boru Hattı için hazırlanmış çevresel etki bildirgesinde kullanılmıştır. 1950'lerde ve 1960'larda kitle turizminin yoğun bir şekilde tecrübe edinilmeye başlanmasıyla sosyal etkiyi anlamaya yönelik antropolojik çalışmalar yapılmış, 1970'lerde ise sosyal bilimcilerin maden ocağı bulunan yerleşim merkezlerinde yaptıkları etki ve tasarım çözümlerine yönelik araştırmalar, SED'in bir kavram olarak ele alındığı ilk dönemlerdir (Vanclay, 2012).

1980'lerle birlikte proje, planlamada sosyal ve ekonomik bakış açısı geliştirilmesinin önemi ile de paralel olarak, SED'in değeri artmaya başlamıştır. Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar da projelerin sosyal taraflarının değerlendirilmesine yönelik öneri niteliğinde faaliyetler üretmeye başlatmıştır (Burdge ve Taylor, 2012).

1989 yılında ABD’ de sosyal bilim kuruluşundan temsilciler içeren bir komite kurulmuştur (Vanclay, 2006).

SED alanında yayınlanan iki önemli belgeden birincisi; 1994 yılında SED için Kılavuzlar ve İlkeler Komitesi tarafından 1994 yılında ABD’de yayınlanan SED için Rehber İlkeler ve Kılavuzlardır. Bu belge, o zamanki SED’in ana prosedürleri ve yorumlamaları ile ilgili bir anlaşmayı temsil eden ilk dokümandır (Esteves ve ark., 2012). İkinci belge, IAIA tarafından 2003’te yayınlanan ve Frank Vanclay’in öncülüğünde geliştirilen Uluslararası SED İlkeleridir. Bu belge, SED uygulamasının altında yatan temel değerleri ve anahtar ilkeleri içermektedir. Yalnızca etkilerin değerlendirilmesinin ötesine geçmek amacıyla yeni bir SED anlayışı geliştiren bir tartışma belgesidir (Vanclay, 2003).

ABD tarafından hazırlanan SED raporunda birtakım problemlerin olduğu tespit edilmiş ve belgenin güncellenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. 2003 yılında dikkate değer bazı değişiklikler yapılmıştır (Vanclay, 2006).

Günümüzde Avustralya’da şirketler faaliyetlerini uygulamaya koymadan önce, Hindistan’da yer değiştirme planları uygulamaya geçmeden önce SED raporu hazırlamaktadır (Burdge ve Taylor, 2012).

İlk yapılan SED uygulamaları, Amerika’da sosyal etkileri sayısal olarak değerlendirmeyi ele alırken; Kanada’da sosyal etki ve olası sonuçların ne tutumla inceleneceğine yoğunlaşmıştır (Burdge ve Taylor, 2012).

SED yerli halkların kendi kaderini tayini bağlamında geliştiği ve Birleşmiş Milletler Yerli Halkların Hakları Bildirgesi’nin (2007) temel bir özelliği olmasına rağmen, projeden etkilenen tüm topluluklar için geçerli olan genel bir ilke haline gelmiştir (Hill ve ark., 2010).

Son on yılda, SED uygulaması hızlı bir şekilde gelişmiş ve bu sektörlerden etkilenen kaynaklar endüstrisi ve topluluklarının sosyal etkilerini araştırma alanlarından biri haline gelmiştir (Aucamp, 2015).

Etki değerlendirmesi konuları; 1980’lerde çevre kavramının sosyal mevzuları içerecek şekilde genişletilmesiyle, kişilerin doğal ve fiziksel çevre ile olan ilişkisi üzerinde durulmaya başlanmıştır. Etki değerlendirmesine sosyal, tarihi, kültürel ve estetik boyutlar eklenmiştir (Burdge ve Taylor, 2012).

1990’lardan başlayarak ekonomi ve ticaret, eğitim ve istihdam, suç ve yoksunluk, sosyal donatı alanları, sosyal dışlanma, kişilerin refah ve sağlığı gibi konularla etki değerlendirmesinin kapsamı genişlemiştir (Burdge ve Taylor, 2012).

SED Şu anda sosyal yönetim süreci olarak görülse de etkilerin tahmin edilmesinde uzman güdümlü bir teknik olmaktan ziyade, ne yazık ki SED uygulamasının, özellikle politikalar veya projeksiyon geliŐtirmeden sonra ortaya çıkması muhtemel olan sosyal politikaları değerlendirme ya da tahmin etme süreci ile sınırlı kalma eğilimi de vardır (Elgar, 2011).

2.2.2. Sosyal etki değerlendirmesinin amaçları

Katılımcı ve eşitlikçi karar alma, planlama, uygulama yaklaŐımlarının geliştirilmesi SED'in en temel amacıdır. SED, toplumsal kapasite geliştirme için toplumun mevcut kaynaklarını kullanabilmeyi, geliştirme potansiyelini artırmayı ve farkındalık yaratmayı öngörmektedir (Göksu ve ark., 2015).

SED hazırlanmasında temel amaçlar Şunlardır: Geçim kazançlarının iyileştirilmesi, toplum refahının sürdürülmesi, etkinin hassas kesimler üzerinde oluşturacağı yükün anlaşılması, yoksulluk seviyesinin azaltılması, yörede yaşayan halkın güçlendirilmesi, kadınların toplumdaki rolünün desteklenmesi ve dezavantajlı grupların güçlendirilmesidir (Vanclay, 2012).

Bu değerlerin birçoğu, Uluslararası SED Prensipleri (Vanclay, 2003) sürdürülebilirliğe yönelik bir taahhüt; açıklık ve hesap verebilirlik; adalet ve eŐitlik; insan haklarının korunması; yerel halkların, özellikle de kadınların, azınlık gruplarının ve dezavantajlı grupların güçlendirilmesi; kapasite geliştirme; çoklu değer sistemlerinin kabul ve toplumun en kötüye giden üyelerinin yalnızca dikkate alınması gerektiği değil, her projenin sonucu olarak geçim kaynaklarının iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Mevcut ve gelecekteki SED uygulamasında daha ayrıntılı olarak göz önünde bulundurulması gereken önemli noktalar bulunmaktadır (Elgar, 2011). Bunlar:

- SED insan haklarını içermeli, insan haklarına sayęı göstermeli ve SED'lerin nasıl yürüdüğü konusunda etik olmalıdır. SED ve insan haklarına sayęı kavramı adalet, eŐitlik, katılım, Şeffaflık ve hesap verilebilirliği ve savunmasız gruplar için özel bir endiŐeyi vurgulamaktadır (Elgar, 2011). SED, sosyal değişimi yönetme sürecini ve sosyal değişimin belirli projelerden kaynaklanan etkilerini ele almaktadır. SED için insan hakları kilit bir unsurdur (Aucamp, 2015).

- SED, etkilenen halkın projelerden nasıl yararlanabileceği konusuna odaklı olmalıdır.

- SED, daha geniş sosyal, ekonomik, ekolojik sürdürülebilirlik ve insan sağlığı ve refahı konularına entegre ve bütünsel bir yaklaşım benimsemelidir.
- SED, sosyal değişimle ilgili etik olarak sağlam teorik temellere dayandırılmalıdır.
- SED halk katılımını içermeli ve kolaylaştırmalıdır.
- SED çatışma olasılığının farkında olmalı ve çatışmanın azaltılmasında önemli bir rol üstlenmelidir.
- SED cinsiyet etkilerini ve etkilerin farklı dağılımını göz önünde bulundurmalıdır.
- SED, kümülatif etkileri daha ciddi ele almalıdır.
- SED, proje planlama dâhil, proje uygulama konularını daha fazla ele almalıdır.
- SED sosyal etki yönetimi planının geliştirilmesine öncülük etmelidir (Elgar, 2011).

SED ile bu perspektiflerin her biri arasındaki bağlantının güçlendirilmesi, daha etkin girişimlerle sonuçlanacak ve sonuçta paydaşlar arasında güvenilirliğin sağlanmasına, sosyal sürdürülebilirlik yatırımlarının güçlendirilmesine, sosyal ve çevresel sonuçlara ulaşılmasına yol açacaktır. Karar vericilerin iş birliğine dayalı bir güç paylaşım ortaklığına girmeye istekli oldukları zamanlarda, bu durum daha iyi sonuçlar doğurabilmektedir. Bu şekilde, SED, vatandaşlara kendilerini etkileyen kararları etkileme fırsatı sunarak demokrasinin temel prensibine önem verebilmektedir. SED iş birliğini teşvik etmek ve toplulukların gelecekte aktif olmalarını sağlamak için etkili bir araç olabilmektedir (Elgar, 2011).

SED'in amaçlarından biri de, kalkınmanın faydalarını en üst düzeye çıkarmayı ve bu kalkınmanın maliyetini, özellikle de toplumun taşıdığı maliyetleri en aza indirmeyi sağlamaktır (Vanclay, 2003).

Burada esas amaç sürdürülebilir ve herhangi bir ayırımın gözetilmediği fiziki ve sosyal bir alanın oluşturulmasıdır (Karakitapoğlu ve ark., 2013). SED, oluşacak etkileri daha önceden belirlemekte ve hangi müdahalenin sürdürülmesi ve nasıl gelişim göstereceği konusunda daha iyi kararlar almayı amaçlamaktadır. Ayrıca belirli bir planlı müdahalede veya ilgili herhangi faaliyetten gelen zararı minimuma indirmeyi ve faydaları ise en üst seviyeye çıkarmak için azaltma tedbirleri uygulamaktadır (IAIA, 2009).

SED'in amacı; daha ekolojik, daha sosyo- kültürel ve daha ekonomik olarak sürdürülebilir ve eşitlikçi bir çevrenin meydana getirilmesini sağlamaktır (Vanclay, 2003).

SED'in en mühim hedeflerinden bir diğeri de bütün paydaşların bilinçliliğini arttırmak, sürecin bir kısmını oluşturduklarına ve konu hakkında söz sahibi olduklarına ilişkin bilinci artırmaktır. Günümüzde Türkiye'de ve dünyadaki tecrübeler katılımcı anlayıştan çok olumlu neticeler alındığını göstermiştir (Gürtuna, 2016).

SED projelerden elde edilen faydaların nasıl dağıtılacağını, sağlam bir sosyal etkinin nasıl olacağına dair bilgi ve anlayışıyla ve bir topluluğun gelecekteki sorunlarını görme temeline dayanan vizyonu ile önem taşımaktadır (Elgar, 2011).

Etki değerlendirmesi kendi başına sürdürülebilir sonuçlar sağlayamamaktadır. Etkilerin yönetimi ve izlenmesi üzerinde daha fazla durulmalıdır. SED uygulayıcısının katılımı, etki tahmin aşamasının ötesine geçmelidir. Sosyal açıdan sürdürülebilir sonuçlar sağlamak için, SED uygulayıcısının projenin tüm yaşam döngüsüne aktif olarak dâhil olması zorunludur. Geleneksel SED'in ötesinde sosyal sürdürülebilirliğe geçmek başarılabilir ve her SED'in hedefi olmalıdır (Aucamp ve ark., 2011).

2.2.3. Sosyal etki değerlendirmesi kapsamı ve ilkeleri

Sosyal etkiye duyarlı tasarım programı, mahallenin tasarımına yönelik yapılan ön çalışmalarda katılımcı ortamlarla değerlendirilip, mahallenin ihtiyaçlarına göre şekillendiği bir olanak sunmaktadır.

SED, estetik etkileri (peyzaj analizi); arkeolojik ve kültürel miras etkilerini (hem maddi hem de maddi olmayan), topluluk etkilerini; kültürel etkiler, demografik etkiler; kalkınma etkilerini; ekonomik ve mali etkiler; cinsiyet etkilerini; sağlık ve zihinsel sağlık etkilerini; yerli haklar üzerindeki etkileri; altyapısal etkiler, kurumsal etkiler; eğlence ve turizm etkilerini; politik etkiler (insan hakları, yönetim, demokratikleşme vb.); yoksulluk; psikolojik etkilerini; kaynak sorunları (kaynaklara erişim ve mülkiyet); sosyal ve beşeri sermaye üzerindeki etkilerini ve toplumlar üzerindeki diğer etkileri kapsamaktadır (Vanclay, 2003).

“Hangi etkiler?” sorusuna ek olarak, SED ayrıca “kimin kazandığı ve kimin kaybettiği?”, yani faydaların ve maliyetlerin farklı dağılımı ile de ilgilidir. SED ayrıca hem doğrudan hem de dolaylı etkileri (“ikincil” ve “üst düzey” etkileri) dikkate almaktadır (Esteves ve Vanclay, 2009).

SED süreci genel olarak dört aşamayı takip etmektedir:

- 1) Proje / müdahale ile ilgili sorunları belirlemek ve anlamak,
- 2) Uygulanacak değişim stratejileri veya geliştirme projelerinden olası etkilerin öngörülmesi ve tahmin edilmesi,
- 3) Potansiyel veya öngörülemeyen sosyal etkileri en aza indirmek için azaltma stratejilerinin geliştirilmesi,
- 4) Sosyal değişimin bir sonucu olarak oluşabilecek beklenmeyen sosyal etkileri tanımlamak için izleme programlarının geliştirilmesidir (Esteves ve Vanclay, 2009).

SED; sosyoloji, antropoloji, demografi, gelişim çalışmaları, toplumsal cinsiyet çalışmaları, sosyal ve kültürel coğrafya, ekonomi, siyaset bilimi ve insan hakları, toplum ve çevre psikolojisi, sosyal araştırma yöntemleri ve çevre gibi birçok alanı bünyesinde barındıran disiplinler arası bir sosyal bilimdir (Esteves ve ark., 2012). SED, genellikle nesnel ve öznel değerlendirme ile etik yargıların birleşimini içeren bir süreçle gerçekleştirilmektedir. Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) gibi, olumlu (faydalı) etkilerin tahmin edilebilmesiyle birlikte olumsuz (istenmeyen) etkiler üzerinde de durmaktadır (Heikkinen ve Sairinen, 2007).

- **SED'in ilkeleri**

SED hazırlık süreçleri bazı ilkeleri benimsemelidir. Bu ilkeler şunlardır: Yaşam odaklı kentsel gelişim, yerelin önceliği, devamlılık, araştırma yöntemlerinin çeşitliliği, kapsayıcılık, uzlaşma, etkileri ayırıştırma, tazmin, destek, bütüncül bakış, görünürlük, yapıcılık, profil çeşitliliği, önceliklere odaklanma ve duruma özel olmadır (Göksu ve ark., 2015).

SED, tasarlanmış bir programın, iyileştirmenin ya da projenin sosyal neticelerinin incelenmesini, takip edilmesini ve yönetilmesini içeren bir süreçtir. Temel amacı daha sürdürülebilir ve hakkaniyetli biyofiziksel ve insani bir çevre yaratmaktır. Bu süreçte birbirine ilave niceliksel ve niteliksel işlemler birlikte kullanılabilir. İşlemler, projenin faaliyete geçtiği alan, sektör-konu-tema, zaman, kaynak (insan kaynağını da içeren) ve hedef grup gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermektedir (Vanclay, 2003).

SED faaliyetlerinin her bir kademesinde farklı yöntemler uygulanabilmektedir. Uygulama sahasının ana koşullarını ortaya çıkarmak, kaynak taraması, geçmişte benzer alanda yapılmış olan uygulamaların incelenmesi, bu çalışmaları gerçekleştiren

kurumlarla ve kişilerle temasa geçilmesi, istatistiklerin toplanması gibi birçok aracı beraber değerlendirmek gerektirmektedir. Hedef grubun açıklanması; proje uygulamalarının incelenmesi, her bir çalışmanın kimi ya da kimleri hedeflediği, fayda ve maliyet dağılımını ortaya çıkaracak çalışmalardan oluşmaktadır. Sınırların saptanması proje ölçeğine, zamana, öngörülen hedeflere, hedef kesime göre değişiklik gösterecektir. Kapsamın tespit edilmesi değerlendirme çalışmasının derinliğinin saptanmasına neden olmaktadır. Literatür taraması, alan çalışmaları, toplumun katılımını temin eden yöntemler bu adımda kullanılabilir (Vanclay, 2003). Etkiyi ölçebilmek için belirtilere ihtiyaç bulunmaktadır. Belirtiler, başlangıç noktasına, hedef kesimin mevcut yaşamına, zamana ve kaynağa göre saptanabilir. Sosyal etki faaliyetinin gerçekleştirilmesi kademesinde niceliksel bilgi toplama yöntemleri, anket ile niteliksel bilgi toplama yöntemleri, derinlemesine görüşmeler, odak takım etkinlikleri, etnografik gözlem teknikleri birlikte kullanılabilir. Proje sonuçlarının duyurulması rapor yoluyla, medya bültenleri gibi yollarla sağlanabilir (Şener, 2011).

SED'in ele aldığı temel sorular, projenin etkilenen nüfus tarafından belirlenen ihtiyaçlarla tutarlı olup olmadığını ve önerilen eylemin bir sonucu olarak toplumun yaşam kalitesindeki muhtemel farklılıkların neler olacağını içermektedir (Esteves ve Vanclay, 2009).

SED aynı zamanda, bir projeyi kabul edip etmeme ve sürdürülebilir sonuçları müzakere etme konularında karar vermeleri için ihtiyaç duydukları, gelişmiş bir kalkınma ile ilişkili olan sosyal ve çevresel konuların tam olarak anlaşılmasında, toplulukları yönlendiren ve geliştirici bir süreç olabilmektedir. Mevcut SED'in temel felsefesi; toplumsal kalkınmanın sosyal sorunlarını yönetmeye devam eden bir süreç olarak, zararı en aza indirirken pozitif sonuçları en üst düzeye çıkarmaktadır (Elgar, 2011). Bu nedenle, SED ayrıca toplumların kalkınma önceliklerini belirlemelerine yardım etmenin yanı sıra sosyal boyutları kalkınma projelerine dâhil etme süreci olmalarına da katkıda bulunmalıdır (Esteves ve Vanclay, 2009).

2.3. Kentsel Dönüşüm ve Sosyal Etki Değerlendirmesi İlişkisi

İnşaat aşamaları geleneksel olarak sosyal etkilerle ilişkilendirilir ve inşaat sırasında uzun vadeli de olabilen birçok etki vardır. Bu etkiler temel olarak çevredeki arazi kullanımları ile ilgilidir. Sosyal etkilerin oluşumu kaçınılmaz olduğu için, sosyal

etkilerin yönetimi tanımlamaktan çok daha önemlidir. Projenin tüm ömrü için uzun vadede sosyal etkilerin yönetilmesi gerekmektedir (Aucamp, 2011).

SED halkla istişareden çok daha fazla kapsama sahiptir. SED kentsel dönüşüm projelerinde etkilenen topluluğu; problem tanımlaması, proje tasarımı, uygulaması ve izlenmesi dâhil tüm aşamalarına dâhil etmektedir. Proje alanındaki ilgili ve etkilenen taraflar çevresel ve sosyal etki göstergelerine ve etkilerin değerlendirilmesine karar verme aşamalarına katılmaktadırlar. Bunun nedeni; kentsel dönüşüm proje alanında oluşan etkilerin önce doğrudan etkilenenler açısından ve sonra daha geniş toplumun bakış açısından değerlendirilmesi gerektiğidir. Bu nedenle, kentsel dönüşüm uygulamalarında halkın katılımı, SED'in etkilenen topluluğun isteklerini göz ardı etmeden gerçekleştirecek olması hayati bir önem taşımaktadır (Esteves ve Vanclay, 2009).

SED halkın ve kurumların kapasitelerini geliştirmeye öncülük eden bir araçtır. ÇED ile birlikte SED birbirini tamamlayan önemli bir ikilidir. Türkiye'de ÇED yasal bir tabana oturtulmuştur. Bazı ülkelerde projelerin SED'e tabi tutulması zorunluluğu varken, Türkiye'de SED uygulamaları için yasal düzenlemeler bulunmamaktadır. Kentsel dönüşüm, kentsel yaşam kalitesi, son yıllarda Türkiye'ye gelen mülteciler, sosyal ve kültürel değişim gibi etkenler göz önünde bulundurulduğunda SED uygulamalarının yasallaşmasının gerekliliği de ortaya çıkmaktadır (Çelik ve Aslantaş, 2018).

Önerilen eylem ve alternatiflerin olası etkilerini anlamak için, topluluklar ve karar vericilerin, topluluğun nasıl örgütlendiğini, topluluğun bakış açısının nasıl olduğunu ve nasıl adapte olduklarını ve topluluğun kararları nasıl aldığını bilmeleri gerekmektedir. Bu değişkenler, hizmet ve altyapı talebindeki değişimi, yaşam kalitesini, topluluk esnekliğini, topluluğun isteklerini ve güçlü yönlerini ölçen değişkenlerin yanı sıra SED'in bir parçası olarak izlenmektedir (Esteves ve Vanclay, 2009). Bu kavramların bilinmesiyle daha başarılı kentsel dönüşüm projeleri ortaya çıkabilecektir.

SED, toplulukların nasıl işlediğini ve etkilenen toplulukların problemini çözme ve topluluk hedeflerini geliştirme konusuna nasıl dâhil edeceğini anlamada etkili bir araçtır (Esteves ve Vanclay, 2009).

Kentsel dönüşümde SED'e yönelik Dünya Bankası'nın 3 tane önemli kriteri bulunmaktadır. Bunlar:

- 1) **Yer Değiştirme:** *Yapılan projelerde zorunlu yer değiştirmeler olabilmektedir. Özellikle barajlarda meydana gelmektedir. Kentsel dönüşümde de olacak,*

kiracılar gidiyor geliyor. Önemli olan bunun minimum yer değiştirmeye yönelik senaryosunu yazmak.

2) Ekonomik Seçenekler Sunmak /İş Yaratmak: *Bir kentsel dönüşüm projesi iş yaratmalı. Oradan bu projeden etkilenenleri öncelikle yararlanabileceği iş olanakları nasıl yaratılır? Nasıl eğitim verilir? Bunların kapasitesi nasıl arttırılır? gibi konular çok önemlidir.*

3) Gelir İyileştirme: *Dünya Bankası'na göre: Proje alanında bulunan insanlar olumsuz etkileniyorsa sen bunların gelirini iyileştirici bir şeyler yapman lazım. Bu projeden çocuğu okula yürüyerek gidiyorsa başka bir yere gittiğinde servise biniyorsa artı bir maliyette bunu nasıl karşılayacaksın? Bunun gelirini artırıcı neler önerebilirsin gibi bir dizi şey bulunmakta. Bu konuyu örneklerle besleyerek kendimize özgü neler yapabiliriz bunlar tartışılmalı (Kişisel röportaj, 2017).*

Katılımcı, proaktif ve sosyal kalkınmaya yönelmiş olan SED aynı zamanda, sürdürülebilir kalkınmayla paralel görünüşte bir hükümet politikası desteğine ihtiyaç duymaktadır (Taylor ve ark., 2004). Böyle bir politika çerçevesi, bağımlılık / özerklik, yerel ve bölgesel kaynak planlaması, bölgesel kalkınma, istihdam ve geçim, küçük işletme gelişimi, konut ve konut altyapısı ve toplumun canlılığı, uygulanabilirliği ve sağlığı gibi konularının ele alınmasını gerektirmektedir (Esteves ve Vanclay, 2009).

Genel olarak çevresel ve sosyal etkilerin olumlu mu olumsuz mu olduğuna karar vermek için kullanılan standartlar genellikle açıkça belirtilmemiştir ve çeşitli insani değerleri yansıttıkları için belirtmeleri zor olabilir (Taylor ve ark., 2004). Bu, SED'in sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde temel alınmasında bir başka önemli nedendir (Esteves ve Vanclay, 2009).

SED uygulaması ile sosyal sürdürülebilir kalkınma arasındaki boşluk genellikle SED'de yapılanlarda değil, ihmal edilenlerde yatmaktadır (Aucamp ve ark., 2011).

Sosyal sürdürülebilirliğin amacına ulaşmasının en etkili yolu, SED ile diğer süreçlerin yanı sıra diğer kurumlar (sivil toplum kuruluşları ve devlet daireleri gibi) arasında bağlantılar veya köprüler kurmaktır. SED, sürdürülebilir sonuçları tespit etmenin yanı sıra kurumları birbirine bağlamayı ve ilişkilendirmeyi amaçlayan daha uzun vadeli bir sürece sahip olmalıdır (Aucamp ve ark., 2011).

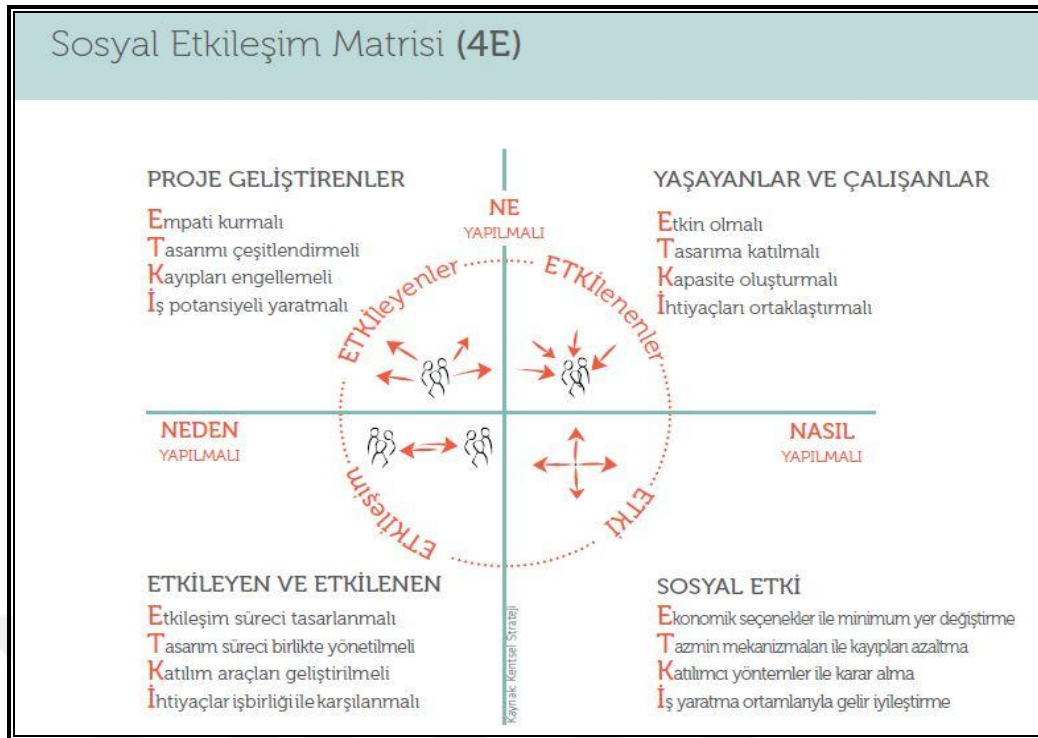
Aucamp'a göre; meselelere yaklaşım şekli, ele alınabilecek başarıda çok önemli bir unsurdur. Projenin her aşamasını etkileyecek bazı öneriler şunlardır: Sosyal etkilerin yönetimine ve topluluk sorunlarıyla başa çıkmaya yardımcı elemanların olması,

Etkilenen her mülkün mülk sahibine danışılması ve projeye yönelik endişelerin not alınması, Uygun şikâyet ve iletişim sistemlerini kurulması, Toplumu mümkün olduğunca sürece dâhil etmek - işbirliğine dayalı karar vermeyi ve yönetimi ve yerel girişimcilerle ortaklıkların teşvik edilmesi, Topluluk ihtiyaçlarına karşı erişilebilir ve duyarlı olunması gerektirir (Aucamp ve ark., 2011).

Kentsel dönüşüm ile ilgili yasa ve uygulama yönetmelikleri ile yapılan uygulamalar; katılımcı ve eşitlikçi süreçleri dikkate almamakta, özellikle projelerden etkilenen insanların sosyal ve ekonomik durumlarını gözlemlemektedir. Kentsel dönüşüm projelerindeki yaşamda ve alanda meydana gelen olumsuz etkinin düşürülmesi, taraflar arasında karşılıklı olarak uzlaşma sistemlerinin geliştirilmesi için SED raporları hazırlanmalıdır. SED raporları; özellikle projeden etkilenen yerel halk için olumsuz etkilerin azaltılması yönünde öneriler geliştirmelidir (URL 1, 2018).

Göksu'ya göre: *“Kentsel dönüşüm projelerine başlanırken daha fikir aşamasında SED yapılmasının zorunlu olması gerekmektedir. Çünkü Türkiye’de projenin mekânsal, mimari, imar planı gibi algılandığını ve ona göre yapılmakta olduğunu belirtmiştir. Kentsel dönüşüm kamu desteğine gereksinim duyulan özellikle yoksulluk alanlarında sosyal ve ekonomik boyutları içeren bir süreçtir”* (Kişisel röportaj, 2017).

Sosyal etkiye dair değerlendirmeler sosyal etkileşim matrisi ile özetlenebilir/toparlanabilir. Sosyal Etkileşim Matrisi, projedeki etkileyenler ve etkilenenlerin ne yapması gerektiğini ve ortaya çıkan sosyal etkilerin ne olacağını açıklamaktadır (Şekil 2.1). Temel olarak 4E (etkileyenler, etkilenenler, etki ve etkileşim) üzerinde sosyal etkiyi değerlendirmeyi içermektedir. Sosyal etkileşim matrisinde projeyi geliştirenler ne yapmalı? Yaşayanlar, çalışanlar etkin olmalı, örgütlenmeli, tasarıma katılmalı, kapasite ve güç oluşturulmalıdır. Herkesin farklı beklentileri ortaklaştırılmalıdır (Göksu ve ark., 2015).

Şekil 2.1. Sosyal Etkileşim Matrisi (Göksu ve ark., 2015)

Kentsel dönüşüm projelerinde SED çalışmaları sonucunda hedeflenen değişimin oluşturulması için ilk olarak ekonomik seçeneklerin sunulması ve minimum yer değiştirmenin sağlanması gereklidir. İkincisi; kayıpları azaltmak için kamu ve özel sektöre ilişkin birtakım tazminlerde bulunulmalıdır. Eskiye oranla birtakım kayıplar olacak, bu kayıplar nasıl tazmin edilebilir? Yani yaşayanlar çocuğunun okula gidiş geliş için servis ücreti vermiyorsa dönüşüm sonrasında gidilen yerde servis ücreti verecekse bunu nasıl karşılayacak? İş mi değişecek artı başka bir program mı oluşturulacak? karar verilmelidir. Üçüncüsü; katılımcı yöntemler geliştirilmelidir. Dördüncüsü; iş yaratma ortamlarıyla gelir iyileştirilmelidir (Kişisel röportaj, 2017).

Kentsel dönüşümle başlatılan SED zorunluluğu genişletilerek yerel yönetimlerin de katkısıyla tüm projelerde uygulanabilirliği sağlanmalı ve kentsel dönüşüm için de yasal bir tabana oturtulmalıdır.

2.4. Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi Çalışmalarına Yönelik Örnekler

SED'in ortaya çıkışından bu yana çok şey değişmiştir. Politik ve ekonomik gelişmeler, dünyayı ve kaynak endüstrisini önemli ölçüde değiştirmiştir. Özellikle

kurumsal, çevresel ve sosyal performansın kamusal beklentileri, endüstrinin rekabetçi olması için gerekenleri yeniden değerlendirmesine neden olmuştur. SED'in sürdürülebilirliğe etkin bir katkı sağlayabileceği konusunda fikir birliği olsa da, uygulama aşamasında istenilen şekilde katkı sağlanamamaktadır (Elgar, 2011).

Tarihsel olarak, etki değerlendirmesi ABD'de çevresel zararlarla ilgili insan kaygılarını ve bu zararın toplumların sağlığı, değerleri ve tercih edilen yaşam tarzları üzerindeki etkilerini ele almak için bir kamu karar alma aracı olarak ortaya çıkmıştır.

SED ilk yasal temeli 1970'de ABD Ulusal Çevre Politikası Yasası'nın insan ortamının kalitesini önemli ölçüde etkileyen eylemlerin dâhil edilmesini sağlama şartı getirmesiyle ortaya çıkmıştır (Burdge ve Vanclay, 1995).

Yukon Bölgesi'nden Alberta'ya (1974-1978) teklif edilen Kanada'daki Mackenzie Vadisi doğalgaz boru hattına yönelik açılan soruşturma sonrasında, yerel bir kabile üzerindeki etkileri göz önünde bulundurmadığı için, sosyal nedenlerle iptal edilen ilk büyük ÇED vakası olmuştur. O zamandan beri, SED dünyadaki birçok ülkeye aşamalı olarak girmiştir (IAIA, 2009).

SED, ÇED sürecinin bir türevi olarak gelişmiştir. Dünyadaki ülkelerde de benzer süreçler yaşanmış ve Güney Afrikalı uygulayıcılar uluslararası en iyi uygulamalardan destek istemişlerdir. SED süreci sosyal gerilimleri ve politika tartışmalarını bir odak haline getirmiştir. Güney Afrika'da, merkezi ve yerel güç ilişkilerinin yükselişi buna iyi bir örnektir (Aucamp ve ark., 2011).

Güney Afrika'nın durumu, SED'in gelecekteki yönünü keşfetme fırsatı sunmaktadır. Bu durum, dezavantajlı toplulukların yükselişinin ekonomik büyümeyle çakışmaması durumunda, zengin ve fakir arasındaki, toplumun gelişmiş ve az gelişmiş sektörleri arasındaki eşitsizliğin daha da artacağını ve sonuçta ortaya çıkan sosyal bağlamın sürdürülebilir olamayacağını göstermektedir. SED, Güney Afrika'da ÇED'in bir ekidir. Sürdürülebilirliğe daha anlamlı katkı sağlayan bir SED uygulaması oluşturmak için proaktif, hedeflere dayalı, sosyal sürdürülebilir kalkınmanın bütünsel kavramına odaklanmak gerekmektedir (Esteves ve Vanclay, 2009). Topluluklar SED'i demokratik haklarının duyulmasını sağlayan bir araç olarak görebilir ve bu sayede yüksek düzeyde psikolojik sahiplenme geliştirebilir ancak devam eden yönetim ve projelerin izlenmesine dâhil olmama hayal kırıklığına neden olabilmektedir (Aucamp ve ark., 2011).

Güney Afrika'daki SED uygulamaları ile ilgili bazı zorluklar mevcuttur. Her ne kadar 1996 Güney Afrika Anayasası'nın 24. Kısmı ve 1998 tarihli Ulusal Çevre

Yönetimi Yasası'nın 107. Maddesi, yoksulluk, çevresel bozulma ve yaşam konularının kalitesi arasındaki bağlantıyı vurgulayarak sürdürülebilirlik düşüncesi için bir fırsat sunmak istese de bu kavramlar pratikte gerçekleşmemektedir. Güney Afrika toplumunun SED için karmaşıklığı ve zorlukları, ülke içinde mevcut olan kültürel, coğrafi ve demografik verilerde yer almaktadır. Güney Afrika'da 28/2007 tarihli Maden ve Petrol Kaynaklarının Geliştirilmesi Yasası yürürlüğe girmiştir ve her bir işletme madeni için Sosyal ve Çalışma Planı şeklinde doğrudan sosyal çıktıları düzenlemektedir. SED kalkınma alanında kullanılan bir araçtır ve Güney Afrika'da maden ve altyapının gelişimi ile yakından ilişkilidir (Aucamp, 2015).

Önerilen Güney Mpumalanga ilinin doğusundaki Ermelo yakınlarındaki Camden trafo istasyonundan, KwaZulu-Natal ilinin kuzeyinde Empangeni yakınlarında inşa edilecek olan Mwebu (Theta) trafosuna iletim hattında bir SED gerçekleştirilmiştir. İki trafo merkezi arasındaki doğrudan mesafe yaklaşık 360 kilometredir ve aradaki alanda ormancılık, şeker kamışı tarımı, ekili alanlar, büyükbaş hayvancılık, av hayvanları tarlaları, açık tarlalar ve yerleşim alanları bulunmaktadır. Rapor, çeşitli alternatifleri ve farklı paydaş grupları üzerindeki etkilerini karşılaştırmayı amaçlamıştır. Sosyal etkiler genel bir şekilde tanımlanmış ve böylece sağlık dâhil edilmiştir. Değerlendirme ekibi, etkilerin olasılığını, etkilenecek insan sayısını ve etkinin süresinin yanı sıra kümülatif etkilerin değerlendirilmesine de dikkat etmişlerdir (Aucamp, 2011).

Bir diğer uygulama Sakhalin II. Aşama 2 Projesi (2005), Japonya'nın yakınında, Rusya'nın doğu kıyısında Sakhalin Adası'nda entegre bir petrol ve doğal gaz projesinin geliştirilmesiyle ilgilidir. Sakhalin Adası yaklaşık 550.000 kişilik bir nüfusa sahiptir ve sert bir iklim yapısına sahiptir. Proje iki açık deniz platformunun, boru hattı bağlantılarının, bir kıyı işleme tesisinin, yeni bir sıvı doğal gaz tesisinin ve bir petrol ve gaz ihracat terminalinin kurulmasını gerektirmektedir. 2003 yılında sağlık ve SED yapılmış ve 2005 yılında çevresel ve SED ile güncellenmiştir. Bir başka uygulama ise; Batı Avustralya'daki Port Hedland kentinde önerilen bir dış liman gelişiminde gerçekleştirilen SED uygulamasıdır. Proje ile ilgili sosyal etkiler değerlendirilmiştir. Raporda potansiyel olumlu etkiler ve olumsuz etkiler belirtilmiştir (Vanclay ve Broeder, 2014).

Tüm dünyada özel kar odaklı şirketler ve hükümetler tarafından başlatılan SED'in geleneksel modeli zamanla gelişmekte olan konutların beklenmedik sonuçlarının belirlenmesi ve ele alınması için geliştirilmiştir (Vanclay ve Esteves, 2011).

SED çalışmaları Türkiye’de ne yazık ki ekstra ve lüzumsuz masraf olarak görülmekte ve yalnızca projenin durdurulması ya da feshi gibi projenin sürdürülebilirliğinin tehlikesi altında olan durumlardan bahsedildiğinde gündeme gelmektedir. Zamanla gerektiği gibi planlanmamış ve halkla ilişkileri yetersiz düzeyde gerçekleştirilecek, gecikmiş SED çalışmalarının, olumlu netice vermesi oldukça güç ve bazı durumlarda ise hemen hemen olanaksızdır (Gürtuna, 2016).

Türkiye’de kentsel dönüşüme yönelik SED kapsamında günümüzde uygulanmış olan herhangi bir örnek bulunmamakta ancak rapor, çalıştay vb. çalışmalar yapılmıştır (Kişisel röportaj, 2017).

Göksu’ya göre: “Bizim hazırladığımız çalışmalar da uygulanan yok. Kentsel dönüşüm projesi yapmıyoruz ama birkaç yerde test ettik. Bunlardan biri Fikirtepe. Fikirtepe’ye bir imar planı çizilmiş, imarlar verilmiş, yatırımcılarla, orada yaşayanlarla anlaşmış, ama hiçbir zaman şu sorulmamış. Hep pazarlıklar yapılmış. Gelenler, gidenler, gidenlerin ne kadarı geri gelecek, orada mahalle değerleri, neler kayboluyor? İşte sokaklar kayboldu, bakkal, esnaf gitti. Geri döndüklerinde bunları bulamayacaklar. Belki geri gelemeyecekler. Kiracılar ne olacak? gibi temel soruları sorduk. Tabi bunun şu anda karşılığı yok. Bunun karşılığının olması için ilk olarak bunu kamunun benimsemesi lazım, önce yasal zorunluluk olması lazım biz yasa teklifi de hazırladık. İkinci olarak kamu bunu benimseyecek ki aynı ÇED gibi zorunlu kılacak. Üçüncü olarak bence en önemlisi halkın benimsemesi lazım. Sadece metrekare pazarlığı değil oturup benim çocuğum buraya geldiğinde 3-4 yıl sonra buradaki okula gidiyordu şimdi başka okula mı gidecek, ne olacak? Benim çocuğum sokakta top oynuyordu geldiğinde site olacak dört duvar olacak, ne olacak? Ve biz aidat ödemiyoorduk geri geldiğimizde aidat ödeyeceğiz bunu nasıl ödeyeceğiz ekonomik düzey gibi soruları sorup ağaç envanterine kadar irdeledik. Fikirtepe’de 70-80 yıllık bir geçmişi olan gecekondulu mahallesi bugüne kadar geldi orda dikilen ağaçların hepsi hemen hemen gitti özellikle iyi olan ağaçların yeniden transferi sağlanabilir mi? gibi soruları hazırladık” (Kişisel röportaj, 2017).

Türkiye’de, “On Proje Onlarca Etki Programı” çalışması (Göksu ve ark., 2015) ile Dünya Bankası’nın ‘Sürdürülebilir Şehirler Programı Kentsel Tasarım Çalıştayı Yöntemi’ kapsamında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Şahinbey Belediyesi işbirliği ile yürütülen ve Kentsel Strateji şirketi tarafından hazırlanan Gaziantep ili Şahinbey ilçesi riskli alanına ilişkin ‘Sosyal Etkiye Duyarlı Tasarım Süreci (Kentsel Strateji, 2014)’ çalışmaları SED’i yönlendiren öncü

çalışmalardır. Bu çalışmalarda dönüşüm ile alanda yaşayan kişiler üzerinde oluşan/oluşacak etkiler araştırma ve gözlemlerle belirlenmiştir.

On Proje Onlarca Etki programı, SED raporlarına güncellik kazandırmak üzere başlatılmıştır. Seçilen on proje alanında oluşan etkiler araştırma ve gözlemlerle belirlenmiştir. Bu program 6 adımdan oluşmaktadır (Göksu ve ark., 2015).

Adım 1: On Proje Alanının belirlenmesi: Ayazma – Küçükçekmece, Vatan Mahallesi – Bayrampaşa, Sarıgöl – Gaziosmanpaşa, Okmeydanı – Beyoğlu, Sulukule – Fatih, Tarlabası – Beyoğlu, Çeliktepe – Kağıthane, Fikirtepe – Kadıköy, Yenisahra – Ataşehir, Yunus Mahallesi – Kartal.

Adım 2: On ekip oluşturulması; her proje alanında, araştırmacı, iletişimci ve mahalleli olmak üzere minimum üç kişilik ekip açık çağrı yoluyla belirlenmiştir. Araştırmacılar; sosyoloji, şehir planlama, mimarlık ve kentsel tasarımda uzman ya da eğitime devam eden öğrencilerden oluşturulmuştur. İletişimciler; mahalleliler ile yapılan alan araştırmasında ulaşılan bilgileri ve beklentileri kavranabilir ve anlatılabilir duruma getirmişlerdir. Mahalleli; yerel bilgi ve tecrübe yoluyla çalışma ekibi arasında köprü kurarak takımın bir parçası haline gelmiştir.

Adım 3: On ekibin bir araya getirilmesi; ekipler sürecin her aşamasında çalıştaylar ile bir araya gelerek çalışmanın içeriğini oluşturup, tecrübelerini paylaşıp ve projelerin sosyal etkilerini incelemişlerdir.

Adım 4: Saha çalışması; saha çalışmalarında gözlem ve derinlemesine mülakat yapılmıştır. Yaşam ve mekân üzerindeki etkiler ile mahallelinin dönüşüme yaklaşımı belirlenmiştir. Faaliyetler, oyunlar, sokak muhabbetleri ile etkileşim ortamları yaratılarak, On Proje Onlarca Etki Programı saha deneyimlerinden faydalanılıp bir SED Rehberi için önemli sorular ve sorunları tespit ederek, öne çıkan etkiler araştırılmıştır.

Adım 5: Raporlama; on proje alanında, ekipler yaptıkları araştırmaları, fotoğraflar, grafikler ile rapor haline getirmiştir.

Adım 6: Ortaklaştırma; ekiplerin çalışmalarında ortaya çıkan temalar ve öne çıkan etkiler analiz edilmiştir (Göksu ve ark., 2015).

Göksu'ya göre: *“SED ile ilgili Türkiye özelinde yapılması gerekenler şunlardır: Birinci yapılacak şey yasal zorunluluk sağlanmalı. Ama bu da yeterli değil. Yani ÇED yasal zorunluluk ama uygulanmıyor. İkincisi; büyük bir bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyası yapılmalı. Bunu yapacak olan kamu, belediyeler. Biz burada gönüllü çalışırken 4-5 tane SED hazırladık. Yabancılar geliyor, İngilizceye çevirdik, Dünya Bankası istedi diye. Çok beğendiler katılımçılık tasarıma nasıl dâhil ediliyor diye.*

Üçüncüsü eğitim süreci başlamalı. Yani belediyelere diyeceğiz ki en azından bürokratlarınızı yetiştirelim. Sahaya çıktıklarında daha farklı yapmasanız bile bakın burada başka bir şeyler veriliyor. Dördüncüsü de bizim insanımız görmediği şeye inanmıyor. Bir projede SED yapılması lazım. Kartal'da Doğu Merkezi ya da Perşembe Pazarı SED çalışmaları belediyeler tarafından yaptırılmış iki tane örnektir. Orada onar maddede ne yapılmalı? özetlendi. Bizdeki en büyük başarısızlık, proje yönetim işini bilmiyoruz ve oradan çok şey kaybediyoruz. Beşincisi de projelerde fizibilite yapılırken hep inşaat yatırımlarının, altyapı yatırımlarının maliyetleri vurgulanır. Bir sosyal maliyetin de konulması lazım. Bu sosyal maliyetler de SED'de olumsuz etkileri azaltmak için ne öneriliyorsa yapılmalıdır. Eğitim, iş yaratma ve tazmin mekanizmaları için bir bütçe ayrılması gibi. Eğer bunlar yapılırsa başka bir yöne gideriz. Yoksa bunlar sadece araştırmalarda kalır” (Kişisel röportaj, 2017).

2.5. Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesine İlişkin Önemli Yöntem ve Öncelikli Konular

SED'e yönelik kullanılan yöntemler araştırıldığında genel olarak 25 yöntemden söz edildiği görülmüştür. Bunlar: 5 Neden, Mahallenin EN'leri, Deneyim Turu, Görüşme Kılavuzu, Hikâye Dünyası, Sessiz Yürüyüş, Ağaç Diyagramı, Prototip hazırlama, “Bina, Sokak, Mahalle”, Mahallemi Seviyorum Çünkü.., Mahalle Karakterleri, Zihin Haritası, Uzlaşma Yönetim Basamakları, BEK Analizi, Beklenti Matrisi, Beyin Fırtınası, Yaratıcı Atölye, Biz Nasıl...?, Sorun-Engel- Bulgu- İstek-Tema (S.E.B.İ.T), Prototip Test Planı, Toplama (+) ve Çıkarma (-), Öğrenme Döngüsü, Kritik Görevler Listesi, Deneyim Haritası ve Sosyal Etkileşim Matrisi (SEM) yöntemleridir (URL 2, 2014). Bu yöntemlerin incelenmesi ile tez çalışmasında; On Proje Onlarca Etki Programı çalışması (Göksu ve ark., 2015) ile Dünya Bankası'nın ‘Sürdürülebilir Şehirler Programı Kentsel Tasarım Çalıştayı Yöntemi’ kapsamında Gaziantep ili Şahinbey ilçesi riskli alanına ilişkin ‘Sosyal Etkiye Duyarlı Tasarım Süreci (Kentsel Strateji, 2014)’ çalışmaları yöntem seçiminde etkili olmuştur. Bu yöntemler içerisinden “Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” kentsel dönüşümde SED çalışmasına yönelik mekânsal, yaşamsal ve ekonomik boyutlarda yaşanan değişimleri ve beklentileri ortaya koyabilmede daha net kriterleri olduğu için seçilmiştir. Bina, Sokak, Mahalle ölçeğinde yaşayan kişiler için önemli olan kavram ve konular aşağıda aktarılmıştır.

Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi, mahalle, sokak ve bina ölçeğinde dün-bugün-yarın özelinde değerlendirmeleri içermektedir.

Mahalle Ölçeğinde Mekânsal- Yaşamsal- Ekonomik Bakışa Yönelik Dün-Bugün-Yarın Özelindeki Değerlendirmeler

Mahalle ölçeğinde mekânsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; mahallede kişilerin birbirini tanıyor olması, birbirine duyulan güven, yardımlaşma olgularının ve aidiyet duygusunun varlığı (Duman, 2014; Dur, 2015; Relph, 1976; Kearns ve Forrest, 2000; Dempsey ve ark., 2011), komşuluk ilişkilerinin devamı, samimiyet, mahalle ve sokak kültürünün varlığı (Dur, 2015; Duman, 2014), insanların vakitlerini geçirebilecek ortak alanların herkese eşit düzeyde olanak sağlaması, bu alanların güvenilir ve güvenli olması, erişilebilirlik ve ulaşılabilirlik açısından kolay olması, sosyal aktive alanlarının az olması ve her insana hitap edecek nitelikte olması, kentsel dönüşümle birlikte eski mahallede yaşayan kişilerin yeni yapılacak alanda yerleşip yerleşmeyeceği, eskiden tanıyıp güven duydukları kişilerin varlık gösterip gösteremeyeceği (Yıldız, 2016; Gökçür, 2008; Barton, 2000) gibi durumlarının sorgulanması matrisin mahalle ölçeğindeki **mekânsal bakış** kriterleri olarak değerlendirilmiştir.

Mahallede tanınır, bilindik olmak önemlidir. Mahalleye dışarıdan giren yabancı fark edilir. Herkes mahallede kimlerin oturduğunu bilir. Çeşitli derecelerde de olsa herkes birbirini tanır (Duman, 2014). İnsan ile mekân arasında bir iletişim ve karşılıklı etkileşim vardır. İnsanoğlu bir mekânda geçirdiği süreyle doğru orantılı olarak mekân ile kendisi arasında aidiyet üzerine bir bağ kurmaya başlar. Oluşan bu bağ neticesinde insan mekânı özümser ve ona farklı anlamlar yüklemeye başlar. Tüm bunların neticesinde mekân sadece mekân olmaktan çıkar, güvenin, samimiyetin, korkunun, sevincin, hüznün, dostluğun, komşuluğun ve özgürlüğün bir görünümüne bürünür (Dur, 2015).

Relph (1976)'e göre "*bir yer içinde olmak, ona ait olmak ve onunla özdeşleştirmek*" tir. Komşuluk ve toplumun sosyo-mekânsal yorumu, buralarda yaşayan halkın sahip olduğu bağları kabul etmektedir. Bu genellikle topluluk hissi olarak tanımlanır (Kearns ve Forrest, 2000; Dempsey ve ark., 2011). İnsanlar kentle kurdukları ilişki ile kentin bir parçası olurlar. Mahalle yalnızca fiziksel bir birim olmayıp bir birlikteliktir. Mahalleye kurulan ilişki, kişinin mahallesiyle ve yaşadığı yerle kurduğu aidiyet ve kimlik ilişkisini belirler. Belirli bir mahallede oturmak ve oradaki gündelik hayat biçimini yaşamak demektir (Duman, 2014).

Komşu, insanlara ailesinden sonra, mekânsal açıdan da en yakın olandır. Güvenilir olması, zorda kalınca hiç düşünmeden kapısının çalınabilir olması, kendisine zarar gelmeyeceğine inanılması bunlardan ilk akla gelenleridir (Dur, 2015). Mahalle yaşamında kişinin en yakınları ailesiyle sınırlı olmamakla birlikte kişinin komşuları da bu sevgi çemberini oluşturmakta birinci derecede etkilidir (Duman, 2014).

Kamusal alanlar, tüm insanların kullanımına açık, sosyal ve fiziksel faaliyetin gerçekleştiği ortak kullanım alanlarıdır (Yıldız, 2016). Kamusal alanların ortak birtakım temel nitelikleri olup öncelik olarak hareketlilik ve erişimin var olması gereken alanlardır. Bu alanlar yayaların, engellilerin hizmetlere ve donatı alanlarına erişimini sağlayan, bekleme, toplanma, ayrılma, buluşma gibi faaliyetlerin gerçekleştirdiği hareket ve sosyal aktiviteleri gerçekleştirmede birincil alanlardır (Gökgür, 2008). Bir yerleşmenin algılanan güvenliğinin, sosyal sürdürülebilirliğin temel bir parçası olduğu kuramsal tartışmaların merkezinde bulunmaktadır (Barton, 2000).

Mahalle ölçeğinde yaşamsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; mahallede insanların birbiriyle etkileşim, iletişim, birlik, beraberlik, yardımlaşma içerisinde olması ve güven ortamının varlığı, komşuluk ilişkilerinin üst düzeyde olması (Dempsey ve ark., 2011; Alver, 2010), dönüşümle ve apartmanlaşmaların artmasıyla birlikte insanlar arasındaki komşuluk ilişkilerinde kopuşların başlaması (Carmona ve ark., 2003; Dur, 2015) gibi durumların sorgulanması matrisin mahalle ölçeğindeki **yaşamsal bakış** kriterleridir.

Sosyal etkileşim olmadan, belirli bir bölgede yaşayan insanlar, topluluk hissi veya yer duygusuyla ayrı yaşamları olan bir grup birey olarak tanımlanabilir. Bireyler, aileler ve topluluklar gibi farklı sosyal ortamların organizasyonu, belirli bir mahallede yaşayanların davranışları, değerleri ve kimlikleri, güven duygusu ve esenlik duygusu gibi yaşamın diğer yönlerini etkileyebilmektedir (Dempsey ve ark., 2011). Mahallenin en önemli özelliklerinden biri de komşuluk ve komşuluk ilişkileridir. Konu-komşudur mahalleli; insanın yakınında olan, çağırdığında sesine yetişecek, yardım eli uzatacak kadar yakınındakilerle beraber inşa edilen toplumsal bir ortamdır. Bu yüzden mahallede faaliyetler dayanışma, komşuluk, yardımlaşma, ortak çözümler ile birlikte yerine getirilmektedir (Alver, 2010).

Günümüzün hareketli yaşamında, insanlar artık daha önceki komşuluk duygusunu beklemeyerek iş, rekreasyon, arkadaş, mağaza, eğlence gibi unsurlar seçebilir ve süreç içinde ait olmak istedikleri toplulukları oluşturma sürecine girebilirler (Carmona ve ark., 2003). İnsanların geçmişte yaşanan mahalle ilişkilerine duydukları

özlem mahalle kültürünün yok olmaya başlamasıyla beraber başlamıştır. Çünkü günümüzde gerek insanların iş hayatında geçmişe nazaran daha fazla yer almaları (özellikle kadın istihdamı olarak) gerekse de aynı apartmanda yaşasalar bile insanların farklı kültürel, ekonomik ve sosyal kültürlere sahip olması ister istemez bir ayrışma meydana getirmektedir (Dur, 2015).

Günümüz güvenli sitelerinde duvarlar sanki bir sur görevi görmektedir. Bu durum komşuluk ilişkilerinin zayıflamasına neden olmaktadır. Günümüz apartmanlarının kat sayısı arttıkça içerisinde yaşayan insanların sosyal ilişkileri ve komşuluk ilişkileri de o derece azalmaktadır (Dur, 2015).

Mahalle ölçeğinde ekonomik bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; mahalledeki iş olanaklarının devam etmesi, kentsel dönüşümle birlikte iş olanaklarının oluşturulup oluşturulmayacağı, refah seviyesinde artışın olup olmayacağı, dönüşümün tüm boyutları ile ele alınıp alınmayacağı (Ataöv ve Osmay, 2007) gibi durumlarının sorgulanması konuları matrisin mahalle ölçeğindeki **ekonomik bakış** kriterleri olarak değerlendirilmiştir.

Kentsel dönüşüm uygulamalarının uzun süreli ve kapsamlı ilerlemesinin, kişiler, mekân ve istihdam durumlarından oluşan üçlü bir ilişkisi bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm projelerinde, yerel halkın potansiyelleri tespit edilmeli, becerileri, yetenekleri ve beklentileri onların refah seviyesine erişmelerini ve bunlardan faydalanabilmelerini sağlayacak biçimde güçlendirilmelidir. Bununla birlikte, yerel istihdam koşulları ve imkânları gelir sağlamak amacıyla artırılmalıdır. İlave olarak, dönüşüm alanının çekiciliğini arttırmak amacıyla yatırımcı kişi ve şirketler bu alana çekilmeye çabalanmalıdır. Bu üçlü denge ele alınarak dönüşüm uygulamaları “her duruma uygun” hazır çözümler yerine “duruma uygun” çözümlerin meydana getirilmesiyle katılımcı bir planlama anlayışı ile farklı aşamaları kapsayacak şekilde yürütülmelidir. Fiziksel, ekonomik ve sosyal dönüşüm arasındaki ilişkiler ve süreç gereğince göz önünde bulundurularak, tek kapsamlı girişimlerden sakınılmalıdır (Ataöv ve Osmay, 2007).

Sokak Ölçeğinde Mekânsal- Yaşamsal- Ekonomik Bakışa Yönelik Dün- Bugün- Yarın Özelindeki Değerlendirmeler

Sokak ölçeğinde mekânsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; ulaşım imkânlarının varlığı, sokakların kişiler arasında iletişim görevi görmesi (Alver’den aktaran Baday, 2011), iş yerlerinin kişilerin oturdukları yerlere yakın olması, sokaklarda sosyal aktivite alanlarının azlığı (Yeni Şehircilik Bildirgesi, 2000), sokakların güvenli olmaması, kentsel dönüşümle birlikte sokaklarda güven

ortamının azalması, yabancı kişilerin varlığı (Jacobs, 1961), bazı suç olaylarının meydana gelmesi, dezavantajlı grupların yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik herhangi bir düzenlemenin olmaması ve yeni yapılaşmada sokak kültürü olgusunun yok olması gibi durumlarının sorgulanması matrisin sokak ölçeğindeki **mekânsal bakış** kriterleri olarak belirlenmiştir.

Sokak; alışveriş, ulaşım, gezme vb. insanın toplumsal yönlerini, faaliyetlerini üzerinde gerçekleştirdiği alandır. İnsanlar sokak üzerinde diğer mahalle insanları ile iletişim ve etkileşime geçer. Sokak olmadan bu etkileşimlerin olması mümkün değildir. Bireyin sosyalleşmesinde de önemli katkıları olan sokak, bu özelliği ile kişiler arasında sosyal bir bağ kurar. Böylece sokak salt fiziksel olmanın ötesinde kültürel bir özellik kazanır (Alver'den aktaran Baday, 2011).

Kamusal toplanma alanları, topluma ait kimlik kültürünü güçlendirmek için kentin önemli ve ulaşılabilir noktalarında planlanmalıdır (Yeni Şehircilik Bildirgesi, 2000).

Jacobs (1961) *'bir şehrin sokaklarının yabancılar tarafından fark edilmesi ve güvenliğin sağlanmasını kendiliğinden yapması gerektiğini'* savunmaktadır.

Sokak ölçeğinde yaşamsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; sokakların toplumsal ilişkilerin sürdürüldüğü alan ve kişilerin uğrak noktası olması (Alver, 2010), sokakların insanların birbiriyle görüşme, kaynaşma, sohbet, muhabbet mekânı olması (Duman, 2014), sokakların yaşayan, hareketli, canlı, geniş, kalabalık olması, ticari fonksiyonların yer aldığı sokakların daha hareketli ve canlı olması, ticari fonksiyonların çeşitliliği (Jacobs, 1961; Ercan Akkar ve Belge, 2017), sokakların çocukların oyun alanı olması (Riggio, 2002), insanların bir araya gelip sosyalleştikleri mekân olması (Demirel Etili ve Yamaçlı, 2015), sokaklarda güvensiz ortamların varlığı, güvenlik sorununun olması, kentsel dönüşümle birlikte sokakların güvenliliğinin azalmaya başlaması (Riggio, 2002), sokak kültürünün kalmayacağı ve bu kültürün yerini başka alanların alması (Özparlak, 2009), sokaklarda çocukların oyun oynamalarına yönelik güvenli ve rahat alanların oluşturulması (Hamiduddin, 2015) gibi durumların sorgulanması matrisin sokak ölçeğindeki **yaşamsal bakış** kriterleri olarak değerlendirilmiştir.

Sokak şehrin ve mahallenin damarı ve temel dokusudur adeta. Mahalle hayatının nirengi noktalarından birini oluşturur. Mahalleli sokaktan geçerek evine, işine gitmekte yahut toplumsal ilişkilerini sürdürmektedir. Sokağa çıkmadan toplumsal ortama

katılmak imkânsızdır. Sokak, sadece fiziki bir birim değil aynı zamanda toplumsal bir birimdir (Alver, 2010).

Mahallede kapının önünde oturmanın iki anlamı vardır. Birincisi kapı önleri insanların nefes ve hava almaları için bir imkândır. Para harcamadan, izin almadan sokağı yaşamaktır. İkinci olarak kapı önünde oturan kişiler diğer insanları gözler ve insanlar kendilerini gözetim ve baskı altında hisseder (Duman, 2014).

Jacobs, “Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı” kitabında iyi işleyen kentlerdeki temel niteliklere önem vermiştir. Jane Jacobs’a göre hâlihazırda işleyen başarılı kentler ile planlama faaliyetleri gerçekleştirilen kentsel mekânlar arasında, kentsel canlılığın elde edilmesi noktasında çok büyük farklar bulunmaktadır. Planlama faaliyetleri, başarılı kentlerdeki dinamikleri hesaba katmadan gerçekleştirildiği sürece, kentsel canlılığı kapsayan kent alanları tasarlanamayacaktır. Bununla birlikte, iyi işleyen şehirlerde üç temel unsur öne çıkmaktadır; canlı, yaşayan semt sokakları, mahalle parkları ve komşuluk birimleri. Başarılı eski şehir merkezleri araştırıldığında; farklı tarzda birçok küçük işletmenin meydana getirdiği kullanım çeşitliliği ile sokakların devamlı canlı, hareketli olduğu, sokak tarafına bakan pencereler yardımıyla doğal bir denetimin var olduğu ve böylelikle güvenliğin kendiliğinden sağlanmış olduğu belirlenecektir. Bu merkezlerde mahalle parkları ve meydanların sokak ağı ile bütünleştiği gözlemlenmektedir. Tüm bu hareketlilik esas olarak çeşitlilikten beslenir: işlevde, yapı türlerinde, bina yaşlarında ve yoğunlukta çeşitlilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çeşitlilikler de kullanıcıların çeşitliliğine ilişkili olarak ihtiyaçların çeşitliliğini ortaya çıkarmaktadır (Jacobs, 1961).

Kamusal mekânların çekiciliğini artıran diğer unsurlar; sokakların görsel estetiği, içerdiği kentsel kullanımların ve etkinliklerin çeşitliliği ve farklılığıdır. Sokak düzeyindeki etkinlikler, kentsel mekâna canlılık getirdiği gibi, farklı toplumsal grupların bir araya gelmesini de sağlamaktadır (Ercan Akkar ve Belge, 2017).

Sokaklar, insanların temel ihtiyaçlarına cevap veren ve yaşayanların birbirleriyle etkileşimde bulunup sosyalleşeceği kentsel mekânlardır. Sokaklar her yaş grubu insanın sosyalleşmek için kullandıkları alanlardır (Demirel Etlı ve Yamaçlı, 2015). Her gruba hitap eden yaşanabilir bir kent, yetişkinlerin kazandığı temel hak ve hizmetlerden herkesin yararlanabildiği, kötülük ve çeşitli tehlikelerden korunmuş güvenli bir kentsel çevrede yaşayabildiği, kentsel açık mekânlarda, sokaklarda güvenli bir şekilde çocukların oyun oynayabildiği, sokaklarda güvenle yürüyebildiği, kişilerin

başkalarıyla/arkadaşlarıyla buluşabildiği, paylaşımda bulunabildiği ve yeşil alanlara sahip olabildiği yerdir (Riggio, 2002).

Kentsel mekân kullanıcıları bir taraftan eskiden alışlagelen sokak mekânındaki sıcaklık ve samimiyeti ararken, diğer yandan daha rahat ve güvenli bir ortamda yaşamak istemesi sonucu site ve toplu konutlardaki yaşamı tercih etmektedir (Özparlak, 2009).

Sokak alanının sosyal kullanımı için öncelikle çocuklara yönelik bir ortam yaratılması belirgin bir cazibeye sebep olmaktadır (Hamiduddin, 2015).

Sokak ölçeğinde ekonomik bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; sokakta küçük esnafın varlığı, küçük esnafın sokakların ekonomisine ve toplumsal ilişkilere katkısı (Duman, 2014) gibi durumların sorgulanması matrisin sokak ölçeğindeki **ekonomik bakış** kriterleridir.

Mahalleye hizmet eden bakkallar ve esnafar aynı mahallede yaşamlarını sürdürüp, bulunduğu çevreyi iyi bilip mahalle kimliğinin önemli bir ögesi olmaktadır (Duman, 2014).

Bina Ölçeğinde Mekânsal- Yaşamsal- Ekonomik Bakışa Yönelik Dün- Bugün- Yarın Özelineki Değerlendirmeler

Bina ölçeğinde mekânsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; insanların binada birbirleriyle ilişki halinde olması, aidiyet duygusunun varlığı (Dur, 2015), binaların cephelerinin uyumlu, estetik olması (Ergün, 2008; Ürer, 2013), binaların kullanışlı olması, kentsel dönüşümden sonra kişilerin isteklerini göz ardı etmeyen binaların oluşturulup oluşturulmayacağı (Ergün, 2008; Özmehmet, 2007), yapılaşmalarda yüksek katlı yapıların olumsuz etkilerinin olması, insanların iletişim kuramaması ancak fonksiyonel olarak bir ihtiyaç olması (Balcı, 2013; Zeybek, 2014; Özmehmet, 2007) gibi durumlarının sorgulanması matrisin bina ölçeğindeki **mekânsal bakış** kriterleri olarak değerlendirilmiştir.

İnsan ile mekân arasında bir iletişim ve etkileşim vardır. İnsanoğlu bir mekânda geçirdiği süreyle doğru orantılı bir şekilde mekân ile kendisi arasında aidiyet temelli bir bağ kurmaya başlamaktadır. Oluşan bu bağ neticesinde insan mekânı benimser ve ona farklı anlamlar yüklemeye başlar (Dur, 2015).

Oluşturulan mekânı çevreleyen dış yüzeylerinin çıkış nedeni fiziksel anlamda dış ortam şartları olan doğal etkilerden (yağmur, soğuk, rüzgâr vb.) ve tehlikelerden (hayvan, düşman vb) korunmaktır. Dış yüzeyin tasarımı ve yapımı, görünüş, kullanılabilirlik, uzun ömürlü olma ve enerji tüketimi bakımından duyarlı, düzenli ve konforlu iç mekân oluşumunda etkili özellikler taşımaktadır. Bina dış yüzeyleri, kentin

yapısal katmanlarından birini oluşturur. Kentin görsel bütünlüğü ya da silüeti anlamında önem taşır. Bina dış yüzeylerinin buldukları kent üzerindeki etkisi kentin ekonomik, siyasi, sosyal ve mimari değerini belirleyecek kadar etkili olabilir (Ergün, 2008).

Mekân düzenlemesinde yer alan plan şeması, yapı donanımı, yapı parsel ilişkisi, yoğunluk vb. gibi örnekleri daha da çoğaltılacak birçok kalemde ayrı ayrı inceleme teması olan konutların yerleşimde yerine getirdiği en önemli katkı şüphesiz cephe düzenlemeleridir (Ürer, 2013).

Mimarlıkta mekânın şekillenmesi işlevselliğe ait verilerin yönlendirdiklerine dayanmakla beraber, mekânı sınırlayan yüzeyleri düzenleme, mekânın kurgulanmasında estetik düzeye ulaşma, heykelsi ve sanatsal bir çevre yaratma amaçları yüzey tasarımı tanımladığı söylenebilir. Görsel olarak etkileyici, insanlara yeni deneyimler yaşatacak binalar tasarlamak, biçim mi işlevi izler, işlev mi biçimi izler tartışmalarını bir ölçüde geride bırakırken hem mimari değer hem de kentsel önem taşıyan ve dış görünüşleriyle farklılaşan binalar tasarlanmaktadır (Ergün, 2008).

Sürdürülebilir mimarlık kapsamı, yalnızca teknik, mimari, sosyal ya da maliyet engellemelerinden oluşan bina üretim sürecinden oluşmamakta, bununla birlikte uzun süreli bakış açılarına verilen değeri güçlendirecek çıkış yolları oluşturmayı amaçlayan anlayıştır. Çevre ile uzlaşmaya kilitlenmiş olan bu tasarım düşüncesi, tabii kaynaklara saygı duyan, kültürel ve tarihsel farklılıkları kabullenen bir tasarım çeşididir (Özmehmet, 2007).

Yüksek yapı; çok katlı, bulunduğu kentsel silüete göre yukarıda kalan, belirli bir taban-yükseklik narinliğine sahip ve yüksek yapı teknolojilerinin ve durumlarına özel nitelikteki strüktürel çözümlere sahip yapılar olarak tanımlanabilir (Balcı, 2013).

Gündelik faaliyetlerin, günlük hareketlerin, günlük hayat tarzının büyük bir kısmının neredeyse büyük bir bölümünün kapalı mekânlarda geçtiği göz önünde bulundurulursa, bu alanların toplumsal süreçte ne kadar önemli bir yere sahip olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Kişilerin yoğun yaşam temposuna ayak uydurabilmeleri, daha konforlu, daha güvenli ve modern teknolojiler yoluyla daha rahat bir hayat sürdürmeleri adına tasarlanan söz konusu olan yüksek binalar, aynı zamanda kişilerin sağlıklarını tehdit eden, kaliteli, verimli, üretken hayat sürmelerini engelleyen bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır (Zeybek, 2014).

Zamanla meydana gelen bu yeni “yüksek yapı” olgusu işlevsel bir ihtiyaç olmanın da ilerisine geçmiş, şehirlerin ve ülkelerin saygınlık ikonları durumuna gelmiş, o ülkenin maddesel, estetik ve mimari gelişmişliği, teknolojik ve mühendislik

ilerlemenin sembolü haline gelmiştir. Kent merkezlerinin kalabalıklaşması, yeni binalar için alanların tükenmesi gibi çeşitli sebeplerle, yüksek yapıların ileri zamanda da şehirlerin vazgeçilmezleri arasında yer alacağı anlaşılmaktadır (Balcı, 2013).

Bina ölçeğinde yaşamsal bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; binaların kişilerin hayat tarzlarıyla uyum içinde olması (Ürer, 2013), apartmanlaşma kültürünün artması ve oluşan yeni düzende insanların sosyal ilişkilerinin sürdürmede zorlanıp zorlanmayacağı, komşular arasındaki samimiyet, güven duygusunun azalması (Alver, 2012; Koyuncu, 2009), komşuluk kültürünün olması, komşuluk ilişkilerinin sağlam olması ile toplumsal birlik, beraberlik ve dayanışmanın olması (Ergül, 2015; Dur, 2015), apartman hayatıyla birlikte ailelerin birbirinden ayrılmış olması, sosyal bağların zayıflamaya başlaması, farklı kültürdeki kişilerin olması (Özkul ve Aydın, 2019), binada komşuluk ilişkilerinin üst düzeyde olması, kişilerin birbiriyle kolay iletişimde olması, kentsel dönüşümle birlikte yeni yapılaşmalarda komşuluk ilişkilerinin kalıp kalmayacağı (Koyuncu, 2009; Akyol Altun, 2010) gibi durumlarının sorgulanması matrisin bina ölçeğindeki **yaşamsal bakış** kriterleri olarak değerlendirilmiştir.

Mimari oluşumun biçimlenmesinde ilk olarak iklim olmak üzere, yapı malzemesi, gelenek ve görenek, inanç, coğrafi konum, yaşam tarzı gibi daha birçok artırılabilir çeşitli dini, sosyal ve çevresel değişken etkili ve belirleyicidir (Ürer, 2013). Binanın özellikleri insanların hayat tarzlarını yansıtmada, yaşayanların birbirleri ile ilişki içinde bulunmalarında önemli bir rol üstlenmektedir.

Kent, ne tek başına yapılar, binalar sistemidir ne de tek başına insani/toplumsal hayatın akışıdır. Her iki unsurun birbirine geçtiği, birbirini dokuduğu, birbirine anlam kattığı ilginç bir birleşimin adıdır kent. Sokak sistemi ile sokak hayatı, ev biçimleriyle ev hayatı yahut komşuluk ilişkileri, çarşı düzeniyle alışveriş kültürü arasında anlamlı bağlar kurmak mümkündür. Yapı ve hayat kavramları birbirlerini hatırlatan ve tamamlayan olgulardır. Bu yüzden kentin biçimi en az toplumsal biçimler, toplumsal ilişkiler kadar önemli ve temeldir (Alver, 2012).

Hızlı kentleşme ile kentlerin dikine büyüdüğü, bireylerin çok katlı apartmanlarda ve sitelerde ikamet ettiği, insanların ev ile iş arasına sıkıştığı bir durum ortaya çıkmaktadır. Özellikle Büyükşehirlerde, özel sektör ve yerel yönetimler aracılığıyla başlatılan konut uygulamaları, mahallelerdeki sosyal bağların kuvvetlenmesini engelleyen, komşular arası bağların gelişmesine izin vermeyen, insanlara sosyal ve psikolojik imkânlar tanımayan bu çok katlı yapılanma ile beraberinde komşuluk

ilişkilerinin zayıflamasına da ortam hazırlamıştır. Son dönemde hızla gelişen ve kentlerin ayrılmaz bir parçası haline gelen çok katlı yapılaşmanın, beraberinde birbirlerini tanımayan ve bir köy nüfusuna yaklaşan insanı bir araya getirdiği ve kent hayatının sürekli dinamik yapısı karşısında kapı karşı komşusunu bile tanımayan ya da selamlaşmadan öte geçmeyen bir komşuluk ilişkisinin oluştuğu görülmektedir. İlişkinin sıklığı ve yoğunluğuna paralel olarak dayanışma ve yardımlaşmanın türü de değişmekte, içinde bulunulan sosyal sınıf, dünya görüşü, eğitim düzeyi ve gelir seviyesi, maddi ve manevi yardımlaşmanın oranını etkilemektedir (Koyuncu, 2009).

Toplumda huzur ve barışın kurulumu biraz da konutun huzuru ve komşuluk ilişkilerinde araştırılmalıdır. Toplumların sürdürebilir sosyal hayatları, komşuluk ilişkileri ile çözülür. Eski mahalle türü barınma ve mesken modellerinin değeri gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır (Ergül, 2015).

Komşuluk temelde fiziki mekânsal yakınlığa dayanmaktadır. Bu yakınlığından dolayı komşu aileden sonra en yakın olan iken; komşulukta güçlü bir sosyal bağı temsil eder. Komşuluk bir dayanışma göstergesidir. Komşuların yardımlaşarak bir dayanışma içerisinde olması komşuluğun doğasında vardır. Bir paylaşma aktörü olarak komşu, insanı bir adım öteden seyreden ve ihtiyaç duyulduğunda el uzatıp yardıma koşan, yardım istenen, yardım eli uzatılan, kısacası karşılıklı yardımlaşılan kişidir (Dur, 2015).

Türk toplum hayatında komşuluğun önemi çok yerde ve sıkça kullanılan bir atasözünde “ev alma, komşu al” şekliyle dile getirilir. Ancak modernleşme döneminde kentleşme süreciyle birlikte komşuluk anlayışı da değişmeye başlamıştır. Çünkü değişen hayat ortamları, bu süreçle birlikte, kendi çevresini oluşturmakta ve yaşam ağları örmektedir. Yeni imkânlar ve fırsatlar, yeni alışkanlıklar üretmekte, böylece geleneksel komşuluk anlayışı ve ilişkileri de değişime uğramaktadır. Aslında mekân bakımından bir yakınlaşma olmasına karşın, ilişkilerin biçimi ve sıklığı bakımından bir seyrelme ve zayıflama ortamı yaygınlaşmaktadır. Türk ev ve mekân kültürüne uygun olmayan dikey apartmanlardan meydana gelen yeni mahallelerde, binalarda komşuluk, ilişkileri giderek azalmakta, hatta yok olmaktadır. İnsanlar niceliksel olarak daha yoğun bir nüfus oluşturdukları için komşuluk ilişkilerinin daha da yoğun olması beklenirken tam tersine çevreden habersiz yaşayan insan yığınları ortaya çıkmaktadır. Bu problem günümüzde insanların yalnızlaşması ve güvensiz bir toplum olgusunun yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Özkul ve Aydın, 2019).

Komşuluk öyle bir toplumsallaşmadır ki, herhangi bir resmi muameleye gerek görmeden kendi tabii kanunları içinde vücut bulmaktadır. İnsanların yüz yüze temas

ihtiyacı, mahrem ve samimi konuşma duygu ve düşüncelerini paylaşma komşuluk ilişkilerinin psikolojik alandaki temel unsurlarını teşkil eder (Koyuncu, 2009).

Aile bağlarından sonra en güçlü sosyal bağ olarak kabul edilen komşuluk hem mekânsal hem de toplumsal yakınlıktan doğan yüz yüze ilişkileri içermektedir. Komşuluk, modern planlama pratikleri çerçevesinde özel bir anlam yüklenmiş, mahallenin fiziksel ve idari sınırlarını da kapsayıcı bir biçimde en küçük planlama ünitesi olarak tanımlanmıştır. Büyük metropollerde artan nüfus yoğunluğu, yüz yüze ilişkilerin azalması, komşuluk ilişkilerinin zayıflaması, ekonomik yapıdaki bozulmalar ve göçle dengesizleşen sosyal yapı, bireylerde tanımlı ve sınırlı bir fiziksel mekân kurma isteğini arttırmaktadır. Birey, giderek artan, sosyo-ekonomik ve kültürel olarak çeşitlenen nüfus karşısında, geleneksel mahalle kurgusunda olduğu gibi kendi komşuluk çevresini net bir şekilde tanımlayamamaktadır. Kendini daha güvensiz, konutunun yaşam çevresini ise deforme olmuş, kimliksiz hissetmeye başlamaktadır (Akyol Altun, 2010).

Bina ölçeğinde ekonomik bakışa yönelik değerlendirmeler söz konusu olduğunda; dönüşümle birlikte konut değerlerinin yükselmesi, bazı kişilerin oturdukları evlerinden başka yerlere göç etmesi (Duman, 2014), toplumsal eşitsizliklerin meydana gelmesi, düşük gelirli kişilerin maddi ve sosyal açıdan zorlanması (Tümtaş, 2012) gibi durumlarının sorgulanması matrisin bina ölçeğindeki **ekonomik bakış** kriterleri olarak belirlenmiştir.

Daha önce de değinilen kentsel dönüşüm sonucunda, kentlerdeki çöküntü alanları yatırımcıların, kentlilerin ya da devletin aracılığıyla temizlenip, tamir edilip “soylulaştırılmakta” bunun neticesinde ise bu konutların maddi değerleri arttığından bu alanda yaşayan alt sınıf yerlerinden edilmektedir. Bu insanlar; yani kente “kazandırılan”, kente yakınlaştırılan bu alanlardan uzaklaşıp, yine şehirden dışlanarak yabancılaşılmaktadırlar (Duman, 2014).

Şehirler sosyal ve fiziki değişimler arasındaki etkileşimlere bağlı olarak gelişmektedir. Buna sosyo-mekânsal diyalektik denilmektedir. Temel savı, ayrışmanın yalnızca sosyal eşitsizliğin bir sonucu olmadığı aynı zamanda hem sosyal hem de mekânsal farklılaşmanın bir üretimi olduğuna dayanmaktadır (Tümtaş, 2012).

2.6. Bölüm Sonucu: Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesinin Önemi

Yeni mekânlar oluştururken olumlu yanlarının yanında bazı dezavantajlarda olabilmektedir. Kentsel dönüşümle birlikte kişiler için gelenek, görenek, bir sokak kültürü, komşuluk ilişkileri, yardımlaşma ve dayanışma hali içinde olmak gibi olgular değişmeye başlamaktadır. Yakın ilişki içinde yaşadıkları komşuların değişmesi, alıştıkları kapı önü, kahvehane ilişkilerinin ortadan kaldırılması, toplumsal yalnızlaşmaya sebebiyet verebilecektir. Özellikle insanları alıştıkları tek katlı ev kültüründen alıp apartman dairelerine sıkıştırmak, başlangıçta cazip gelse bile (yapısal standartların yükselmesiyle) zaman içinde insanların eski alışkanlıklarını tekrar yaşatma eğiliminin ortaya çıkmasına engel olunamamaktadır (Ertaş, 2011).

Kentsel dokudan mahalle-sokak kültürü kaybına, mekânsal problemlere yol açan ve insan yaşamında büyük etkiler bırakan kentsel dönüşüm süreçlerinin en az hata ve kayba yol açmasını sağlamak için etkili ve kayda değer çalışmaların yapılması gerekmektedir. Tüm bu çalışmalar ile meydana gelebilecek olumsuzluklar kestirilebilmekte ve bu olumsuz etkilere karşı tedbir alınabilmekte ve böylece her iki tarafın çıkarlarını koruyabilen öneriler geliştirilmeye başlanmaktadır. Yaşadıkları mekânları terk etme zorunluluğunda bırakılan insanların haklarını, sosyal, kültürel, çevresel ve ruhsal durumlarını korumayı sağlamayı hedefleyen bu ilkeler, raporlar kentsel dönüşüm sürecindeki daha da artan gerilimi azaltmaktadır.

SED raporları kapsamında etkilenen insanlar kaybettikleri haklarının farkında olup bilinçlenmektedir. Kentsel dönüşüm sürecinde ortaya çıkan belirsizlikleri yok etmede başarılı olduğu için daha az sorunla karşılaşılmaktadır. Bu önemli getirileri olan SED raporları büyük değer taşımaktadır. İnsanların yaşam kalitesini artırmaya çalışması kentsel dönüşüm projelerindeki öneminin daha net bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır.

Kentsel dönüşüm projeleri için SED önemli bir yer tutmakta ancak günümüz Türkiye'sinde SED birçok projede aktif olarak kullanılmamaktadır. Oysa her proje için uygulanan SED dezavantajlı gruplar ve projeden etkilenen bireylerin olumsuz etkilerini en aza indirmeye amaçlayarak başarılı projelerin ortaya çıkmasında önemli katkıda bulunmaktadır. Bu başarının sağlanması için doğru yöntemlerin kullanılması önemlidir. Çok yöntem bulunmakla beraber, geleneksel anket ve bilindik yöntemlerin kullanılması doğru sosyal etkilerin bulunmamasına sebep olacaktır. Niteliksel, niceliksel ve her

konuya özel yöntemlerin kullanılması birçok sosyal etkinin tespit edilerek önceden bu olumsuz etkilerin en az seviyeye indirgenmesini sağlayacaktır.

SED matrisinin projenin uygulanmasından önce yapılmasının doğru tespitleri saptamasında önemli yeri bulunmaktadır. Çünkü kentsel dönüşüm projeleri hem mekânı hem de mekânda yaşayan insanları yani yaşamı etkilemekte ve bu etkilerle birlikte bazı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Projeyi geliştirenlerin, mekânda yaşayan kişileri anlayabilmesi, onlarla empati içinde olması, mekânda kaybedilen iş olanaklarının yeniden kazandırılması ile projenin, isteklerin ve beklentilerin en iyi şekilde kavranabilmesini gerektirmektedir. Mekânda yaşayan kişiler ise projenin her aşamasında yer almalı ve ihtiyaçlar ona göre şekillenip göz ardı edilmemelidir. Bununla birlikte etkileyen ve etkilenenler arasındaki bu bağlantı etkin bir şekilde yapılırsa doğru sosyal etkilerin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Böylece ortaya çıkan olumsuzluklar aza indirilmeye ya da yok edilmeye çalışılıp mekândan etkilenenlerin istekleri doğrultusunda şekilleneceği için bilindik olmayan, başarılı ve memnuniyet kavramının üst düzeyde olduğu kentsel dönüşüm proje sonuçları ortaya çıkabilecektir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde; çalışmanın temel soruları ve hipotezleri, çalışmanın materyali ve yöntemi, saha çalışması derinlemesine görüşme kartlarının hazırlanması ve değerlendirilmesi açıklanmıştır.

3.1. Çalışmanın Temel Soruları ve Hipotezleri

Çalışmanın ortaya çıkmasındaki temel problem şu şekilde belirlenmiştir. Kentsel dönüşüm projeleri fiziksel, yasal, ekonomik ve sosyal boyutları olan kapsamlı projelerdir. Kentler ve toplum üzerinde bu boyutların birçok etkisi oluşmaktadır. Kentsel dönüşümün, kentlerde ve toplumda oluşturduğu etkilerin incelenmesi ve istenilen etkilere ulaşılabilmesi için gerekli stratejilerin belirlenmesi, başarılı kentsel dönüşümlerin sağlamanın ön koşuludur. Kentsel dönüşüm projelerinde en önemli problemlerden birisi; SED’ e yönelik çalışmaların yetersiz olması ve özellikle dönüşüm alanında yaşayan halkın beklentilerinin yönetilmesine yönelik stratejilerin, SED yapılmaksızın belirlenmesi ve başarıya ulaşamamasıdır. Sosyal boyutu ve SED’ i yetersiz olan kentsel dönüşüm projeleri, yaşayan halk üzerinde; geleneklerin yaşatılamaması, gelecek endişesi, ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin eksik kalması, kendini mekâna ait hissetmeme ve yalnızlık gibi olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Bu nedenle çalışmada, kentsel dönüşümün sosyal etkisine ve değerlendirmesine odaklanılmıştır.

Bu çalışma kentsel dönüşümde SED kapsamı çerçevesinde kentsel dönüşümün mekânda, yaşamda, insanda ortaya çıkarttığı etkilerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır.

Bu çalışmada, kentsel dönüşümde SED’ e yönelik temel sorular:

1. Kentsel dönüşüm ile SED ilişkisi nasıl sağlanabilir?
2. Kentsel dönüşüm projelerinin mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışta oluşturduğu değişimler nasıl değerlendirilebilir? olarak belirlenmiştir.

Bu çalışmada, SED anahtar kavram olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın temel hipotezleri:

Hipotez 1: ‘Kentsel dönüşüm projelerinde mekânsal, yaşamsal ve ekonomik anlamda değişimler oluşmaktadır.’

Hipotez 2: 'Kentsel dönüşüm sürecinde yerel halkın projeden beklentilerini değerlendirmeye yönelik yeterli çalışma yapılmamaktadır.'

Hipotez 3: 'Kentsel dönüşüm projelerinde dünün izleri ve bugünün alışkanlıkları göz önünde bulundurulmamaktadır.'

3.2. Çalışmanın Materyalleri ve Yöntemi

Çalışma literatür araştırması ve alan çalışması olmak üzere iki aşamada, nicel ve nitel değerlendirmeleri içermektedir. Çalışmanın temel materyallerini internet, kütüphane taramaları ile elde edilen makale, tez, kitap vb. yerli ve yabancı kaynaklar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), Zeytinburnu Belediyesi, KIPTAŞ (İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi), emlak sektörü ile ilgili kurum ve kuruluşlardan ve anket, saha araştırmalarından elde edilen haritalar, planlar, raporlar, yazılı, görsel kaynaklar oluşturmaktadır. Kentsel dönüşüm ve SED'e yönelik literatür çalışmasının akabinde, İstanbul ili Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi örneğinde alan çalışması yapılmıştır. Örnek alan Zeytinburnu ilçesinin sosyal, ekonomik, kültürel ve mevcut yapı özellikleri açısından karmaşık bir doku içermesi ve bu sebeple dönüşüm potansiyelinin yüksek olması, İstanbul Deprem Master Planı (İDMP), JICA (Japon Uluslar arası İş Birliği Ajansı) ve İBB tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda, pilot bölge seçilmesi ve Avrupa Birliği (AB) uyum programları çerçevesinde İstanbul'a özgü değerlerin korunarak daha güvenli ve yaşanabilir mekânlar oluşturmak için yapılacak uygulama projesinin Zeytinburnu ilçesinde başlanmış olması, plan ve proje bilgilerine zorluklarla karşılaşmadan erişilebilecek olması nedenleriyle çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Örnek çalışma alanında, toplanan bilgiler, saha araştırmaları, gözlem ve sahada yapılan derinlemesine görüşmeler ile kentsel dönüşüm öncesi ve sonrasına ilişkin örnek bir SED gerçekleştirilmiştir.

Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesinin SED'e yönelik olarak gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, 3 farklı zamana ait (dün-bugün-yarın özelinde) kentsel dönüşümde mekânda yaşayanların 3 farklı değişime (mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışa) yönelik SED (Gaziantep Sosyal Etkiye Duyarlı Tasarım Süreci, Sürdürülebilir Şehirler Programı kapsamında Kentsel Strateji tarafından hazırlanmış raporda belirtilen) Sosyal Etki Tasarımı Yöntem Kartlarından "Bina, Sokak,

Mahalle Yöntemi” ile değerlendirilmiştir.“Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” üç ölçekte mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakış çerçevesinde projeden etkilenenler perspektifinden SED sonuçlarının irdelenebilmesinde yol gösterici bir yöntemdir.

“Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” ile projenin sosyal etkilerini belirlemek amacıyla, dünün izleri, bugünün alışkanlıkları ve yarın için beklentileri çerçevesinde proje öncesi ve sonrası durumun karşılaştırılabilmesi için derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Her üç ölçek için dün, bugün ve yarın özelinde mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışa ilişkin değerlendirmeler çerçevesinde ayrı ayrı değerlendirilecek şekilde soru kartları hazırlanmıştır.

Proje alanında derinlemesine görüşme yapılan kişilerin seçimi: Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm proje alanı 2 etapta oluşmakta olup 1. Etapta bulunan spor sahası alanına konutların yapılmasıyla 2012 yılında başlamıştır. 2. Etap proje alanında toplamda 3.282 kişi bulunmakta ve alanın yıkım işlemleri tamamlanmış ve inşaat aşaması halen devam etmektedir. İkinci etabın gerçekleştirileceği alanda yaşayanlara ulaşabilmek ve derinlemesine görüşmeleri gerçekleştirebilmek için projeyi gerçekleştiren KİPTAŞ (İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi) ile iletişime geçilmiştir. KİPTAŞ kurumundaki yetkililerden dönüşüm alanında yaşayan kişilere ulaşmak için bilgiler toplanmıştır. Görüşme yapılan kişiler alanda yaşayan çoğu kişi arasında akrabalık ve tanıdıklık olduğu göz önünde bulundurularak seçilmiştir.

Dönüşüm alanında yaşayan kişiler tek tek aranarak kendilerinden randevu alınmıştır. 2019 yılı Ocak ve Şubat aylarında belli zaman aralıklarında 27 kişiyle yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm proje alanında gerçekleştirilen alan çalışması ile yüz yüze bire bir derinlemesine görüşmeler yapılarak tamamlanmıştır. Görüşmeler yaklaşık olarak 45 dakika sürmüştür.

Saha Çalışması Derinlemesine Görüşme Kartlarının Hazırlanması ve Değerlendirmeler

SED için Sosyal Etki Tasarımı Rehberi Yöntem Kartlarından (Kentsel Strateji, 2014), “Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” çerçevesinde geliştirilerek oluşturulan kartlar kullanılarak, dönüşüm alanında yaşayan kişilerle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme kartları, kentsel dönüşümün sosyal etkisini 3 farklı zamana ait (dün-bugün-yarın özelinde) ve 3 farklı değişime (mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakış) yönelik olarak değerlendirmeye odaklanmaktadır. Mahalle başlığı

altında toplamda 30 soru, Bina başlığı altında toplamda 41 soru ve Sokak başlığı altında toplamda 30 soru hazırlanmıştır. Soru kartlarında toplamda 101 soru bulunmaktadır.

SED'in mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışla dünün izlerini, bugünün mahallesini ve yarının projesini değerlendirme imkânı sunması benimsenmesindeki en önemli nedendir. Bu yönetime uygun olarak hazırlanan soru kartları ile yapılan değerlendirmeler yaşayanların perspektifinden kentsel dönüşüm projesine yönelik olumlu, olumsuz özellikler ve belirsizlikler belirlenerek öneriler geliştirilmiştir. Bu sonuçlar kentsel dönüşümde SED'e yönelik genel bir çerçevenin oluşturulmasını sağlayacaktır.

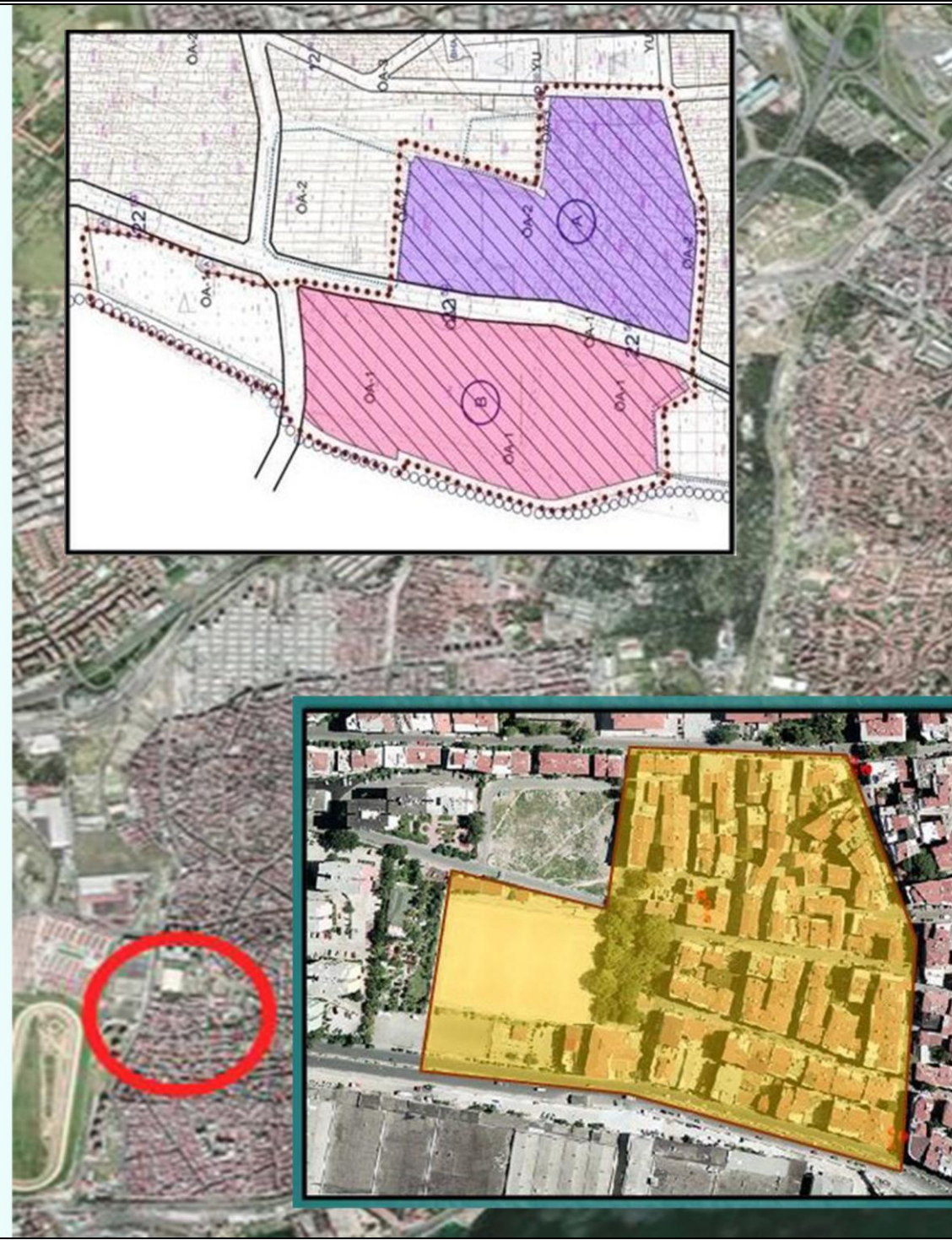
Mahalle kartları ile mahallede yaşayan kişilerin, mahalleyi neden tercih ettikleri, en iyi yanlarının neler olduğu, en kalabalık ve tenha yerlerin nereler olduğu, çocuk oyun alanları, park alanlarının, hizmetlerin yeterli olup olmadığı, toplu taşıma imkânlarının varlığı, gelenek göreneklerin, kültürel olarak benzer grupların varlığı, insanların buluşma imkânlarının olup olmadığı, güvenlik sorununun olup olmadığı, mahalledeki kişilerin gelir durumları ve çalıştıkları işlerin neler olduğu, gelir düzeylerinde çok farkın olup olmadığı gibi dün-bugün özelinde sorulara cevap aranmıştır (Şekil 3.1). Mahalle kartı yarın özelinde ise; kişilerin eski mahalleden neleri istediği, yeni mahallenin nasıl olmasını istedikleri, ortak alanların, toplanma, düğün, cenaze vb. alanlarının nasıl olması gerektiği, gelenek ve göreneklerin devamının istenip istenmemesi, buluşma alanlarının nasıl olması gerektiği, güvenliğin nasıl sağlanması gerektiği, iş imkânlarının neler olabileceği, mahallede çalışmak isteyip istemedikleri gibi sorulara cevap aranmıştır (Şekil 3.2).

Sokak kartları ile mevcut sokak kullanımı, olası sokak tipolojilerinin ne olduğu, sokakların güvenliliğinin yeterli olup olmadığı, sosyal aktivite alanlarının varlığı, sokaklarda insanların toplanıp, oturup görüşüp görüşmediği, çocukların oyun oynayıp oynamadığı, sokağın ekonomik olarak canlılığı, günlük alışverişin yapılabileceği dükkânların olup olmadığı dün-bugün özelinde sorgulanmıştır (Şekil 3.3). Sokak kartı yarın özelinde ise; eski sokaktan neler istendiği, yeni sokağın nasıl olması gerektiği, dar ve geniş sokakların olumlu ve olumsuz yanlarının neler olduğu, sokaklarda yaya, engelli, yaşlı, çocuk vb. için neler yapılması gerektiği, insanların buluşma imkânlarının nereler olması gerektiği, çocukların sokaklarda oyun oynamalarının istenip istenmediği, güvenliğin nasıl sağlanması gerektiği, küçük esnafların varlığını sürdürüp sürdürememesi, ekonomik olarak sokağı canlı tutmak için neler yapılması gerektiği gibi sorulara cevap aranmıştır (Şekil 3.4).

Bina kartları ile bugünkü yapı kalitesini, özelliklerinin, yaşam koşullarının, evin masraflarının neler olduğu, binanın yaşam tarzlarıyla uygunluğu, binada tanıdıkların, komşuluk kültürünün olup olmadığı, kişilerin işleri, gelir kaynaklarının neler olduğu, evlerin kendine ait olup olmama durumu, dönüşüm projesi hakkında görüş ve beklentilerin ne kadar doğru sağlandığı dün- bugün özelinde sorularına cevap aranmıştır (Şekil 3.5). Bina kartı yarın özelinde ise; yeni binanın nasıl özelliklerde olması gerektiği, binalar arası mesafelerin, yeni binaların cephelerin nasıl olması gerektiği, nasıl bir binada yaşanmak istendiği, yeni yapılacak yerde en çok neyin merak edildiği, ortak bahçe olması durumunda kullanımı, komşuluk kültürünün devamının istenip istenmediği, yüksek binada nelerin yapılmak istendiği, güvenliğin nasıl sağlanması gerektiği, gelir düzeyleri aynı olan kişilerin mi bir arada olması gerektiği, evin masrafları artması durumunda karşılanıp karşılanmayacağı, nasıl bir işte çalışılmak istendiği, ev alabilme durumların neler olduğu ve yeni binada kiracıların kiralarının artmasının uygun olup olmadığı gibi sorulara cevap aranmıştır (Şekil 3.6).

MAHALLE		DÜN	BUGÜN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Mahallenin en iyi yanları neler? *Burada yaşamayı neden tercih ediyorlar? **		
	En kalabalık yerler nereler? *		
	En tenha yerler nereler? **		
	Çocuk oyun alanları ve parklar yeterli mi? **		
	Düğün/Cenaze vb. törenler nerelerde yapılır? **		
	Eğitim, sağlık vb. hizmetler yeterli mi? **		
	Mahalleyi nasıl tanımlarsın (yeşil, bahçeli, bahçesiz, sıkışık, ferah, vb.)? **		
	Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları var mı? Yürüyerek rahat ulaşabiliyor musunuz? **		
YAŞAMSAL BAKIŞ	Gelenek ve görenekler var mı? **		
	Kültürel olarak benzer gruplar var mı? Hemşerilik, akrabalık vb. çoğunlukla birlikte yaşadıkları yerler var mı? **		
	İnsanların bir araya gelme, buluşma imkânları var mı? Bu alanların gün içerisinde ortalama kullanım süresi nedir?(1-2 saat, 3-4 saat, 5-6 saat, gün boyu, hem gün boyu hem de gece saatlerinde.) **		
	Güvenlik sorunu var mı? Nerelerde? **		
	Çevredeki kişileri nasıl tanımlarsınız? (Erzurumlu, doğulu, göçmen, eğitimsiz, eğitilmiş, sevecen, misafirperver, muhafazakâr, vb.) **		
EKONOMİK BAKIŞ	Gelir durumunuzu nasıl tariflersiniz? (İyi, orta, kötü, işsiz) **		
	Mahallede gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı? **		
	Mahallede yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.) **		
	Mahallede yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.) **		

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.1. Mahalle kartı dün- bugün özelinde

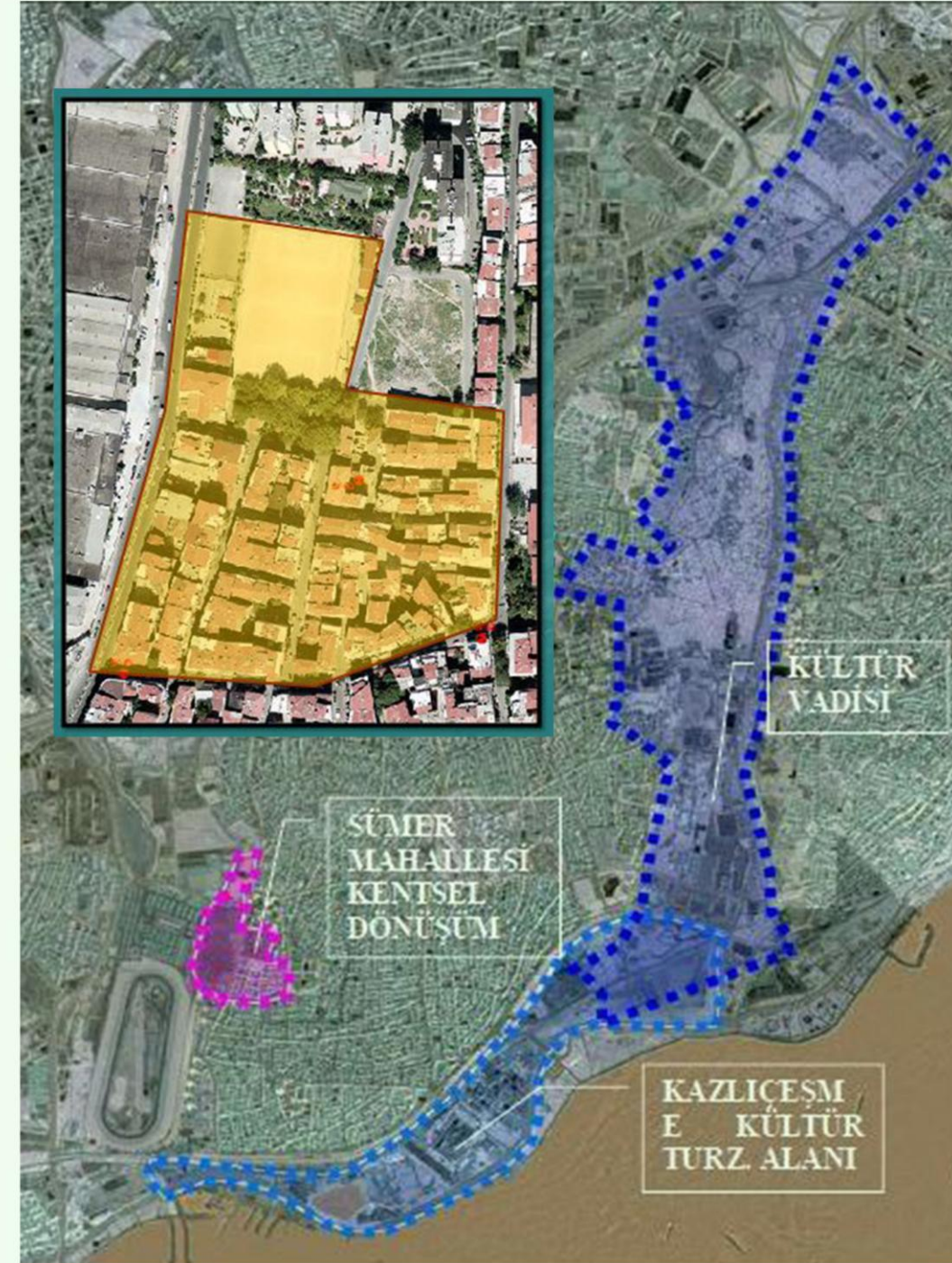
MAHALLE		YARIN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Eski mahalleden neler olmalı? **	
	Yeni mahalle nasıl olmalı? (Yeşil, sıkışık, ferah,)*	
	Ortak alanlar nasıl olmalı? *	
	Düğün/Cenaze vb. törenler için nasıl alanlar yapılmalı? **	
	Eğitim, sağlık, sosyal vb. hizmetler nasıl olmalı? **	
	Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları nasıl olmalı? Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi? **	
YAŞAMSAL BAKIŞ	Gelenek ve görenekler devam etmeli mi? **	
	Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı? Hemşerilik, akrabalık vb. **	
	İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı? Nereler olmalı? **	
	Güvenlik nasıl sağlanmalı? **	
EKONOMİK BAKIŞ	Mahallede gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı? Benzer gelirli bir arada mı olmalı? **	
	Yeni iş imkânları neler olabilir? **	
	Burada bir işte çalışmak ister misiniz? **	

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.2 Mahalle kartı yarın özelinde

SOKAK		DÜN	BUGÜN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Sokağın en iyi yanları neler? (Geniş mi, dar mı?)**		
	Sokaklar güvenli mi? (yaya, çocuk, engelli, yaşlı vb. için) düzenlemeler var mı? **		
	Toplu ulaşım olan sokaklar diğerlerinden farklı mı? Bir fark görüyor musunuz? **		
	Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar var mı? (Park alanı, yeşil alanlar vb.)**		
	Bina ve sokak ilişkisi nasıl? (Binadan çıkınca direk sokak var, binadan çıkınca bahçe var sonrasında sokak var, bina girişleri sokaktan/bina girişleri bahçeden) **		
YAŞAMSAL BAKIŞ	Sokağı nasıl tanımlarsınız? (Yaşayan, canlı, tenha mı?) **		
	Sokakta oturuluyor mu? **		
	Oturuluyorsa eğer Neden sokakta oturuluyor? *		
	Sokakta çocuklar oyun oynarlar mı? **		
	Sokakta İnsanların bir araya gelme, buluşma imkânları-düzenlemeler var mı? **		
	En tenha yerler nereler? **		
	Sokakta En kalabalık yerler nereler? (Hangi sokaklar daha kalabalık?) **		
EKONOMİK BAKIŞ	Çocuklarınız (varsa) okula servis ile mi gider? **		
	Sokakta gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı? **		
	Sokak ekonomik olarak canlı mı değil mi? **		
	Sokakta günlük alışverişlerinizi yapacak dükkânlar var mı? (Küçük esnaf, bakkal gibi) **		

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.3. Sokak kartı dün- bugün özelinde

SOKAK		YARIN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Eski sokaktan neler olmalı? **	
	Yeni sokak nasıl olmalı? (Yeşil, geniş, dar, ferah, güvenli?) **	
	Dar sokakla, geniş yolun en iyi ve kötü yanları nelerdir? *	
	Sokakların yaya, engelli, yaşlı çocuk vb. için güvenli olmasına yönelik neler yapılmalıdır? **	
	Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma için duraklar var mı? Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi? **	
YAŞAMSAL BAKIŞ	Kentsel dönüşümle beraber yollar genişlerse nerelerde oturacaksınız? *	
	İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı? Nereler olmalı? **	
	Sokaklarda çocuklar oyun oynamalı mı? **	
	Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar nasıl olmalı? **	
EKONOMİK BAKIŞ	Sokakta küçük esnaf lar kalmalı mı? Neden? **	
	Sokağı ekonomik olarak canlı tutmak için neler yapılabilir? **	
	Çocuklarınızın (varsa) servis vb. oluşacak ihtiyaçlarını karşılayabilecek misiniz? **	

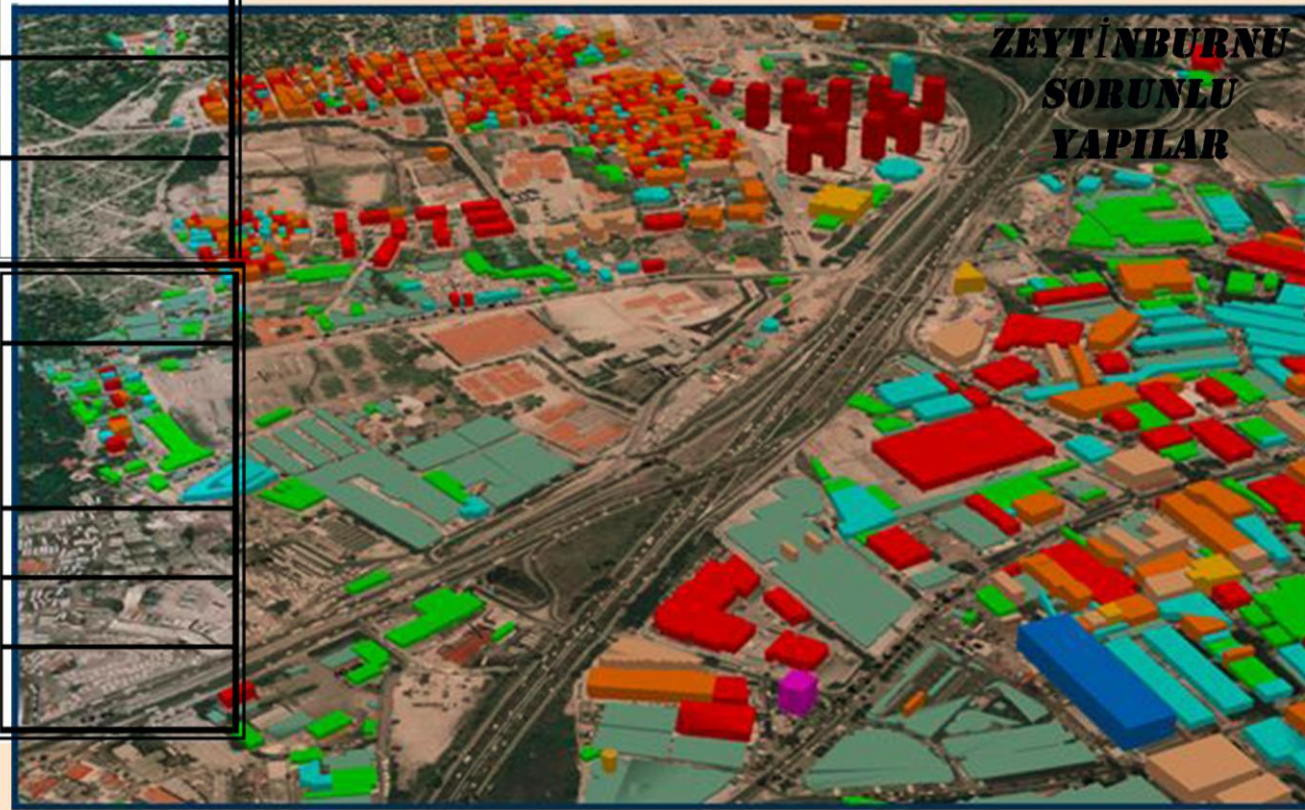

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.4. Sokak kartı yarın özelinde

BİNA		DÜN	BUGÜN	BİNA		DÜN	BUGÜN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Binanın en iyi özellikleri neler? *			EKONOMİK BAKIŞ	Binada gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı? **		
	Binanın büyüklüğü nasıl? Yeterli mi değil mi? **				Binada yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.) **		
	Bina yaşı kaç? (Bina kaç yılında yapıldı?) *				Binada yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.) **		
	Binanın malzemesi nedir? Malzemenin iyi ve kötü yanları nelerdir? *				Mülk sahibi misiniz? Mevcut evinizin değeri ne kadar? Kiracı ise ne kadar kira veriyorsunuz? **		
	Bina kaç katlı? Asansör var mı? **				Ev sahibi olmak için ne tür olanaklar sunuldu/sunulacak bilginiz var mı? **		
	Oturduğunuz evde kaç oda var? *						
	Dam, depo, kümes, kömürlük var mı? *						
	Bina altında bir dükkân var mı varsa ne dükkânı? *						
	Evin masrafları nelerdir? (Elektrik, su, ısınma?) *						
	Kaç cepheli, karanlık cephe var mı? Binanın arkasında ne var? *						
	Mevcut/eski binaların cepheleri birbirine benzer mi? Ne tür farklılıkları vardır? **						
	Binanızın ısıtma şekli nedir? Güneş alma durumu nedir? Bunlar sizin için önemli mi? **						
YAŞAMSAL BAKIŞ	Binada kendini güvende hissediyor musunuz? (Deprem riski var mı?) **						
	Binanız/eviniz yaşam tarzınız ile uyumlu mu? Kültürel ve geleneksel olarak alışkın olduğunuz faaliyetleri gerçekleştirebilmede yeterli mi? Yeterli değil ise nasıl olmalı? **						
	Binada hemşerilik, akrabalık vb. ilişki içinde olduğunuz kişiler var mı? **						
	Binada komşuluk kültürü, selamlaşma, ortaklaşa yapılan işler vb. var mı? **						
	Binada bahçe var mı? Varsa bahçe kaç m ² ? Ağaç var mı? *						

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.5. Bina kartı dün- bugün özelinde

KIPTAŞ ZEYİTBURNU-SÜMER MAHALLESİ
KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ

	BİNA	YARIN
MEKÂNSAL BAKIŞ	Eski binadan neler olmalı? **	
	Yeni bina nasıl olmalı? (Yüksek katlı, düşük katlı, asansörlü, ferah vb.) **	
	'Yüksek bina' daha mı kaliteli, neden? *	
	Mevcut bina ile yüksek binayı karşılaştırır mısınız? *	
	Binalar arası mesafeler nasıl olmalı? (uzak, yakın, birbirini görmeli, girişler aynı olmalı girişler farklı olmalı mı?) **	
	Nasıl bir binada yaşamak istediniz? (Site, tek apartman, güvenli site içinde ev ya da bahçeli ev gibi) **	
	En çok neyini merak ediyorsunuz? (Asansör, balkon, yükseklik, site girişi, sosyal imkânların olduğu aktivite yerleri?) *	
	Yeni binaların cepheleri nasıl olmalı? (benzer/farklı, modern, geleneksel vb.) **	
Yeni binanızın ısıtma, güneşlenme durumu nasıl olsun istersiniz? **		
YAŞAMSAL BAKIŞ	Ortak bahçe olursa kullanır mısınız? *	
	Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı? (Hemşerilik, akrabalık vb.) **	
	Binada Komşuluk kültürü devam etmeli mi? **	
	Yüksek binada neler yapmak istersiniz? *	
	Binada Güvenlik nasıl sağlanmalı? **	

Otopark: 80.287 m² (2400 Ağaç)
Ticaret: 70.270 m² (310 dükkan)
Konut: 143.303 m² (1573 Daire)
A Blok 14.708 m²
B Blok 43.473 m²
C-1 Blok 43.456 m²
C-2 Blok 20.744 m²
C-3 Blok 23.922 m²
Toplam İnşaat Alanı: 293.860 m²
Arsa Alanı: 60.000 m²

	BİNA	YARIN
EKONOMİK BAKIŞ	Binada gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı? Benzer gelirli bir arada mı olmalı? **	
	Evin masrafları artarsa karşılayabilir misiniz? (Elektrik, su, doğalgaz, aidat.) *	
	Nasıl bir işte çalışmak istediniz? Yaşadığınız mahallede çalışmak ister misiniz? **	
	Ev alabilme (ev sahibi olma) durumunuz nedir? **	
	Yeni binada Kiracıların kiralari artmalı mı? **	

* (Kentsel Strateji, 2014), ** Yazar tarafından eklenmiştir.

Şekil 3.6. Bina kartı yarın özelinde

“Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi” ile hazırlanan her başlığa ait kart (mahalle, sokak, bina) kentsel dönüşümün sosyal etkisini 3 farklı değişime (mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışa) ait 3 farklı zamanda (dün-bugün-yarın özelinde) olumlu-olumsuz yanları belirlenerek karşılaştırılmıştır (Şekil 3.7).

MAHALLE/SOKAK/ BİNA KARŞILAŞTIRMASI	DÜN		BUGÜN		YARIN	
	OLUMLU	OLUMSUZ	OLUMLU	OLUMSUZ	OLUMLU	OLUMSUZ
MEKÂNSAL BAKIŞ						
YAŞAMSAL BAKIŞ						
EKONOMİK BAKIŞ						

The diagram features a central table with three rows and six columns. The rows are labeled 'MEKÂNSAL BAKIŞ' (Spatial View), 'YAŞAMSAL BAKIŞ' (Social View), and 'EKONOMİK BAKIŞ' (Economic View). The columns are grouped into three time periods: 'DÜN' (Yesterday), 'BUGÜN' (Today), and 'YARIN' (Tomorrow), each with 'OLUMLU' (Positive) and 'OLUMSUZ' (Negative) sub-columns. To the right of the table is a detailed architectural site plan showing building footprints and street layouts. Below the table is a 3D architectural rendering of a modern residential building complex. The entire diagram is framed by a decorative border at the top and bottom showing various building styles.

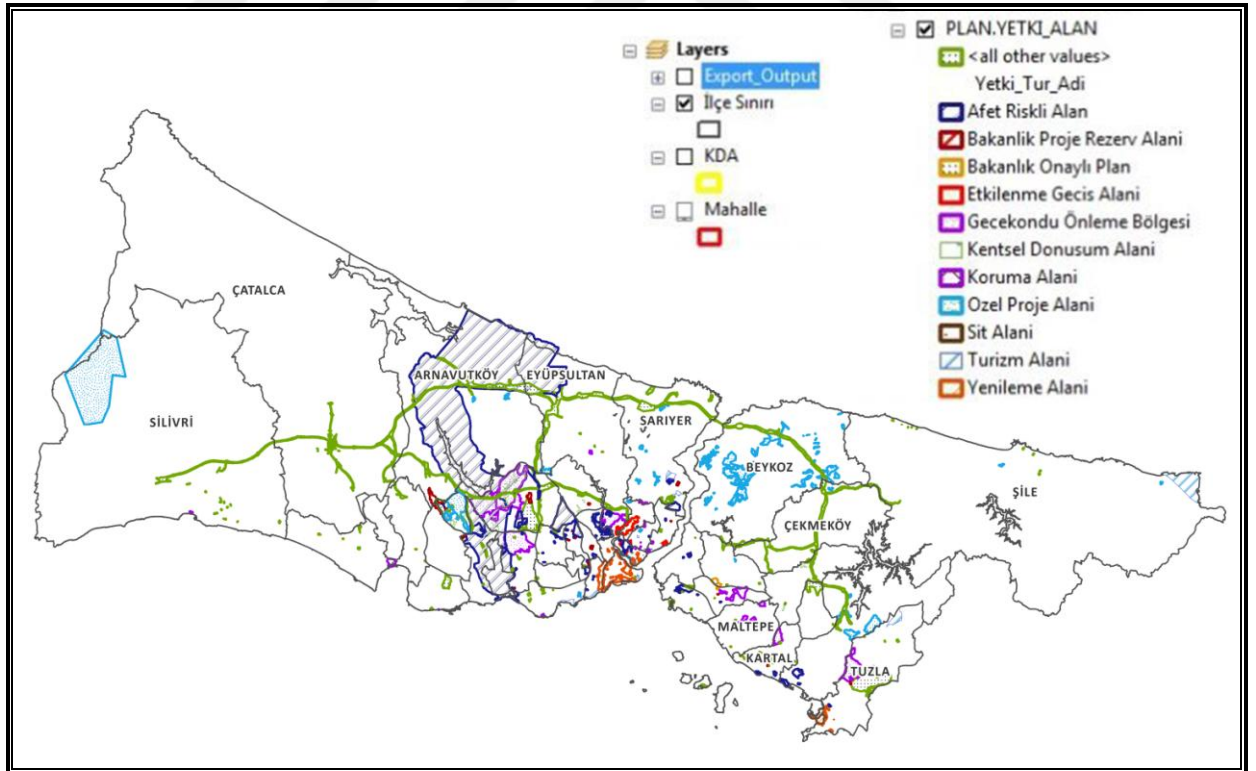
Şekil 3.7. Mahalle, Sokak ve Bina kartı dün- bugün- yarın özelinde karşılaştırılması

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA: SÜMER MAHALLESİ KENTSEL DÖNÜŞÜM PROJESİ SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümün ilk kısmında İstanbul kentsel dönüşüm alanlarına yönelik bilgiler verilmiştir. İkinci kısmı ise; çalışma alanının bilgileri ile dönüşüm alanında yapılan SED’i kapsamaktadır.

4.1. İstanbul Dönüşüm Alanlarına Yönelik Bilgilendirme ve Örneklem Alan Seçimi

İstanbul ili çok karmaşık ve büyük bir alana yayılmış bir düzende olmasıyla birlikte her ilçede birçok kentsel dönüşüm projesi bulunmaktadır. İstanbul ilinde ilan edilen kentsel dönüşüm proje alanlarının sınırları aşağıda gösterilmiştir (Şekil 4.1). İstanbul ilinde ilan edilmiş, uygulanmış ve halen uygulaması devam etmekte olan kentsel dönüşüm projeleri (Şekil 4.2) bulunmaktadır.

Şekil 4.1. İstanbul ili dönüşüm alanları (İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB), 2018a)

Şekil 4.2. İstanbul'da dönüşüm alanı ilan edilen alanların bir kısmının uydu görüntüsü (İBB, 2018a)

Şekil 4.2' de İstanbul ilinde ilan edilen dönüşüm alanlarından bazıları uydu görüntüsü üzerinde gösterilmiş olup bu alanlar kentsel dönüşüm projesi olarak şu ilçelerde yer almaktadır:

1. Tuzla İlçesi İçmeler Mahallesi Riskli Alan Sınırı
2. Pendik İlçesi Orta ve Dumlupınar Mahallesi Riskli Alan Sınırı
3. Kartal İlçesi Yunus Mahallesi Riskli Alan Sınırı
4. Kadıköy İlçesi Fikirtepe-Dumlupınar-Merdivenköy Riskli Alan Sınırı
5. Sarıyer İlçesi Fatih Sultan Mehmet Mahallesi Riskli Alan Sınırı
6. Sarıyer İlçesi Derbent Mahallesi Riskli Alan Sınırı
7. Beyoğlu İlçesi Arap Cami Mahallesi Perşembe Pazarı Yenileme Alan Sınırı
8. Bayrampaşa İlçesi Vatan Mahallesi Riskli Alan Sınırı
9. Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi Riskli Alan Sınırı
10. Gaziosmanpaşa İlçesi Sarıgöl-Merkez Mahallesi Riskli Alan Sınırı

Şekil 4.3' de İstanbul ilinde ilan edilen dönüşüm alanlarının projeye ait bazı bilgileri verilmiştir.

NO	İLÇE	MAHALLE	PROJE ADI	KANUN MADDESİ	ALAN STATÜSÜ	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ	İLAN TARİHİ	İLAN NO	RESMİ GAZETE YAYIM TARİHİ	RESMİ GAZETE YAYIM NO
1	TUZLA	İÇMELER	İÇMELER MAH. RİSKLİ ALAN SINIR	6306	RİSKLİ ALAN	6.7	19.08.2013	2013/5297	12.10.2013	28793
2	PENDİK	ORTA-DUMLUPINAR	Pendik İlçesi Orta ve Dumlupınar Mah. bir kısmına ait Riskli Alan Sınırı	6306	RİSKLİ ALAN	105.6	13.02.2017	2017/9921	21.04.2017	30045
3	KARTAL	YUNUS	İSTANBUL İLİ KARTAL İLÇESİ YUNUS MAH RİSKLİ ALAN	6306	RİSKLİ ALAN	17.8	16.09.2013	2013/5377	12.10.2013	28793
4	KADIKÖY	FİKİRTEPE-DUMLUPINAR-MERDIVENKOY	İstanbul İli Kadıköy İlçesi Riskli Alan Teklif Sınırı Alanı	6306	RİSKLİ ALAN	98.7	09.05.2013	2013/4749	31.05.2013	28663
5	SARIYER	FATİH SULTAN MEHMET-BALTALIMANI	FATİH SULTAN MEHMET MAH. RİSKLİ ALAN SINIRI	6306	RİSKLİ ALAN	140.6	14.11.2016	2016/9526	06.12.2016	29910
6	SARIYER	ÇAMLITEPE-DARUŞŞAFAKA	DERBENT MAH. RİSKLİ ALAN SINIR	6306	RİSKLİ ALAN	28.1	12.12.2016	2016/9617	03.01.2017	29937
7	BEYOĞLU	ARAP CAMİ	Beyoğlu İlçesi Arap Cami Mahallesi Perşembe Pazarı Yenileme Alan Sınırı	5366	YENİLEME ALANI	9.3	20.02.2017	2017/9942	22.03.2017	30015
8	BAYRAMPAŞA	VATAN	İstanbul İli, Bayrampaşa İlçesi, Vatan Mah. Sınırları İçerisinde Bulunan Riskli Alan	6306	RİSKLİ ALAN	22.6	22.04.2013	2013/4655	16.05.2013	28649
9	ZEYTİNBURNU	SÜMER	SUMER MAH. RİSKLİ ALAN SINIR	6306	RİSKLİ ALAN	3.8	27.12.2016	2016/9677	31.12.2016	29935
10	GAZİOSMANPAŞA	SARIGÖL-MERKEZ	SARIGOL-MERKEZ RİSKLİ ALAN SINIR	6306	RİSKLİ ALAN	5.8	24.12.2012	2012/4099	26.01.2013	28540

Şekil 4.3. İstanbul ili dönüşüm alanı ilan edilen alanların bir kısmının projeye ait bilgileri (İBB, 2018a)

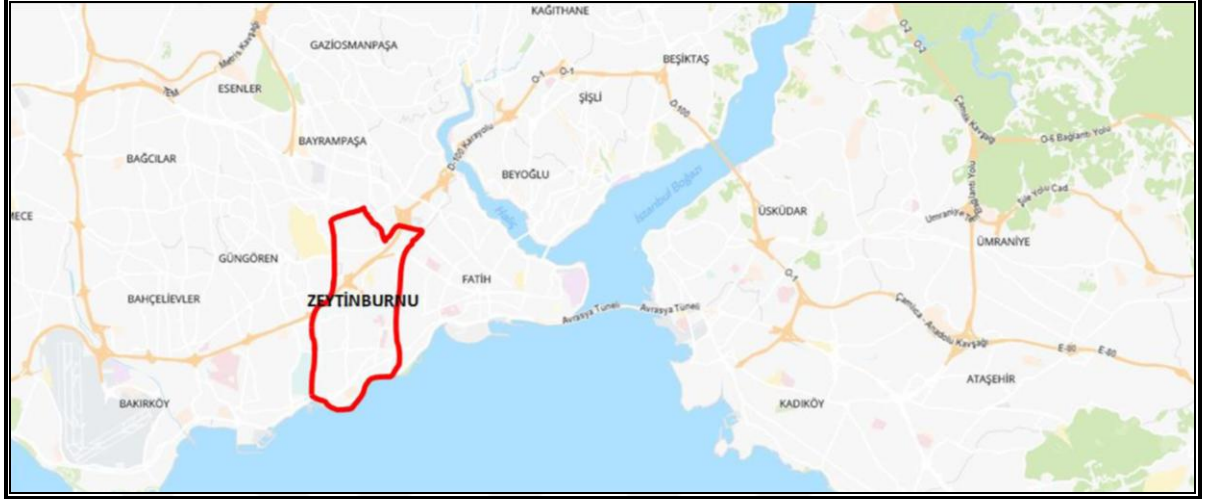
Bu bilgilerden yola çıkılarak tez çalışmasında, İstanbul'un en kapsamlı dönüşüm projelerinden biri olan Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesi örnek alan olarak seçilmiştir.

4.2. İstanbul İli Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesine İlişkin Genel Bilgiler

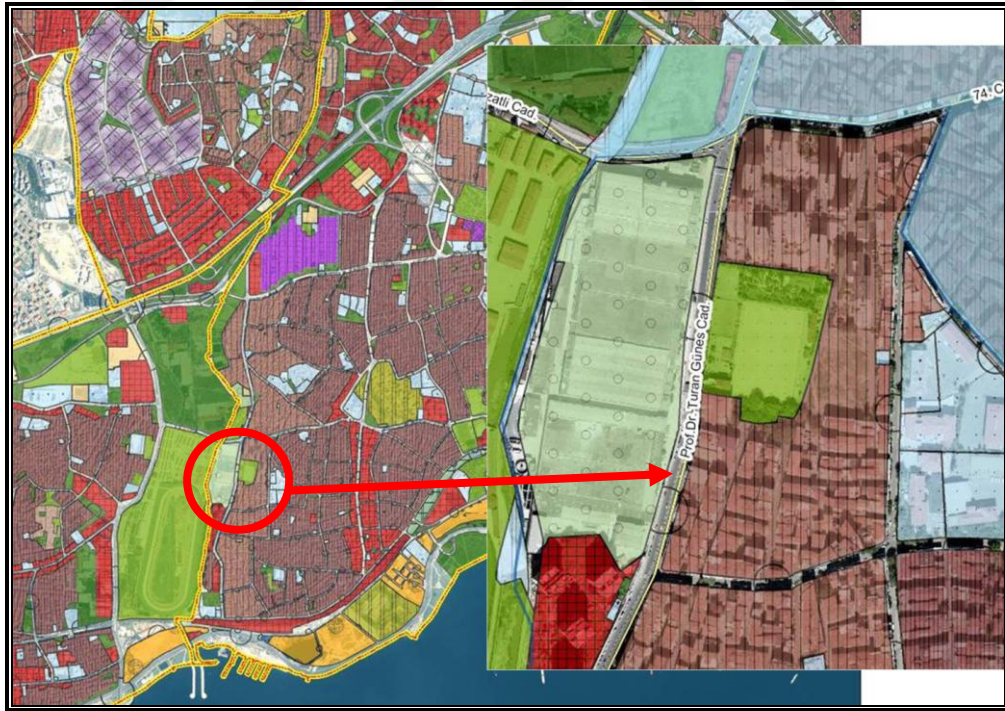
Zeytinburnu İlçesi Konumu

Zeytinburnu ilçesi; İstanbul Metropolitan alanı batı yakasında Trakya'nın güneydoğusunda, Çatalca Yarımadasının, Marmara Denizine bakan yamaçlarında yer almaktadır (Şekil 4.4). Tarihi Yarımada'nın batısındaki konumuyla İstanbul'un dışarı açılan kapısı işlevini görmüştür.

Zeytinburnu ilçesinin 2018 yılı nüfusu 284.935 kişi, erkek nüfus 142.052 kişi ve kadın nüfus 142.883'tür. Sümer Mahallesi 2018 yılı nüfusu ise 36.459 kişidir (TÜİK, 2018). Proje alanında yaşayan nüfus ise 3.282 kişidir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Şekil 4.4. Zeytinburnu ilçesi konumu (Zeytinburnu ilçesi konum fotoğrafı, 2019) (<http://sehirharitasi.ibb.gov.tr/> adresinden konum resmi kullanılarak yazar tarafından düzenlenmiştir.)

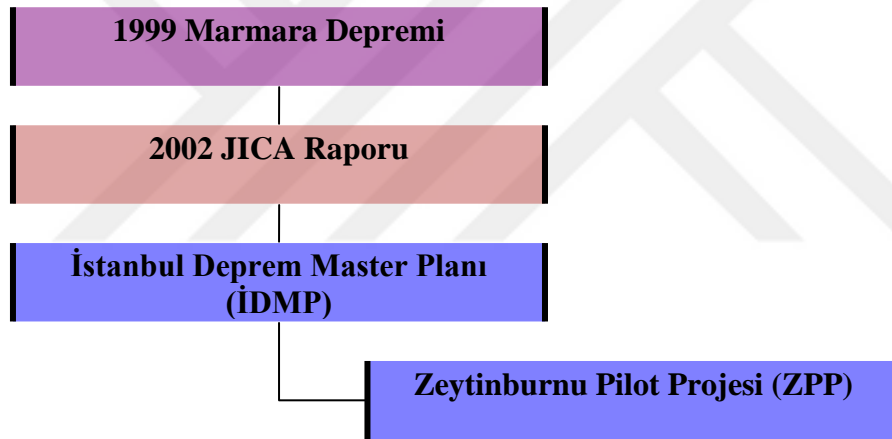
Şekil 4.5. Zeytinburnu ilçesi ve Sümer Mahallesi proje alanı 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planı (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

Zeytinburnu ilçesinde mülkiyet yapısı, fiziksel yapısında yer seçimi gerçekleştiren ve iç göçlerle kente gelenlerin oluşturduğu gecekondu parsellerini

yansıtmaktadır. Zeytinburnu ilçesinde (Şekil 4.5) ticaret, hizmet, sanayi ve küçük sanatlar fonksiyonları ve merkezi iş alanları bulunmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Zeytinburnu Deprem Odaklı Kentsel Dönüşüm Süreci

Asırlardır insan hayatında büyük izler bırakan “deprem” gerçeği, artık Türkiye’nin ve özellikle İstanbul’un karşı karşıya kaldığı bir sorundur. JICA (Japon Uluslar arası İş birliği Ajansı) –İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) ve BÜ (Bahçeşehir Üniversitesi) tarafından hazırlanan raporlarda, İstanbul’daki binaların yaklaşık % 7’sinin ağır hasar göreceği veya yıkılacağı, yıkılan binalar nedeniyle yaklaşık 50.000-70.000 civarında can kaybı olacağı belirtilmiştir. “Teşhise” yönelik JICA raporu, “reçete ve tedaviye” yönelik Deprem Master Planı hazırlanmış ve bu esaslar doğrultusunda Zeytinburnu Pilot Bölge seçilerek, uygulamaya başlanmıştır (Şekil 4.6) (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Şekil 4.6. Zeytinburnu ilçesindeki kentsel dönüşüm sürecine ait akış şeması (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

Zeytinburnu Pilot Bölge Projesi alanında; İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Japon Kuruluşu olan JICA’ya İstanbul’da olan ve olabilecek depremlerde bölgesel olarak riskli bölgelerin tespiti için hazırlatılan İstanbul Deprem Master Planı çerçevesinde kısa, orta ve uzun vadeli çözüm önerileri belirtilmiş, bu önerilerden biri olarak da Zeytinburnu İlçesi pilot bölge olarak seçilmiştir. İstanbul Deprem Master Planı ve JICA raporları doğrultusunda Zeytinburnu ilçesinde AB uyum programları çerçevesinde İstanbul’a özgü değerler korunarak daha güvenli ve yaşanabilir mekânlar oluşturmak için yapılacak uygulama projesidir. Bu proje İstanbul geneli ve Türkiye için bir örnek teşkil edecektir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Zeytinburnu'nun Pilot Bölge seçilmesindeki nedenler şunlardır: Dönüşüm potansiyelinin yüksekliği, Sorunlu yapıların her kategoriye içermesi, 1., 2., 3. ve 4. kuşak konut gruplarının bulunuşu, sosyo-kültürel dokusunun özellikleri, gecekondulaşma ve çarpık kentleşmenin ilk odağı olması, bölgenin JICA öncelikli riskli alanlardan oluşu ve gerekli verilerin önemli ölçüde hazır oluşudur (Kent Bilgi Sisteminin hazır olması) (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Zeytinburnu İlçesi Riskli Alanlar

Zeytinburnu ilçesindeki (Şekil 4.7) öncelikli riskli alanlar olarak: Beştelsiz, Yeşiltepe, Telsiz ve Sumer mahalleleri başta gelmektedir. Zeytinburnu ilçesi konut bölgesi toplam alanı 436,3 hektardan oluşmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018). Kırmızı renkle gösterilen yapılar riski yüksek olarak belirtilen yapılardır.

Şekil 4.7. Zeytinburnu ilçesi riskli alanlar (İBB, 2018b)

Sümer Mahallesi Deprem Referanslı Kentsel Dönüşüm Projesi (2008-)

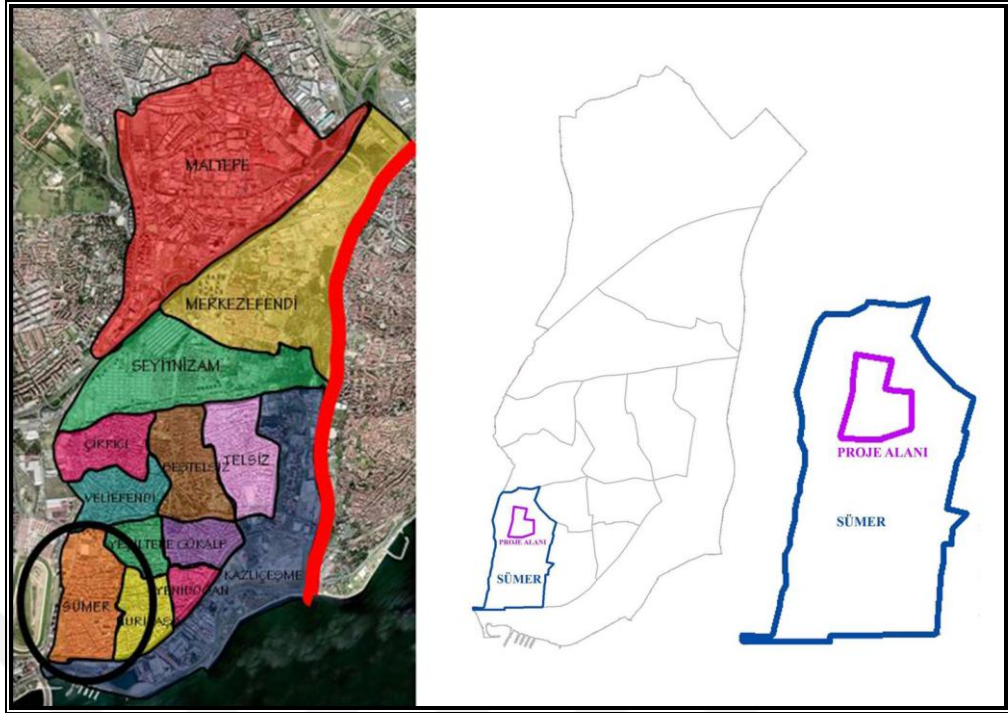
Zeytinburnu ilçesinde birçok proje bulunmakta olup Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm alanı projesi de bunlardan bir tanesidir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Zeytinburnu ilçesi proje alanları (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

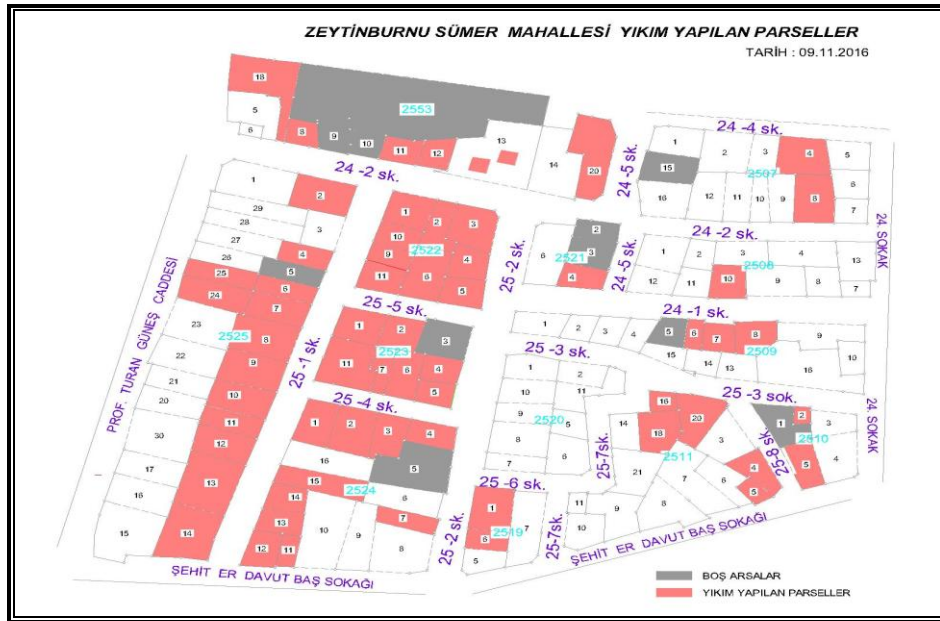
JICA raporu sonuçlarına göre İstanbul genelinde risk taşıyan 54 mahalleden 6'sı Zeytinburnu ilçesinde bulunmaktadır. İBB ile JICA tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre Zeytinburnu'nun 13 mahallesinden 6'sı riskli alan olarak belirlenmiştir. Bunlar; Seyitnizam Mahallesi, Beştelsiz Mahallesi, Çırpıcı Mahallesi, Veliefendi Mahallesi, Gökalp Mahallesi ve Sümer Mahallesi'dir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

İstanbul Deprem Master Planı, ilk olarak 2009'da deprem riski yüksek olan ve yapıları depreme dayanıklı olmayan Zeytinburnu İlçesi Sümer Mahallesi'nde (Şekil 4.9) uygulanmaya başlanmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

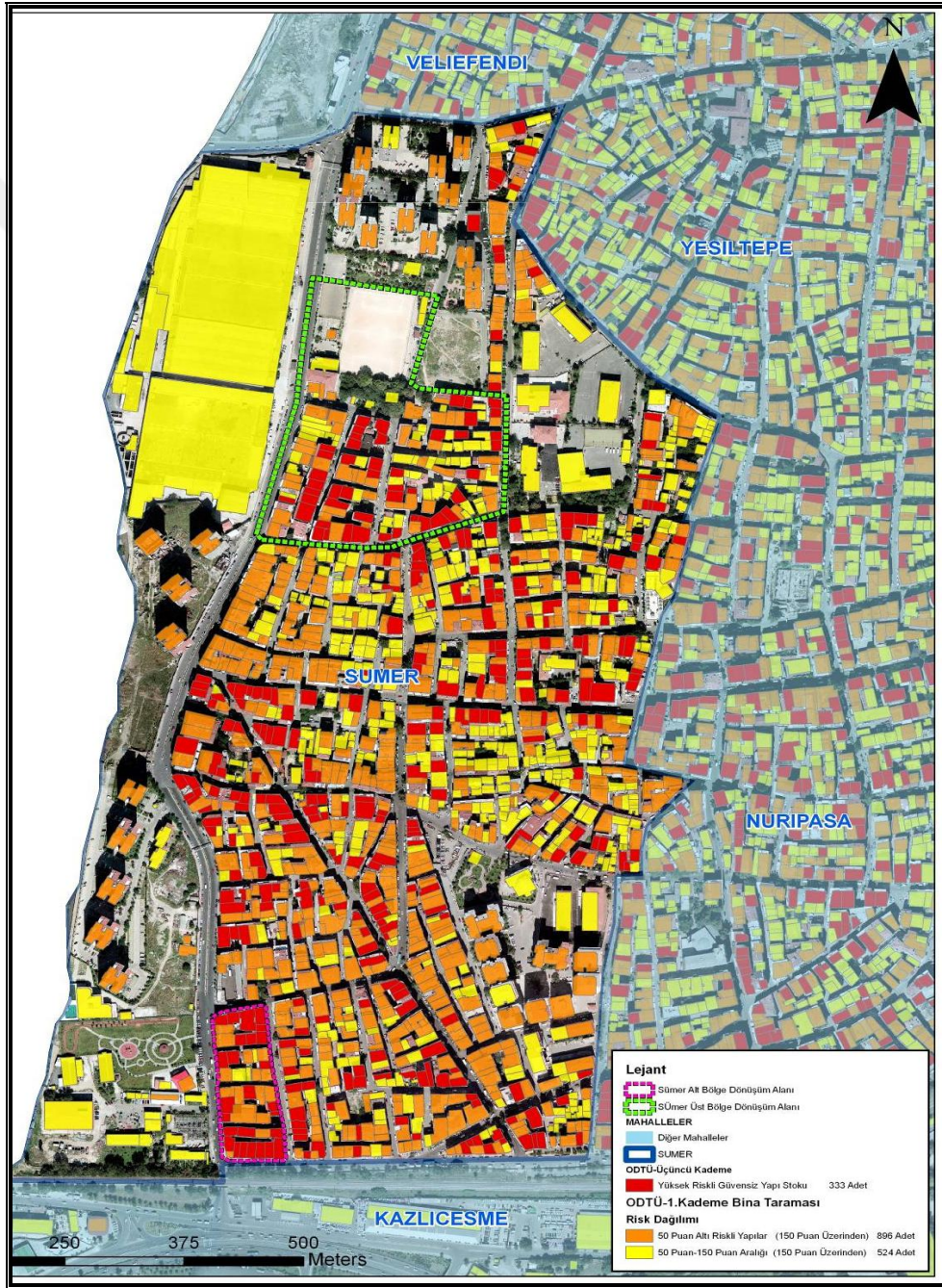
Şekil 4.9. Zeytinburnu ilçe sınırları ve Sümer Mahallesi proje alanı (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)
(Proje bilgilerine ait resimler kullanılarak yazar tarafından düzenlenmiştir.)

Proje ilk etapta Sümer Mahallesi'nin belli bir kısmında 13 Ada'yı; Prof. Turan Güneş Caddesi, Bozkurt Sahası, 24 Sokak, Şehit Er Davut Baş Sokakları arasında kalan kısmı kapsamaktadır (Şekil 4.10) (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Şekil 4.10. Sümer Mahallesi proje alanında bulunan ada, parseller numaraları ve sokak isimleri (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

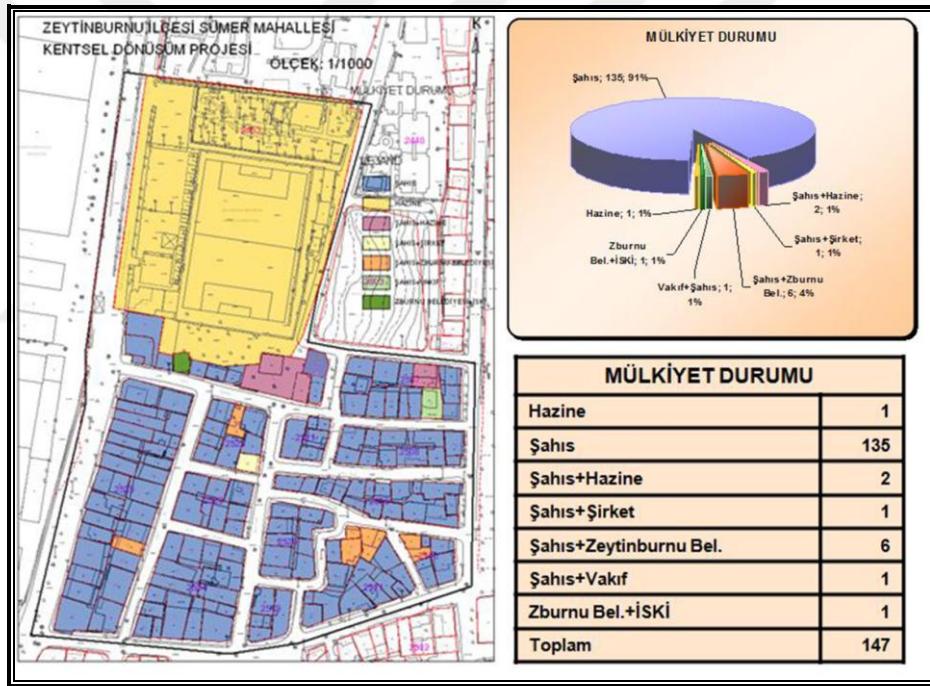
Zeytinburnu Pilot Projesi verilerine göre proje alanında yapıların %47'sinin deprem riski taşıdığı belirlenmiştir (Şekil 4.10). Dönüşüm alanı olarak ele alınan 13 Ada 147 parsel bütününde bulunan 63.300 metrekarelik bölgede, hali hazırda toplamda 156 adet bina ve 1250 birim bulunmaktadır. Bunlardan; 1038 âdeti konut, 212 âdeti dükkândan oluşmaktadır. Yapılan tespitlere göre, mevcuttaki bu oluşumda, %43 lük önemli bir orana karşılık gelen 536 adet bağımsız birim deprem açısından risk taşımaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Şekil 4.11. Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi dönüşüm alanları (İBB, 2018b)

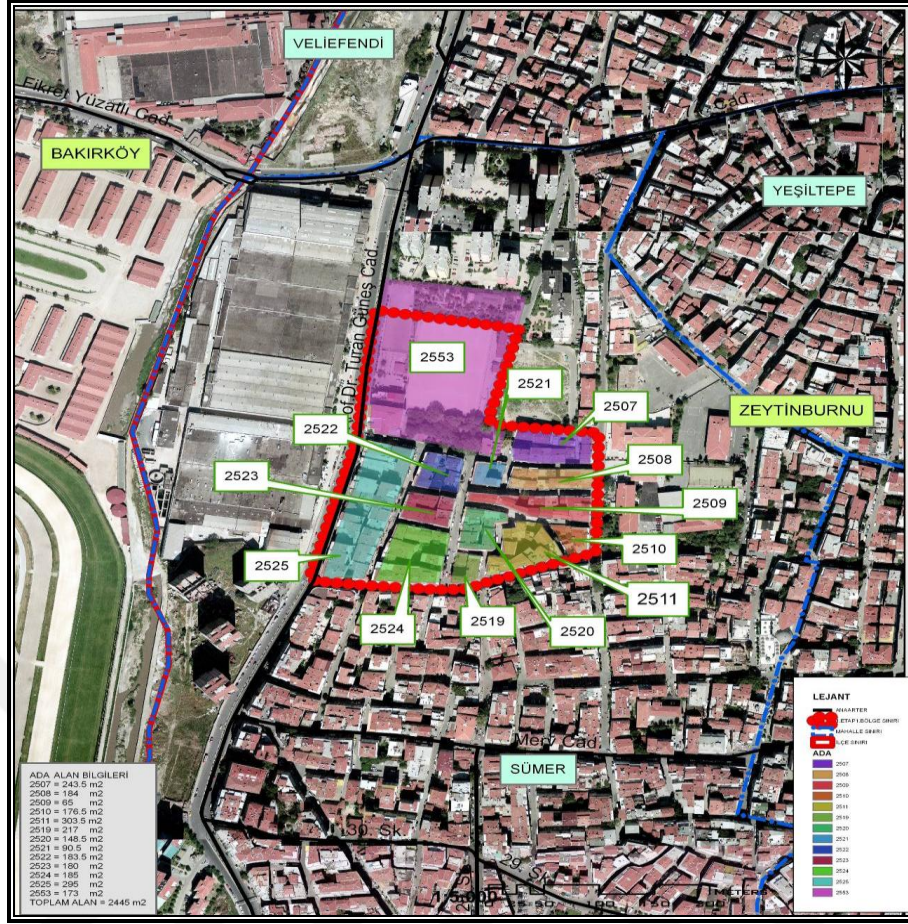
Konutların 25 âdeti boş, 1013 âdeti kullanılmakta ve işyeri olanların 32 âdeti boş, 180 âdeti kullanılmaktadır. Bu birimlerden; 626 tanesinin mal sahibi olduğu, 420 tanesinin kiracı olduğu ve 204 tanesinin de sahipliği bilinmemektedir. Mal sahipleri %50'lik, kiracılar %34'lük ve bilinmeyenler de %16'luk kısmı oluşturmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Proje alanının mülkiyet durumu (Şekil 4.11) şu şekildedir; şahısa ait 135 adet (mavi renkte gösterilmiş olan), hazineye ait 1 adet (koyu sarı renk), şahıs+ hazineye ait 2 adet (eflatun renk), şahıs+ şirkete ait 1 adet (açık sarı), şahıs+ Zeytinburnu Belediyesi'ne ait 6 adet (turuncu renk), şahıs+ vâkıfa ait 1 adet (açık yeşil) ve Zeytinburnu Belediyesi+ İSKİ (İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi)' ye ait 1 adet (koyu yeşil) toplamda 147 adet yapı bulunmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

Şekil 4.12. Sümer Mahallesi proje alanı mülkiyet durumu (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

Dönüşüm alanında ilk olarak 15.400 m² boş alanda 1.etap uygulaması başlatılmıştır (Şekil 4.13). Hazine alanındaki spor sahası, özel mülkiyete ait olan alana taşınmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018).

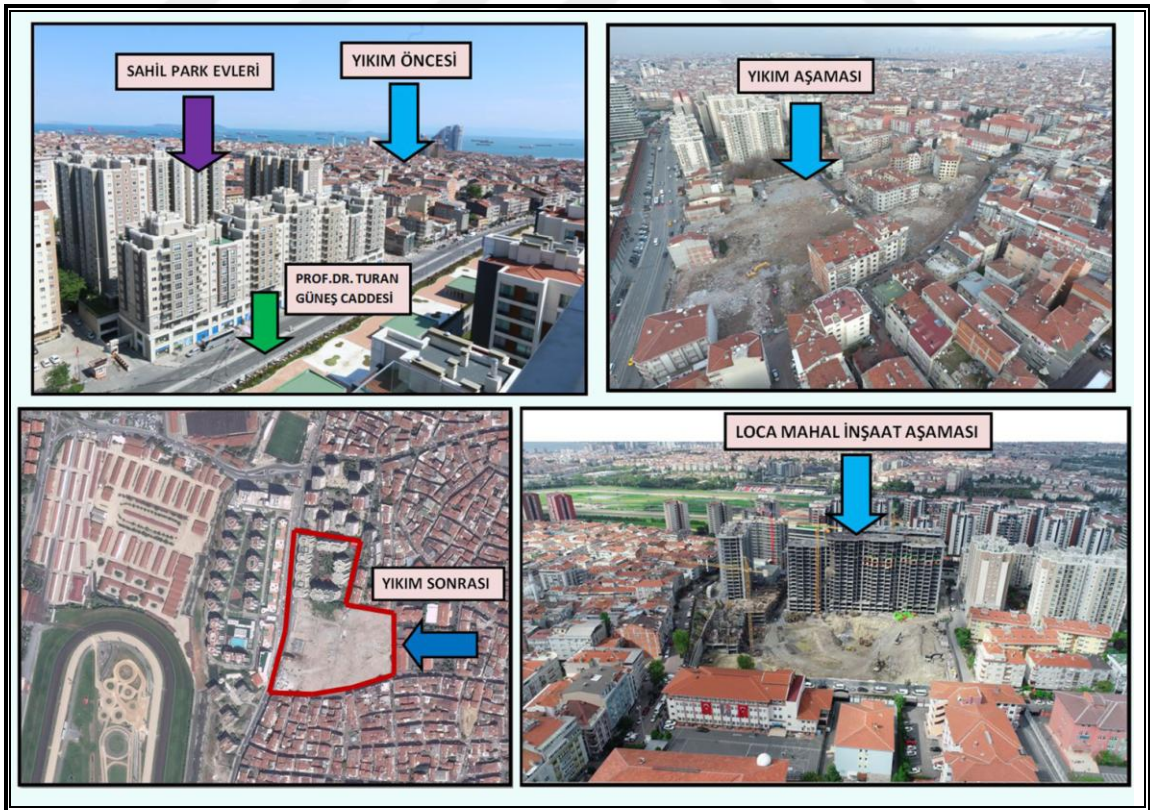

Şekil 4.13. Sümer Mahallesi proje alanında bulunan ada ve parseller (Zeytinburnu Belediyesi, 2018)

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi kapsamında ilçe bütününde dönüşüm potansiyeli taşıyan ve kentsel dönüşümü tetikleyebilecek alan olarak öngörülen Sümer Mahallesi, kentsel dönüşüm olarak belirlenmiş ve bu alanda çalışmalar devam etmektedir (Şekil 4.14). Projeye Zeytinburnu Belediyesi ve KİPTAŞ yetkilileri ile birlikte bölgede bulunan maliklerle bilgilendirme görüşmeleri yapılarak çalışmalara başlanmış olup 2012 yıl sonuna kadar devam etmiştir. Öncelikle spor sahası alanına Sahil Park Evlerinin yapılmaya başlamasıyla 1. Etap bitirilmiş ve halen devam etmekte olan 2. Etap (Loca Mahal) alanının yapım aşamasının bitmek üzere olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.15, 16, 17).

Şekil 4.14. Dönüşüm alanının yıkım öncesi görünümü (KIPTAŞ, 2019)

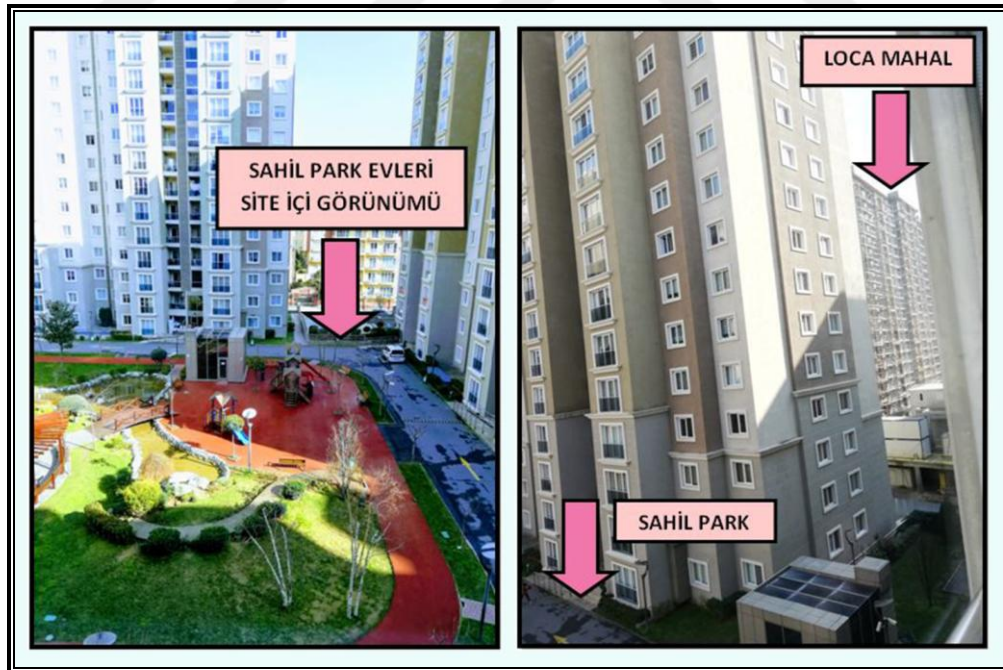

Şekil 4.15. Dönüşüm alanının zaman içinde değişimi (KIPTAŞ, 2019)

Şekil 4.16. Dönüşüm alanı (Fotoğraflar yazar tarafından 2019 yılında çekilmiştir.)

İnşaatı devam eden sahada oturan kişilerin bazıları Sahil Park Evlerinde konut sahibi olarak veya kira yardımı alarak yaşamlarına devam etmekte, ikinci etabın bulunduğu alanda yaşayanların bazıları ise dönüşüm süreci için yakın çevrede geçici olarak kiralık başka konutlara yerleştirilmiştir.

Şekil 4.17. Dönüşüm alanının görüntüsü (Fotoğraflar yazar tarafından 2019 yılında çekilmiştir.)

4.3. Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi Sosyal Etki Değerlendirmesi

Bina, Sokak, Mahalle Yöntemi ile oluşturulan soru kartlarının görüşmelerinin sonuçları tek tek başlıklar halinde değerlendirilmiştir.

Projenin ikinci etabın eski sakinlerinden olup projenin birinci etapta tamamlanan konutlarına yerleşen veya başka yerlerde yaşayan çeşitli meslek gruplarından (mefruşatçı-perdeci- tekstil işleriyle uğraşan, pazarlamacı, dükkân sahipleri, yazar, bakkal, berber, esnaf, emlak sektörü, emekli, müteahhit, marangoz ve ev hanımı gibi) 27 kişi ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşülen kişilerin 18'i erkek, 9'u kadındır.

Görüşülen erkeklerden; 6'sı ilkököl, 2'si ortaokul, 7 kişi lise ve 3'ü de ön lisans mezunudur. Görüşülen 9 kadından; 5'i ilkököl, 3'ü ortaokul ve 1 kişi meslek yüksek okulu mezunudur. Görüşülen kişilerin toplamda; 11'i ilkököl, 5'i ortaokul, 7 kişi lise ve 4'ü de ön lisans mezunudur. Görüşülen kişilerin 5'i 24-35, 6'sı 36-44, 9'u 45-55 ve 7'si 56 ve üzeri yaş aralığındadır.

Mahallede yaşayan sakinlerle gerçekleştirilen görüşmelerde kentsel dönüşüm alanında yaşayan sakinlerin memleketlerinin genel olarak farklı şehirlerden olduğu ancak Karadeniz Bölgesi, Trakya Bölgesi ve Doğu Bölgesinin hâkim olduğu görülmüştür. Derinlemesine görüşme yapılan 27 kişinin memleketleri; Rize (6 kişi), Trabzon (6 kişi), Giresun (2 kişi), Tekirdağ (1 kişi), Kırklareli (1 kişi), İstanbul (1 kişi), Konya (2 kişi), Ankara (1 kişi), Eskişehir (1 kişi), Sakarya (1 kişi), Sivas (1 kişi), Nevşehir (1 kişi), Yozgat (1 kişi), Şanlıurfa (Siverek) (1), Mardin (1 kişi)'dir.

Görüşülen kişilerden sadece 2'sinin akrabalarıyla yaşadığı diğerlerinin tek aile olduğu öğrenilmiştir. Bu sorularla yapılan derinlemesine görüşmelerdeki kişilerin bazı genel özellikleri aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.1. Derinlemesine görüşme yapılan kişilere dair bazı bilgiler

Görüşme	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek	Doğum Yeri	Sümer Mahallesinde Yaşadığı Süre (Yıl)
G1	Erkek	53	Lise mezunu	Mefruşat-perde dükkân sahibi	İstanbul	51 - 65
G2	Erkek	48	Lise mezunu	Mefruşat-perde dükkân sahibi	Rize	31 - 50
G3	Erkek	57	Lise mezunu	Yazar-perde dükkân sahibi	Urfa	31 - 50
G4	Erkek	38	İlkokul mezunu	Bakkal	İstanbul	31 - 50
G5	Erkek	26	Lise mezunu	Mefruşat-perde dükkân sahibi	İstanbul	21 - 30
G6	Erkek	29	Ön Lisans mezunu	Emlak dükkânı sahibi	İstanbul	21 - 30
G7	Erkek	29	Ön Lisans-Lojistik bölümü	Mefruşat-perde dükkân sahibi	İstanbul	11 - 20
G8	Erkek	43	İlkokul mezunu	Berber	İstanbul	31 - 50
G9	Erkek	50	İlkokul mezunu	Mefruşat-perdeci	Sakarya	21 - 30
G10	Erkek	58	İlkokul mezunu	Emlak dükkânı sahibi	Rize	31 - 50
G11	Erkek	52	İlkokul mezunu	Pazarlama-perdeci	İstanbul	31 - 50
G12	Erkek	45	Lise mezunu	Marangoz	Trabzon	21 - 30
G13	Erkek	47	Lise mezunu	Esnaf	İstanbul	31 - 50
G14	Erkek	50	Ortaokul mezunu	Mefruşat-perde dükkân sahibi	İstanbul	31 - 50
G15	Erkek	69	İlkokul mezunu	Serbest Ticaret-Müteahhit	Trabzon- Of ilçesi	21 - 30
G16	Erkek	35	Ön Lisans mezunu	Tekstil	İstanbul	21 - 30
G17	Erkek	64	İlkokul mezunu	Emekli	Giresun	31 - 50
G18	Erkek	59	Ortaokul mezunu	Emekli	İstanbul	51 - 65
G19	Kadın	46	İlkokul mezunu	Ev Hanımı	Tekirdağ	11 - 20
G20	Kadın	62	Ortaokul mezunu	Ev Hanımı	İstanbul	21 - 30
G21	Kadın	54	Ortaokul mezunu	Ev Hanımı	İstanbul	11 - 20
G22	Kadın	45	Ön Lisans-İnşaat Teknikeri	Ev Hanımı	İstanbul	31 - 50
G23	Kadın	63	İlkokul mezunu	Ev Hanımı	Kırklareli	31 - 50
G24	Kadın	63	İlkokul mezunu	Ev Hanımı	İstanbul	51 - 65
G25	Kadın	60	İlkokul mezunu	Ev Hanımı	İstanbul	6 - 10
G26	Kadın	41	İlkokul mezunu	Ev Hanımı	Trabzon	21 - 30
G27	Kadın	30	Ortaokul mezunu	Ev Hanımı	İstanbul	11 - 20

(Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin tamamı EK:2 kısmında yer almaktadır.)

4.3.1. Mahalle kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi

Mahallenin dönüşüm öncesi ve dönüşüm esnasındaki karakterini ve dinamiklerini anlama, yeni yaşama dair fikirleri öğrenme, mevcut yaşam alışkanlarındaki olası değişiklikler hakkında farkındalık durumunu belirlemeye yönelik sorularla yaşayan sokak ölçeğine yönelik değerlendirmeler; yenilenen doku, mevcut alanlarda yaşam olan yerler, sosyal anlamda değişim ve etkilerini belirlemeye yönelik sorularla bizim mahalle ölçeğine yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

Mekânsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Mahalle kartlarından mekânsal bakışa yönelik görüşmelerde dün- bugün özelinde genel olarak farklılık görüldüğü, proje alanının dönüşüm sürecine girmesiyle birlikte mekânda değişiklikler olduğu ve insanların farklı gözlemleri belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde ***“Mahallenin en iyi yanları ve burada yaşamayı tercih etme nedenleri olarak”*** Sümer Mahallesi'nde yaşayanlar, komşularının birbirinin tanıdığı olması ve mahallede aidiyet duygusunun yoğun olarak yaşanmasını söylemişlerdir. Ancak, kentsel dönüşüm sürecinde, bazı kişilerin maddi zorluklardan dolayı mahalleden göç etmek zorunda kaldıkları da görülmüştür (G1, G2, G3, G20).

Kavramsal çerçevede belirtilen (Duman, 2014; Dur, 2015) mahallede insanların birbirinin tanıdığı olması, aidiyet duygusunun önemli olduğu Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Doğma büyüme burada olduğumuz için ve eş, dost, akraba, yerli halkı tanıdığımız için burada yaşıyordum. Fakat mahallemiz kentsel dönüşüme girdikten sonra belli ekonomik seviyede olan yakınlarımız eş-dostlarımızın yaşam standartlarından dolayı göç ettiklerini gördük.” (G1: E, 53, Perdecı)

“İnsanlar birbirini tanıdığı için yardımlaşma yoğun yaşıyordu. İnsan ayrımı yoktu. Komşuculuk yardımlaşma vardı. Fakat kentsel dönüşüm gelince bu süreçte taşınanlar oldu ve kopuşlar yavaş yavaş başladı.” (G3:E,57, Yazar ve Perdecı)

Yapılan görüşmelerde mahallenin en iyi yanlarına cevap olarak; mahallede yaşayanlar sohbet, muhabbet, samimiyetin ve yardımlaşmanın gelişmiş olduğunu, komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğunu, herkesin birbirini tanıyıp güvendiğini

belirtmiştir. Ancak kentsel dönüşümle birlikte bu olguların yavaş yavaş terk edildiği, mekânın yabancıların alanı haline gelmesiyle güvenin de azaldığı belirlenmiştir (G4, G5, G6, G10, G11, G12, G14, G15, G19, G21, G22, G23, G25, G26).

“İç içeydik ve samimiydik birbirimizle. Herkes birbirini tanırdı. Kentsel dönüşüm gelince bu olgu muazzam değişti. Mahalleye Araplar, Suriyeliler, Çinliler, Afganlılar geldi. Mahallede tanımadığımız insanlar dolaşmaya başladı güven kalmadı.” (G11: E, 52, Perdeci)

Bu değerlendirmeler ve kavramsal araştırma bölümünde de ifade edildiği gibi (Relph 1976; Kearns ve Forrest, 2000; Dempsey ve ark., 2011 ve Duman, 2014) mahalle birlikteliği ve yaşanılan yere ait olmak mahallenin en önemli yanlarından olduğu görüşü ile uyum sağlamaktadır.

Yapılan görüşmelerde insanların iş yerlerinin mahalleye yakın olması, konum olarak merkezi olması ve ulaşım olanaklarının iyi olmasından dolayı burayı tercih ettikleri belirlenmiştir (G7, G8, G9, G13, G16, G17, G18, G24, G27).

“En kalabalık ve en تنها yerler nereler?” sorusuna yapılan görüşmelerde; genel olarak Sümer Mahallesi'nin neredeyse tamamının kalabalık olduğu, mahallede pek تنها yer olmadığı, kentsel dönüşümle birlikte mahalledeki kişilerin evleri boşaltmasıyla birlikte alanların eskiye nazaran tenhalaşmaya başladığı, ancak bu boşalan alanlara Suriyelilerin de yerleşmesiyle kalabalıklaştığı şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G7, G9, G10, G11, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G27).

“Eskiden 25 sokakta oturuyordum. Şimdi ise aynı yerden ev aldık. Şu an proje bitesiyse kadar yine Sümer Mahallesi'nde Şehit Piyade Er Sokak'a (29 sokak) taşındım. Ana caddeler daha yoğundu araçlar geçtiği için, ara sokaklar daha tenhaydı. Kentsel dönüşümle birlikte sokaklar yavaş yavaş daha da tenhalaşmaya başladı.” (G9: E, 50, Perdeci)

Gerçekleştirilen görüşmelerde Sümer Mahallesi'nin genel olarak kalabalık olduğu belirlenmiştir. Bu alanlar; top sahası alanı, bazı sokaklar (25/1 Sokak), ticari fonksiyon içeren sokaklar ve kapı önlerinin diğer yerlere göre daha kalabalık olduğu belirlenmiştir. Mahallede çok fazla تنها yerin olmadığı ancak ara sokakların, sahil kısmının, çıkmaz sokakların diğer yerlere göre daha تنها olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kentsel dönüşümle birlikte evlerin boşalmasıyla sokakların eskiye göre yavaş yavaş daha تنها olduğu belirlenmiştir (G5, G6, G8, G12, G13, G14, G18, G19, G26).

“Top sahası vardı maçlar olurdu orası daha kalabalıktı ama şimdi orası Sahil park sitesi evleri oldu, şu an maalesef öyle bir etkinlik kalmadı. Şimdi daha kalabalık güvenli alanlar oluştu, yürüyüş yerleri yapıldı sitenin içerisinde ama maç yapmıyoruz. Sahil kısımları ise tenhaydı, tinerciler vardı.” (G5: E, 26, Perdeci)

“Çocuk oyun alanları ve parklar yeterli mi?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, mahallede çocuk oyun alanları ve parkların yetersiz olduğu, hatta mahallede böyle bir alanın olmadığı, çocukların sokaklarda oyun oynadıkları ve eskiden top sahası olduğu şimdi o alana da Sahil Park evlerinin yapıldığı şeklinde cevaplar verilmiştir. Dönüşüm sırasında ise bu alanların olmayışının yaşamı ve çocukların alanını daha da daralttığı ve sıkıntı yaşanıldığı belirlenmiştir (G1, G2, G3, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G27).

“Hayır. Çocuk oyun alanı ve park yok. Birtakım şeyler düşünüldü ama uygulamaya geçilmedi.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdeci)

“Yeterli değildi ama sokaklarda çocuklar oynuyordu. Dönüşüm sırasında bu durum daha da zorlaştı.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Diğer görüşlerin aksine mahallede yeşil ve park alanlarının olduğu ancak yaşanan yerin konumuna göre uzakta olduğu ve eskiden yeterli olup şimdi bu alanların yetersiz olduğu şeklinde yanıt verenlerin olduğu da gözlemlenmiştir (G4, G11, G18, G26).

“Parklar vardı. Yeterliydi ama uzaktı. Elektrik idaresinin orada park vardı.” (G4: E, 38, Bakkal)

“Düğün/Cenaze vb. törenler nerelerde yapılır?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; eski mahallede yaşayanlar, önceden düğün, kına, asker eğlenceleri gibi törenleri mahalleliyle yardımlaşarak yaptıklarını ve bu eğlencelerin sokaklarda, kapı önlerinde olduğunu, bahçelerde ve taziyelerinde evlerde ve camilerde gerçekleştiği ve sokak kültürünün eskiden daha yoğun olarak yaşandığını belirtmektedir. Zamanla mahalle kültürünün yok olmaya başlamasıyla bu gibi kültürlerinde yok olduğu yaşananlar arasındadır (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G16, G23, G24, G25, G27).

“Eskiden sokakta, uygun yerlerde yapılırdı. Düğünler sokak-ev önünde yapılırdı, kişilerin kendi binalarında yapılırdı. Şimdi düğünler salonlarda cenazeler evlerde yapılıyor.” (G12: E, 45, Marangoz)

Görüşmelerde eskiden kahveler, derneklerinde bu işlevi gördüğü, asker eğlencelerinin sokakta gerçekleştiği, gecekondu bahçelerinde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir (G12, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G26).

“Salon, kahveler, dernekler ve lokallerde yapılırdı. Şimdi salon ve camilerde yapılıyor.” (G14: E, 50, Perdeci)

“Eğitim, sağlık ve sosyal vb. hizmetler yeterli mi?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin mahallede eskiden yetersiz olduğu özellikle sosyal aktivite alanlarının çok az olup ihtiyacı karşılamadığı ve bu alanların çoğaltılması ve çeşitlendirilmesi gerektiği ve sağlık alanının geliştirilmesi gerektiği belirlenmiştir. Görüşmelerde sağlık alanlarının yeterli olmadığı ve başka ilçelerdeki hastanelere gidilmek zorunda kalındığı ve halen de yetersiz olduğu tespit edilmiştir (G1, G2, G4, G5, G6, G8, G9, G10, G14, G15, G18, G19, G20, G21, G23, G25).

“Sağlık poliklinik için büyük kompleks alanları olmalı ama yoktu. Özel aracımızla Samatya Hastanesi’ne giderdik. Sosyal alanlar, çocuk oyun alanları, kütüphane, yüzme havuzu ve otopark alanları vb. yerler yoktu, yetersizdi.” (G1: E, 53, Perdeci)

Temel hizmetlerin yeterli olduğunu, kişi sayısının az olmasından dolayı hastanelerin yeterli olduğu ve kolayca ulaşımın sağlandığını belirten görüşler de bulunmaktadır (G3, G7, G11, G12, G13, G16, G17, G22, G24, G26, G27).

“Okul yakın yeterliydi, sağlık ocağı da yakındı.” (G7: E, 29, Perdeci)

“Mahalleyi nasıl tanımlarsınız (yeşil, bahçeli, bahçesiz, sıkışık, ferah, vb.)?” sorusuna yapılan görüşmelerde; mahallenin bahçeli, yeşil, ferah, bitişik nizamdan oluşan, tüm alanda sokak kültürünün yoğun yaşandığı, komşuluk kültürünün ve güvenin hâkim olduğu yer olarak tanımlandığı tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G10, G11, G14, G15, G18, G19).

“Gecekondu, bazılarında bahçeli- bahçesiz, Bitişik nizam ve sıralı gecekondu evleri vardı ama herkes herkesi tanıyordu.” (G1: E, 53, Perdeci)

Bazı alanların bahçesiz ve sıkışık olduğu, insanların ve çocukların dışarıda olmasına karşın ferah olmadığı, yeşil alanların az olduğu ve yoğun bir yapılaşmanın olduğu şeklindedir (G7, G8, G9, G12, G13, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Sıkışık, bahçesizdi çok eskiden gecekondu iken öyle değildi bahçeliydi. Dönüşüm sonrası sitenin bahçesi olacak deniliyor.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

“Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları var mı?” “Yürüyerek rahat ulaşabiliyor musunuz?” sorularına göre yapılan görüşmelerde; mahallede toplu taşıma imkânlarının her zaman var olduğu ve insanların rahatlıkla istedikleri yerlere ulaşabildikleri, şu anda da ulaşımın aynı imkânlarla devam ettiği tespit edilmiştir. Yürüyerek ulaşmanın önemli olduğu ve yürüyerek isteyen her kişinin kolaylıkla ve kısa sürede istediği yere ulaşabileceği belirlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Toplu taşıma imkânları her zaman vardı şu an da aynı.” (G5: E, 26, Perdeci)

“Var, çok rahat. Her yere çok rahat ulaşım imkânı var. Şimdi de rahat değişen bir şey olmadı.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

Mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Eski mahalleden neler olmalı?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde kişilerin eski mahallelerindeki komşuluk ilişkilerinin, oradaki samimiyetin, sokak kültürünün, komşuluğun aynen devam etmesini istedikleri tespit edilmiştir (G1, G11, G17, G22, G24, G25, G26).

“Komşuluk orda daha güzeldi. Aynı insanlar olmalı. Eski samimiyet, yakınlık olmalı.” (G24: K, 63, Ev Hanımı)

Görüşmelerde kişilerin eski mahalledeki komşularının da yeni yapılacak yerde olmasını istedikleri güvenip tanıdıkları insanların orada olmasını istedikleri, eski samimiyet dostluktan sebep bunları istedikleri, aynı ticari alanların devamını istedikleri tespit edilmiştir (G2, G4, G5, G6, G9, G10, G12, G13, G14, G18, G19, G20, G21, G23, G27).

“Eski komşularım olsaydı iyi olurdu ama olacaklarını zannetmiyorum. Çünkü kira gibi aidat isteyecekler. İmkân olmayan da gelemeyecek. Aidatlardan dolayı ben bile gelmek istemiyorum. Kiracı gibi olacağız kendi evimizde.” (G9: E, 50, Perdeci)

Diğer görüşlerin aksine bazı kişilerin eski mahalleden herhangi bir şeye özlem duymayacakları, yeni yapılaşma alanının eskisine nazaran daha iyi olacağını düşündükleri de tespit edilmiştir (G3, G7, G8, G15, G16).

“Benim için yok. Yeni yapılan yer daha iyi.” (G15: E, 69, Serbest ticaret-müteahhit)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Duman, 2014; Dur, 2015) mahallede komşuluk ilişkileri, komşuluğun devamının önemi ve komşuların güvendikleri kişiler olması Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Yeni mahalle nasıl olmalı? (Yeşil, sıkışık, ferah)” sorusuna gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde kişilerin yeni mahallenin; yeşil alanlarının, park alanlarının, ağaçların, sosyal aktivite alanlarının çok ve geniş, daha ferah alanların olmasını ve bu alanların da güvenli/güvenli olması gerektiği şeklinde görüşleri olmuştur (G1, G2, G3, G4, G5, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Hepsi birbirine orantılı olmalı. Planlaması, dairelerin rüzgârı, güneşi alma durumu, yeşili görebileceği şekilde olmalı.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Görüşmelerde yeni mahallede çocuk oyun alanlarının güvenli olması gerektiği, spor alanlarının çeşitlendirilmesi gerektiği söylenmiştir (G6, G7, G8, G9, G10, G26, G27).

“Yeşilliği bol ve çocuk oyun alanları ve güvenli alanların olduğu yerler olmalı.” (G6: E, 29, Emlakçı)

“Ortak alanlar nasıl olmalı?” sorusuna yapılan görüşmelere göre ortak alanların, daha modern, ihtiyaçları karşılaması gerektiği, her insanın bütçesine hitap eder şekilde olması gerektiği, çok yüksek fiyatların olmaması ve spor alanlarının olması gerektiği şeklindedir (G1, G2, G3, G5, G6, G21).

“Ferah ve havadar olmalı, Kahveler olmalı. Herkesin gidebileceği şekilde fiyatlar uygun olmalı. Bir çay 5-10 TL olmamalı, uygun olmalı.” (G5: E, 26, Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtilen mahallede yer alan ortak alanların her insana hitap edecek şekilde olması, erişilebilir olması, güvenli alanlar olması ve bu alanların içinde sosyal aktivite alanlarının olması gerekliliği (Yıldız, 2016; Gökgür, 2008; Barton, 2000) Sümer Mahallesi örneğindeki görüşmelerde de önemli beklentiler olarak tespit edilmiştir.

Görüşmelerde ortak alanların ferah ve yeşil alanlarının fazla olması gerektiği, rahat, aydınlık ve kullanışlı olarak dizayn edilmesi gerektiği, oturma alanlarının olması gerektiği ve güvenilir, güvenli alanlar oluşturulması gerektiği tespit edilmiştir (G4, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Yeşil alanı olmalı, oturma alanları ve çardaklarda da masa olmalı.” (G26: K, 41, Ev hanımı)

“Düğün/Cenaze vb. törenler için nasıl alanlar yapılmalı?” sorusuna yapılan görüşmelerde cenaze törenlerinde insanların toplanabilmesi için taziye evlerinin

yapılması gerektiği, derneklerin devamının sağlanması gerekliliği ya da başka alanların yapılması gerektiği tespit edilmiştir (G1, G6, G7, G10, G18, G20, G23).

“Yapılmalı, herkesin evleri küçüktü. 100-150 kişilik toplanma alanları yapılmalı. Normal zamanlarda da öğrenciler ders çalışmak için kullanabilir burayı.” (G7: E, 29, Perdecı)

Görüşmelerde düşünlerin salonlarda yapılması, ya da sitelerde toplanma yerleri gibi bu ihtiyaçları giderecek alanlar oluşturulması gerektiği belirlenmiştir (G3, G4, G5, G9, G12, G13, G14, G15, G17, G19, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

“Site içerisinde toplanma yerleri yapılması gerekir.” (G5: E, 26, Perdecı)

Görüşmelerde herhangi bir alana ihtiyacın olmadığı ve yeterli olduğu belirlenmiştir (G2, G8, G11, G16).

“Eğitim, sağlık, sosyal vb. hizmetler nasıl olmalı?” sorusuna yapılan görüşmelerde eğitim alanının, her yaşa hitap eden sosyal aktivite alanlarının olması gerektiği, alanların rahatça ulaşılabilir nitelikte olması gerektiği ve park alanlarının, spor alanlarının, çocuk oyun alanlarının çoğaltılması gerektiği tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G5, G8, G9, G10, G14, G17, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G26, G27).

“En önemlisi eğitim. Sitenin içerisine hem genç hem üst gruba hitap eden bir eğitim alanı, kütüphane, sosyal aktivite yerlerinin yapılması gerekli.” (G1: E, 53, Perdecı)

Yapılan görüşmelerde hizmetlerin yeterli bulunduğu ve aynen devam etmesinin istendiği, iyi, kaliteli olması gerektiği ve hizmetlerin insan ayırt etmeden herkese eşit imkânlar sunulması gerektiği şeklindedir (G4, G6, G7, G11, G12, G13, G15, G16, G18, G25).

“Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları nasıl olmalı?” **“Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi?”** sorularına görüşmelerde; mahallede toplu taşıma imkânlarının fazlasıyla var olduğu, konumu bakımından her yere rahatlıkla ulaşılabilir olmasından dolayı istenilen her yere yürüyerek kolaylıkla ulaşmanın mümkün olduğu ve insanların ulaşım açısından herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G12, G14, G15, G16, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Güzel şu an iyi. Yürüyerek ulaşmak tabi ki önemlidir. Konum, her yerden ulaşmak mümkün burada. 5 dakika yürüsek Merter, E-5 ‘e yakın. Buranın Kentsel dönüşümün bu alanın seçilmesinin en büyük sebebi ulaşımdan dolayıdır.” (G2: E, 48, Perdecı)

Diğer görüşlerin aksine toplu taşıma imkânlarını yetersiz bulan özellikle mevcuttaki imkânların işe gidiş ve dönüş saatlerinde yeterli cevabı vermediği ve yeni hatların yapılması gerekli olduğu şeklinde görüş bildirenler de bulunmaktadır (G11, G13, G17).

“Yeterli değil. İş saatlerinin giriş ve çıkışlarında yetersiz. Tek yönlü taşımacılık ve hatlar yetersiz.” (G11: E, 52, Perdecı)

Yaşamsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Gelenek ve görenekler var mı?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; eskiden insanların birbirine her konuda yardımcı olduğu, düğünler, kına geceleri, sünnet etkinlikleri birlikte yardımlarla ve insanlarla beraberlik içinde gerçekleştirildiği ancak dönüşümle birlikte bu kültürlerinde alandan göçüp gittiği yavaş yavaş yok olduğu böyle bir kültürün yok olduğu tespit edilmiştir (G1, G4, G5, G14, G18, G19, G20).

“Karadenizliler ve göçmenler vardı bizim mahallede. Kına geceleri, sünnet geceleri vardı. Eğlence düzenlenirdi. Sokak kültürü vardı. Eskiden yardımlaşma üst seviyedeydi. Şimdi bu kültür gelenekler tamamen bozuldu. Zaman zaman göçlerle evlerde kiraya verildi. Mevcuttaki yaşam alanının kalitesi de düştü. Kentsel dönüşüm söylentileri başladı, sözleşmeler, anlaşmalar başladı ve o kültür buradan insanlarla birlikte göç etti gitti. Bu kültürü geri getirmek için park alanları, sosyal alan ihtiyaçlarının giderilmesi lazım.” (G1: E, 53, Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtilen mahallede insanların birbiriyle yardımlaşması, güven ortamının olması, ortaklaşa yapılan işlerin olması ve komşuluk kültürünün olmasına yönelik (Dempsey ve ark., 2011; Alver, 2010) olguların Sümer Mahallesi örneğinde de beklentiler arasında olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde mahalledeki kişilerin komşuluk ilişkilerinin üst düzeyde olduğu, insanların birbiriyle toplanıp görüştüğü, ortaklaşa yapılan işlerin olduğu, insanların sokakta ve yaşanılan binada birbirlerini gördüklerinde sohbetlerin edildiği ancak bunların sonrasında yok olduğu belirlenmiştir (G2, G3, G6, G8, G10, G11, G12, G13, G15, G17, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Vardı. Komşuluk ilişkileri 1. Sınıftı. Şimdi gelenek ve görenekler yok oldu. Gece geç saatlere kadar gecekonduların önünde otururduk.” (G10: E, 58, Emlakçı)

Diğer görüşlerin aksine gelenek ve göreneklerin mahallede olmadığı, sokakta birkaç eğlencenin yapıldığı şeklindedir (G7, G9, G16).

“Kültürel olarak benzer gruplar var mı?” “Hemşerilik, akrabalık vb. çoğunlukla birlikte yaşadıkları yerler var mı?” sorularına görüşmelerde mahallede kültürel olarak benzer grupların olduğu belirlenmiş olup mahallede Karadeniz, Trakya ve Doğu kesiminden daha fazla kişilerin olduğu belirlenmiştir. Buna yönelik de hemşerilerin fazla olduğu ve her kesimin kendine ait Derneği olup hemşerilik kültürünü geliştirdikleri ve dayanışma, yardımlaşma içerisinde oldukları belirlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G10, G11, G16, G20, G21).

“Karışıkta ama sorunsuzdu mahalle.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Görüşmelerde akrabalarıyla birlikte yaşayan kişilerin de olduğu, aile apartmanlarının da var olduğu böylece insanların birbiriyle rahat kaynaştığı tespit edilmiştir (G9, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunlukta idi.” (G14: E, 50, Perdeci)

“İnsanların bir araya gelme, buluşma imkânları var mı?” “Bu alanların gün içerisinde ortalama kullanım süresi nedir? (1-2 saat, 3-4 saat, 5-6 saat, gün boyu, hem gün boyu hem de gece saatlerinde.)” sorularına yapılan derinlemesine görüşmelerde; insanların sokaklarda, apartman önlerinde buluşup bir araya geldikleri, buralarda oyunlar oynayıp sohbet muhabbetin yapıldığı, her kesimden insanında dışarıda durduğu ve genelde iş çıkışları, akşamüstü toplanıldığı ama bazen şartlara göre bu durumun değiştiği gece geç saatlere kadar bile durulduğu belirlenmiştir (G1, G2, G5, G6, G8, G13, G15, G17, G18, G19, G20, G25).

Kavramsal çerçevede belirtilen mahallede insanların bir araya gelmesinin ve toplanıp görüşülmesinin mahalle kültürünün gelişiminde önemli olduğu, ancak değişen yaşam koşulları ve yaşanan ortamlara göre mahalle kültürünün azalmaya başlayacağına dair tespitler (Carmona ve ark., 2003; Dur, 2015) Sümer Mahallesi örneği ile uyumlu sonuçlardır.

“Tabi ki vardı. Sokaklarda buluşuluyordu. Akşamüstü bir araya gelinirdi. Voleybol, top oynarlardı. Anneler seyreder, sohbet ederdi. Fakat dönüşüm başladıktan sonra bu tamamen kayboldu.” (G1: E, 53, Perdeci)

Görüşmelerde insanların bir araya gelme yerleri olarak eskiden sinemaların olduğu, mahalle sinemalarında buluşulduğu, çay bahçelerinde görüşüldüğü ve her zaman toplanıp buluşulduğu belirlenmiştir (G4, G14).

“Mahallede sinemalar vardı. O zamanda o sinemalar 3,5 liraydı, ucuzdu. Sinemalar şimdi A.V.M’lerde. Çay bahçeleri vardı. Her yer yeşil, ortalarda süs

havuzları vardı. Her gün buluşulurdu. Mahallede saat 12 de bile buluşurduk. Her saat karda kışta fark etmez toplayırdık.” (G4: E, 38, Bakkal)

Yapılan görüşmelerde kadınların genelde kapı önlerinde veya evlerde bir araya gelip yaklaşık 1-2 saat görüştüğü, erkeklerin ise kahve, çay ocağı gibi yerlerde bir araya geldikleri gece ve gündüz görüşebildikleri belirlenmiştir (G3, G7, G9, G10, G11, G12, G16, G21, G22, G23, G24, G26, G27).

“Erkeklerin toplandığı çay ocakları tarzı yerler vardı, gün boyu toplanabilirdi. Maalesef şimdi yok oldu.” (G12: E, 45, Marangoz)

“Güvenlik sorunu var mı? Nerelerde?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde hemen hemen her yerde güvenlik sorunu olduğu ama herkesin birbirini tanıması sebebiyle güven duygusunun fazla olduğu, ancak dönüşümle birlikte bazı sokaklarda hırsızlık, alkol, uyuşturucu olaylarının baş gösterdiği, alanın yıkım sürecinde ıssızlaşmasının da bu olayları tetiklediği belirlenmiştir (G1, G2, G3, G5, G6, G7, G9, G12, G13, G14, G15, G16, G20, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

“Vardı. Güvenilir değildi. Yıkım esnasında sokak aralarındaki kullanılmayan binalarda hırsızlık yaşıyordu. Alkol ve uyuşturucu olayları da arttı. Dönüşüm bitince kalmadı çekip gittiler.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Diğer görüşlerin aksine sokakta hırsızlık dahi olmadığı, böyle bir sorunun olmadığı, herkesin birbirine güvendiği kapıları bile kilitlemedikleri ancak dönüşümle birlikte hırsızlık olaylarının olduğu yönünde fikir belirtenler de olmuştur (G4, G8, G10, G11, G17, G18, G19, G23).

“Kimse eskiden kapısını kilitlemezdi. Sonrasında her yer talan edildi. Suriyeliler geldi. Demirbaş eşyalar, malzemelerimiz bile çalındı.” (G10: E, 58, Emlakçı)

“Çevredeki kişileri nasıl tanımlarsınız? (Erzurumlu, doğulu, göçmen, eğitimsiz, eğitilmiş, sevecen, misafirperver, muhafazakâr, vb.)” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde çevredeki kişilerin vasıfsız işçi, muhafazakâr, eğitim seviyesi düşük veya orta seviye, doğulu, misafirperver ve her yöreden insanın olduğu belirlenmiştir. Ancak dönüşümle birlikte Suriyelilerin çoğaldığı belirlenmiştir (G1, G2, G4, G5, G9, G10, G11, G12, G15, G18, G20, G21, G23, G26).

“Doğulu, orta halli insanlardı. Kentsel dönüşümle birlikte Suriyeliler çoğunluk oldu. Şimdi eğitim seviyesi daha yüksek.” (G12: E, 45, Marangoz)

Çevrede yaşayan kişilerin çok küçük yaşlarda çalışmaya başladığı, çok karma, dünyanın her yerinden insanların olduğu, misafirperver ve herkesin hoşgörülü olduğu ve insanların birbirini anlayıp, aynı duyguları paylaştıkları ve birbirlerinden memnun

oldukları bir topluluk ortamının olduğu tespit edilmiştir (G3, G6, G7, G8, G13, G14, G16, G17, G19, G22, G24, G25, G27).

“Küçük yaşta işe başlamış. Ekmek parası için sabahtan akşama kadar çalışıp iş çıkışı tek eğlenceleri mahallede çekirdek çitleyip top oynayan insanlardı. Karışık. Giresun, Adıyaman, Kastamonu her yerden insan vardı.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Gelenek ve görenekler devam etmeli mi?” sorusuna verilen yanıtlara göre; gelenek ve göreneklerin, değerlerin devam ettirilip yaşatılması gerektiği, komşuluk kültürü, sokak kültürü gibi değerlerin ölmemesi gerektiği, insanların kaynaşmasını sağlayan bu değerlerin yitirilmemesi gerektiği şeklindedir (G1, G2, G4, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Mutlaka. Türkün gelenek ve görenekleri Atalardan, Peygamberlerden gelmiş bunlar tabii ki devam etmeli.” (G4: E, 38, Bakkal)

Görüşmelerde kişilerin gelenek ve göreneklerin devam etmesini istedikleri ancak yeni yapılan yerde eski mahallede yaşayan komşuları, tanıdıkları, ahabplarının olmayacaklarını düşündüklerinden eskisi gibi bu değerlerin devam edebileceğine dair ümitlerinin olmadığı belirlenmiştir (G5, G20, G21).

“Etmeli ama eski mahallemizden çoğu kişi yeni sitelere taşınmayacaklarını söylüyorlar. Herkes gitti, gidecek. Kimse kalmayacak devam edeceğini pek sanmıyorum o yüzden.” (G5: E, 26, Perdecı)

Bu gibi değerlerin devam etmesinin insanlara zarar vermeden, toplum kurallarına uyularak yapılabilirse devam etmesi gerektiği şeklindedir (G3).

“Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı? Hemşerilik, akrabalık vb.” sorusuna yapılan görüşmelerde kültürel olarak benzer grupların bir arada olması insanlar arasındaki kaynaşmayı, yardımlaşmayı artıracığı ve birbirini anlayan insanların beraber olmasıyla herhangi bir çatışma olmayacağı şeklindeki yaklaşımları dikkat çekmiştir (G1, G2, G4, G5, G7, G10, G12, G13, G15, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Bir arada olmalı. Yardımlaşma olur. Eski dostluklar devam etmeli.” (G10: E, 58, Emlakçı)

Yapılan görüşmelerde kültürel olarak benzer grupların bir arada ayrışması değil karışık olmasıyla insanların birbirini saygıyla, hoşgörüle karşılaşmasına vesile olacağı

ve ilişkilerin kuvvetleneceği şekilde görüşler de öne çıkmıştır (G6, G8, G11, G14, G17).

“Kültürel olarak karışık olmalı. Böylece ilişkiler gelişir. Herkes birbirini tanır.”
(G17: E, 64, Emekli)

Diğer görüşlerin aksine bu ahbaplık doğru şekilde yürütülebiliyorsa olması gerektiği yoksa olmaması gerektiği dayanışmanın, taraf tutmanın da kötü yanları olabileceği şeklindedir (G3, G9, G16, G18).

“İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı? Nereler olmalı?”
sorularına verilen yanıtlara göre yapılan görüşmelerde insanların bir araya gelme yerlerinin olması gerektiği, buluşma alanları için ortak alanlar, dernekler, çay bahçeleri, sosyal tesis alanları, spor alanları, kahveler gibi alanlar oluşturulması gerektiği tespit edilmiştir (G1, G4, G6, G7, G12).

İnsanların bir araya gelmesi için site içerisinde alanlar oluşturulması gerektiği, site içerisinde ihtiyaçları karşılayabilecek alanlar olması gerektiği, kadınların evde de buluşabilecekleri şeklindedir (G2, G3, G5, G8, G9, G10, G11, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Site içerisinde bu işler için tanzim edilmiş yerlerde olmalı.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdeci)

“Güvenlik nasıl sağlanmalı?” sorusuna yapılan görüşmelerde mahallede güvenliğin bekçilerle, polislerle, devlet eliyle, kamera sistemleriyle yapılması gerektiği, cezaların önüne geçilmesi ve caydırıcı olmaması gerektiği belirlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8, G10, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Günümüzde bekçiler tarafından yapılıyor. Bekçi statüsündeki insanlar çoğaltılmalı. Cezalar caydırıcı olmamalı, hırsızlık vb. şeylere karşı. Kamera sistemleri olabilir.” (G1: E, 53, Perdeci)

Güvenliğin herkesin birbirini tanıyıp güvenmesiyle olabileceği, güven bilincinin insanların kendinde başlaması gerektiği, sıkıntı yaşayan, mağduriyet yaşayan insana herkesin yardım elinin uzatmasıyla birlikte güvenliğin kendiliğinden zaten sağlanacağı belirlenmiştir (G6, G9, G11, G18, G19, G20).

“Herkesin birbirini tanıyıp, güvenmesi ile sağlanmalı. Sorun çözülür böylece. Dükkânımın orada kavga çıkıyor biz ayırsak bitiyor.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Dur, 2015) mahallede güvenin, güvenliğin insanların birbirini tanıyıp güvenmesiyle sağlanacağı ancak yeni yapılaşma ile günümüz

apartmanlaşma kültürünün yaygınlaşmasıyla komşuluk ilişkilerinde kopmaların meydana gelmesi ile bu durumun göz ardı edileceği Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Ekonomik Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Ekonomik bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Gelir durumunuzu nasıl tariflersiniz? (İyi, orta, kötü, işsiz)” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde, mahallede yaşayanların gelir durumlarının eskiden iyi düzeyde olduğu ancak kentsel dönüşümden sonra bu durumun günden güne kötüleşmeye başladığı, genelde orta düzeyde olduğu söylenmiştir (G1, G2, G4, G7, G8, G9, G10, G11, G14, G27).

“İyi. Dönüşüm başlayınca yerimizi bıraktıktan sonra bizim 2015 yılından sonraki ticari edinim ve birikimlerimizin aşağıya düşerek her yıl şu an ki mevcudiyetimizin günden güne %50 olan ticari kar etkinliğimiz %50 oranında azaldı. Müşteriler kaybedildi. “Perdeciler Çarşısı” yok oldu. Müşteri portföyü kaybedildi. Mevcut alanın çarşının devam etmesi lazım” (G1: E, 53, Perdecici)

“Eskiden çok iyiydi. Kentsel dönüşümden sonra kötüleşmeye başladı.” (G4: E, 38, Bakkal)

Görüşmelerde gelir durumuna yönelik mahallede yaşayanların ya emekli ya da işçilerden oluşması gelir durumlarının orta düzeyde olduğu ve ekonomik yaşam şartlarından dolayı da yaşam kalitelerinin kötüye gittiği tespit edilmiştir (G3, G5, G6, G12, G13, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26).

“Emekliyim, orta düzeydeydi. Şu an hayat şartlarından dolayı kötü.” (G23: K, 63, Ev hanımı)

“Mahallede gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde, mahallede yaşayanların genelinin gelir düzeyinin orta olduğu, yaşayanlar arasında çok bir farkın olmadığı ama mahallede zengin kesimin de bulunduğu belirlenmiştir (G1, G4, G5, G12, G14, G16, G17, G21, G26).

“Genelde orta halliydi çoğunluk ama geliri iyi olanlarda vardı.” (G12: E, 45, Marangoz)

Görüşmelerde diğer fikirlerin aksine mahallede yaşayanlar arasında gelir farkının belli olduğu, çok zengin ve çok fakir insanların da varlığı, düşük gelirli insanların kentsel dönüşümle birlikte ev sahibi olabilmek için borçlandıklarında maddi yönden

zorluk çektikleri şeklindedir (G2, G3, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G13, G15, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G25, G27).

“Ortanın altı gelirlere sahiptirler. Dönüşüm başlayınca dönüşüm için ev almak için borçlandı çoğu kişi. Ödemeler yapıldığı için gelirler sıkıştı (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

“Mahallede yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.)” sorusuna yapılan görüşmelerde mahallede yaşayanların genelinin memur, işçi ve esnaf kesimin daha yoğunlukta olduğu şeklindedir. Bunların yanında diğer mesleklerden de varlık gösterenlerin olduğu şeklindedir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“İşçi kesimi daha çoktu. Fabrikalar çoktu orada çalışıyorlardı. 1980’lerde sağ-sol olayı dışında her şey çok iyiydi. Çok huzurluydu.” (G10: E, 58, Emlakçı)

“Mahallede yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.)” sorusuna yapılan görüşmelerde mahallede yaşayanların çalıştıkları işler memur, işçi, esnaf, işveren oldukları ve kendi kazançları ile geçimlerini sürdürdükleri belirlenmiştir (G2, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G25, G26).

Görüşmelerde kendi kazançlarının yanında kira ve diğer gelirlerin de olduğu belirlenmiştir (G1, G3, G13, G14, G18, G19, G24, G27).

“Köyden zahire (yiyecek) gelirdi. Erzincanlılar, Karadenizliler, Doğulular getirirdi dayanışma çok olduğu için. Geriye kalan kendi kazançları...” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Mahallede gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı?” “Benzer gelirliler bir arada mı olmalı?” sorularına verilen yanıtlara göre; mahallede gelir bakımından kişilerin karışık olması gerektiği, farklılıkların avantaj olacağı ve insanların birbirine yardımının artacağı, yardımlaşmanın en doğru şekilde yapılacağı ve kimsenin birbirini hor görmemesi eşit davranması gerektiği belirlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G13, G15, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G27).

“Farklılık renkliliktir. Olmalı.” (G8: E, 43, Berber)

Görüşmelerde mahallede benzer gelirlere sahip insanların bir arada olması gerektiği, zengin kişilerin varlığının insanları özendireceği ve farklılıklar yaşanmaması gerektiği belirtilmiştir (G11, G12, G14, G16, G26).

“Karışık olmaması daha iyi olur. Orta seviyedesin karşı komşun zengin imrenirsin.” (G26: K, 41, Ev hanımı)

“Yeni iş imkânları neler olabilir?” sorusuna yapılan görüşmelerde iş imkânları olarak öncelikle eskiden beri yapılan mefruşat, perde sektörünün devamının sağlanması gerektiği, eski esnafların desteklenmesinin gerektiği, onların da bu yeni yapılanmada varlıklarının sürdürülmesi için her türlü desteğin sağlanması gerektiği şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G16, G18).

“Perde sektörü perde olarak anılmalı. Parçalanmaya devam ederse diğer ilçelerden bir farkı olmaz. Diğer sektörler olmasın demiyorum. Ama perde baskın olmalı yoksa sıradanlaşır.” (G9: E, 50, Perdeci)

Görüşmelerde yeni yapılan sitelerde insanların her türlü ihtiyacına yönelik iş imkânlarının yaratılabileceği, ev hanımlarına yönelik ise el işlerinin yapıp satabileceği onların da ekonomide yerlerinin olması gerektiği ve bu ekonomik düzene katkıda bulunmaları gerektiği ve desteklenmeleri için ne gerekiyorsa yapılması gerektiği yönünde fikirleri olduğu tespit edilmiştir (G5, G6, G14, G15, G17, G20, G22, G23, G24, G27).

“Kadınların el işlerinin satılacağı alanlar, kermes yerleri oluşturulmalı.” (G14: E, 50, Perdeci)

Yapılan görüşmelere göre eski mahalle kültürüne nazaran site tarzı yerlerde ekonomik yönden mahalleliye yönelik herhangi bir iş imkânının sunulmadığı, eskiden olan ihtiyaçların mahalle de karşılanırken site de bunların olamayacağı tespit edilmiştir (G19, G21, G25, G26).

“Site yapılıncaya orada yaşayan herkesin farklı ihtiyaçları olacağından çok şeye ihtiyaç duyacağız. Tatlıcılar, bankalar, lokantalar, marketler, bakkallar, kuru temizlemecisi vs.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Kavramsal araştırma bölümünde aktarıldığı gibi (Ataöv ve Osmay, 2007) kentsel dönüşümle birlikte iş olanaklarının sunulmasının, dönüşümün her boyutuyla birlikte araştırılmasının ve yerel iş gücü ile refah seviyesinin artırılmasının önemli olduğu Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Burada bir işte çalışmak ister misiniz?” sorusuna yapılan görüşmelerde kişilerin çoğunun yaşadıkları mahallede bir işte çalıştıkları, bazılarının mefruşat- perde dükkânı bulunduğu ve halen de çalışmaya devam ettikleri belirlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G16).

Bazı kişilerin ise kendilerine uygun iş imkânlarının olmamasından, bazı kadınların da eşlerinin izin vermesinden dolayı çalışmadıkları tespit edilmiştir (G19, G20, G21, G22).

“İsterim neden olmasın. İş imkânı olsa neden olmasın.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

Yapılan görüşmelerde bazı kişilerin bu mahallede çalışmak istemedikleri bazıların ise çalışmaya müsait durumları olmadığı ve yaşlandıkları için çalışmayı düşünmedikleri tespit edilmiştir (G7, G8, G15, G17, G18, G23, G24, G25, G26, G27).

“Bu yaştan sonra çalışmam.” (G24: K, 63, Ev Hanımı)

4.3.2. Sokak kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi

Sokak ölçeğinde ise; mevcut sokak kullanımı ve olası sokak tipolojileri hakkında fikirleri alma ve dar ve geniş sokakların olumlu ve olumsuz yanları hakkında farkındalık durumuna yönelik sorularla uyumlu bina ölçeğine ilişkin değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

Mekânsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokak kartlarından mekânsal bakışa yönelik görüşmelerde dün- bugün özelinde genelde farklılık görülmediği, insanların aynı şeyleri söylediği görülmüştür. Kentsel dönüşeme girdikten sonra bugün özelinde sokakta değişiklikler olduğu belirtilmiştir.

Gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde **“Sokağın en iyi yanları neler? (Geniş mi, dar mı?)”** sorularına verilen yanıtlara göre; mahallede yaşayanlar sokakların, canlı, hareketli olduğunu, otopark sorunu olduğunu söylemişlerdir. Bunların yanında en iyi yanlar olarak; sokakta herkesin birbirini tanıyıp kaynaştığı, komşuluk kültürünün üst düzeyde olduğu belirtilmiştir (G1, G2, G4, G8, G9, G10, G11, G17, G18, G24, G25, G26).

“25/1 sokaktaydık. Caddeye bakıyordu teras olunca bizim. Çok geniş değildi. Otopark sorunları vardı. Aşağıya indiğimizde tanıdıkta herkes, konu komşuyu görürdük. Evden çıkınca hemen karşı binanın bodrumunda eşimin marangoz atölyesi vardı. Oraya giderdik, çocuklarım oyun oynadıklarında babamız gözetlerdi.” (G26: K, 41, Ev hanımı)

Görüşme yapılan kişiler, sokakların dar olduğunu, iş yerlerine yakın sokaklarda oturmayı tercih ettiklerini ve sokakta herkesin birbirini tanıdığını belirtmiştir (G3, G5, G6, G7, G12, G13, G14, G15, G16, G19, G20, G21, G22, G23, G27).

“Dardı sokaklar. İşime yakın olması iyiydi.” (G7: E, 29, Perdecı)

“Sokaklar güvenli mi? (Yaya, çocuk, engelli, yaşlı vb. için) düzenlemeler var mı?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; eskiden sokakların güvenli olmadığı, kentsel dönüşümle hırsızlık ve suç olayların arttığı şeklinde cevaplar verilmiştir. Ayrıca sokaklarda yaya, engelli, yaşlı ve çocuk vb. için de herhangi bir düzenlemenin olmadığı belirtilmiştir (G1, G5, G6, G7, G8, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“O zamanlar güvenli değildi. Hiçbiri için bir düzenleme de yoktu. Dönüşüm sırasında sokaklar güvenli değildi. Hırsızlık olayları arttı.” (G1: E, 53, Perdecı)

Diğer görüşlerin aksine eski sokakların güvenli olduğunu belirtenlerde olmuştur. Ancak, yine sokaklarda yaya, engelli, yaşlı, çocuk vb. için herhangi bir düzenlemenin olmadığı, bu düzenlemelerin yeni yeni başladığı belirtilmiştir. Dönüşüm sürecinde suç olaylarının meydana geldiği konusuna da değinmişlerdir (G2, G3, G4, G9, G10, G16, G17, G21).

“Eskiden güvenliydi. Engelliler, yaşlılar, yayalar, çocuklar vb. için herhangi bir düzenleme yoktu sokaklarda. Kentsel dönüşüm sürecinde güvenli değildi sokaklar. Uyuşturucu ile ilgili sorunlar yaşandı. Güvenlik alınsa da bir şeye yaramadı.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtildiği gibi sokakta insanların birbirinin tanıdığı olması güvenli sokakları oluşturmada önemli bir olgu olduğu (Jacobs 1961) Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Sokakta tanınır yüzlerin varlığının güvenli sokakları oluşturduğu, ancak kentsel dönüşüm süreciyle birlikte mekânda güven algısının giderek azalmaya başladığını göstermektedir. Değerlendirmelere göre dönüşüm öncesinde sokakların genel olarak geniş olduğu, canlı olduğu, otopark sorunu olmadığı bunların yanında komşuluğun üst düzeyde olduğu belirlenmiştir (Demirel ve Serdaroğlu Sağ, 2019).

“Toplu ulaşım olan sokaklar diğerlerinden farklı mı? Bir fark görüyor musunuz?” sorularına; toplu ulaşımına sahip olan sokakların farklı olduğu, bu sokakların daha geniş, hareketli, canlı, imkânlara sahip olduğu ve ulaşmanın her zaman insan hayatını kolaylaştırdığı şeklinde görüş bildirilmiştir (G2, G3, G4, G5, G6, G7, G9, G10, G11, G12, G13, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G24, G26, G27).

“Toplu ulaşım avantaj bize sorun yaşamadık. Dönüşüm sırasında da bu kolaylıklar vardı.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Toplu ulaşım imkânlarının eskiden de bugün de var olduğu, bazı kişilerin ise bu imkânların olduğu yerler ile olmayanlar arasında bir fark görmedikleri belirlenmiştir (G1, G8, G14, G18, G19, G25).

“Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar var mı? (Park alanı, yeşil alanlar vb.)” sorusunda; eski sakinler, sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanların çok az olduğu veya hiç olmadığı, yapılaşmanın buna izin vermediği, boş alanlara bina yapıldığı, park alanlarının uzakta olduğunu belirtmişlerdir (G1, G2, G7, G8, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Önceleri pek yoktu. Yapılaşma bitişik nizam binalar yüzünden. Yapılan site de içerisinde olacak deniliyor.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Sosyal aktivite alanı olarak eskiden top sahasının olduğu ancak Sahil Park Sitesine dönüştüğü, yeşil alanların yetersiz olduğu belirtilmiştir (G3, G4, G5, G6, G9, G10, G14, G16, G18, G19, G24).

“Top sahası vardı, şimdi ki Sahil Parkın olduğu yer, top sahası da taşındı. Park alanı yoktu.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdeci)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Yeni Şehircilik Bildirgesi, 2000) sokakta insanlar için oluşturulan toplanma alanlarının varlığının kişilerin birbiriyle kaynaşmasında önemli olduğu düşüncesi Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Bina ve sokak ilişkisi nasıl? (Binadan çıkınca direk sokak var, binadan çıkınca bahçe var sonrasında sokak var, bina girişleri sokaktan/bina girişleri bahçeden)” sorusu için; yapılan derinlemesine görüşmelerde, binaların çoğunlukla sokakla arasında herhangi bir bahçe olmadığı ve bina girişlerinin sokaktan olduğu görüşü belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G19, G20, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

“Sokağa çık eve gir. Sokakla ev arkadaş idi. Meydan yoktu.” (G15: E, 69, Serbest ticaret- müteahhit)

Bazı binaların sokak ile arasında bahçe olduğu ve bina girişlerinin bahçeden olduğu belirlenmiştir (G18, G23).

Mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokakta, mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler; yeni yapılaşmayla birlikte sokakta yaşayan eski komşuların gitmesi ve eski sokağa ait ticari

fonksiyonların yok olmasıyla sokak kültürünün de eskisine nazaran yok olup gitmeye yüz tutacağı şeklindedir. Bununla birlikte dönüşümle yeni yapılacak sokakta her tür bireyin yaşamını kolaylaştıracak kullanımların düşünülmesiyle daha rahat, yaşanılabilir sokaklar oluşturulacağı beklenmektedir (Demirel ve Serdaroğlu Sağ, 2019).

“Eski sokaktan neler olmalı?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, eski sokağın insanların ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığı, yeni yapılacak yerin eskisinden de daha iyi olacağı şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G3, G8, G9, G16, G22, G24, G25).

“Hiçbir şeyin olmasını istemezdim.” (G16: E, 35, Tekstilci)

Yapılan görüşmelerde insanların eski sokağa ait; eski komşularını, eski sokak kültürünün devamını, eski sokaktaki bina yapılaşmasını, sokakta insanların ihtiyaçlarını karşılamada büyük yardımı olan küçük esnafı, bakkallarını istedikleri belirlenmiştir. Ayrıca eski sokakta yapılan bazı faaliyetlerin sitede yapılamayacağı ve şimdi bulunan yerdeki imkânların eski sokakta olsa daha iyi olacağı söylenmiştir (G2, G4, G5, G6, G7, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G20, G21, G23, G26, G27).

“Keşke eski komşuluklarım olsa eski mahalle kültürü olmalı ama bunlar yok oldu.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Kavramsal çerçevede belirtilen sokakların kişiler arasında etkileşim görevi gördüğü ve kişiler için sosyalleşme mekânı olarak önemli olduğu (Alver'den aktaran Baday, 2011) Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Yeni sokak nasıl olmalı? (Yeşil, geniş, dar, ferah, güvenli?)” sorusuna verilen yanıtlara göre; yeşil, geniş, ferah, güvenli/güvenlikli sokakların hayatlarını kolaylaştıracağı belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Yaya yolları olmalı. Engellilere yollar yapılmalı öncelikle.” (G15: E, 69, Serbest ticaret- müteahhit)

“Sokak kalmıyor ki artık. Olsaydı güvenli olması isterdim.” (G9: E, 50, Perdeci)

“Dar sokakla, geniş yolun en iyi ve kötü yanları nelerdir?” sorusuna; derinlemesine görüşme yapılan kişiler, dar sokakların pek bir avantajının olmadığı aksine daha çok insan hayatını zorlaştıran özellikleri olduğu, geniş yolun ise; insanların hayatını kolaylaştırdığı, hareket etmede daha rahat olunduğu, otopark sıkıntısının olmayacağı, trafiğin daha rahat akacağı ve sokağın genişlemesine bağlı olarak erişilebilirliğinin artacağı ve eskisinden daha iyi olacağı yönünde görüşler belirtilmiştir

(G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Dar sokağın en kötü yanı istediğin gibi hareket edememen. Geniş sokakta daha rahat hareket edilir.” (G17: E, 64, Emekli)

Dar sokaklar için bu görüşlerin aksine olumlu yönü olarak insanlarla görüşüp kaynaşmanın daha rahat olacağı belirtilmiştir (G16).

“Dar sokakta daha çok insanla tanışıp kaynaşmana sebep olur. Geniş sokakta rahat rahat yürürsün.” (G16: E, 35, Tekstilci)

“Sokakların yaya, engelli, yaşlı çocuk vb. için güvenli olmasına yönelik neler yapılmalıdır?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde yaya, engelli, yaşlı, çocuk vb. için güvenli olmasına ve rahat yaşamalarına yönelik uygulamaların düşünülerek hayata geçirilmesi gerektiği şeklinde cevap verilmiştir (G1, G2, G3, G4, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Engelliler için belirli standartların hepsinin uygulanması gerekir. Binadaki asansörlerde bile engelliler için düzenlemeler yapılması gerekir. Yaya, bisiklet yolları ona göre düzenlenmesi gerekiyor.” (G1: E, 53, Perdeci)

“Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma için duraklar var mı?” “Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi?” sorularına cevap olarak sokaklarda toplu taşıma için durakların mevcut olduğu, konum itibarıyla her yere yürüyerek ulaşabilmenin mümkün olduğu, insanlar için yürüyerek ulaşabilmenin rahatlıkla sağlanabildiği ve önemli olduğu belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

Yaşamsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokakta, yaşamsal bakışa yönelik dün bugün özelindeki değerlendirmeler, kentsel dönüşüm olgusunun insanların yaşamlarında büyük etkisi olduğu gibi sokaklarda da büyük etkiler göstereceği, eskiden canlı, hareketli, işlek, ruhu olan sokakların dönüşüm süreciyle birlikte yok olmaya başlama endişesinin olduğunu göstermektedir. Sokakların değişik faaliyetlerde kullanılması o sokağın ne kadar canlı ve hareketli olduğunu göstermektedir. Kadınların sokaklarda oturması, çocukların oyun oynaması, insanların birbiriyle görüşmesi yaşamsal olarak sokakların önemine işaret etmektedir (Demirel ve Serdaroğlu Sağ, 2019).

“Sokağı nasıl tanımlarsınız? (Yaşayan, canlı, تنها mı?)” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; sokakların çok canlı, hareketli ve yaşayan sokaklar olduğu, neredeyse hiç تنها sokak olmadığı, değişimden sonra sokakların eski canlılığını kaybettiğini, sokakların tenhalaştığı belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G9, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Hareketliydi. Güzeldi. İnsanlar gelip geçiyordu. Sonradan hareketlilik azaldı. Evler boşaldı. Göçen gidenlerin yerine Suriyeliler oturmaya başladı. Terk edilmiş alan gibi oldu. Bir buçuk seneye yakın sürdü.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Kavramsal çerçevede belirtildiği gibi (Alver, 2010) sokakların kişiler arasında ilişkileri sürdürmede mahallenin en önemli parçalarından biri olduğu Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Bu görüşlerin aksine çoğu zaman olmasa da bazı sokakların çok canlı olmadığı da belirtilmiştir (G7, G8, G10, G14).

“Bazen tenhaydı.” (G14: E, 50, Perdecı)

“Sokakta oturuluyor mu?” “Oturuluyorsa eğer Neden sokakta oturuluyor?” sorularına verilen yanıtlara göre; insanların sosyal aktivitelerini gerçekleştirebilecek nitelikte alanların olmamasından dolayı sohbetin yoğun olarak sokaklarda yapıldığı ancak dönüşümle birlikte evlerin boşalması ve insanların taşınmasıyla birlikte bu kültürün de yavaş yavaş mahalleyi terk ettiği şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Evler müsait değil, odalar küçük. Sokaklar müsait olduğu için oturulurdu. Kentsel dönüşüm sürecinde oturulmuyordu. Gürültü vardı, güvenlik yoktu.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Kavramsal araştırmalarda aktarılan (Duman, 2014) sokaklarda görüşmelerin, sohbet, muhabbetin insanları kaynaştırdığı yönündeki bilgiler Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Sokakta çocuklar oyun oynarlar mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde çocuklar için oyun alan yerlerinin olmamasından dolayı çocukların sokaklarda oyun oynadıkları belirtilmiştir (G2, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G25, G26).

“Oynarlardı park alanı olmadığı için.” (G2: E, 48, Perdecı)

Görüşme sonuçlarına göre dönüşüm sürecinde çocukların eskisi gibi sokaklarda oyun oynayamadıkları, hatta sokaklarda güven algısının azalmasıyla ailelerin çocukların sokakta oyun oynamalarına izin vermedikleri gözlemlenmiştir (G1, G3, G21, G23, G27).

“Evet, oynarlardı. Dönüşüm sürecinde yıkımlar başlayınca oynayamadılar. Güvenli değildi. Kimse çocuğunu sokağa bırakmadı. (G23: K, 63, Ev hanımı)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Riggio, 2002) sokaklarda çocukların oyun oynaması, güvenli ortamların varlığı, sokak kültürünün ve insanların birbirine olan güven duygusunun önemli olduğu sonucu Sümer Mahallesi örneğinde de desteklenmiştir.

“Sokakta insanların bir araya gelme, buluşma imkânları-düzenlemeler var mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde; sokakta insanların bir araya gelebilecekleri herhangi bir buluşma imkânlarının ve bir düzenlemenin olmadığı, insanların kapı önlerinde, sokaklarda bir araya geldikleri belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Sokakta toplanılırdı. Erkekler de kahvede otururdu.” (G2: E, 48, Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtildiği gibi (Demirel Etlı ve Yamaçlı, 2015) sokakların kişileri bir araya getirerek oturmalarını, insanların sosyalleşmelerini sağlayan mekân olması Sümer Mahallesi örneğinde de ortaya çıkmıştır.

“En تنها yerler nereler?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde sokakların çoğunun canlı, hareketli olduğu, hatta her sokağın az da olsa yaşayan bir sokak olduğu, ancak bazı sokakların aydınlatma imkânlarının olmaması nedeniyle تنها olduğu, dönüşüm sürecinde de evlerin boşalmasıyla alanların tenhalaşmaya başladığı şeklinde cevap verilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G7, G16, G17, G18, G20, G21, G23, G24, G25, G26).

“Çok تنها değildi her yer. Her sokakta dükkânlar vardı. Dönüşüm sürecinde tenhalaştı biraz. Evler yıkılıyor, boşalıyordu.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Görüşmelerde, arkada kalan, kullanılmayan boş dükkân ve binaların olduğu sokakların تنها olduğu söylenmiştir (G6, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G19, G22, G27).

“Arka sokaklar tenhaydı.” (G13: E, 47, Esnaf)

“Sokakta en kalabalık yerler nereler? (Hangi sokaklar daha kalabalık?)” sorularına verilen yanıtlara göre; Sümer Mahallesi’nde yaşayan kişiler sokakların genel

olarak kalabalık olduğunu, dükkânların bulunduğu sokak ve caddelerin, okul etraflarının kalabalık olduğunu, 25 ve 24 sokakların diğer sokaklara nazaran daha kalabalık olduğunu, kahve, kapı önlerinin, derneklerin olduğu sokakların da diğer sokaklara göre daha kalabalık olduğunu belirtmiştir. Bu durum karma işleve sahip sokakların kalabalık ve canlı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Bizim sokak kalabalıktı, 24/2 sokak. Dönüşümle birlikte kayboldu kalabalıklığı...” (G1: E, 53, Perdecı)

Kavramsal araştırmalarda aktarılan (Jacobs, 1961; Ercan Akkar ve Belge, 2017) sokaklarda farklı kentsel kullanımların, çeşitliliğin, ticari fonksiyonların varlığı, sokakların kalabalık, hareketli ve canlı olmasının en önemli yanlarından olduğu görüşü Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Sokak her saat güvenli mi?” “Gece geç saatlere kadar sokaklarda duruluyor mu?” sorularına verilen yanıtlara göre; sokakların güvenli olduğu, insanların geç saatlere kadar sohbet, muhabbet için sokaklarda oturdukları, çocukların da top oynadıkları yazın daha geç saatlere kadar kalındığı, dönüşüm sürecinde güvenliğin azalmasıyla bu durumun azaldığı şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G4, G7, G10, G17, G18).

“Evet, güvenliydi geç saatlere kadar duruyorduk. Dönüşüm sürecinde pek de güvenli değildi. Binalar boşalmıştı, yıkılan binalar vardı.” (G1: E, 53, Perdecı)

Diğer görüşlerin aksine sokakların güvenli olmadığı ancak insanların birbirine duyduğu güven sayesinde sokaklarda gece geç saatlere kadar durduklarını belirtenler de olmuştur. Dönüşüm yıkım sürecinde güvenin azaldığı insanların birçok sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir (G2, G3, G5, G6, G8, G9, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Güvenlik sorunu olabiliyordu. Yıkım esnasında uyuşturucu satanlar yıkık binalara girdi.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Teorik bilgide anlatılan (Riggio, 2002) sokakların güvenliği insanların yaşamlarında rahatça hareket edebilmelerinde sokağın en önemli yanlarından.

“Güvenlik sorunu var mı? Nerelerde?” sorularına yapılan görüşmelerde sokaklarda güvenlik sorunu olduğu, hatta hemen hemen her yerde olduğu ama daha çok karanlık, تنها, arka ve ara sokaklarda daha çok güvenlik sorunu olduğu yanıtları

verilmiştir (G2, G3, G5, G6, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Karanlık sokaklarda, ışıklandırması, sokak lambaları olmayan yerlerde güvenlik sorunu vardı.” (G16: E, 35, Tekstilci)

Yapılan görüşmelere göre insanlar güvenliklerini kendileri sağlamaktadırlar ancak dönüşüm sürecine girdikten sonra güvenlik sorunu olduğu belirtilmiştir (G1, G4, G7, G8, G9, G10, G11, G19).

“Bizim yerimizde yoktu. Kendi güvenliğimizi sağlıyorduk. Dönüşümden sonra güvenlik sorunu oluştu tabi.” (G1: E, 53, Perdecı)

Yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokakta, yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler, kentsel dönüşüm sonucu kaybolan sokak kültürü ile eskiden yapılan faaliyetlerin yapılamayacağını, ancak bunların karşılanabileceği sosyal aktivite alanlarının oluşturulmasına yönelik çabaların varlığının önemli olduğunu göstermektedir (Demirel ve Serdaroğlu Sağ, 2019).

“Kentsel dönüşümle beraber yollar genişlerse nerelerde oturacaksınız?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, kentsel dönüşümün getirdiği değişikliklerden biri olarak sokaklarda oturmaların olmayacağı, yapılacak yeni evlerin site şeklinde olacağından sokak diye bir şeyin kalmayacağı şeklinde cevaplar verilmiştir (G1, G2, G4, G5, G6, G9, G10, G11, G12, G15, G17).

“Mahallede otursan bile oturamıyorsun. O kültür bitti, yok zaten. Yabancılaşıyor. İnsanlar yadırgıyor. Bu sistem ona itti. Adım başı kahveler var orada.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Yapılan görüşmelerde site içerisindeki bahçelerde, parklarda, kafelerde ya da banklarda oturulacağı belirlenmiştir (G3, G7, G13, G14, G16, G18, G19, G21, G22, G23, G25, G27).

“Sokak kültürü kentsel dönüşüm olmasa bile yerini kaldırıyor. Dolayısıyla etkilenmeyecek. Site olduğunda içerisindeki bahçeler oturmak için olduğundan bir sorun yaşanmayacağını düşünüyorum.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtildiği gibi (Özparlak, 2009) güvenli yaşam alanlarının kişilerin sokaklardan uzak kalmasını sağlaması ancak insanlar için sokak kültürü duygusunun önemli olduğu görüşünün Sümer Mahallesi örneğinde de var olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan görüşmelerde bazı kişilerin eskiden sokaklarda zaten oturmadıkları ancak sonraki süreçte bunun için uygun yerler bulunabileceği yönünde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir (G8, G20, G24, G26).

“Eskiden de oturmuyordum sokaklarda, uygun yerler bulunabilir.” (G24: K, 63, Ev Hanımı)

“İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı?” “Nereleler olmalı?” soruları için yeni yerde yaşayanlar, insanların birbiriyle kaynaşması için site içerisinde buluşma alanlarının olması gerektiğini belirtmektedir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Park, bahçe ve kafeler, spor alanları yapılmalı.” (G13: E, 47, Esnaf)

“Sokaklarda çocuklar oyun oynamalı mı?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde, yaşayanlar sokaklarda çocukların günümüz şartlarında oynamaması gerektiği, sokakların her açıdan güvenli olmadığı ama eski sokakları gibi olursa oynamalarını istedikleri şeklinde cevap vermişlerdir (G1, G2, G4, G6, G8, G9, G22, G23, G24, G25).

“Kesinlikle oynamamalı, cadde her yer. Bir güvenliği yok çocuğun.” (G4: E, 38, Bakkal)

Kavramsal araştırmalarda da ifade edildiği gibi (Hamiduddin, 2015) çocukların sokaklarda oyun oynayabilmelerine yönelik güvenli ortamların oluşturulması sokakların en önemli yanlarındandır.

Görüşmelerde çocukların oyun oynamaları için alanlar oluşturulması gerektiği, çocuk oyun alanları, park alanları, site içinde alanlar yapılması gerektiği belirlenmiştir (G3, G5, G7, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G26, G27).

“Sitenin içinde oyun oynama yerleri yapılmalı.” (G10: E, 58, Emlakçı)

“Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar nasıl olmalı?” sorusuna yaşayanlar, sokaklarda sosyal aktivite alanlarının ferah, güvenli, yeşil alanlı, konum olarak yakın, her grubun ayırım yapılmadan kullanabileceği, insanların ihtiyaçlarına cevap verecek kapalı ve açık alanlar oluşturulması gerektiği şeklinde belirtmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Sokaklarda tiyatro, kültür merkezleri olmalı. Sitelerin içinde olmalı. Hadımköy’de bir siteye gittim. Daireler ucuz. Sosyal alanları gezseydik akşamı ederdik.”

Havuzlar vardı, süs havuzları vardı, içinde balıklar, ördekler falan vardı. Kafeteryalar vardı. Kültür merkezi vardı. Sitenin içinde bu dediklerim resmen bir mahalle olmuş orası.” (G4: E, 38, Bakkal)

“Sokaklarda güvenlik nasıl sağlanmalı?” sorusuna yapılan görüşmelerde sokaklarda güvenliğin; devlet eliyle, bekçi, polis ve güvenlik görevlileri tarafından sağlanması gerektiği, kamera sistemlerinin de yardımcı olacağı şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Güvenlik görevlileriyle, insanların birbiriyle güvenmesiyle. Eskiden anahtarımı, çocuğumu emanet ederdim. Şimdi öyle bir kültür kalmadı.” (G7: E, 29, Perdeci)

Ekonomik Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Ekonomik bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokakta ekonomik bakışa yönelik dün bugün özelindeki değerlendirmeler, insanların yakınlık, tanınırlık, çeşitlilik, güvenilirlik, samimiyet gibi kavramları kapsadığı için küçük esnafları benimsediği, hayatı kolaylaştırdığı ve küçük esnafların her daim olmaları gerektiği şeklindedir.

“Çocuklarınız (varsa) okula servis ile mi gider?” sorusuna gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde mahallede yaşayan kişilerin çocuklarının az kısmının servisle okula gittikleri belirtilmiştir (G1, G2, G3, G14, G17, G19, G20, G21, G27).

“Torunum var servisle Bakırköy- Osmaniye’ye gönderiyoruz. Benim yanımda kalıyor.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

Gerçekleştirilen görüşmelerde mahallede yaşayan kişilerin çocuklarının çoğunun okula yürüyerek gittikleri, okulun yakın olduğu bazılarının ise çocuğu olmadığı belirlenmiştir (G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G15, G16, G18, G22, G23, G24, G25, G26).

“Yürüyerek mahalledeki okula gidiyor.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

“Sokakta gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, yaşayanların gelir bakımından birbiri arasında farklar olduğu, her çeşit meslekten insan olduğu tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G10, G11, G13, G14, G15, G16, G18, G19, G20, G21, G23, G24, G25).

“Gelir bakımından farklı kişiler vardı.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Yapılan görüşmelerde gelirin orta seviyede olduğu ve insanlar arasında çok bir fark, aşırı sayılacak derecede bir ayrımın olmadığı tespit edilmiştir (G5, G6, G7, G8, G9, G12, G17, G22, G26, G27).

“Zengin olsa da fark etmiyordun ki. Zengin de olsa zengin imajı vermezdi kimse. Zengin olanlarda vardı ama mütevaziydi.” (G6: E, 29, Emlakçı)

“Sokak ekonomik olarak canlı mı değil mi?” “Sokakta günlük alışverişlerinizi yapacak dükkânlar var mı? (Küçük esnaf, bakkal gibi)” sorularına verilen yanıtlara göre; yapılan görüşmelerde sokakların eskiden ekonomik olarak canlı olduğu, sokakta insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek her türden dükkânların olduğu, küçük esnafın da olduğu belirtilmiştir (G1, G3, G4, G5, G6, G8, G9, G11, G12, G13, G15, G16, G18, G19, G20, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

“Cadde bölümü canlıydı, fabrika ve perde mağazaları vardı. Türkiye'nin her yerine cevap veren, yeten mağazalar vardı. Ana cadde ful bir çarşıydı. Hep mağazaydı. Bazı binaların tamamı perdeciydi. Perdeciler Çarşısı diye geçerdi burası. Ara sokaklarda da bakkal, küçük esnaflar vardı.” (G9: E, 50, Perdeci)

Görüşmelerde bazı sokakların çok canlı olmadığı, ekonomik açıdan da sadece atölyelerin olduğu belirtilmiştir (G2, G7, G10, G14, G17, G20, G23).

“Çok fazla değildi ama küçük esnaflar vardı. Bakkal, manav vardı. Onların bazıları işi bıraktı. Bazıları başka yerlere gitti. Bazıları ise yeni inşaatlar bitince teslim alacaklar.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdeci)

Ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Sokakta, ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler, sokağın canlılığını ekonomik olarak sağlayan unsurların en önemlisinin küçük esnaflar olduğunu, ticari fonksiyonların fazlalığının, erişilebilir mesafede oluşunun ve çeşitliliğinin bu canlılığı artırmada önemli kilit noktalar olduğunu göstermektedir (Demirel ve Serdaroğlu Sağ, 2019).

“Sokakta küçük esnaflar kalmalı mı?” “Neden?” sorularına gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde çoğu kişinin sokaklarda küçük esnafların kalmasını istedikleri ancak bu oluşan yeni yapılaşmayla birlikte kalabileceği umudu içerisinde olmadıkları şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca küçük esnafların insanların birbiriyle kaynaşmasını sağlamakta adeta bir köprü görevi üstlendiği belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

Görüşmelerde küçük esnafın insanlarla daha çok iletişim içerisinde olup insanlarda iyi izlenim bıraktığı ve güvenin var olduğu, çok yönden yararlı olduğu, mahalle kültürünün devamı için kalması gerektiği, insanlara kolaylıklar sağladığı tespit edilmiştir.

“Kalmalı. Süper marketteki kasiyerdeki kişiyle muhabbet edemiyorsun, günlük olayları, mahallede ne olup bitiyor konuşamazsın. Bakkal da tam tersi bunun mahallede ne olup bittiğini öğrenirsin, iş çıkışı gelmişsin bir güler yüz sohbet bile insanın stresini alır.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Duman, 2014) sokakta küçük esnaflarının var olması gerektiği ve insanlar arasında köprü görevi gördükleri için önemli olduğu görüşü Sümer Mahallesi örneğinde de benimsenmiştir.

Küçük esnafların insanların hayatlarını kolaylaştırdığı, her zaman insanların büyük alışveriş merkezlerine gidemeyecekleri ve insanların kolay ulaşabildikleri yerlerde olması gerektiği diğer görüşler arasındadır (G9, G13, G15, G22, G24, G26, G27).

“Her alışverişte A.V.M.’ye gidemeyiz. Yakınlarımızda böyle küçük esnaflar kalmalı.” (G13: E, 47, Esnaf),

“Sokağı ekonomik olarak canlı tutmak için neler yapılabilir?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde kişiler, sokağı ekonomik olarak canlı tutmak için eski çarşının devamının sağlanması ve yeni iş imkânlarının oluşturulması gerektiğini belirtmişlerdir (G1, G2, G3, G4, G10, G11, G12, G17).

“Bulunulan alan üzerinde ihtiyaçların arz ve taleplerin tespitleri araştırılıp en önemliler neyse çalışmalar yapılarak istenilen en uygun hale getirilmesi gerekir. Benim dükkânım halen yapılmakta olan Loca Mahal’de olacak. Şimdi geçici olarak burası bize verildi. Sahil park’ta ticari hayat devam ediyor. Kentsel dönüşümün zararı çarşının bütününe bakıldığı zaman Perdeciler Çarşısının tarihinin yok olduğu ve bu yeni yapılanma ile bu kültürün kaybolduğunu görüyoruz. Ekonomik olarak canlı tutmak için proje sahiplerinin, eski çarşının ve mefruşat yerlerinin tarihinin devam etmesi için reklam ve tanıtımının en iyi şekilde yapılması gerekir. (G1: E, 53, Perdecı)

Görüşmelerde sokakta, sokak satıcılarının olması, kadınların desteklenerek ticari hayata katkılarının sağlanarak ve eski esnafın desteklenerek sokağın canlı tutulacağı belirtilmiştir (G5, G6, G7).

“Semt pazarları kurulabilir. Kadınlara özel kermes yapılabilir. Mesela küçük esnafın köftelerini, çiğ köftelerini ev kadınları yapıp mahalle lokantasına yapıp destek sağlanabilir.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Yapılan görüşmelerde bazı kişiler, küçük esnaftan alışverişlerin devam edilmesi sokağın canlı tutulmasında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir (G8, G9, G12, G13, G14, G15, G16, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Küçük esnaflardan alışveriş yapılarak canlı tutulabilir.” (G8: E, 43, Berber)

“Çocuklarınızın (varsa) servis vb. oluşacak ihtiyaçlarını karşılayabilecek misiniz?” sorusuna; yapılan görüşmelerde yeni oluşacak yapılanma da kişilerin çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada yeterli ekonomik durumda olduğu, eğer zorlanılırsa da kendilerinin okula getirip götürebilecekleri tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G16, G18, G19, G21, G22, G26, G27).

“Normal biri karşılayamaz. Emekli ya da 1 kişi çalışıyorsa zor. Ben ticaret yaptığım sürece karşılarım.” (G4: E, 38, Bakkal)

Ayrıca yapılan görüşmelerde kişiler çocuklarının ekstra oluşabilecek ihtiyaçlarını karşılayamayacaklarını, bazılarının tek bir emekli maaşıyla geçindiklerini ve ekonomik durumlarının buna yeterli olmadığını belirtmiştir (G5, G15, G17, G20, G23, G24, G25).

“Olsaydı karşılayamazdım. Emekli maaşı ile mi karşılayacağım ben.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

4.3.3. Bina kartları ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerin değerlendirilmesi

Bina ölçeğinde ise; bugünkü yapı kalitesini ve yaşam koşullarını anlama, dönüşüm projesi hakkında görüş ve beklentileri alma, yapılar ve yaşam üzerinde oluşacak etkiler hakkında farkındalık durumuna yönelik değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

Mekânsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Bina kartlarından mekânsal bakışa yönelik görüşmelerde dün- bugün özelinde genelde farklılık görülmediği ancak bazı binaların köhneleşmeye başladığı görülmüştür.

“Binanın en iyi özellikleri neler?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; kişiler oturdukları binanın kendilerine ait olduğu, binada akrabaları, tanıdıkları ile güven içinde oldukları şeklinde görüş bildirmişlerdir. Görüşülen kişilerin yaşadıkları binaların düşük katlı olduğu, çoğu binanın yaşam şartları bakımından ferah, geniş ve sağlam olduğu tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

Şekil 4.18. Dönüşüm alanındaki binanın mevcut hali ve yıkım zamanı görüntüsü (KİPTAŞ arşivi, 2018)

“Binamız sağlamdı. Menfaat için yıktılar. Herkes birbiri ile daha samimiydi.”
(G11: E, 52, Perdeci)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Dur, 2015) binada insanların mekânla bir bağ kurmasının, aidiyet duygusunun önemli olduğu düşüncesi Sümer Mahallesi örneğinde de önem taşımaktadır.

Diğer görüşlerin yanı sıra bazı kişiler oturduğu binanın iyi bir özelliğinin olmadığını belirtmiştir (G8, G16, G23).

“Binanın büyüklüğü nasıl? Yeterli mi değil mi?” “Bina yaşı kaç? (Bina kaç yılında yapıldı?)” “Binanın malzemesi nedir? Malzemenin iyi ve kötü yanları nelerdir?” “Bina kaç katlı? Asansör var mı?” “Oturduğunuz evde kaç oda var?” “Dam, depo, kümes, kömürlük var mı?” “Bina altında bir dükkân var mı varsa ne dükkânı?” “Evin masrafları nelerdir? (Elektrik, su, ısınma?)” “Kaç cepheli, karanlık

cephes var mı? Binanın arkasında ne var?” sorularına verilen yanıtlara göre; görüşmelerde bina büyüklüklerinin yeterli olduğu, bina kalitesinin sağlam olduğu, genellikle düşük katlı ve betonarme yapı olduğu söylenmiştir. Binaların çoğunun 1999 depremini gördüğü ancak yapılarda herhangi bir zarar meydana gelmediği belirtilmiştir. Bina altındaki dükkânların perde işiyle meşgul olan esnaflar, konfeksiyoncular ve çeşitli ticarethaneler oldukları belirtilmiştir. Bina altlarındaki yoğun görülen perde imalathanesinin tüm Türkiye’ye dağıtım yapıldığı belirlenmiştir. Binaların arkasında ise boş araziler ya da yeni inşaat alanlarının başladığı tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G18, G23, G24).

“Yeterliydi. 1989 yapımı, 99 depremini gördü ama sağlamdı. Babam yapmıştı, müteahhitti. Betonarme, zemin+5 kat toplamda 6 kattı, asansörsüzdü. 3+1 oda yaklaşık 125 m² balkonumuz 2 tane vardı. Şimdi 2+1 oda 85 m² oturduğumuz ev. Kömürlük vardı bodrum katta. Giriş katta tekstil atölyesi vardı. Bütün masraflar vardı ama aidat yoktu. Şimdi aidat var. 4 cepheli, karanlık cephe yok, bina arkasında boşluk vardı.” (G24: K, 63, Ev Hanımı)

Sümer Mahallesi’nde yaşayan kişiler oturdukları binalarda eskiden sadece elektrik, su, doğalgaz masraflarının olduğunu, aidat olsa bile çok az, çok cüzi miktarlarda olduğunu ancak şimdi oturan sitelerde aidatın çok yüksek olduğu ve çoğu kişinin bunu ödeyemeyecek duruma geleceğini, bu durumdan şikâyetçi olduklarını söylemişlerdir (G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G17, G19, G20, G22, G25).

“Aidat merdiven temizliği vardı. Şimdiki gibi saçma sapan değildi. Kira kadar aidat isteniyor. Kendi evinde kiracı oluyorsun. Eski binaların olması daha iyiydi. 2 arka cephe ön ve arka karanlıktı. Bina arasında bir bina daha yapılacak kadar yer vardı.” (G9: E, 50, Perdeci)

Binaların bitişik nizam şeklinde yapılaşmalarından dolayı bazılarında karanlık cephe ve karanlık oda olduğu belirtilmiştir (G21, G26).

“Evimiz 2 cepheliydi. Eskiden bizim binalarımız bitişik nizam olduğu için odaların bazıları karanlıktı.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Bu görüşlerden farklı olarak binanın yetersiz ve küçük olduğu ancak binanın sağlam olduğu şeklinde görüş belirtenler de olmuştur (G16, G27).

“Mevcut/eski binaların cepheleri birbirine benzer mi? Ne tür farklılıkları vardır?” sorularına verilen yanıtlara göre; kişiler eski binaların dış cephelerinin çoğunlukla benzer olduğunu, Btb dış cephe kaplama, mozaik kaplama olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında binalarda kat farklılığı, binaların genellikle 4, 5 ve 6 kat

yükseklikte olduğu, farklı yapılaşma olduğu gözlemlenmiştir (G1, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G11, G12, G14, G15, G16, G17, G18, G20, G21, G23, G26).

“Çoğunlukla benzerdi. Balkonlar değişti.” (G14: E, 50,Perdeci)

Görüşmelerde farklı olarak cephelerin birbirine benzemediği, renk ve görüntü farklılığı olduğunu da belirtenler olmuştur (G2, G9, G10, G13, G18, G19, G22, G24, G25, G27).

“Renk ve görüntü farkı vardı, şimdiki aynı ve güzel.” (G13: E, 47, Esnaf)

Kavramsal araştırmada aktarılan (Ergün, 2008; Ürer, 2013) bina dış cephelerinin uyumluluğu ve estetik olmasının mekân tasarımlarında farklı yapılaşmaları engellemek açısından en önemli yanlarından olduğu görüşü Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Şekil 4.19. Dönüşüm alanındaki binanın mevcut hali ve yıkım zamanı görüntüsü (KİPTAŞ arşivi, 2018)

“Binanızın ısıtma şekli nedir?” “Güneş alma durumu nedir?” “Bunlar sizin için önemli mi?” sorusuna yapılan görüşmelerde, genel olarak ısıtma şeklinin doğalgaz-kombi olduğu, çok azının soba kullandığı, evlerin çoğunlukla güneş aldığı ve bu durumun çoğu kişi tarafından çok önemli olduğu şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Doğalgaz. Güneş alıyordu. Sabahtan akşama kadar güneş alıyordu. Önemli tabi ki ev sıcak olursa rutubet olmaz.” (G15: E, 69, Serbest ticaret- müteahhit)

Mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Bina kartlarından mekânsal bakışa yönelik görüşmelerde yarın özelinde; yeni binaya dair beklentiler, olması istenenler, eskiye duyulan komşuluk kültürü özlemi, eski-yeni bina kıyaslamaları ve insanların gözlemlerinde ne tür farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

“Eski binadan neler olmalı?” sorusuna; kişiler yeni yapılacak binanın eskiye nazaran daha iyi, daha kaliteli, modern özelliğinin olacağını, eski binanın pek çok eksiğinin bulunduğu için zaten memnun olmadıklarını belirtmiştir (G1, G3, G5, G8, G15, G16).

“Eski bina ile yeni bina kıyaslanamaz. Arayacağım bir şey yok. Yeni bina daha iyi olacak. Odalar daha büyük ve lüks.” (G1: E, 53, Perdeci)

Kişiler, yapılacak binaların da kat yüksekliğinin düşük olması gerektiği, eskiden devam eden komşuluk kültürünün devamının sağlanması için aynı komşuların olmasının istendiği şeklinde görüş bildirmiştir (G2, G4, G6, G7, G9, G10, G11, G12, G17, G20, G23, G26, G27).

“Var olan 6 katlı evimi 10 kat yaparak aynı sayıda bırakıyoruz deseydi, kentsel dönüşüm derdim. Ama bu Ticari Dönüşüm. Düşük katlı olabilirdi. Daha az sayıda insan, bloklar daha az olabilirdi. Ticari bakılmaması gerekiyordu. Ama öyle oldu. Üstüne bir de ben niye para ödüyorum?” (G9: E, 50, Perdeci)

Teorik bilgide aktarıldığı gibi (Ergün, 2008; Özmehmet, 2007) Sümer Mahallesi'nde de binaların kullanıma uygun olması, çevrede yaşayan kişilerin isteklerine göre şekillenen tasarım düşüncesi bina oluşumunda en önemli yanlardandır.

Görüşmelere ek olarak odaların ve balkonların eskisi gibi büyük ve geniş olması gerektiği belirlenmiştir (G13, G14, G18, G19, G21, G22, G24, G25).

“Odaları geniş olmasını isterdim. Şu an 3+1 ama odalar çok küçük.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

“Yeni bina nasıl olmalı? (Yüksek katlı, düşük katlı, asansörlü, ferah vb.)” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; yeni binanın düşük katlı, asansörlü, otoparklı, güvenli, ferah, sosyal aktivite alanlarının ve yeşil alanlarının bol ve çeşitli olması gerektiği şeklinde cevaplar verilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Düşük katlı, asansörlü, ferah olsun. Sosyal tesislerin olduğu yaşam alanları olsun. Neden verdik evlerimizi biz onlara bunlardan dolayı. Seçme şansı bırakmadılar ki gerçi.” (G2: E, 48, Perdeci)

“‘Yüksek bina’ daha mı kaliteli, neden?” sorusuna verilen yanıtlar; ‘yüksek binanın’ kaliteli olmadığı, birçok dezavantajı olduğu ve insanların beklentisinin düşük katı tercih ettikleri şeklinde olduğu, ancak yapılan projeden dolayı taşınmaya mecbur kaldıkları şeklindedir. Yüksek binada yaşayanların birbirlerini tanıyamayacakları, kaynaşmakta zorlanacağı, fazla insanın gelmesiyle daha fazla sese yol açacağı ve kalitenin yükseklikle değil malzemenin kalitesi ve uygun tasarımlarla yapılması ile alakalı olduğu belirtilmiştir (G1, G2, G4, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G20, G22, G23, G24, G25, G27).

“Hayır, kalitenin kat sayısı ile ilgisi yok.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

Kavramsal çerçevede ifade edildiği gibi yapılaşmalarda yüksek katlı yapıların insan yaşamında birçok olumsuz etkileri olması ancak değişen zaman içerisinde kent mekânlarında yerini alması (Balcı, 2013; Zeybek, 2014; Özmehmet, 2007) görüşü Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Diğer görüşlerin aksine yüksek binanın da kendi içinde avantajları olduğu ve belli başlı özellikleri barındırdığı ancak kalitenin bununla ölçülemeyeceğini belirten görüşler de olmuştur (G3, G5, G16, G19, G21, G26).

“Yapı kalitesi daha kaliteli.” (G16: E, 35, Tekstilci)

“Mevcut bina ile yüksek binayı karşılaştırır mısınız?” sorusuna yapılan görüşmelerde; kişilerden çoğunun yüksek binadan daha çok mevcut binalarındaki yaşam şartlarına özlem duydukları, yüksek binanın dezavantajları olduğu, yüksek binada ne kadar fazla insan o kadar fazla ses olacağı, herkesin birbirini tanıma olasılığının düşük olduğu ve daha karışık olduğu şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G6, G9, G10, G13, G14, G15, G16, G18, G22, G23, G25, G27).

“Mevcut binamda bahçem vardı. Yüksek bina olmasın çok karışık oluyor. Az insan olmalı.” (G23: K, 63, Ev hanımı)

Yüksek binanın farklı özellikleri olduğunu, yaşamı kolaylaştırdığını, bazı sorunları ortadan kaldırdığını ve daha iyi olduğunu belirten görüşler de olmuştur (G2, G3, G4, G5, G7, G8, G11, G12, G17, G19, G20, G21, G24, G26).

“Yüksek binanın asansörü var, güvenli, park bahçe var daha iyi.” (G26: K, 41, Ev hanımı)

“Binalar arası mesafeler nasıl olmalı? (Uzak, yakın, birbirini görmeli, girişler aynı olmalı girişler farklı olmalı mı?)” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, binalar arası mesafelerin uzak olması gerektiği ve böylece mahremiyet sınırlarının bozulmayacağı, güneş, hava, rüzgâr alma durumlarına da yardımcı olacağı belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Bütün dairelerin ışık ve hava sirkülasyonunu alabileceği şekilde olmalı.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

Yapılan görüşmelerde bina girişlerinin farklı olması ile insanların daha rahat giriş çıkış yapabilecekleri belirtilmiştir (G1, G2, G5, G6, G7, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G25, G26).

“Bina girişleri farklı olmalı. Projede girişlere aynı yerden giriliyor. Büyük bir projede 4 farklı giriş olmalı.” (G2: E, 48, Perdeci),

Görüşmelerde bazı kişiler, bina girişlerinin aynı yerden olması gerektiğini ya da fark etmediğini belirtmiştir (G3, G4, G8, G16, G21, G24).

“Nasıl bir binada yaşamak isterdiniz? (Site, tek apartman, güvenli site içinde ev ya da bahçeli ev, gibi)” sorusuna; gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde verilen yanıtlar, çok farklı isteklerin olduğu, müstakil evde oturmak isteyenlerin bahçesinde ekip dikmek istediği, bahçeli ev olsa da güvenliğin sağlanması gerektiği ve evlerin kendilerine ait olmasını istedikleri şeklindedir. Ancak günümüz şartlarında müstakil evin zor olacağı, bu düşüncenin umut etmekten öteye geçmeyeceği belirtilmiştir (G1, G2, G4, G6, G8, G11, G12, G15, G16, G18, G19, G20, G25, G26, G27).

“Bahçeli güvenli bir evde yaşamak isterdim.” (G8: E, 43, Berber)

Çoğu kişinin de güvenli site içerisinde yaşamak istediği, bunların yanında site içerisinde bahçe, park alanları, sosyal aktive alanları ve çocuk oyun alanlarının da yeterli ölçüde olması yönünde düşünceleri olduğu belirlenmiştir (G3, G5, G7, G9, G10, G13, G14, G17, G21, G22, G23, G24).

“Manzaralı, asansörlü, otoparklı, spor salonu olan, sorunsuz, iskânlı, depreme dayanıklı sitede.”(G21: K, 54, Ev Hanımı)

“En çok neyini merak ediyorsunuz? (Asansör, balkon, yükseklik, site girişi, sosyal imkânların olduğu aktivite yerleri?)” sorusuna görüşmelerde binaya dair projenin söylendiği gibi gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, verilen sözlerin tutulup

tutulmayacağı, zamanında evlerin teslim edilip edilmeyeceği merak edilen en önemli konulardan olduğu belirtilmiştir (G1, G9, G11).

“En çok projede anlatılanlarla gerçekte yapılanlarda bir farklılık olup olmayacağını, süreç içerisinde söz verilen sürede yerin teslim edilip edilmeyeceğini merak ediyorum.” (G11: E, 52, Perdeci)

Evlerin insanların beklentilerini karşılamadığı için merak uyandıracak herhangi bir konunun olmadığı belirtilmiştir (G2, G4).

Görüşmelerde site ve daire içi özelliklerinin neler olduğuna ilgi duyduklarını belirtmişlerdir (G3, G5, G7, G8, G10, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Yer altı otoparkını, eski binada olmayan yeni binada olacak şeyleri merak ettim.” (G27: K, 30, Ev Hanımı)

Görüşmelere göre yeni yapılaşmaya dair maddi açıdan ne kadar giderin olacağı önemsenen konular arasındadır (G6).

“Aidatını düşündük. Biz emlak işiyle meşgulüz. Müşterilerimiz geliyor. Şu ev çok güzel, taşınıyoruz daire 2 milyonluk daire 500 TL aidatı düşünüyorlar insanlar. Nasıl ödeyeceğiz? Ataköy’de bir site var, Sea Pearl, 1.500 TL aidat ödeniyor. Site yönetimleri de para koparma derdinde.” (G6: E, 29, Emlakçı)

“Yeni binaların cepheleri nasıl olmalı? (Benzer/farklı, modern, geleneksel vb.)” sorusuna yapılan görüşmelerde kişiler yeni binaların cephelerinin; modern, benzer ve geleneksel ve tek tip de olması gerektiği, çok karmaşık bir görüntü olmaması gerektiği görüşünü belirtmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Modern, birbirine uyumlu olsun isterdim.” (G24: K, 63, Ev Hanımı)

“Yeni binanızın ısıtma, güneşlenme durumu nasıl olsun istersiniz?” sorusuna yapılan görüşmelere verilen yanıtlar yeni binanın ısıtma sisteminin; daha çok eskiden kullanılan kombi gibi olması gerektiği, herkesin kendine ait, kimsenin kimseye karışmayacağı şekilde olması gerektiği şeklindedir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G16, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G26, G27).

“Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Çünkü eskiden kombi kullanıyorduk. Kendim açıp kendim kapatıyordum.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

Diğer görüşlerden farklı olarak bazı kişiler, ısıtma sisteminin merkezi sistem olması gerektiğini belirtmiştir (G7, G8, G15, G17, G25).

Görüşmelerde kişilerin çoğu evlerinin güneş almasını istediklerini belirtmiştir (G1, G2, G3, G4, G7, G9, G10, G11, G12, G14, G15, G16, G18, G21, G22, G23, G24, G25, G27).

Yaşamsal Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Bina kartlarından mekânsal bakışa yönelik görüşmelerde dün- bugün özelinde; binada yaşamsal olarak birçok etkenlerin olduğu, kişilerin yaşamındaki bazı durumların farklılaştığı, kentsel dönüşüm sürecinde binada yaşamsal olarak bazı olguların değiştiği, var olan komşuluk kültürünün eskisi kadar görülmediği tespit edilmiştir.

“Binada kendinizi güvende hissediyor musunuz? (Deprem riski var mı?)” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde kişilerin eskiden güvende hissettiği, depremi yaşadıkları halde binada herhangi bir sorun olmadığı ancak dönüşüm başladıktan sonra hırsızlık olaylarının arttığı, boşalan binalarla birlikte binalarda güven algısının azaldığı şeklinde cevaplar verilmiştir (G1, G2, G3, G4, G6, G7, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G26, G27).

“Deprem riski vardı. 1999 depreminden sonra çok büyük bir şey olmadı. Yığma binaydı. Hırsızlık olayı oldu ama. Dönüşüm sürecinde dükkânı boşaltmıştık. Geldiler, çerçeveleri, her şeyi sökmüşler. Dükkân da kilitliydi. Zarar da karşılanmadı.” (G2: E, 48, Perdecı)

Diğer görüşlerin aksine bazı kişiler güvende hissetmediklerini belirtmiştir (G5, G8, G15, G25).

“Binanız/eviniz yaşam tarzınız ile uyumlu mu?” “Kültürel ve geleneksel olarak alışkın olduğunuz faaliyetleri gerçekleştirebilmede yeterli mi?” “Yeterli değil ise nasıl olmalı?” sorularına verilen yanıtlara göre; kişiler yaşadıkları yerin yaşam tarzları ile uyumlu olduğunu, faaliyetleri gerçekleştirebilmede yeterli olduğunu ancak zamanla değişen süreçte bu değerlerin kaybolduğunu söylemişlerdir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G13, G14, G15, G17, G18, G19, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Uyumluymdu. Yeterliydi. Kentsel dönüşüm sürecinde uyumlu değildi. Komşuların bazıları gittiği için binalar boşaltılmaya başlandı, yıkıldı. Hırsızlık olayları oldu. O esnada kültürel ve geleneksel olarak alışkın olduğumuz faaliyetleri düşünebilecek bir atmosfer oluşmadı.” (G3: E, 57, Yazar ve Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Ürer, 2013) binaların kişilerin yaşam tarzlarıyla entegrasyon içerisinde olması, faaliyetlerin gerçekleştirebilmede bu uyumun önemli olduğu düşüncesi Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Görüşmelerde binanın yaşam tarzları ile uyumlu olmadığı şeklinde görüşler de bildirilmiştir (G12, G16, G20).

“Binada hemşerilik, akrabalık vb. ilişki içinde olduğunuz kişiler var mı?” sorusuna verilen yanıtlara göre; gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde çoğu kişinin binada birinci dereceden yakın akrabalarıyla, hemşerileri ile veya komşularıyla olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca selamlaşmalar, konuşmaların, komşuluk kültürünün yoğun yaşandığı belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G9, G10, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Vardı hepsi. Arkadaş, akrabaydı. Akrabada olmasa sürekli birbirimize çay, kek götürüyorduk bir muhabbetimiz vardı.” (G4: E, 38, Bakkal)

Teorik bilgide anlatıldığı gibi (Koyuncu, 2009) Sümer Mahallesi’nde de komşuluk ilişkilerinin olması, insanların birbiriyle kaynaşması binanın en önemli yanlarından.

Bazı kişiler ise binada tanıdıklarının olmadığını belirtmiştir (G8, G11).

“Binada komşuluk kültürü, selamlaşma, ortaklaşa yapılan işler vb. var mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde kişiler, sosyal ilişkilerin yoğunlukta olduğu, insanlar arasında komşuluğun, birlik beraberliğin, hoşgörünün fazla olduğu şeklinde görüş bildirmiştir (G1, G2, G8, G14, G25).

“Evet, vardı. Binadaki tüm dairedeki insanları tanırdık. Şimdi yok. Çok karışık, her dinden insan var. Anlaşamıyoruz.” (G14: E, 50, Perdecı)

Kavramsal çerçevede ifade edilen binada dönüşüm sonrası apartmanlaşmanın getirdiği özelliklerden biri olarak insanların ilişkilerinde, komşuluk kültüründe kopmaların olması (Alver, 2012; Koyuncu, 2009) Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Yapılan derinlemesine görüşmelerde, ortaklaşa işlerin yapıldığı, özellikle kadınların her gün az da olsa toplandığı ve bu eski günlere özlem duyulduğu belirtilmiştir (G4, G5, G6, G7, G10, G11, G12, G13, G15, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G26, G27).

“Kadın günleri vardı, olmaz mı? Altın günlerine annem katılırdı. Mevritler, toplantılar olurdu. Kuran okuturlardı.” (G7: E, 29, Perdecı)

Kavramsal çerçevede belirtilen binada komşuluk kültürünün olması, kişilerin birbirine karşı dayanışma ve yardımlaşma içerisinde olma (Ergül, 2015; Dur, 2015) olgusu Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Görüşmelerde bazı kişiler beraber yapılan işlerin olmadığını belirtmişlerdir (G3, G9, G16, G21).

“Binada bahçe var mı? Varsa bahçe kaç m²? Ağaç var mı?” sorularına görüşmelerde dönüşüm alanında yaşayanların büyük olmasa da bahçesi ve ağaçların olduğu ancak zamanla bunların yok olduğu belirtilmiştir (G1, G2, G9, G14, G19, G23).

“1990 senesi öncesi bahçe vardı. Tavuklarım, kuşlarım vardı. Meyve ağaçları; dut, elma, kiraz vb. 1990 senesi sonrası tek bina olunca kalmadı.” (G1: E, 53, Perdeci)

Görüşmelerde çoğu binanın bahçesinin olmadığı ve bazı yol kenarlarında, dükkân önlerinde ağaçların bulunduğu belirtilmiştir (G3, G4, G5, G6, G7, G8, G10, G11, G12, G13, G15, G16, G17, G18, G20, G21, G22, G24, G25, G26, G27).

Yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Ortak bahçe olursa kullanır mısınız?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde bina da ortak bahçenin olması durumunda insanlar tarafından kullanılacağı belirtilmiştir (G1, G2, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Evet, seve seve kullanırım.” (G14: E, 50, Perdeci)

Görüşmelerde bazı kişiler ortak bahçenin olması durumunda kullanmayacaklarını belirtmiştir (G3, G4).

“Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı? (Hemşerilik, akrabalık vb.)” sorusuna görüşmelerde, kültürel olarak benzer kişilerin bir arada olması gerektiği, hemşerilik kavramının kişiler için önem arz ettiği şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G4, G7, G9, G10, G12, G13, G14, G15, G17, G18, G22, G24, G25, G26, G27).

“Kültürel olarak farklı olanlarla olmaz ayrı zaten. Ayrım yapılmayacağı için belli benzer olanlar dâhilinde bir araya gelmeli. Bir arada olması gerekir.” (G1: E, 53, Perdeci)

Kavramsal çerçevede belirtilen (Özkul ve Aydın, 2019) yaşanan binada kültürel farklılıkların komşuluk ilişkilerini etkilemesi ve sosyal bağların oluşmasında kültürel olarak benzer grupların olmasının önemli olduğu Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

Görüşmelerde farklı kültürdeki kişilerin bir arada olması gerektiği böylece insanların birbirini daha iyi tanıyıp, kaynaşabilecekleri, ayrım yapılmadan yaşam

alanları oluşabileceği de belirtilmiştir (G3, G5, G6, G8, G11, G16, G19, G20, G21, G23).

“Binada Komşuluk kültürü devam etmeli mi?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde; kişilerin eski yaşamlarında komşuluk kültürünün aynı şekilde devam etmesini istedikleri ancak eski komşulardan çoğunun evlerini satıp gittikleri için insanların bu kültürün devamı konusunda ümitli olmadıkları şeklinde cevaplar verilmiştir (G1, G2, G4, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Etmeli ama herkes taşınıp ayrıldığı için öyle bir kültürün olmayacağını öngörüyorum.” (G1: E, 53, Perdeci)

Teorik bilgide anlatıldığı gibi (Koyuncu, 2009; Akyol Altun, 2010) Sümer Mahallesi örneğinde de binada komşuluk kültürünün olması, insanların birbiriyle bağ, ilişki kurması, yapılaşma şartlarının uygunluğu bu kültürün devamının sağlanmasında önemlidir.

Bu görüşmelere ek olarak bazı kişiler bu kültürün çok abartılı olmadığı ve insanlara rahatsızlık vermediği müddetçe devam etmesini istediklerini belirtilmişlerdir (G3, G5, G14, G21).

“Abartılı olmadığı sürece olmalı. Çok komşuyu sevmiyorum. Az insan çok huzur.” (G5: E, 26, Perdeci)

“Yüksek binada neler yapmak istersiniz?” sorusuna; yapılan derinlemesine görüşmelerde, eski apartman tarzı evlerinde daha fazla olanağa sahip oldukları şeklinde cevaplar verilmiştir (G1, G4, G5, G8, G9, G11, G12, G13, G18, G19, G21, G22, G24, G25, G26).

“Herhangi bir şey yapamıyorsun. Normal binada daha çok şey yapıyorduk. Mangal falan yapıyorduk. Burada yapsan güvenlik gelir.” (G4: E, 38, Bakkal)

Görüşmelerde, kişiler yüksek binada şehrin manzarasını seyretmek, deniz görünüyorsa deniz manzarasını seyretmek, bahçeyi seyretmek gibi olanakları olacağını belirtmişlerdir (G2, G3, G6, G7, G10, G14, G15, G16, G17, G20, G23, G27).

“10.kata oturacağım. Sahili göreceğiz diye oradan aldık...” (G2: E, 48, Perdeci)

“Binada güvenlik nasıl sağlanmalı?” sorusuna yapılan görüşmelerde kişiler binada güvenliğin sistemli şekilde özel güvenlik görevlileri, elemanları, kamera sistemleri ile sağlanması gerektiğini ve giriş çıkışlarda sitede yaşayanlara ait kartların olması gerektiğini belirtmiştir (G1, G2, G3, G5, G6, G7, G8, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Özel güvenlik ile sağlanmalı.Herkesi kolay kolay içeriye sokmamaları lazım.”

(G7: E, 29, Perdeci)

Bu görüşlerden farklı olarak eski binalarda güvenliğin güvenlik görevlisi tarafından sağlanmadığı ancak insanların eğitimi ile güvenliğin sağlanabileceği ve şu anki yapılanmada bu hizmetin sağlanması için aidatların yüksek alınarak insanların maddi açıdan zor duruma düşeceği belirtilmiştir (G4, G9, G18).

Ekonomik Bakışa Yönelik Değerlendirmeler:

Ekonomik bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

Bina kartlarından, ekonomik bakışa yönelik görüşmelerde dün- bugün özelinde; binada yaşayan kişilerin gelir durumları ve bu durumların dönüşüm sürecinde değişip değişmediği, dönüşüm süreci ve sırasında bilgilendirmenin olup olmadığı tespit edilmiştir.

“Binada gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı?” “Binada yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.)” “Binada yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.)” sorularına verilen yanıtlara göre; görüşülen kişiler arasında gelir bakımından fark olduğu, binada her meslekten kişinin yaşadığı, çoğu kişinin gelir kaynaklarının kendi kazançları olduğu belirtilmiştir. (G1, G4, G9, G11, G14, G15, G16, G19, G21, G22, G24, G25, G27).

Görüşülen diğer kişiler gelir bakımından çok farkın olmadığını belirtmiştir (G2, G3, G5, G6, G7, G8, G10, G12, G13, G17, G18, G20, G23, G26).

“Dükkân sahipleri bile o apartmanda oturuyordu.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

Çoğu kişinin gelir kaynağının kendi kazancı olduğu ve bunun yanında bazı kişilerin çeşitli gelirlere sahip olduğu gözlemlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Gelir bakımından fark vardı. Kimseden kimseye para gelmiyordu, herkes kazancıyla yaşıyordu. Dönüşüm esnasında da değişmedi bazı komşular arsalarını satıp dönüşüme para hazırladılar.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Görüşmelerde kişilerin çeşitli mesleklere sahip olduğu ancak genel olarak yaşadıkları binada işçi ve memur kesimin olduğu, bunların yanında dükkân sahiplerinin, emeklilerin de olduğu tespit edilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10,

G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Mülk sahibi misiniz?” “Mevcut evinizin değeri ne kadar?” “Kiracı ise ne kadar kira veriyorsunuz?” sorularına yapılan derinlemesine görüşmelerde; kişilerden %90 üzerinin mülk sahibi olduğu, mevcut değerlerin en düşük 45.000 TL en yüksek 800.000 TL- 1.500.000 TL olarak değişiklik gösterdiği, kentsel dönüşümle birlikte piyasa şartlarına göre de bu değerlerin arttığı gözlemlenmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G9, G10, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“300.000 TL ederdi, içerisi lükstü şimdikinden daha iyiydi. Mutfak dolabını 25.000 TL’ye yaptırmıştık. Kentsel dönüşümle birlikte 900.000 TL etmiştir.” (G4: E, 38, Bakkal)

Yapılan görüşmelerde bazı kişilerin kiracı olduğu belirtilmiştir (G8, G11).

Kavramsal çerçevede belirtilen (Duman, 2014) binaların dönüşümle birlikte değerlerinin artmış olması, maddi durumu düşük olan kişilerin yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalması görüşleri Sümer Mahallesi örneğinde de tespit edilmiştir.

“Ev sahibi olmak için ne tür olanaklar sunuldu/sunulacak bilginiz var mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde, bilgilerin verildiği ama bazı insanları tatmin etmediği, uygulamada eksiklikler olduğu ve beklentileri karşılamadığı, insanların memnun kalmadıkları şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G4, G7, G9, G10, G11, G15, G18, G20, G23).

“Bilgilendirme oldu ama kimse sözünde durmadı. Ev boşalana kadar, boşaldıktan sonra kimse ilgilenmedi. ‘Eşek öldü anlaşma bitti.’ gibi oldu. Ayrıca KİPTAŞ’ın Sahil Park’ta yaptığı dairelerle müteahhit’in yaptığı çok farklı. Müteahhit 3-4 bloğu yaptı onlar daha kaliteli.” (G4: E, 38, Bakkal)

Görüşmelerde evlerin metrekarelerinin verilen evlerle aynı olmadığı, kesinti yapıldığı ve takas usulü ile anlaşıldığı ancak çoğu kişinin oranlar tutmadığından borçlandırılarak evlerini satın alabildikleri tespit edilmiştir (G5, G8, G19, G22, G24, G25, G26).

“Geldiler, konuştular ama söyledikleri gibi olmadı. Mesela 2+1 verilecekti bize ama mutfağı içinden metrekare kesildi. Eski evimizdeki balkonun üstü açtı metrekareyi saymadılar, para ödedik üstüne.” (G25: K, 60, Ev hanımı)

Bu görüşlerden farklı olarak ev sahibi olmak için verilen bilgilerin yeterli olduğunu düşünenler de bulunmaktadır (G3, G6, G12, G13, G14, G16, G17, G21, G27).

“Bilgiler verildi. Dönüşüm bittikten sonra evimizi alacağız. Asansörü, otoparkı olacak önceden yoktu tabi.” (G21: K, 54, Ev Hanımı)

Ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeler aşağıdaki gibidir.

“Binada gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı?” “Benzer gelirli bir arada mı olmalı?” sorularına yapılan görüşmelerde genel olarak binada gelir bakımından farklı kişilerin olabileceği, gelir seviyesi düşük olan kişilerin maddi açıdan sıkıntı çekebileceği nedeniyle gelir durumunun iyileştirilmesi gerektiği şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G3, G5, G6, G9, G11, G13, G14, G15, G17, G18, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G27).

“Site olduğu için bir şey diyemiyorum. Herkes olabilir.” (G5: E, 26, Perdecı)

Görüşmelerde bazı kişiler ise benzer gelirli bir arada olması gerektiğini belirtmişlerdir (G2, G4, G7, G8, G10, G12, G16, G19, G26).

“Evin masrafları artarsa karşılayabilir misiniz? (Elektrik, su, doğalgaz, aidat.)” sorusuna yapılan görüşmelerde kişiler, yeni binada evin masraflarının artması halinde masrafları karşılayabileceğini ancak bazıları maddi açıdan zorlanacaklarını belirtmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G11, G12, G13, G14, G16, G17, G18, G19, G21, G22, G26, G27).

“Ticaret yaptığım için karşılayabilirim. Ama normalde karşılayamazdım. Çoğu insan taşıyor karşılayamadığı için. Bu siteleri normal gelirdeki insanlar için yaptılar ama onlar oturmayacak.” (G4: E, 38, Bakkal)

“Zor. Hayır, karşılayamam. Bir emekli maaşımız var. Aidatlar çok yüksek. Her yılda %20 artış yapılıyor.” (G20: K, 62, Ev Hanımı)

“Nasıl bir işte çalışmak isterdiniz? Yaşadığımız mahallede çalışmak ister misiniz?” Sorularına yapılan görüşmelerde kişilerin kendi mesleklerinde ya da farklı sektörlerde ve yine kendi mahallelerinde çalışmak istedikleri şeklinde görüş bildirilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G19, G20, G21, G22, G23, G25, G27).

“Yaşadığım mahallede çalışmak isterdim. İnsanlarla iç içe olan işlerde çalışmak isterdim.” (G22: K, 45, Ev hanımı)

Görüşmelerde bu mahallede çalışmak istemeyen ama başka sektörler de çalışmak isteyen kişilerin de bulunduğu tespit edilmiştir (G6, G17, G18, G24, G26).

“Ev alabilme (ev sahibi olma) durumunuz nedir?” sorusuna yapılan derinlemesine görüşmelerde çoğu kişinin ev sahibi olduğu, takas usulü aldıkları evlerin halen borcunu ödedikleri belirtilmiştir (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G9, G10, G11,

G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26, G27).

“Evimizi verip ev aldık zaten. Borçlanarak aldık evimizi. Sahil Park’a geldik.”
(G20: K, 62, Ev Hanımı)

“Yeni binada kiracıların kiralari artmalı mı?” sorusuna yapılan görüşmelerde yeni binada mülkte değer artışı olacağı için kiraların da artacağı belirtilmiştir (G1, G2, G3, G12, G15, G16).

“Artacak artmaması imkânsız. Bize kalsa düşsün ama.” (G16: E, 35, Tekstilci)

Görüşmelerde kiraların belli bir oranda, yaşayan kişilerin ekonomik durumuna, evin durumuna göre makul seviyede artması gerektiği belirtilmiştir (G5, G6, G8, G10, G11, G13, G21, G22, G23, G26).

“Kiralarda illaki artış olacak ama makul bir seviyede artması lazım. 1.500 TL’ye oturan 2.500 TL olmamalı. Mal sahibi ister hep artsın.” (G6: E, 29, Emlakçı)

Görüşmelerde kiraların artmaması gerektiği, yaşam koşullarından dolayı zor bir yaşam sürdükleri için artması yerine düşmesi gerektiğini düşündükleri görülmüştür (G4, G7, G9, G14, G17, G18, G19, G20, G24, G25, G27).

“Yok, niye artsın. Hayatı daha ağır zor şartlarda yaşıyorlar zaten kiracılar. Fazla artmasına gerek yok.” (G9: E, 50, Perdeci)

Kavramsal çerçevede belirtildiği gibi (Tümtaş, 2012) Sümer Mahallesi örneğinde de kentsel dönüşüm sonrası konut değerlerinin artması ve bu artışın olumsuz etkilerinin gelir seviyesi düşük insanlara yansması ve toplumsal bölünmeleri meydana getirmesinde önemlidir.

4.4. Sümer Mahallesi Kentsel Dönüşüm Projesi Sosyal Etki Değerlendirmesine Yönelik Araştırma Sonuçları ve Tartışmalar

Bu bölümde kentsel dönüşümde SED’e yönelik yapılan alan çalışması mahalle, sokak ve bina ölçekleri için yaşayanlar üzerindeki etkilerinin aktarıldığı bulgular bölümünden elde edilen sonuçlar, olumlu-olumsuz özelliklerin karşılaştırıldığı soru kartı yardımı (Çizelge 4.2, 4.3 ve 4.4) ile tartışılmıştır. Bu sonuçlar kentsel dönüşümde SED’e yönelik genel bir çerçevenin oluşturulmasını sağlayabilecektir.

4.4.1. Mahalle ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme

Çizelge 4.2. Mahalle kartlarının değerlendirmesi

Mahalle	Dün	Bugün	Yarın
Mekânsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Aidiyet hissini yoğun olarak yaşamaması -Herkesin birbirini tanınması ve güven içinde yaşamaması -Hemşerilik ve komşuluk ilişkilerinin güçlü olması -Arkadaşlık, sohbet, muhabbet kavramlarının mahalle içinde yoğun yaşanması -Yapılan herhangi bir faaliyette yardımlaşmanın üst düzeyde olması -Sosyal aktivite ve yeşil alanların az olması -Mahallenin konumunun ulaşılabilirlik açısından her yere erişimin kolaylıkla sağlanması -Sümer Mahallesinin genelini kalabalık olması -Çocuk oyun alanları ve parkların yetersiz olması -Bazı törenlerin bahçelerde ve sokaklarda yapılması -Eğitim, sağlık ve sosyal aktivite alanlarının ve kalitesinin eksik olduğunun düşünülmesi -Eskiden mahallede yeşil, ferah ve bahçeli alanların olması -Toplu taşıma imkânlarının yeterli olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Yaşam standartlarından dolayı bazı kişilerin göz etmek zorunda kalması -Mahallede yabancı kişilerin varlık göstermesi -Çoğu kişinin mahalleden ayrılmış olması -Kentsel dönüşümle birlikte kalabalıklaşma olması ve Suriyelilerin boşalan yerlere gelmesi -Dönüşümden sonra bazı yabancı uyruklu kişilerin gelmesiyle alanın daha kalabalık hale gelmesi -Dönüşüm sırasında bazı sokakların tenhalaşmaya başlaması -Dönüşüm sırasında çocuk oyun alanlarının daha kısıtlı olması -Törenlerin bahçelerde, sokaklarda yapılmasının imkânı olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Mahallelinin eskiye özlem duyması -Eski komşuluk ilişkilerinin, samimiyetin devamının istenmesi -Yeşil alanların artırılmasının istenmesi -Eski mahallede olan komşuların yeni yapılacak alanda da olmasının istenmesi -Eski mahallede bulunan bakkalın aynen devam etmesinin istenmesi -Yeni yapılacak alanın yeşil alanının fazla, ferah, aydınlık olmasının istenmesi -Otopark alanlarının, çocuk oyun alanlarının yeterli olmasının istenmesi -Güvenlikli/güvenli alanlarının sağlanması gerektiğinin düşünülmesi -Ortak alanların her kişiye hitap edebilecek seviyede ve maddi açıdan uygun olmasının istenmesi -Spor alanlarının fazla ve çeşitli içeriğe sahip olmasının istenmesi -Taziye evlerinin yapılması gerektiği -Site içerisinde toplanma alanları oluşturulmasının istenmesi -Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin yeterli, ulaşılabilir ve kaliteli olmasının istenmesi
Yaşamsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Gelenek ve göreneklerin yaşatılıyor olması -Komşuluk kültürünün olması -Sohbet-muhabbet ve insanların birbirine güvenin üst seviyede olması -Mahallelinin sokaklarda, kapı önlerinde, çay bahçelerinde bir araya gelip görüşmesi -İnsanların birbirine duyduğu güven ve güvenli ortamların olması -Herkesin hoşgörülü olması -Kültürel olarak benzer grupların çoğunlukta olması -Birçok yöreye ait derneklerin faaliyet göstermesi -Buluşma imkânlarının olduğu herhangi bir alanın olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Kültür ve geleneklerin yok olmaya başlaması -Ortaklaşa yapılan faaliyetlerin olması -Dönüşümle birlikte sokaklarda, kapı önlerinde toplanmaların yavaş yavaş bitmeye başlaması -Toplanma mekânlarının olmaması -Mahalle kültürünün yok olması -Dönüşümle birlikte komşuluk ilişkilerinin yok olmaya yüz tutması -Dönüşümle birlikte güvensiz ortamların artması -Suç olaylarının baş göstermesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Eski değerlerin, gelenek ve göreneklerin devamının istenmesi -Güvenliğin insanların birbirine güvenmesi ile sağlanacağı -Komşuluk kültürüne özlem duyulması ancak bu kültürün devamının sağlanamayacağı düşünülmesi -Aynı kültürden olan insanların bir arada yaşamasıyla sıkıntıların azalmasının düşünülmesi -Bazı kişilere göre ise farklı kültürlerin bir arada olmasıyla hoşgörünün artacağı düşünülmesi -İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri için her türlü imkânın oluşturulması ve yerlerin yapılmasının istenmesi

	-Çoğu kişinin misafirperver, cana yakın ve -Mahallede her bölgeden insanın yaşaması ve kaynaşması	-Dönüşüm sürecinin uzamasıyla bazı olayların daha da artması -Yabancı insanların fazlalaşmaya başlaması	
Ekonomik Bakış	-Kişilerin dönüşümden önce kazançlarının iyi olması -Perdeciler Çarşısı gibi tüm dünyaya hitap eden bir çarşının var olması -Mahallede memur, işçi ve esnaf kesiminin çoğunlukta olması -Çoğu kişinin gelir durumunun aynı düzeyde olması -Çoğunluğun gelirinin kendi kazançları olması	-Dönüşümle birlikte çoğu kişinin alanı terk etmesi ve müşterilerin kaybedilmesi -Maddi zorlukların baş göstermesi -Dönüşümle birlikte çoğu ticaret yerlerinin eski düzeyde kazanç sağlayamaması	-Eski çarşının devamının istenmesi -Yardımlaşma için mahallede farklı gelirlerin olmasının istenmesi -Ev hanımları için iş istihdamının oluşturulması -Her çeşit sektörün iş imkânı olabileceği düşünülmesi -Yapılacak sitede oluşabilecek her tür hizmetin iş istihdamını artıracığı

Mahalle kartlarının değerlendirmesi (Çizelge 4.2) mekânsal bakış perspektifinde; dün de aidiyet hissini, güvenliğin, yardımlaşmanın varlığı, sosyal olanakların yetersizliği ön plandayken bugün için yabancılaşmanın olmasına yönelik olumsuzlukların oluştuğunu, yarın için de eskiye özlemin vurgulandığı geleneksel yapılaşmaya uygun beklentilerin olduğunu göstermiştir. Yaşamsal bakış perspektifinde; dün mahalle kültürünün, ilişkilerin ve bağlılığın varlığı, bugün bu ilişkilerin yok olmaya yüz tuttuğu, yarın için de komşuluk ilişkileri ve güvenlik duygusuna yönelik taleplerin ön plana çıktığını göstermiştir. Ekonomik bakış perspektifinde; dün gelir dağılımının eşit olduğu, bugün alanda gelir farklılaşmalarının oluştuğu, yerel halkın alanı terk etme sürecine girdiği ve ekonomik çöküşlerin olduğu, yarın için de geleneksel ticaretin yaşamasının istendiği, yerel iş olanaklarının artırılmasına yönelik beklentiler tespit edilmiştir.

4.4.2. Sokak ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme

Sokak kartlarının değerlendirmesi (Çizelge 4.3) mekânsal bakış perspektifinde; dün sokakların güvenli olması insanların toplanma yerleri halinde olması ancak ulaşım anlamında sıkıntıları olduğu, bugün güvenliğin ve aktivitelerin azalması, yarın için de ulaşım problemlerinin iyileşeceği ve eski komşuları ile birlikte olabilmelerine yönelik planların yapılması yönündeki görüşleri tespit edilmiştir. Yaşamsal bakış perspektifinde dün canlı, hareketli, güvenli, aktif kullanılan sokak yaşamının varlığı,

bugün sokak kültürünün yok olmaya yüz tuttuğu belirtilmiş, yarın için de yaşayanların sokak kültürünün devam etmesi, çocukların sokaklarda oynamalarına yönelik düzenlemelerin yapılması yönünde talepleri olduğu belirlenmiştir. Ekonomik bakış perspektifinde; dün için geleneksel ticaretin varlığı ve canlılığı vurgulanırken, bugün bu canlılığın olmadığı ve küçük esnafların yol olmaya başladıkları söylenmiş, yarın için de eski esnafların desteklenmesi, yerel iş olanaklarının artırılması şeklinde beklentileri olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.3. Sokak kartlarının değerlendirilmesi

Sokak	Dün	Bugün	Yarın
Mekânsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Sokaklarda herkesin birbirini tanımasıyla rahat hareket edilmesi -Sokakların güvenli olması -Top sahası ve kahve gibi yerlerde insanların toplanma mekânlarının olması -Toplu ulaşımın olduğu sokakların daha canlı ve hareketli olması -Sokaklarda yaya-çocuk-yaşlı ve engellilere yönelik herhangi bir düzenlemenin olmaması -Sokakların dar olup, otopark ihtiyacını karşılamaması -Sokaklarda park alanları, çocuk oyun alanları ve sosyal aktivite alanlarının olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Dönüşümle beraber sokakların güvenliğinin azalması -Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanların çok az olması -Dönüşümle birlikte sokaklarda oyun oynayan çocuklar için alanların tamamen yok olmaya başlaması -Sokaklarda yaya-çocuk-yaşlı ve engellilere yönelik herhangi bir düzenlemenin olmaması -Dar olan sokakların dönüşüm sürecinde insanların yaşamında daha çok sıkıntılı olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Yeni yapılacak yer ile eksiklerin giderileceğinin düşünülmesi -Sokakların genişlemesinin istenmesi -Otopark ihtiyacının karşılanacağı -Eski sokakta yaşayan komşuların da yeni alanda olmasının istenmesi -Eskiden yapılan sohbet, eğlencelerin devamının istenmesi -Sokakta varlık gösteren bakkal, bazı dükkânlar ve pazar yerlerinin devamının istenmesi -Sokakların yeşil, ferah, güvenli ve geniş olmasının istenmesi -Dar sokakta otopark gibi birçok sıkıntı olması nedeniyle yolların genellikle geniş olmasının düşünülmesi -Engelli, yaya, yaşlı ve çocukların sokaklarda güvenli ve rahat hareket edebilmeleri için her türlü imkânın düşünülmesi gerektiği
Yaşamsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Canlı, hareketli, yaşayan sokakların olması -Güven duygusunun yoğun yaşanıyor olması -İnsanların sokaklarda görüşüp, toplanması - Sokakların stres atılan mekân olması -Kadınların daha çok kapı önlerinde, sokaklarda görüşüyor olması -Sokaklarda herkesin birbirini tanıyor olmasından dolayı sokakların güvenli olması -Günün her saati sokaklarda toplanıp görüşülmesi -Çocukların oyun oynamak için herhangi bir alanın olmaması ve sokaklarda oyun oynaması -İnsanların buluşmak için 	<ul style="list-style-type: none"> -Dönüşümle birlikte sokakların canlılık ve hareketliliğini yitirmiş olması -Terk edilmiş alanların fazlaşmaya başlaması -Dönüşüm sürecine girmesiyle sokaklarda oturmaların, görüşmelerin bitmeye başlaması -Sokak kültürünün yok olmaya başlaması -Sokaklarda esrar, uyuşturucu olaylarının olması -Sokaklarda çocuk oyun alanlarının olmaması -Dönüşüm sürecinde güvenli alanların oluşmasıyla çocukların sokaklarda oyun oynayamaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Sokak kültürünün devamının istenmesi -Eski değerlere insanların yabancı kalınmasının istenmemesi -Çocuklara oyun alanlarının oluşturulmasının istenmesi -Yeni yapılacak yerde sokak olmayacağı ve sokaklarda yapılan oturmaların, görüşmelerin biteceğinin düşünülmesi -Site içersinde parka alanları, oturma alanlarının yapılmasının istenmesi - Sosyal aktivite alanlarının oluşturulmasının istenmesi -Şu zamanda çocukların sokaklarda oyun oynamalarının güvenli olmadığını düşünülmesi -Site içerisinde tüm ihtiyaçları karşılayacak kapalı- açık spor

	sokaklarda herhangi bir alanın olmaması -Arka, ara ve kuytu sokakların تنها olması	-Dönüşüm sürecinde evlerin yıkılmasıyla sokakların tenhalaşmaya başlaması -Dönüşümle birlikte güvenlik sorunlarının baş göstermesi	alanları, kütüphane, kültür ve oyun alanlarının yapılmasının istenmesi -Sokaklarda güvenliğin devlet eliyle ve daha çok insanların birbirine olan itimadı ile olabileceği
Ekonomik Bakış	-Sokakta ekonomik olarak farklı gelirdeki kişilerin olması -Mefruşat- perde üzerine dükkânların varlık göstermesi -Türkiye'nin her yerine hitap eden dükkânların olması -Sokakların ekonomik olarak canlı olması -Sokakta her tür ihtiyacı karşılamaya yönelik dükkânların olması -İş imkânlarının fazla olması -Bakkal dükkânlarının yakın olması -Küçük esnafların insanların hayatını kolaylaştırması	-Dönüşümle birlikte dükkânların kazançlarının düşmesi -Sokakların ekonomik olarak canlılıklarını yitirmeye başlaması -Küçük esnafların varlığının kaybolmaya başlaması -Dönüşüm süreciyle iş imkânlarının azalması	-Küçük esnafların yeni yapılanmada yer almasının istenmesi -Küçük esnafların insanlar açısından daha samimi olması -Bazı kişilerin yeni yapılanmada küçük esnafların kalamayacağını düşünmesi -Sokağın canlılığın devam etmesi için eski çarşının devamı sağlanması -Eski esnafların her açıdan desteklenmesi -Eski çarşının devam etmesi için reklam ve tanıtımının en iyi şekilde yapılması -Ticari alanların çoğaltılması

4.4.3. Bina ölçeğinde dün, bugün, yarın özelinde mekânsal, ekonomik ve yaşamsal bakış açısıyla değerlendirme

Bina kartlarının değerlendirmesi (Çizelge 4.4) mekânsal bakış perspektifinde; dünde binalarda herkesin birbirini tanımasıyla güvenli olması, bazı evlerin sağlam olmasına rağmen yıkıldığı, oturlan evlerin her açıdan ihtiyacı karşılaması, yaşam tarzlarıyla uyumlu olduğu, akraba, hemşeri ve tanıdıklarıyla güven içinde yaşadıkları, binaların düşük kat yapılaşmaya sahip olması yarın içinde bunun aynen istenmesi yönünde görüşler olduğu tespit edilmiştir. Yaşamsal bakış perspektifinde dünde; insanların evlerinde güvenin, güvenliğin azalması, suç olaylarının artması, binada daha önceden yapılan faaliyetlerin giderek azalmaya başlaması, yarın için de bu aktivitelerin devamının istenmesi, binadaki eski komşuları ile birlikte olabilmelerine ve komşuluk ilişkilerinin devamına yönelik planların yapılması yönündeki görüşleri tespit edilmiştir. Ekonomik bakış perspektifinde; dün için yaşayanların kendi kazançları olduğu, çoğu kişinin gelirinin orta ve iyi seviyede olduğu, insanların kendi mülkü olduğu, bugün ise kazançlarının eskiye nazaran düştüğü, alınan evlerin metrekarelerinde düşüş yapıldığı vurgulanırken, yarın için masrafların artması halinde çoğu kişinin zorlanacağı, yüksek aidatların olmaması şeklinde beklentileri olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.4. Bina kartlarının değerlendirilmesi

Bina	Dün	Bugün	Yarın
Mekânsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Evlerin insanların kendilerine ait olması -Binada herkesin birbirini tanıyor olması -Çoğu binanın düşük kat yapılaşmasına sahip olması - Bazı binaların sağlam olması -Depremi yaşamasına rağmen evlerde herhangi bir sıkıntının olmaması -Aidat sisteminin olmaması 	<ul style="list-style-type: none"> -Bazı binaların köhneleşmeye başlaması -Bitişik nizam yapılaşmalardan dolayı karanlık cephelerin olması -Evlerin bütün cephelerden güneş alıyor olması -Eski binanın birçok eksikliklerinin olması -Otopark sorununun olması -Güvenlik sorununun olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Yeni yapılacak binanın düşük katlı istenmesi -Eski binada bulunan komşuluk kültürünün, arkadaşlığın devamının istenmesi -Yeni yapılacak binanın sosyal aktivite ihtiyaçlarını karşılayacak alanların dizayn edilmesi -Binaların kaliteli, sağlam yapıda yapılmasının istenmesi -Eskiden çok cüzi olan Aidat sisteminin şimdi olması
Yaşamsal Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -İnsanların eski binada kendini güvende hissetmesi -Eskiden insanların gelenek ve göreneklerini yaşıyor olması -Komşuluk kültürünün yoğun yaşıyor olması -Binada gidip gelmeler, gezmeler, dini günlerde toplanmaların yoğun şekilde yaşıyor olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Dönüşüm sürecinde hırsızlık, suç olaylarının artması -Kentsel dönüşümle birlikte insanların dağılmış olması -Dönüşüm süreciyle birlikte gelenek-göreneklerin gerçekleştirilememiş olması -Dönüşüm süreciyle taşınmaların olmasıyla binada yabancıların gelmesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Çocuklar için oyun alanlarının istenmesi -Eski komşuluk ilişkilerinin devamının istenmesi -Yeni yapılacak yerin yüksek bina olmamasının istenmesi -Binada her türlü tehlikeye karşı güvenliğin sağlanması gerektiği -Yüksek aidatların olmamasının istenmesi
Ekonomik Bakış	<ul style="list-style-type: none"> -Bazı binalarda yaşayanlar arasında gelir bakımından çok büyük farkların olmaması -Çoğunluğun kendi işini (mefruşat- perde dükkânı sahibi) yapıyor olması -İnsanların zoraki taşınmış olması 	<ul style="list-style-type: none"> -Dönüşüm ile ilgili bilgiler verilse dahi uygulamada eksiklikler olması -Dönüşüm alanında ev sahibi olanların borçlandırılması -Metrekarelerde gerçek alan üzerinden eksik kabul edilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> -Yeni yapılacak yerde evin masraflarının artması halinde insanların zor karşılaması -Çoğu kişinin dönüşümle birlikte evlerini takas usulü satın alıp çoğu kişinin ev sahibi olması -Kiralıcılarının kiralalarının belli oranda artmasının ya da herhangi bir artışın olmamasının istenmesi

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Tez çalışması kapsamında literatür kentsel dönüşüm ve SED kapsamında yapılan araştırmalar çerçevesinde Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi dönüşüm alanı örneğinde incelemeler yapılmıştır.

Kentsel dönüşüm, kent bütününde birçok aktör üzerinden kenti yeniden yapılandırmakta, uygulanan- uygulanmakta olan her dönüşüm projesi farklı amaçları benimseyerek kenti değiştirmektedir. Kent bütününde, etkisiz, yıpranmış olan bu bölgeler, kentsel dönüşüm olgusu ile yeniden değer kazandırılarak planlanmaktadır. İstanbul'da yapılan her faaliyet yeni bir kentsel dönüşüm karmaşasına dönüşmekte, her bölgede farklı sıkıntılara yol açmaya devam etmektedir. Sürekli dönüşüp devam eden bu olgu, kentte yaşayan kişilerin gündelik yaşamlarını etkilemekte, alışkanlıklarını, aidiyet duygusunu, geçmişin yaşanmışlıklarını, alanda yaşayan insanlarla birlikte kentin belleğinden silmektedir.

Özellikle gelir seviyesi düşük kişilerin alandan dışlanmasına, kentin uzak bölgelerine daha önceden benimsemedikleri bir yaşam alanına itilmelerine, iş imkânlarını, mekânsal alışmışlıklarını ve sosyal, kültürel bağlantılarıyla ilişkilerinin sona ermesi gibi sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Bütün bu tehlikelere rağmen kentsel dönüşüm elbette mekânsal, sosyal ve ekonomik kavramlarını bir arada içermeyi gerektirmektedir. Kentsel dönüşüm uygulamaları mekânın yalnızca fiziksel değişimi olarak kalmamalı bunun yanında halkın istekleri, beklentileri doğrultusunda sosyal-ekonomik, kültürel ve diğer boyutlarıyla birlikte dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Kamusal yarar göz ardı edilerek, halkın katılımı, şeffaflık ön plana alınmadan gerçekleştirilen kentsel dönüşüm projeleri; rant kaygısıyla hareket edilerek yapılan kısa süreli politik çıkarılara dönüşerek başarısız kentsel dönüşüm uygulamalarını meydana getirecektir.

Bu değerlendirmeler, kentsel dönüşümde SED'in uygulanmasının zorunluluğunu ve sürdürülebilir projelerin bütüncül ele alınması gerekliliğini vurgulamaya neden olmuştur. SED'in mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışla dünün izlerini, bugünün mahallesini ve yarının projesini değerlendirme imkânı sunduğu tespit edilmiştir.

Kentsel dönüşüm kavramı ilk zamanlarda ekonomik bir kalkınma olarak görülse de sonradan çevresel, kültürel ve sosyal yönlerinin de göz önünde bulundurulmasıyla

birlikte çok daha kapsamlı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Sürdürülebilirlik dışarıdan müdahalelerle mümkün olamamakta, yerel analiz ve örgütlenme durumu ile dengeli bir yaklaşım ortaya koymayı gerektirmektedir. Bu da SED'in önemine işaret etmektedir.

SED raporları, projeyi gerçekleştiren ve projeden etkilenen kişilerle bağlantılı bu sürecin sosyal, kültürel, ekonomik ve mekânsal değişime hassas bir şekilde oluşturulmasıyla karar alma mekanizmaları yönlendirmeyi hedeflemektedir.

SED olmadan yapılan kentsel dönüşüm projeleri; dönüşüm alanında yaşayan insanların dündeki eksikliklerini, bugündeki isteklerini, olması gerekenleri ve yarındaki beklentilerinin ne olduğunu kapsamayacağından uygulanan projeler başarısız ve basmakalıp olmaya mahkûm olacaktır.

Sosyal kavramların erken entegre edilmesi, sosyal çevrenin anlaşılması, projelerde maliyet ve zaman tasarrufu ve daha da önemlisi toplum üzerindeki sosyal etkilerin en aza indirilmesi ve olumlu etkilerin artırılmasıyla birlikte SED'in sonuçlarının sürdürülebilir olması sağlanarak projelere büyük katkı sağlanabilmektedir. Ancak SED kendi başına sürdürülebilir sonuçlar sağlayamaz, tüm aktörlerin proje sürecinin her aşamasına katılmasıyla sürdürülebilir ve başarılı sonuçlar elde edilecektir.

Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesine yönelik SED çalışması, projeden etkilenen kişilerin katılımcı bir yöntemle, mevcut sokak kullanımını ve mahallenin karakterini anlamayı, mevcut yaşam alışkanlarındaki olası değişiklikleri ve gelecek yaşam ile ilgili beklentilerini öğrenmeyi sağlamıştır. Projenin SED'inde genel amaç genel anlamda geçmişin daha iyi yaşam koşulları sağlanarak geleceğe aktarılması gerektiği şeklinde özetlenmelidir.

Proje alanında yaşayan kişilerin kentsel dönüşüm sürecine katılmaları gerekmektedir. Bu kişilerin sürece katılımı, sürece yasallık, güvenilirlik ve yerel alana ve isteklere dair bilgi kazandırmaktadır. Bu da kişilerin projeyi sahiplenmesi konusunda çok önemli bir faktördür. Kentsel dönüşüm proje alanlarında sosyal- kültürel değişimin doğru bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için, yerel halkın sahip olduğu bilgilerin ve önerilerin dikkate alınması ve SED raporlarının hazırlanması ile dönüşümün başarılı olmasında yararlı olacaktır.

Proje alanında gerçekleştirilen saha çalışması, araştırmalar ve tespitler ışığında; görüşme yapılan kişilerin mahalle, sokak ve bina kartlarından elde edilen değerlendirmelerde; yaşayanların alandan taşınmaları, dönüşüm ile beraber gelenek-görenek ve kültürel değişimler yaşandığı, mahalle kültürü, sokak kültürü, komşuluk kültürü, eski alışkanlıkların ve bazı değerlerin yok olmaya başladığı, alanda yabancı

kişilerin var olmaya başladığı ve kültürel değişimlerin başladığı, ekonomik anlamda küçük esnafların mekânda varlığını yavaş yavaş kaybetmeye başladığı ve kişilerin mekândan kopmaya başlamasıyla insan ilişkilerinde kopuşların meydana geldiğini belirtmeleri ortak görüşlerine paralel olarak Hipotez 1: “*Kentsel dönüşüm projelerinde mekânsal, yaşamsal ve ekonomik anlamda değişimler oluşmaktadır.*” doğrulanmıştır. Hipotez 2: “*Kentsel dönüşüm sürecinde yerel halkın projeden beklentilerini değerlendirmeye yönelik yeterli çalışma yapılmamaktadır.*” yaşayanların proje öncesi, sırası, tasarım sürecinde yer almadığı, ortak bir katılım süreci oluşmadığı ve oluşacak yeni alanda beklentilerinin karşılanmasına yönelik fikirlerinin projede olmadığını belirtmeleri ortak görüşlerine göre doğrulanmıştır. Hipotez 3: “*Kentsel dönüşüm projelerinde dünün izleri ve bugünün alışkanlıkları göz önünde bulundurulmamaktadır.*” görüşme yapılan kişilerin; alanda yaşayan kişilere ait değerlerin göz önünde bulundurulmadığını ve yeni yapılacak alanda bu gibi özelliklerin devam etmediğini, dönüşüm sürecinde daha önceden yapılan birçok faaliyetin yapılmadığı ve bunlar için ortam sağlanmadığını, ticari fonksiyonların eskiye nazaran değer kaybettiğini belirtmeleri ortak görüşlerine göre doğrulanmıştır.

Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm proje alanında gerçekleştirilen saha çalışması sonucu mahalle kartlarının değerlendirilmesinden; kişilerin mahallede birbirini tanıdığı ve bu tanıma sebebiyle güven içinde yaşadıkları, mahalle kültürünün yoğun bir şekilde yaşanıyor olduğu, insanların kültürlerine, gelenek- göreneklerine bağlı olduğu, kişilerin birbirine her türlü konuda yardım ettikleri, zengin fakirin hoşgörü içerisinde yaşadıkları ve kültürel farklılıkların da olduğu ama kimsenin bundan rahatsızlık duymadığı, sosyal aktivite alanların az olduğu tespit edilmiştir. Mahalle kartlarından mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışta dün-bugün ve yarın özelinde; mahalle kültürü, komşuluk ilişkileri, aidiyet duygusu, insanların birbirini tanınması ve birbirine güven duyması, güvenlik, gelenek- göreneklerin devamı, kültürel ayırım, esnafların ticari kazançları gibi olgularda farklılıklar meydana geldiği tespit edilmiştir.

Sokak kartlarının değerlendirilmesinden; sokakların çoğunun canlı, hareketli olduğu, sokaklarda buluşma imkânlarının olmadığı ve bu nedenle insanların sokaklarda toplanıp görüştüğü, sokak kültürünün yoğun yaşanıyor olduğu, çoğu sokağın ekonomik olarak canlı, dükkânların çeşitli kullanımlarda olduğu ve ulaşım olarak yakınlığıyla insanlara kolaylık sağladığı tespit edilmiştir. Sokak kartlarından mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışta dün-bugün ve yarın özelinde; sokak kültürü, muhabbet, kaynaşma, samimiyet, sokaklarda insanların birbiriyle toplanıp görüşmesi, sokakların kalabalık

olması, sosyal aktivite alanları, suç olayları, sokaklardaki güvenlik sorunu ve insanların güven algısı, sokaktaki yaşayan kişilerin varlığı, sokaklardaki küçük esnafların varlığı ve devamının sağlanması, sokakların ekonomik olarak canlılığı gibi olgularda farklılıklar meydana geldiği tespit edilmiştir.

Bina kartlarının değerlendirilmesinden de; çoğu kişinin evlerinin kendilerine ait olduğu, binadaki çoğu kişinin birbirini tanıyor olduğu, binada komşuluk kültürünün yoğun bir şekilde yaşanıyor olduğu, binaların düşük kat yapılaşma şartlarına sahip olduğu, çoğu kişinin evlerini istemeyerek terk edip gittikleri tespit edilmiştir. Bina kartlarından mekânsal, yaşamsal ve ekonomik bakışta dün-bugün ve yarın özelinde; yapılaşma özellikleri, binadaki komşuluk ilişkileri, binada yapılan ortaklaşa işler, binada kişilerin çoğunlukla akraba, hemşerileri ile birlikteliği, bina büyüklükleri ve metrekarelerinde eskiye göre değişikliği, binada oluşan masraflar, güvenlik, binada yaşayan kişilerin gelirleri, bina değerlerinin artışı ve kiralardaki değişiklik gibi olgularda farklılıklar meydana geldiği tespit edilmiştir.

Kentsel dönüşüm, ekonomik bir modelin mekân üzerinde oluşan etkileri olarak algılanmakta ancak kentsel dönüşüm sürecinde ve sonrasında dönüşüm alanında yaşayan insanlar üzerinde, orada yaşayan kişilere özgü hayat tarzlarında, kişilerin birbirleri arasındaki sosyal bağlarında kopukluk meydana getirdiği, insanların birbiriyle iletişimde bulunmadıkları diğer taraftan birbirlerine güvenmedikleri ve hırsızlık olaylarının da arttığı görülmektedir.

Sümer Mahallesi SED değerlendirmeleri sonrasında oluşturulan sosyal etkileşim matrisinde (Şekil 5.1) projeyi geliştirenlerin ve projeden etkilenenlerin; neyi, nasıl, neden yapması gerektiği, proje alanında yaşanan sorunların ne olduğu ve çözümünün ne olacağı belirlenmiştir. Sosyal etkileşim matrisinin amacı; proje sürecinde oluşan veya oluşabilecek sorunları, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri en aza indirmeye çalışarak buna göre eylemler oluşturmak ve stratejiler geliştirmeyi sağlamaktır. Sonuç olarak ortaya çıkan etkiler belirtilmiştir. Projenin her aşamasında, etkilenen tüm kişilerin katılımı sağlanarak, tüm süreçte proje geliştirenler projeden etkilenenler ile iş birliği ile hareket ederek, oluşabilecek olumsuz etkilerin azaltılması ve olumlu etkiler oluşturulması sağlanmalıdır.

Sosyal Etkileşim Matrisi	
PROJE GELİŞTİRENLER	YAŞAYANLAR VE ÇALIŞANLAR
<ul style="list-style-type: none"> -İBB -KİPTAŞ -Projenin tasarımına ilişkin etkilenenlerin beklentilerini içeren farklı seçenekler oluşturulmamıştır. -İş potansiyelleri oluşturulmamıştır. -Projenin her aşamasını etkilenen insanlara aktaran, bilgilendirilmesini sağlayan herhangi bir sistem kurulmamıştır. -Yerel halkın katılımı proje tasarımı, süreci ve sonrasında dâhil edilmemiştir. -Mahallelinin ihtiyaçları ve sürecin belirsiz uzaması dikkate alınmamıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> -Sümer Mahallesi sakinleri -Etkilenen kişiler, proje alanında yaşayanlar proje sürecinde etkin olamamıştır. -Kişiler taleplerini belirleyerek beklentilerini iletmeye sürecine dâhil olamamıştır. -Etkileyen ve etkilenen kişiler arasında bağlantı kurulması için herhangi bir kimse görevlendirilmemiştir. -Projeden etkilenen kişiler mekâna dair, sosyal, fiziksel, ekonomik gereksinimlerini ve beklentilerini ortaya koyamamıştır.
NEDEN YAPILMALI	NASIL YAPILMALI
ETKİLEYEN VE ETKİLENENLER	SOSYAL ETKİ
<ul style="list-style-type: none"> -Etkileşim süreci tasarlanmamıştır. Projeyi gerçekleştiren ve projeden etkilenenler arasında iş birliği sağlanmamıştır. -Tasarım süreci berber yürütülmemiştir. -Katılım araçlarının geliştirilmemesi, katılımcı planlama anlayışının benimsenmemesi, projeyi gerçekleştiren ve projeden etkilenenler arasındaki iletişimi sağlamaya yönelik herhangi bir çalışmanın olmaması söz konusudur. -İhtiyaçlar projeyi gerçekleştirenlerle birlikte, ve her kesime hitap edecek, eşit şekilde karşılanarak değerlendirilmemiştir. -Olumsuz etkiler en aza indirgenmeye çalışılmalı böylece beklentilerin karşılanması sağlanmaya çalışılmalıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> -Ekonomik seçenekler sunulmamıştır. -Dar gelirli kişilere ve kiracılara yönelik herhangi bir sosyal yapı önerilmemiştir. Bu yüzden çoğu kişi oturdukları yerlerden taşınmak zorunda kalmıştır. -Dönüşüm sürecinde oluşacak ekonomik kayıplar az da olsa azaltılmaya çalışılmıştır. -Katılımcı yöntemler ile karar alma mekanizması oluşturulmamıştır. -Projenin her aşamasında her tür aktörün karar almada aktif katılımı sağlanamamıştır. -İstihdamı oluşturularak gelir iyileştirilmeye çalışılsa da var olan ekonomik gücün potansiyeli daha düşük hale gelmiştir. -Katılımcı planlama sağlanmalıdır. -Alanda yaşayan kişilerin hakları güvence altına alınmalıdır.

Şekil 5.1. Sümer Mahallesi Sosyal Etkileşim Matrisi

5.2. Öneriler

Türkiye’de kentsel dönüşüm projeleri; planlamadan kopuk, ekonomik kazancı ön plana alan, parçacı fiziksel düzenlemelerle kent parçalarını daha yüksek yapılarla yenileme anlayışıyla ele alınmaktadır. Ancak bu yaklaşım, sorunları çözmek yerine daha büyük sorunlara yol açmaktadır. Kentsel dönüşümün sosyal etkilerine yeteri kadar önemin verilmemesi alanda yabancılaşma, yalnızlık, kültürel değer ve kimlik kaybı,

sosyal ayrımlaşma, güvensizlik, ekonomik dengesizlik gibi sorunlar oluşmaktadır. Başarılı bir kentsel dönüşüm için yaşayanların mahalle ve sokak kültürünü, dokusunu, mahallelinin talep ve beklentilerini, alanda kullandıkları bakkal, cami, kahvehane, pazar alanı ve çarşmayı merkeze alan bir dönüşüm projesi hazırlanmalıdır.

Kentsel dönüşüm sürecinde projeden etkilenen insanların olumsuz etkilenmemesi, yaşamsal, mekânsal ve ekonomik bakışlarla dün bugün ve yarına yönelik sorunların, etkilerin ve beklentilerin değerlendirilebilmesi için SED raporları hazırlanmalıdır. SED raporları ile dönüşümden etkilenen insanlar kaybettikleri ve kazandıkları konusunda bilinçlenmektedir. Bu raporlar, katılımcı süreçlerin uygulanmasını, uzlaşma mekanizmalarının kurulmasını, sorunların çözümüne yönelik önerilerin geliştirilmesini sağlayabilecektir. Böylelikle kentsel dönüşüm sürecinde güven sağlanabilir ve uygulamaların başarısı artabilir. SED ile kentsel dokudan, mahalle-sokak kültürü kaybına mekânsal problemlerin oluşumunu önleyen, yaşamsal gereksinimleri karşılayabilen, ekonomik yetersizliklere yönelik tavır geliştirebilen mahalle ve sokak olgusu ile insan yaşamında büyük etkiler bırakan kentsel dönüşüm süreçlerinin başarılı olabileceği söylenebilir.

Kentsel dönüşüm; yörede yaşayan nüfusu, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri ile yapılan işin ekonomik çerçevesi ile kapsamlı bir uygulamadır. Katılımın sağlanması, sosyal etkilerin değerlendirilmesi yapılan projelerin kullanıcı tarafından benimsenmesini sağlamaktadır. Alanda yaşayanların beklentilerinin göz önünde bulundurulması ile sürece aktif olarak katılmaları sağlanabilecektir. Proje daha tasarım aşamasındayken hak sahipleri ile bölgede konut alıcılarının profilleri çizilmeli ve iki kesim arasında toplumsal çatışmayı olabildiğince önleyen bir proje tasarlanmalıdır.

Kentsel dönüşüm projeleri her tür aktörün iş birliğinde, kentin ve kentlinin gereksinimlerini, alanın sosyal, kültürel, mekânsal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama niteliğine sahip olmalıdır.

İstanbul ilinde gerçekleştirilen dönüşüm projelerinde genellikle yapı odaklı yenilemeler yapılırken, proje alanında yaşayanlar dönüşüm sürecinde arka planda bırakılmaktadır. Merkezinde rant odaklı olan bu gelişmelerle, kentsel dönüşüm alanlarında, köhneleşmiş yapıların fiziksel olarak iyileştirilmesini, alanın değer artışı sağlarken, proje alanında yaşayan yerel halk planlamanın ve dönüşüm süreçlerinin dışında bırakılmaktadır. Proje alanında yaşayan kişilerin yasalara uygun şekilde yaşadıkları yerleri bırakmak zorunda bırakılmadan, haklarını koruyan gerçek

uygulamalar yapılmalıdır. Bu nedenle alanda yaşayan kişiler, proje sonunda yeni yapılacak alanlarda maddi zorluklar nedeniyle yerinden edilmemelidir.

Kentsel dönüşüm projelerinde ilk olarak ekonomik şartların alanda yaşayanların her türlü potansiyellerinin açığa çıkartılarak öneminin vurgulanması, yeni iş istihdam sahalarının yaratılması gerekmektedir. Çünkü proje alanında yaşayanların kentsel dönüşümden sonra yeni oluşturulan alana alışmaları, bağ kurmalarının zorlaşması, sosyal etkilerin doğru şekilde yapılmaması, kentsel dönüşüm uygulamalarının sosyal dokuya uygun yapılmamasının sonucu olarak dönüşüm alanında yaşayan kişilerin mekânı terk etmelerine neden olmaktadır.

Kentsel dönüşüm projeleri ütöpik olmamalıdır. Dönüşüm projeleri gerçeğe uygun olarak yapılmalı ve bu gerçeklik kentsel dönüşüm projesinin hayata geçirilebiliyor olmasıyla alakalıdır. Bu gerçeklik mekânın fiziksel olarak iyileştirilmesiyle sınırlı olmamalıdır. Burada önemli olan proje alanında yaşayan kişilerin yaşam biçimlerindeki değişikliğin sosyal, kültürel ve mekânsal değerlerini de yok etmeden daha iyi hale getirmeyi içermesi gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için Zeytinburnu ilçesi Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm alanında yaşayan kişiler ile örgütlenmiş katılımcı bir anlayış içerisinde, onların beklentilerinin, ihtiyaçlarının ne olduğunun göz ardı edilmeden yapılan bir proje başarıya ulaşabilecektir. Projeyi gerçekleştirenlerin proje alanında yaşayan kişiler ile ortaklaşa hareket ederek sosyal etkilerin ne olabileceğinin doğru tespiti yapılabilmektedir. Burada temel amaç dönüşümle birlikte oluşabilecek sosyal, kültürel eşitsizliği minimize edecek, ekonomik kalkınmayı ön plana alan projelerin geliştirilmesi ve bu süreçte alanda yaşayan kişilerin aktif katılımını sağlamaktır. Her boyutun dikkate alındığı dönüşüm alanlarında, projeden doğrudan ve dolaylı etkilenen kişilerin projeye aktif katılımın sağlanması gerekmektedir. Projenin her aşamasında alanda yaşayan kişilerin sahip olduğu haklar güvence altına alınmalı, mekânsal, sosyal ve ekonomik kalkınma amaçlanmalıdır. Sadece fiziki mekâna yönelik gelişmeler göz önünde bulundurulmamalıdır. Dönüşümün getirisi olarak dönüşüm alanında yaşayan kişilerin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantılarında meydana gelebilecek değişiklikler göz önünde bulundurularak oluşabilecek olumsuz etkiler en aza indirgenmeye çalışılmalıdır. Böylece rant odaklı kentsel dönüşüm projelerinin yanı sıra, dönüşüm projelerinde kent sakinlerini arka plana bırakmayan, doğru sosyal etkilerin tespit edileceği, başarılı kentsel dönüşüm projeleri uygulanmış olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akyol Altun, D., 2010, Kapalı konut siteleri ve 'Mahalle' kavramı, *IDEALKENT*, 1 (2), 216-244.
- Alver, K., 2010, Mahalle: mekân ve hayatın esrarlı birlikteliği, *IDEALKENT*, 1 (2), 121-134.
- Alver, K., 2012, Kent Sosyolojisi, *Hece Yayınları*, Ankara, p. 9-31.
- Artuç, D., 2016, Kentsel dönüşümün sosyal mekânsal etkileri: Fikirtepe dönüşüm alanı", Yüksek Lisans Tezi, *Maltepe Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Ataöv, A. ve Osmay, S., 2007, Türkiye'de kentsel dönüşüme yöntemsel bir yaklaşım, *METU JFA 2007/2*, 24 (2), 57-82.
- Aucamp, I., 2011, Proposed 765kV Camden-Mbewu power line, *Social Impact Assessment - Ptersa*, South Africa.
- Aucamp, I. C., Woodborne, S., Perold, J. J., Bron, A. ve M, A. S., 2011, New directions in Social Impact Assessment conceptual and methodological advances: Looking beyond impact assessment to social sustainability, In, Eds: Vanclay, F. ve Esteves, A. M., *Edward Elgar Publishing Limited*, Massachusetts- ABD, p. 38- 59.
- Aucamp, I. C., 2015, Social impact assessment as a tool for social development in South Africa: An exploratory study, Doktor Philosophiae Thesis, *In the Department of Social Work and Criminology at the University of Pretoria Faculty of Humanities*, South Africa.
- Ayık, U., 2014, Mekansal ve toplumsal yansımalarıyla Türkiye'de kentsel dönüşüm projelerine coğrafi bakış: Fikirtepe örneği", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Baday, Ö. N., 2011, Modern kent mekanlarında mahallenin konumu", Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Balcı, S. B., 2013, Yüksek yapıların taşıyıcı sistemleri ve mimari tasarımla olan etkileşimi", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Barton, H., 2000, Sustainable communities the potential for eco-neighbourhoods: Conflicting perceptions of neighbourhood, *Earthscan Publications Ltd*, London, p. 3-19.
- Burdge, J. R. ve Vanclay, F., 1995, Environmental and Social Impact Assessment, In, Eds: Vanclay, F. ve Bronstein, D., *Chichester: Wiley*, West Sussex- UK, p. 31-65.

- Burdge, J. R. ve Taylor, C. N., 2012, When and where is Social Impact Assessment required?, *International Association for Impact Assessment Annual Conference*, Porto-Portugal.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. ve Tiesdell, S., 2003, The dimensions of urban design in public places urban spaces, *Architectural Press*, Oxford, p. 61-193.
- Colantonio, A., Dixon, T., Ganser, R., Carpenter, J., Ngombe, A. ve Glasson, J., 2009, Measuring socially sustainable urban regeneration in Europe, *Oxford Brookes University*, Oxford.
- Cullingworth, J. B., 1997, Planning in the USA: policies, issues, and processes, *Routledge*, London.
- Çelik, F. ve Aslantaş, F., 2018, Social Impact Assessment (SIA) guide for urban green areas, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 8 (3), 209-224.
- Çobanoğlu, A., 2018, Tarihi dokularda kentsel dönüşüm uygulamalarının incelenmesi: Türkiye'den örnekler", *Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi*, Ankara.
- Demirel Etili, P. ve Yamaçlı, R., 2015, Çocuklar için sokakların güvenlik koşullarının irdelenmesi: Eskişehir Odunpazarı örneği, *Turkish Studies -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (14), 225-244.
- Demirel, T. ve Serdaroğlu Sağ, N., 2019, Kentsel dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi: Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesi, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi- Journal of Bartın Faculty of Forestry*, 21 (2), 350-368.
- Dempsey, N., Bramley, G., Power, S. ve Brown, C., 2011, The social dimension of sustainable development: Defining urban social sustainability, *Sustainable development*, 19 (5), 289-300.
- Dinçel, Z. A., 2016, Kentsel dönüşümün çevresel ve sosyal etkileri: Küçükçekmece – Ayazma bölgesi kentsel dönüşüm projesinin incelenmesi", *Gayrimenkul ve Varlık Değerleme Bölümü Bitirme Projesi, Kadir Has Üniversitesi Kadir Has Uygulamalı Bilimler Fakültesi*, İstanbul.
- Duman, T., 2014, Kenar mahallede gündelik hayat", *Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Dur, M., 2015, Kentsel dönüşümün sosyo-kültürel dinamikleri: Konya örneği", *Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya.
- Elgar, D., 2011, New directions in Social Impact Assessment: Conceptual and methodological advances, In, Eds: Vanclay, F. ve Esteves, A. M., *Edward Elgar Publishing Limited*, Massachusetts- ABD, p. 3-154.

- Ercan Akkar, M. ve Belge, Z. S., 2017, Daha yaşanabilir kentler için mikro ölçek bir yürünebilirlik modeli, *METU Journal of the Faculty of Architecture* 2017/1, 34 (1), 231-265.
- Erdönmez, M. E. ve Akı, A., 2005, Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri, *Megaron YTÜ Mimarlık Fakültesi e-Dergisi*, 1 (1), 67-87.
- Ergun, N., 2004, Şehir yenileme ders notları, *İTÜ Mimarlık Fakültesi Matbaası*, İstanbul, p. 10.
- Ergül, H., 2015, Mimarlığın ihmal edilen sosyal ve toplumsal yönü, *Akademik Platform*, Valencia- Spain, 1070-1079.
- Ergün, Z., 2008, Mimarlıkta cephe-yüzey dönüşümü: 1990'lar sonrası değişim süreci", Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Ertaş, M., 2011, Kentsel dönüşüm çalışmalarında sosyal boyutun incelenmesi, Ankara ve Londra örnekleri, *Selçuk Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Teknik-Online Dergi*, 10 (1), 1-18.
- Esteves, A. M., 2008, Mining and social development: Refocusing community investment using multi-criteria decision analysis, *Resources Policy*, 33 (1), 39-47.
- Esteves, A. M. ve Vanclay, F., 2009, Social Development Needs Analysis as a tool for SIA to guide corporate-community investment: Applications in the minerals industry, *Environmental impact assessment review*, 29 (2), 137-145.
- Esteves, A. M., Franks, D. ve Vanclay, F., 2012, Social impact assessment: the state of the art, *Impact Assessment and Project Appraisal*, 30 (1), 34-42.
- Gittell, R. J., 1992, *Renewing cities*, Princeton University Press, New Jersey.
- Gökgür, P., 2008, Kentsel mekanda kamusal alanın yeri, *Bağlam Yayıncılık*, İstanbul.
- Göksu, A. F., Akalp, S., Özkan, M., Candan, C., Mutlu, E., B. A., A. U. ve E. Z., 2015, Sosyal Etki Değerlendirme Rehberi, *Kentsel Vizyon Platformu*, İstanbul.
- Gürtuna, O., 2016, Giderek artan bir ihtiyaç: Sosyal Etki Değerlendirme çalışmaları, *Madencilik Türkiye*, 56, 64-68.
- Hamiduddin, I., 2015, Social sustainability, residential design and demographic balance: neighbourhood planning strategies in Freiburg, Germany, *Town Planning Review*, 86 (1), 29-52.
- Heikkinen, T. ve Sairinen, R., 2007, Social Impact Assessment in regional land use planning- Best practices from Finland, Nordic Research Programme Report 2005-2008, *Nordregio 3*, Sweden- Stockholm, p. 10-52.

- Hill, C., Lillywhite, S. ve Simon, M., 2010, Guide to free prior and informed consent, *Victoria: Oxfam Australia*, Carlton- Australia, 1-36.
- IAIA, 2009, Social Impact Assessment, <https://www.iaia.org/wiki-details.php?ID=23>.
- İBB, 2018a, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı İmar Müdürlüğü dijital arşivi, İstanbul.
- İBB, 2018b, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü-İstanbul Şehircilik Atölyesi dijital arşivi, İstanbul.
- İçli, G., 2011, Kentsel dönüşüme ilişkin sosyolojik bir değerlendirme-Denizli örneği, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3 (1), 43-57.
- Jacobs, J., 1961, The death and life of great American cities, *Vintage Books*, New York.
- Karadağ, A. ve Mirioğlu, G., 2011, Türkiye'de kentsel dönüşüm politikaları ve uygulamaları üzerine coğrafi değerlendirmeler: İzmir örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, 20 (2), 41-57.
- Karakitapoğlu, E. B., Kaya, E. ve Özenirler, G., 2013, Sosyal Etki Değerlendirme ve çevre iletişimi, *Uluslararası ÇED Kongresi bildirim kitabı*, Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, 151-159.
- Kaypak, Ş., 2010, Antakya'nın kent kimliği açısından irdelenmesi, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), 373-393.
- Kaypak, Ş., 2011, Bilgi toplumu olma yolunda kentsel değişim ve bilgi kentleri, *The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management*, 6 (1), 117-130.
- Kearns, A. ve Forrest, R., 2000, Social cohesion and multilevel urban governance, *Urban studies*, 37 (5-6), 995-1017.
- Keleş, R., 2006, Kentleşme Politikası, *İmge Kitabevi*, Ankara.
- Keleş, R., 2015, 100 soruda Türkiye'de kentleşme, konut ve gecekondu, *Cem Yayınevi*, İstanbul, p. 142.
- Kentsel Strateji, 2014, Sosyal etkiye duyarlı tasarım süreci, sürdürülebilir şehirler programı kentsel tasarım çalışmayı yöntemi, İstanbul. Erişim tarihi: 09.05.2019, https://www.kentselstrateji.com/wp-content/uploads/T-2002_GaziantepSET.pdf.
- KİPTAŞ, 2019, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Konut İmar Plan Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (KİPTAŞ) dijital arşivi, İstanbul.
- Kişisel röportaj, 2017, Ali Faruk Göksu ile SED üzerine, İstanbul.
- Koyuncu, A., 2009, Küresel kentte komşuluk, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22, 23-42.

- Özden, P. P., 2008, Kentsel yenileme: yasal yönetsel boyut, planlama ve uygulama, *İmge Kitabevi*, Ankara.
- Özden, P. P., 2016, Kentsel yenileme, *İmge Kitabevi*, İstanbul, p. 81-97.
- Özkul, O. ve Aydın, T., 2019, Kent ve mahalle kültürü arasındaki Fikirtepe, *Kent Akademisi*, 12 (1), 82-103.
- Özmehmet, E., 2007, Avrupa ve Türkiye'deki sürdürülebilir mimarlık anlayışına eleştirel bir bakış, *Journal of Yasar University*, 2 (7), 809-826.
- Özparlak, F., 2009, Sokak ve site içi mekan kullanımlarının incelenmesi: Konya kenti örneği", Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Porter, M. E. ve Kramer, M. R., 2011, Creating shared value: How to reinvent capitalism and unleash a wave of innovation and growth, *Harvard Business Review*, January-February 2011, 2-17.
- Relph, E., 1976, Place and placelessness, *Pion*, London.
- Riggio, E., 2002, Child friendly cities: good governance in the best interests of the child, *Environment and Urbanization*, 14 (2), 45-58.
- Roberts, P., 2000, Urban regeneration A Handbook: The evolution, definition and purpose of urban regeneration, In, Eds: Roberts, P. ve Sykes, H., *Sage Publications*, London- Thousand Oaks, p. 9-36.
- Rodney, B. ve Clark, P., 2000, Financing urban regeneration: real estate finance and investment research paper, *City University Business School*, London, p. 15.
- Saraç, M., 2014, Kentsel dönüşüm ve gelişimi, sosyal boyutu, kentsel dönüşümden doğan hukuki sorunlar", Yüksek Lisans Tezi, *Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Sezer, Z., 2018, Fikirtepe kentsel dönüşüm uygulamalarında sosyo-mekânsal değişimin incelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, *Doğuş Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Şener, Ü., 2011, Kadın çalışmalarında Sosyal Etki Analizi-Amasya'da kadın istihdamının artırılmasına destek projesi (KADES), *Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) Yayını*, Ankara, p. 12.
- Taylor, C. N., Bryan, C. H. ve Goodrich, C. G., 2004, Social assessment: theory, process and techniques, *Social Ecology Press*, Middleton-ABD.
- Tekeli, İ., 2006, Kentleri dönüşüm mekânı olarak düşünmek, *Kentsel Dönüşüm Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 11-13 Haziran 2003-YTÜ, Der. Pelin Pınar ÖZDEN ve diğ., Ankara, *TMMOB ŞPO Yayını*, 2-7.

- TÜİK, 2018, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> [Ziyaret Tarihi: 30 Kasım 2019].
- Tümtaş, M. S., 2012, Kent, mekan ve ayrışma: kentsel mekanda ayrışma dinamikleri, *Detay Yayıncılık*, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (TDK), 1992, <http://www.tdk.gov.tr> [Ziyaret Tarihi: 23 Temmuz 2017].
- Türk Dil Kurumu (TDK), 2010, <http://www.tdk.gov.tr>, [Ziyaret Tarihi: 23 Temmuz 2017].
- URL 1: <http://emlakansiklopedisi.com/wiki/kentsel-donusum-sed-zorunlulugu-kanunteklifi>- metni, [Ziyaret Tarihi: 4 Nisan 2018].
- URL 2: Sosyal Etki Tasarımı SET Rehberi Yöntem Kartları, [Ziyaret Tarihi: 15 Mayıs 2019].
- Ürer, H., 2013, Geleneksel Türk evi ölçeğinde Eskigediz evlerinin cephe düzenlemeleri, *Sanat Tarihi Dergisi*, 22 (2), 189-230.
- Vanclay, F., 2003, International principles for Social Impact Assessment, *Impact Assessment and Project Appraisal*, 21 (1), 5-12.
- Vanclay, F., 2006, Principles for social impact assessment: A critical comparison between the international and US documents, *Environmental impact assessment review*, 26 (1), 3-14.
- Vanclay, F., 2012, New developments in Social Impact Assessment, *University of Groningen*, Hollanda.
- Vanclay, F. ve Broeder, L., 2014, Health in Impact Assessments, opportunities not to be missed: Health in SIA, In, Eds: Fehr, R., Viliani, F., Nowacki, J. ve Martuzzi, M., *WHO Regional Office for Europe Publications: Copenhagen- Denmark*, p. 69- 89.
- Vanclay, F. ve Esteves, A. M., 2011, New directions in social impact assessment conceptual and methodological advances: Current issues and trends in social impact assessment, *Edward Elgar Publishing Limited*, Massachusetts- ABD, p. 3-20.
- Vanclay, F., Esteves, A. M., Aucamp, I. ve Franks, D. M., 2015, Social Impact Assessment: Guidance for assessing and managing the social impacts of projects, *Fargo ND: International Association for Impact Assessment*, University of Groningen- Hollanda.
- Yeni Şehircilik Bildirgesi, 2000, https://www.cnu.org/sites/default/files/charter_in_turkish.pdf, [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2019].

Yıldız, B., 2016, Kamusal mekân ve erişilebilirlik kavramları kapsamında Bursa Tarihi Hanlar Bölgesinin irdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, *Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* İstanbul.

Zeybek, I., 2014, Modern yaşamın göstergelerinden yüksek binalarda renk-ışık faktörü bağlamında "Hasta Bina Sendromu" ve iletişimsel boyutta etkileri, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4 (4), 33-38.

Zeytinburnu Belediyesi, 2018, Zeytinburnu Belediyesi'ne bağlı İmar Müdürlüğü dijital arşivi, İstanbul.

Zeytinburnu ilçesi konum fotoğrafı, 2019, Erişim adresi: <http://sehirharitasi.ibb.gov.tr/>, [Ziyaret tarihi: 9 Mayıs 2019].

EKLER

EK-1: Ali Faruk Göksu ile Röportaj

Röportaj Konusu: Kentsel Dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED)

Röportaj Tarihi: 24.12.2017

Röportör: Tuba DEMİREL

Röportajın yapıldığı yer: Şişli/ İSTANBUL

Tuba DEMİREL: Kentsel Dönüşümde SED'e yönelik ne tür çalışmalar yapıyorsunuz/yaptınız?

Ali Faruk GÖKSU: Kentsel Dönüşüm projelerine başlarken daha fikir aşamasında SED yapılmasının zorunlu olduğunu gördük. Çünkü bize projeyi hep mekânsal, mimari, imar planı gibi algılanıyor ve öyle yapılıyor. Biz de onun üzerinden SED Rehberi nasıl hazırlanır. Türkiye'de örnekleri olmadığı için ÇED'ler biraz belki benziyor onlar biraz daha çok çevreye ve altyapıya ilişkin şeyler. Biz de oturup Dünya Örneklerini araştırdık. Zaten biraz da deneyimimiz vardı Kentsel Strateji olarak. Dünya Bankasıyla SED çalışması yapmıştık. Oturduk şu elimde gördüğün SED nasıl yapılır? Diye A'dan Z'ye bunu adım adım nasıl hazırlanacağına ilişkin çalışmalar yaptık. Bunu da herkesle paylaşıyoruz bunu sana hediye edebilirim. Bunu bastırdık herkese, üniversitelere gönderdik.

Tuba DEMİREL: Siz yaptığınız projelerde bunu uyguluyor musunuz?

Ali Faruk GÖKSU: Kentsel Dönüşüm Projesi yapmıyoruz ama biz oturduk bunu yaptıktan sonra birkaç yerde test ettik. Bunlardan biri Fikirtepe. Fikirtepe'ye bir imar planı çizilmiş, imarlar verilmiş, yatırımcılarla, orada yaşayanlarla anlaşmış, ama hiçbir zaman şu sorulmamış. Hep pazarlıklar yapılmış. Gelenler, Gidenler, gidenlerin ne kadarı geri gelecek, orada mahalle değerleri, Neler kayboluyor? İşte sokaklar kayboldu, bakkal, esnaf gitti. Geri döndüklerinde bunları bulamayacaklar. Belki geri gelemeyecekler. Kiracılar ne olacak? gibi temel soruları sorduk. Tabi bunun şu anda karşılığı yok. Bunun karşılığının olması için ilk olarak bunu Kamunun benimsemesi lazım, önce yasal zorunluluk olması lazım biz yasa teklifi de hazırladık. İkinci olarak kamu bunu benimseyecek ki aynı ÇED gibi bunu zorunlu kılacak. Üçüncü olarak bence en önemlisi Halkın benimsemesi lazım. Sadece metrekaşe pazarlığı değil oturup benim çocuğum buraya geldiğinde 3-4 yıl sonra buradaki okula gidiyordu şimdi başka okula mı gidecek Ne olacak? Benim çocuğum sokakta top oynuyordu geldiğinde site olacak dört duvar olacak ne olacak? Ve biz aidat ödemiyorduk geri geldiğimizde aidat ödeyeceğiz bunu nasıl ödeyeceğiz ekonomik düzey gibi soruları sorup ağaç envanterine kadar irdeledik. Fikirtepe'de 70-80 yıllık bir geçmişi olan gecekondulu mahallesi bugüne kadar geldi orda dikilen ağaçların hepsi hemen hemen gitti özellikle iyi olan ağaçların yeniden transferi sağlanabilir mi? Gibi soruları hazırladık.

Tuba DEMİREL: Sizin hazırladığınız bu SED Nasıl Yapılır? Çalışmasını dikkate alıp uygulanan örnek var mı?

Ali Faruk GÖKSU: Uygulanan yok. Bu süreç zaten, burada neler öneriliyor hepsi de farklı farklı şeyler, şu anda dikkat edilmiyor ama zamanı gelince edilecek. Çünkü burada Dünya Bankası'nın SED, Avrupa Yatırım Bankası'nın 3 tane önemli kriteri var.

1. Yer Değiştirme: Öyle bir proje yapacaksın ki tabi yer değiştirmeler olabilir, zorunlu yer değiştirmeler olabilir. Özellikle bu barajlarda felan oluyor. Kentsel Dönüşümde de olacak;

Kiracılar gidiyor geliyor. Önemli olan bunun minimum yer değiştirmeye yönelik senaryoyu yazmak. Yani onlara ekonomik seçenekler sunulması gerekmektedir.

2. **Ekonomik Seçenekler Sunmak /İş Yaratmak:** Bir Kentsel Dönüşüm Projesi iş yaratmalı. Oradan bu projeden etkilenenleri öncelikle yararlanabileceği iş olanakları nasıl yaratılır? Nasıl eğitim verilir? Bunların kapasitesi nasıl artırılır? Bu çok önemli.
3. **Gelir İyileştirme:** Dünya Bankası yabancı uluslar diyor ki; Bu insanlar olumsuz etkileniyorsa sen bunların gelirini iyileştirici bir şeyler yapman lazım. Bu projeden çocuğu okula yürüyerek gidiyorsa başka bir yere gittiğinde servise biniyorsa artı bir maliyette bunu nasıl karşılayacaksın? Bunun gelirini artırıcı neler önerebilirsin gibi bir dizi şey var. Biz bunu örneklerle besleyerek kendimize özgü neler yapabilir bunları tartışıyoruz.

Tuba DEMİREL: Yurtdışında mı bunların uygulaması ve Zorunlu mu?

Ali Faruk GÖKSU: Zorunlu, bunların hepsi çoğu yerlerde zorunlu. Yasaya girecek yasadan önce özellikle büyük mahalle dönüşümlerinin yapıldığı alanlarda halkı bilinçlendirerek onların talep etkisini zorunlu hale gelmesi sağlanmalı. ÇED Yasal bir zorunluluk. Ama hiçbir şekilde uygulanmıyor. Halkı bilinçlendirip, bilgilendireceğiz, onlar tamam metrekare pazarlığını yapsınlar ama çocuklarının geleceği için, kendilerinin geleceği için de bu projeden şu şu nedenlerde olumsuz etkileniyoruz bunu birlikte uzlaşarak nasıl yapabiliriz? Mesela burada bir matrisimiz var orada biz her şeyi çok güzel açıkladık. Burada projeyi geliştirenler kimse ne yapmalı? Yaşayanlar Çalışanlar Etkin olmalı, Örgütlenmeli. Hiç kimse tasarıma katılmıyor. Kapasite oluşturulmalı, Güç oluşturulmalı. Bir de herkesin beklentisi farklı, herkesin farklı beklentilerini ortaklaştırmazsan bir projeden on tane post çıkmaz. Onun için beklentilerin ortaklaştırılması lazım.

Tuba DEMİREL: Kentsel Dönüşümde SED ve ölçümünde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

Ali Faruk GÖKSU: Öncelikli olarak halk bilmiyor ve bilmesi lazım. Öğretmemiz lazım. İkincisi bürokrasi bilmiyor bunu uygulayacak bunun taahhüdünde bulunacaklar bu projeyi geliştirenler onların bilinçlendirmek lazım. Üçüncüsü de Özel Sektörün bunu anlaması lazım. Çünkü bu projenin en büyük taraflarından biri Özel Sektör. Özel Sektör bunu bir şey olarak görmemeli benden gidecek bir işte bunun bir maliyeti var diye düşünmemeli Sosyal faydasını ne olacak diye düşünmeli. Zorluklar şu anda bilgilendirme, bilinçlendirme, benimseme dediğimiz aşamalar ve bu aşamalarda şu anda zorlanıyoruz. Bunlar en önemli aşamalar ama bence iyi örnek yaparsa Belediyeler biz de ona uğraşıyoruz. Bunları yaptık herkese dağıttık. Şu anda beni arayanlar daha çok mastır, doktora tezi yapan öğrenciler. Belediyeler aramıyor! Şimdi onun için online eğitim başlatıyoruz ardından da belediyelerde eğitimler vereceğiz.

Tuba DEMİREL: Kentsel Dönüşümde uygulama öncesi, uygulama sırasında ve uygulama sonrasında yapılacak SED çalışmalarında dikkat edilmesi gereken önemli noktalar nelerdir, ölçüm için bu aşamalarda hangi yöntemler kullanılabilir?

Ali Faruk GÖKSU: Çok yöntemimiz var. Şimdi bu kitabı incelersen o kadar çok yüklü yöntem var ki! Biz SED dediğimiz bir tabir var bu Batıda çok uygulanan. Bir de biz “Sosyal Etki Tasarımı” dediğimiz bir Rehber hazırladık. SED Rehberi Değerlendirmeye yönelik bir çalışma yani bir dönüşüm

Projesinde o projeden etkilenenleri : 2 şey etkileniyor bir projeden; bir mekan etkileniyor bir de insan etkileniyor. Mekan ve Yaşam etkileniyor.

Tuba DEMİREL: Kentsel Dönüşümde SED çalışmaları sonucunda hangi değişimler gerçekleşecektir? Hedeflenen değişimin oluşturulmasında nasıl daha etkin olunabilir?

Ali Faruk GÖKSU: Birincisi ; Minimum yer değiştirme; Öyle ekonomik seçenekler sunacaksın ki minimum yer değiştirme olmalı.

İkincisi; Kayıpları azaltmak için bir takım tazminlerde bulunacaksın kamu olarak ve özel sektör olarak bulunacaksın. Bir takım kayıplar mecburen olacak bu kayıpları nasıl tazmin edebilirim? Yani çocuğun okula servis parası vermiyorsa yeni gittiği yerde servis parası verecekse bunu nasıl karşılayacaksın? İşini mi değiştireceksin artı başka bir program mı yapacaksın?

Üçüncüsü; Katılımcı yöntemler; bu yöntemleri gelişmiş gibi yapmayacaksın.

Dördüncüsü; İş yaratma ortamlarıyla gelir iyileştireceksin en önemli konulardan bir tanesi bu.

Tuba DEMİREL: Böyle bir sürece girersek bence hiç kimse Kentsel Dönüşüm işini yapmaz. Belediyeler özellikle. Bu kadar ayrıntılı düşünen yok sanki.

Ali Faruk GÖKSU: Yapmasın zaten yapılanların hiç biri Kentsel Dönüşüm değil.

Ali Faruk GÖKSU: Biz şöyle bir çalışma yaptık. 100 tane Kentsel Dönüşüm İngilizceden Türkçeye çevirdik. En sevdiğim tanım her yerde söylediğim; Kentsel Dönüşüm Fonu Müdürlüğünün tanımladığı ismini unuttum şöyle diyor: Kentsel Dönüşüm; Gayrimenkul gelişme değildir. Gayrimenkul geliştirme piyasa güçleriyle olur. Böyle baktığında bizim her şey Gayrimenkul geliştirmek. Devam ediyor tanımda diyor ki; Kentsel Dönüşüm ise kamu desteğine gereksinim duyulan özellikle yoksulluk alanlarında sosyal ve ekonomik boyutları içeren. İşte Sosyal ve ekonomik boyut SED dediğimiz şey devreye girdiğinde o zaman bir yeri dönüşüme tabi tutacaksın bir kere değil “yüz kere” düşüneceksin. Bu etkileri önceden bileceksin ki ben bunun altından kalkamam bu proje burayı dönüştürmüyor. Ama zorunluluk varsa kamu olarak diyeceksin ki ben bunları nasıl tatmin edebilirim gelirlerini nasıl iyileştirebilirim onun için şu felsefeyi “SED Nasıl Yapılır?” şu yaklaşımı Proje Geliştirilenler buna Plancılar da dahil, bürokrasiye, kamuya anlatmamız lazım. Ama en önemlisi de halka benimsetip şimdi benim hep kızdığım konu Kentsel Dönüşümlerde hep tepki gösteriyoruz Doğru. Ama Sivil Toplum Örgütleri bu felsefeyi benimseyip HALKI bilinçlendirmesi lazım. Halkı arkanıza almazsan halk sadece pazarlık yapar Fikirtepe’deki gibi Al Gülüm Ver Gülüm sonra bir bakar aradan yıllar geçer aaa binalar yapılmamış O müteahhit batmış aaa biz geri geldik işte aidat ödemiyoorduk şu kadar aidat ödüyoruz. Aaaa siteler olmuş çocuklarımız havuzda yüzmesi için şu şu şu kurallar var falan filan derken birden Sosyal Uyum Şoku yaşayacaklar. Şimdi bunları hep anlatmak lazım ve bu tehlikeleri söylemek lazım anlaşmayı yapmadan önce.

Tuba DEMİREL: Bu raporlar yazılırken hangi araştırma/ölçümleme tekniklerini kullanıyorsunuz?

Ali Faruk GÖKSU: Çok yöntem var. Bunları okursun oradan. Hem niceliksel hem niteliksel yöntemler kullanılıyor. Yalnız biz şuna dikkat ediyoruz, bunları hep gençlerle hazırlıyoruz. Biz klasik, bilindik araştırmaları yapmıyoruz, yöntemleri kullanmıyoruz. Örneğin biz de hiç anket yok. Burada öneriyor yabancılar kullanıyor ama bizim kültürümüze çok uygun değil. Biz şu On Proje Onlarca Etki çalışmasını yaparken Fikirtepe’ye arkadaşlar gitti. Ben de gitmiştim ilk aşamada.

Tuba DEMİREL: Yapılmadan önce mi yapıldıktan sonra mı gidildi?

Ali Faruk GÖKSU: İş başlamıştı. Belediye anlaşmaları yapmaya başlamıştı. Artık ok yandan çıkmıştı öyle diyeyim. Biz de soru sormaya gittiğimizde kadının biri kovaladı. Yeter artık! dedi. Çünkü herkes geldi buraya dedi. Üniversite araştırma yapanlar, herkes, Sivil Toplum Örgütleri gibi işte artık İllallah demiş çünkü çözüm yok herkes soru soruyor, herkes kendi kişisel problemi için doktora yapıyorsa, araştırma yapıyorsa araştırma için. Hiç cevap vermedi kovdu. Bir amca da oturmuş gel dedi Ne soruyorsun? Dedi birkaç şey soracağız dedik. Tamam dedi 1 soru 10 lira dedi. O da ticarete dökmüş işi.

Tuba DEMİREL: Bence çok akıllıca.

Ali Faruk GÖKSU: Evet. Şimdi Duvarlar örüldü demek ki orada hoyratça harcanan garip bir klasik yöntemlerle yapılan ama sonu gelmeyen bir takım araştırmalar olmuş. Sonra düşündük düşündük ya dedik bir SED hazırlayacağız oradaki yaşamı işte orada tanımlama dediğimiz süreçleri Nasıl elde edebiliriz, profilleri nasıl çıkarabiliriz? Sonra aklımıza şöyle bir fikir geldi. Kadıköy’de TAK Kurmuştuk. Tasarım Atölyesi Katılım Kadıköy. Tasarımcılar geliyor gençler geliyor mahalleliler geliyor. Biz de Fikirtepe’den 15 tane genci 7 ile 15 yaş arası genci aldık atölyeye. Dedik ki size film çekmeyi öğreteceğiz, senaryo yazmayı öğreteceğiz Almanya’dan bir belgeselci getirttik. Yaz boyunca 1 ay bunları öğreteceğiz. Aileler çocuklarını gönderdi. Çok heyecanlı bir ortamdı. Sonra dedik ki; herkes senaryo konusunu seçsin, bunları da yazmaya başlayın. Yalnız çalışma alanımız Fikirtepe dedik. Fikirtepe çocuklardı. Valla hepsi o kadar güzel senaryo çıkardı. Sonra gittiler filmleri çektiler kimi annesiyle kimi dedesiyle kimi arkadaşıyla mahallede yaşlılarla senaryosu çerçevesinde konuşup sorular sordular. Birazda yönlendirdik onları. Şimdi gördük ki anket verseydik bilindik yöntemler nicel, nitel neyse ne tür araştırmalar yaparsan yap bu sonuçları alamazdık. Çocuktan Al Haberi dediğimiz şeyle yeni bir yöntem yarattık. Biz Fikirtepe’liyiz diye youtube da var. İzlersin.

Ali Faruk GÖKSU: Sonra Kartaltepe’de yaptık bunu. Ondan sonra çünkü çocuklar Görünmeyeni bizim görmediğimiz şeyleri görünür kıldılar. Sonra baktık başka yöntem ne bulabiliriz dedik Tepkileri görünce eline kalem kağıt alıp insanlarla konuşmanın çok anlamı yok. Sessiz Yürüyüş diye bir şey başlattık. Herkes konularını seçti. 5 duyuyla kimi lokantalar gezip lezzetleri tadarak orada sorduğu sorularla bir şeyler almaya başladı. Kimi işte görerek, bakarak, gözlemleyerek, anlayarak, algılayarak. Kimi bir şeyleri duyarak sadece ona odaklandı. İşte orada çocuk gürlütüsü, Aaa top oynuyor, Aaa burada mekan işte sokak yaşıyor felan gibi yığılma şey var. Mesela bu yöntemi geliştirdik. Onlar bu kitapların içerisinde var.

Tuba DEMİREL: Videonun çekilmiş hali var mı?

Ali Faruk GÖKSU: Kartal’ı incellersen orada var. Kentselbellek.org a girersen süresi de bitti galiba bir bak bakalım. Sorunun yanıtı; Kendimize özgü bilindik yöntemlerin dışında yaşayarak, insanlarla birlikte karşılaştığın sorunu nasıl aşarım diye bir yöntem geliştirirsen işte burada göreceksin bunların farkını.

Tuba DEMİREL: Ben son kez daha bir şey soracağım. SED ile ilgili Ülkemiz özelinde yapılması gerekenler nelerdir?

Ali Faruk GÖKSU: Birinci yapılacak şey bir kere Yasal zorunluluk olması lazım. Yeterli değil. Yani ÇED Yasal zorunluluk ama uygulanmıyor. Ama olsun yasal bir zorunluluk olacak. İkincisi; büyük bir bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyasının yapılması lazım. Bunu yapacak olan bence Kamu,

Belediyeler. Kamu tarafı oturacak Eğitim programı başlatılacak. Biz burada gönüllü çalışan insanlarız, kafamıza koymuşuz 2013'te, 2014'de başlamışız 4-5 tane SED hazırlamışız. Yabancılar geliyor, İngilizceye çevirdik Dünya Bankası istedi diye. Çok beğendi katılımcılık tasarımı nasıl oluyor diye. Üçüncüsü Eğitim sürecinin başlaması lazım. Biz ona başlayacağız. Yani belediyelere diyeceğiz ki en azından bürokratlarınızı yetiştirelim. Sahaya çıktıklarında daha farklı yapmasanız bile bakın burada başka bir şeyler veriliyor. Konuşma teknikleri, yöntemler bunları göreceksiniz diyoruz bunun olması lazım. Dördüncüsü de; bizim insanımız görmediği şeye inanmıyor. Bir projede SED yapılması lazım. Kartalı incelersen Doğu Merkezi çalışmasını ya da Perşembe Pazarı SED'i onlar bakın Belediyeler tarafından yaptırılmış iki tane örnektir. Orada hep görürsün Onar Maddede ne Yapılmalı? Orada göreceksin sanki SED şu saydığım 4 tane şeyle ilgili değil Gelir İyileştirme, Yer Değiştirme, Tazmin Mekanizmaları mesela Yönetimle de İlgili. Biz de en büyük başarısızlık proje yönetim işini bilmiyoruz ve oradan çok şey kaybediyoruz. Proje yönetim işini bilseydik daha farklı şeyler yapardık. Sadece mimari proje, mühendislik projesi proje yönetim işi değil. Beşincisi de; bence Özel Sektörün ya da Kamunun fizibilite yaparken hep inşaat yatırımlarını, altyapı yatırımlarını, maliyetlerini vurgular. Bence bir Sosyal Maliyetin de konulması lazım. Bu sosyal maliyetler de bu SED'lerde önerilebilecek olumsuz etkileri azaltmak için ne öneriliyorsa Eğitim mi, İş yaratma mı, işte o Tazmin Mekanizmaları mı neyse bunlar için bir bütçe ayrılması lazım. Eğer bunlar yapılırsa başka bir yöne gideriz. Yoksa bunlar biraz araştırmalarda kalır.

Tuba DEMİREL: Vakit ayırdığınız, ilginiz, alakanız için çok teşekkürler Faruk Bey.

Ali Faruk GÖKSU: Rica ederim. Çok iyi bir Seminer çalışması çıkarman dileğiyle.

EK-2: Derinlemesine Görüşmeler

Çizelge Ek-2.1. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE MEKÂNSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Mahallenin en iyi yanları nelerdir? Burada yaşamayı neden tercih ediyorsunuz?		En kalabalık ve en tenha yerler nereler?		Çocuk oyun alanları ve parklar yeterli mi?		Düğün/Cenaze vb. törenler nerelerde yapılır?		Eğitim, sağlık vb. hizmetler yeterli mi?		Mahalleyi nasıl tanımlarsın (yeşil, bahçeli, bahçesiz, sıkışık, ferah, vb.)?		Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları var mı? Yürüyerek rahat ulaşabiliyor musunuz?	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Doğma büyüme burada olduğumuz için ve eş, dost, akraba, yerli halkı tanıdığımız için burada yaşıyordum.	Fakat mahallemiz kentsel dönüşüme girdikten sonra belli ekonomik seviyede olan yakınlarımız eş-dostlarımızın yaşam standartlarından dolayı göç ettiklerini gördük.	Zeytinburnu ilçesinin en kalabalık yeri zaten Sümer'dir. Dönüşüm öncesi mahallenin en tenha yerleri ise Denizati sitesinin oraları, Yarım kalmış (20-30 yıl) atıl kalmış yerlerdi.	Mahallemiz kentsel dönüşüm sürecine girince yavaş yavaş her yer tenhalaşmaya başladı.	Çocuk oyun alanları ve park alanları hiç yoktu.		Herkes kendi evinde yapıyordu. Bayanlar bir tarafta erkekler bir tarafta dayanışma diyalogu vardı. Şimdi öyle bir farlı alan yapılmadı.		Sağlık poliklinik için büyük kompleks alanları olmalı ama yoktu. Özel aracımızla Samatya Hastanesi'ne giderdik. Sosyal alanlar, çocuk oyun alanları, kütüphane, yüzme havuzu ve otopark alanları vb. yerler yoktu, yetersizdi.		Gecekondu, bazılarında bahçeli-bahçesiz, Bitişik nizam ve sıralı gecekondu evleri vardı ama herkes herkesi tanıyordu.		Var tabii ki.	
G2	Tanıdık çevremizin olması, buraya alışkın olmamız ve burada doğup büyümemiz bu mahallede kalma sebeplerimizdendir.		24 ve 25 sokak kalabalıktı. Çok eskiden buraya yakın Bozkurt fabrikası vardı oralar çok tenhaydı.	Dönüşümde ve sonrasında bir değişiklik olmadı. Prof. Dr. Turan Güneş Caddesi canlandı sonrasında.	Kentsel dönüşüm sonrasında da yapılmadı sitelerin içinde var az bir alan.		Düğünler düğün salonunda, taziyeler evde yapılırdı, çadırlar kuruluyordu belediye tarafından.		Yetersiz eğitim açısından, poliklinikler yoktu ama sonradan oldu.		1990'larda bahçeliydi. Yeşili yoktu. Şu an ki Sahil park evlerinin olduğu yerde stat vardı, restoran vardı iki üç dükkân vardı.		Rahat ulaşabiliyoruz.	
G3	İnsanlar birbirini tanıdığı için yardımlaşma yoğun yaşanıyordu. İnsan ayrımı yoktu. Komşuculuk yardımlaşma vardı.		Zeytinburnu ilçesinin her yeri yoğun bir yer. Tenha yer yoktur genelde. Sümer daha kalabalık diğerlerine bakarsak.		Hayır. Çocuk oyun alanı ve park yok. Birtakım şeyler düşünülüyor ama uygulamaya geçilmedi.		Gecekondu bahçelerinde yapılırdı, cenazeler camilerde, kendi evlerinde taziyeler kabul edilirdi.		Genel olarak bir sorun yoktu. Eğitim konusunda yabancı göçmenler sorun olabiliyordu, özellikle Afganlar. Bahçelievler Hizmet hastanesi ve Yedikule Surp Pırgiç Ermeni Hastanesini kullanırdık.		Kısmi ferahtı. Dönüşümün üst tarafları İhsan Mermerci yönündeki sokaklar sıkıştı.		Her yere yürüyerek rahat ulaşabiliyoruz.	
G4	Arkadaşlık ortamı vardı. Sohbet- muhabbet vardı Şimdi hiçbirisi kalmadı.		Mahallenin hepsi kalabalıktı. Caddeler daha kalabalık. Otopark alanları vardı mahalle arasında oto yıkamacılar vardı oralar daha tenhaydı.		Parklar vardı. Yeterliydi ama uzaktı. Elektrik idaresinin orada park vardı.		Mahallede evlerde yapılırdı. Kınalar boş dükkânlarda yapılırdı. Önceden bedavaydı sonradan olmadı.		Sağlık ocakları yeterli değildi, şimdide yeterli değil. Fatih Samatya Hastanesi'ne giderdik özel aracımızla.		Bahçeli, yeşil, ferahtı.		Var ulaşabiliyoruz. Önceden çok eskiden ama tren vardı eski-modern olur ya aynı öyle metrobüsün aynısı tramvay yolları vardı.	
G5	Komşularımızla iç içeydik. Herkes birbiriyle yardımlaşmayı severdi. Yabancı kimse yoktu.	Şu an kimse birbirini tanımıyor. Çoğu kişi evlerini satıp gitti.	Top sahası vardı maçlar olurdu orası daha kalabalıktı ama şimdi orası Sahil park sitesi evleri oldu, şu an maalesef öyle bir etkinlik kalmadı. Şimdi daha kalabalık güvenli alanlar oluştu, yürüyüş yerleri yapıldı sitenin içerisinde ama maç yapmıyoruz. Sahil kısımları ise tenhaydı, tineriler vardı.		Kesinlikle yoktu. Şimdi sitenin içerisinde var.		Sokaklarda yapılırdı. Sünnet, asker eğlenceleri. Şu an öyle bir etkinlik alanı kalmadı.		Şu anda aynı okullar eskidende bir fark yok.		Daha önceden ferah ortamlar vardı		Toplu taşıma imkânları her zaman vardı şu an da aynı.	

G6	Komşuluk iyiydi.	Sonradan komşular ayrıldı kimse kimsenin yüzüne bakmadı.	25/1 sokak kalabalıktı. Havlucu vardı, market vardı. Sokak araları ise tenhaydı mesela Gül teyzenin orası.	Futbol sahası vardı.	Düğünler düğün salonunda Taziyeler evde yapılırdı, çadırlar kuruluyordu belediye tarafından.	Yetersizdi.	Bahçeliydi yeşildi arka alan, hatta güvercin beslerdik.	Var tabii ki.	
G7	İşime yakın burası ve merkezi. Evime 5 dakika uzaklıkta diye araç kullanmadan gidip geliyorum.		Ben sokakta çok takılmadığım için bilemeyeceğim. Ben okul, ev ve iş arasında gidip geldiğim için pek sokakla işim olmazdı. Okul arkaları, bahçe yerleri تنها olmasa bile iti kopuğu çoktu.	Yoktu hiç.	Kendi evlerinde yapardı herkes. Sokaklarda birkaç kere oldu.	Okul yakın yeterliydi, sağlık ocağı da yakındı.	Otopark alanı rahattı. Eskiden araç sayısı azdı mahallemizde	Kentsel dönüşüm ilk başladığında otopark sıkıntısı yaşadık.	Var tabii ki.
G8	Özel aracım yok ama ulaşım burada iyi, iş yerime yürüyerek gidip geliyorum ve uzun süredir burada yaşıyor olmam mahalleyi tercih etme nedenlerimden.		58. Bulvar kalabalıktı. Futbol sahasının arkası tenhaydı.	Yetersizdi. Sonrasında da yapılmadı.	İkamet ettiğimiz yakın bölgelerde. Cenazeler Sümer camisinde yapılırdı.	Yetersizdi.	Betonu yoğun olarak.	Var tabii ki.	
G9	Merkezi bir yer olması ve ulaşımı kolay.		Eskiden 25 sokakta oturuyordum. Şimdi ise aynı yerden ev aldık. Şu an proje bitesiyeye kadar yine Sümer Mahallesi'nde Şehit Piyade Er Sokak'a (29 sokak) taşındım. Ana caddeler daha yoğundu araçlar geçtiği için, ara sokaklar daha tenhaydı.	Yetersizdi. Sonrasında da yapılmadı.	Ortak alan yoktu, köylerde de olabiliyordu.	Eğitim eksik, Sağlık ocağı vardı.	Sıkışık ve yoğun.	Var tabii ki.	
G10	Komşuluk fazlaydı. Sokak kültürü güzeldi.		Sümer en kalabalık yerlerden. Dönüşüm sonrası depo tarafları kalabalıklaştı. Eski spor sahasının (Sahil park Sitesi) olduğu yerler tenhaydı. Sonra değişti sahil yerleri oldu.	Yetersizdi. Sonrasında da yapılmadı.	Düğünler düğün salonunda, taziyeler evde yapılırdı, çadırlar kuruluyordu belediye tarafından.	Yetersizdi.	Eskiden çok memnunduk, ferah ve yeşildi.	Var tabii ki.	
G11	İç içeydik ve samimiydik birbirimizle. Herkes birbirini tanırdı.	Kentsel dönüşüm gelince bu olgu muazzam değişti. Mahalleye Araplar, Suriyeliler, Çinliler, Afganlılar geldi. Mahallede tanımadığımız insanlar dolaşmaya başladı güven kalmadı.	Aynı kalabalıktı her yer hala da öyle pek değişen bir şey yok. Çok fazla تنها yer yoktu.	Yeterliydi.	Asker geçirmeleri de olurdu salonlarda.	Sayı az olduğu için hastane yetiyordu. Özel aracımızla özel hastanelere gitmeyi tercih ederdik.	Bahçeli ve ferahtı. Komşuluk 10 numara. Güven vardı. Çocuğumuzu emanet edebilirdik komşuya.	Var tabii ki.	
G12	Yıllardır buradayız, herkesi tanıyoruz ve güvenilir.		Caddeler, merkezi yerler kalabalıktı. Arka sokaklar, kuytu köşeler tenhaydı.	Şimdi yapılan alan da çok küçük.	Eskiden sokakta, uygun yerlerde yapılırdı. Düğünler sokak-ev önünde yapılırdı, kendi binalarda yapılırdı. Şimdi düğünler salonlarda cenazeler evlerde yapılıyor.	Yeterliydi.	Sıkışık ve yoğun. Bahçesizdi.	Var tabii ki.	
G13	Yaşam şartlarından dolayı ve işim burada.		Caddeler, merkezi yerler kalabalıktı. Arka sokaklar, kuytu köşeler tenhaydı.	Yeterli değil.	Eskiden sokakta, uygun yerlerde yapılırdı. Düğünler sokak-ev önünde yapılırdı, kendi binalarda yapılırdı. Şimdi düğünler salonlarda cenazeler evlerde yapılıyor.	Yeterliydi.	Bahçesiz, sıkışık ve karışık.	Var tabii ki.	

G14	Herkes herkesi tanıyordu.	Dönüşüme girdikten sonra yabancı insanlarla yaşamaya başlandı.	Evlerin kapı önü, bahçeler kalabalıktı. Çıkamaz sokaklar tenhaydı.	Fakat dönüşüm sonrası kapı önlerinde kalabalık kalmadı.	Şimdi ise yeterli.	Salon, kahveler, dernekler ve lokallerde yapılırdı. Şimdi salon ve camilerde yapılıyor.	Hayır değildi, yetersizdi. Şimdi yeterli.	Bahçeli ama sıkışık. Şimdi daha ferah.	Var tabii ki. Rahat ulaşabiliyoruz.	
G15	Gecekondu şeklinde bir yanı vardı mahallenin, Trabzon Of'tan geldik buraya, Komşular daha yakındı birbiriyle ama yeni bina yapılacağı için tercih ettiler.		Sümer en kalabalık ve dönüşümden sonrada değişmedi. Yenidoğan ve Yeşiltepe gibi semtler tenha yerlerdi.		Yeterli değildi. Top sahası vardı. Kullanılıyordu. Kaldırıldı. Şimdi orası Sahil park evleri oldu.	Eskiden sokakta, uygun yerlerde yapılırdı. Düğünler sokak-ev önünde yapılırdı, kendi binalarda yapılırdı. Şimdi düğünler salonlarda cenazeler evlerde yapılıyor.	En çok da sağlık. Sağlık ocakları yoktu. Sonradan oldu. Fatih-Samatya Hastanesine ve SSK hastanelerine giderdik toplu taşıma araçlarıyla.	Çok sıkışık.	Var tabii ki.	
G16	Merkezi olması en iyi yanı Zeytinburnu'nun pek bir özelliği yok. Fakat sahile yakın.		25/1 sokak aslında genel olarak her yer kalabalıktı...		Yok. Sonrasında da aynı hiçbir şey değişmedi. Azaldı bile. Aynı şeyler yapıldı bir farklılık olmadı.	İkamet ettiğimiz yakın bölgelerde. Cenazeler Sümer camisinde yapılırdı.	Yeterliydi.	Sıkışık, dar sokaklar, varoş, izbe, apaçiler...	Var tabii ki.	
G17	Ulaşım, altyapının iyi olmasından dolayı mahalleyi seviyorum.		58. Bulvar Caddesi ve Sümer kalabalıktı zaten. Dönüşüm sonrasında siteler kalabalıklaştı. Ara sokaklar ve Sahil kesimleri tenhaydı.		Yeterli değil.	Salon, kahveler, dernekler ve lokallerde yapılırdı. Şimdi salon ve camilerde yapılıyor.	Yeterliydi.	Bahçesi yok. Sıkışık.	Toplu ulaşım araçlarına kısa sürede yürüyerek gidiliyor.	
G18	Ulaşım, altyapının iyi olmasından dolayı mahalleyi tercih ettim..		58. Bulvar Caddesi ve Sümer kalabalıktı. Ara sokaklar tenhaydı		Şimdi yeterli değil.	Eskiden sokakta, uygun yerlerde yapılırdı. Düğünler sokak-ev önünde yapılırdı, kendi binalarda yapılırdı. Şimdi düğünler salonlarda cenazeler evlerde yapılıyor.	Hayır değildi, yetersizdi.	Önceden biraz da olsa bahçe-yeşillik vardı şimdi çok sıkışık.	Var tabii ki.	
G19	Herkes birbirini tanırdı, güvenirdi. Şimdi herkes yabancı.		Kahveler en kalabalık yerlerdi. Çıkamaz sokaklar tenhaydı.	Dönüşüm sürecine girdikten sonra insanlar evlerini boşaltmaya başlayınca merdivenler tenhalaştı.	Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Salon, kahveler, dernekler ve lokallerde yapılırdı. Şimdi salon ve camilerde yapılıyor.	Yeterli değildi.	Önceden biraz da olsa bahçe-yeşillik vardı şimdi çok sıkışık.	Önceden yetersizdi, şimdi kolay ulaşılabilir.	
G20	Mahallemizde komşuluk fazlaydı. Komşuluklar güzeldi....	Kentsel dönüşümden sonra daha kalabalık oldu Suriyeliler geldi.	Sümer Mahallesi kalabalıktı genel olarak. Sahil kısmı tenhaydı.	Fakat dönüşümden sonra taşınmalar başlayınca burası daha da kalabalık oldu, çünkü Suriyeliler geldi. Dönüşüm sürecinde de "Vargeller" sahil kısmı tenhaydı.	Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Önceden düğün için bir toplanma yeri yoktu. Salon tutuluyordu. Asker eğlenceleri kapı önünde yapıyordu. Taziye yerleri kendi evlerinde oluyordu ama herkes birbirini tanıyordu. Artık kimin öldüğü bile bilinmiyor.	Yetersiz, özellikle sağlık.Biz Zeytinburnu Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne giderdik toplu taşıma araçlarını kullanarak.	Çok ferah değildi. Bahçe yok. Sıkışık sıkışık evler vardı. Çocuklar hep sokaktaydı ama. Şimdi de o kadar ferah değil.	Var, çok rahat. Her yere çok rahat ulaşım imkânı var. Şimdi de rahat değişen bir şey olmadı.	
G21	Çünkü pazarı ucuz, apartman aidatları düşüktü, komşuluk ilişkileri daha sıcaktı.	Kentsel dönüşümle beraber herkes bir yana dağıldı ayrıca kentsel dönüşüm için verilen kira yardımları yetersiz.	Zeytinburnu'nda ve bizim oturduğumuz yerler daha kalabalıktı. Çevredeki bir dönüşüm olmayan binalar daha da kalabalıklaştı daha sonrada. Tenha yer genelde yoktu. Şimdi de yok.		Yeterli değildi ama sokaklarda çocuklar oynuyordu.	Düğünler burası gecekondu iken evlerin bahçesinde yapılıyordu, şimdilerde düğün salonlarında yapılıyor.	Dönüşüm sırasında bu durum daha da değişmedi.	Eğitim de kısmen zayıflıklar var ama şimdi iyileşme var. Geçmişle şimdi arasında genel olarak pek bir fark yok.	Sıkışık, bahçesizdi çok eskiden gecekondu iken öyle değildi bahçeliydi. Dönüşüm sonrası sitenin bahçesi olacak deniliyor.	Toplu taşıma dün de vardı bugün de sorunsuz. Dönüşüm toplu taşımayı etkilemedi.
G22	Samimiyet vardı, birlikte ortaklaşa yapılan faaliyetler, geleneksel olarak ihtiyaçtan herkes birbirine yardım ederdi.		Arka sokaklar ve perdecilerin olduğu yerler tenhaydı.		Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Salon, kahveler, dernekler ve lokallerde yapılırdı. Şimdi salon ve camilerde yapılıyor.	Yeterliydi.	Bahçesi yok. Sıkışık.	Var tabii ki. Rahat ulaşabiliyoruz.	
	Komşularım vardı, Tanıdıklarım vardı. Şimdi burada Sahil park sitesinde de var		Sümer kalabalıktı daha çok caddeler. Arka sokaklar ve perdecilerin olduğu		Yetersizdi. Hiç yoktu	Sokaklarda yapılırdı.	Sosyal aktivite alanları yetersizdi.	Önceleri ferah değildi. Şu an iyi.	Var tabii ki.	

G23	ama eski komşularımın hepsi yok.	yerler tenhaydı.	şimdi site içi park var.		Şimdi genel olarak iyi ama.		
G24	Her yere yakın, insanları iyi, samimi.	Sümer mahallesinin geneli kalabalıktı.	Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Evlerde, salonlarda, mahallede yapılırdı.	Yeterliydi.	Sıkışık, kalabalıktı. Şu an daha iyi.	Var tabii ki.
G25	Biz Bakırköy Osmaniye'den geldik buradan ev aldığımız için. Önceden komşuluk vardı. Şimdi birlik beraberlik kalmadı.	Her yer kalabalıktı. Siteler yapılmaya başlayınca oralar daha kalabalık oldu. Pek öyle تنها yer yoktu.	Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Evlerde, salonlarda, mahallede yapılırdı.	Hayır değildi, yetersizdi.	Mahallede yeşil alan yoktu. Sitede yeşil alan mevcut az da olsa.	İmkânlar mevcut. Şimdi de devam ediyor.
G26	Komşularım vardı, mahalledeki evler daha az katlıydı. Eski mahallem daha iyiydi.	Ara sokaklar caddelerden daha tenhaydı.	Yeşil alan vardı. Küçük küçük parklar vardı ama ilerideydi.	Kınalar falan sokaklarda yapılırdı. Sonradan yasaklandı.	Dönüşüm sonrası sokak kültürü yok oldu. Sokaklardan uzak kaldık.....	Yoğundu, insan fazlaydı, insan çoktu. Boş alan yoktu, kalabalıktı.	Var tabii ki.
G27	Kendi evimizdi, akrabalar, tanıdıklarımız hep buradaydı.	Her yer kalabalıktı. Kuytu sokaklar tenhaydı.	Yetersizdi. Hiç yoktu şimdi site içi park var.	Evlerde, salonlarda, mahallede yapılırdı.	Yeterliydi. Gerekteğinde kolayca ulaşabiliyorum.	Bahçesiz, sıkışık ve karışık. Şu an daha iyi ferah ve bahçeli.	Var tabii ki.

Çizelge Ek-2.2. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE MEKÂNSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Eski mahalleden neler olmalı?	Yeni mahalle nasıl olmalı? (Yeşil, sıkışık, ferah)	Ortak alanlar nasıl olmalı?	Düğün/Cenaze vb. törenler için nasıl alanlar yapılmalı?	Eğitim, sağlık, sosyal vb. hizmetler nasıl olmalı?	Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma imkânları nasıl olmalı? Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi?
G1	2000'li yılların öncesindeki komşuluk ilişkilerinin devam etmesini isterdim. Sokak kültürünün devam etmesini ama daha modernleştirilmiş hali ile oturma alanları olup ve tasarımı şekilde olmasını isterdim.	Yeşil, ferah olmalı. Parkları, sosyal alanları olan, otoparkı yeterli olan.	Daha modern ve ihtiyacı karşılamaya yönelik olmalı.	Site içerisinde cenazesi olanlar için Taziye evi gibi, insanlara sosyal alanların olması lazım, bu tip ihtiyaçları da karşılaması için. Böylece komşuluk ilişkilerinin de sağlanması olur. Değişik kültürlerdeki insanların kaynaşması sağlanır.	En önemlisi eğitim. Sitenin içerisine hem genç hem üst gruba hitap eden bir eğitim alanı, kütüphane, sosyal aktivite yerlerinin yapılması gerekli.	İmkânlar var, devam etmeli.
G2	Komşularımı, aynı insanları isterdim.	Yeşil, ferah olmalı. Geniş olmalı.	Ucuz, bedava olmalı.	Yapılmamalı, gerek yok.	Eğitim seviyesi komple yanlış. Okulların daha kaliteli üst seviyede eğitim vermeleri gerekiyor. Okul sayısı artırılmalı. Kızım fen lisesinde okuyor. Sağlık ocakları yeterli. Suriyeliler gitse tamamdır.	Güzel şu an iyi. Yürüyerek ulaşmak tabii ki önemlidir. Konum, her yerden ulaşmak mümkün burada. 5 dakika yürüsek Merter, E-5 'e yakın. Buranın Kentsel dönüşümün bu alanın seçilmesinin en büyük sebebi ulaşımdan dolayıdır.
G3	Değişim kaçınılmaz. Bu da olsaydı denmesi anlamsız olur.	Hepsi birbirine orantılı olmalı. Planlaması, dairelerin rüzgârı, güneşi alma durumu, yeşili görebileceği şekilde olmalı.	Spor salonu olsa yeterli. Bahçe, otopark olsun, çok da önemi yok.	Düğünler salonlarda yapılmalı.	Sağlık ocağı ve okullar yakın olmalı. Sosyal aktiviteler site içerisinde karşılanmalı.	Yürüyerek ulaşmak, önemli hatta hayati.
G4	Ortam muhabbet kalmadı, keşke olsaydı. Türk kalmadı en başta. Eskiden de aynı bu işi yapıyordum. Akşam işten çıkınca bir araya toplanırdık. 13 yaşındaydım ben bu işi yaparken.	Yeşil, ferah olmalı.	Ferah ve yeşil olmalı.	Eskiden evlerde toplanılırdı yine öyle olsaydı keşke, kaynaşma olurdu.	İyi şu anda.	İmkânlar var, devam etmeli.
G5	Kahvehaneler olsaydı, eskiden olduğu gibi insanların toplanma alanları olsaydı.	Yeşil, ferah olmalı. Havadar, binalar insanların üzerine gelmemeli.	Ferah ve havadar olmalı, Kahveler olmalı. Herkesin gidebileceği şekilde fiyatlar uygun olmalı. Bir çay 5-10 TL olmamalı, uygun olmalı.	Site içerisinde toplanma yerleri yapılması gerekir.	Kreş tarzı yerler olmalı. Daha çok çocuklara yönelik olmalı. Alanlar küçük, büyük alanlar olmalı yapılanlar.	Aynı devam ediyor.
G6	Eski samimiyet, hoşgörü olsun isterdim.	Yeşil alanları fazla olmalı ve çocuk oyun alanları ve güvenli alanların olduğu yerler olmalı.	Herkesin eşitçe kullanabileceği şekilde, parasının yettiği kadar değil uygun.	Taziye evleri yapılmalı. Dernekler devam ettirilmeli.	Yeterli buluyorum.	Yeterli fazlasıyla.

G7	Hiçbir şey yoktu zaten. Olsa da olmasa da benim için elde edeceğim bir tarafı yoktu.	Yeşil alanı, park alanı, otopark alanı, çocuklar için oyun alanları olmalı.	Ailelerin daha rahat bir şekilde sosyal aktivitelerinin yapabileceği güzel yerler olmalı.	Yapılmalı, herkesin evleri küçüktü. 100-150 kişilik toplanma alanları yapılmalı. Normal zamanlarda da öğrenciler ders çalışmak için kullanabilir burayı.	Fazlasıyla iyi, kaliteli olması lazım.	Yeterli, değişen bir şey yok. Trafığe çözüm bulmaları lazım.
G8	İstenilen şeyler dönüşüm sonrası için mevcuttur.	Çocuk oyun alanları ve güvenli alanların olduğu yerler olmalı.	Ferah, yeşil ve manzaralı olmalı.	Hizmetler yeterli.	Yetersiz, daha iyi olmalı.	Yeterli fazlasıyla. Yürüyerek ulaşmak çok önemli.
G9	Eski komşularım olsaydı iyi olurdu ama olacaklarını zannetmiyorum. Çünkü kira gibi aidat isteyecekler. İmkânı olmayan da gelemeyecek. Aidatlardan dolayı ben bile gelmek istemiyorum. Kiracı gibi olacağız kendi evimizde.	Yeşil alanları fazla olmalı.	Yeşil alanları fazla olsun.	Belediye bu konuda elinden geldiğince destekliyor. Mahallede bir alan olursa bu konuda daha iyi olur. Ama onu da yapmazlar. Boş alan yerine 2 blok dikerim daha iyi olur der ve onu yapar.	Sosyal alanlar olması lazım. Sosyal alan yapıyor siteye, biraz bahçe bırakıldı. 4- 5 tane oturak koyarlar bitti.	Tabi ki, yürüme mesafesinde olmalı her yer toplu taşıma araçlarına ulaşmak kolay olmalı, herkesin arabası yok malum.
G10	Eski apartmandaki eski insanlar, komşularım olsun istiyorum.	Ferah olmasını tercih ederim.	Park, bahçe büyük olmalı. Kahveler olsun.	Taziye evleri yapılmalı. Taziye evleri lazım olmaya başladı. Evlerimizdeki alanlar az olduğu için gerekiyor.	Hastane, postane olmalı. Okullar yeterli değil.	Evet, önemli.
G11	En başta oradaki insanlık olmalı. Ağaç, bağlar vardı eskiden. İncir- armut ağaçları vardı onların olmasını istedim.	Ferah olmasını tercih ederim. Ama söyledikleri gibi yapmadılar.	İnsanların rahatça toplanabilecekleri, eğlenebilecekleri yeşil alanlar olmalı.	Alana gerek yok, cenaze törenleri için camiler var zaten.	Herkese eşit düzeyde olanak sağlanmalı insan ayırt edilmemeli.	Yeterli değil. İş saatlerinin giriş ve çıkışlarında yetersiz. Tek yönlü taşımacılık ve hatlar yetersiz.
G12	Bakkal olmalıydı.	Yeşil, ferah olmalı.	Rahat, daha oturulabilir alanlar olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	Yeterli buluyorum.	Yeterli fazlasıyla.
G13	Gerekli alanlar olmalı.	Yeşil, ferah olmalı. Temiz, düzenli.	Ferah, yeşil ve düzenli olmalı.	Temiz, ferah, yeşil ve düzenli alanlar yapılmalı.	Fazlasıyla iyi kaliteli olması lazım.	Yeni hatlar ilave edilebilir.
G14	Dostluk ve sevecenlik olsun istedim.	Ferah olmasını tercih ederim.	Düzenli olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	Rahat kolay ulaşılabilir olmalı.	Evet, önemli.
G15	Benim için yok. Yeni yapılan yer daha iyi.	Ferah olmasını tercih ederim. Spor alanları olmalı ama şu an aletleri yok.	Düzenli olmalı.	Olsaydı daha iyi. Toplantı için de yer olsa iyi olurdu.	Şu anda memnunum. Olduğu gibi devam etmeli.	Şu anda olduğu gibi olmalı.
G16	Özleyebileceğim pek bir şey yoktu.	Yeşil, ferah olmalı.	Ferah ve yeşil olmalı. Standart olmalı.	Cenazeler camiler de olsun, sokaklar da olması hoş değil.	Yeterli buluyorum.	Metro, metrobüs, marmaray, metro her şey var. Yürüyerek her yere ulaşabilirsiniz.
G17	Komşuluk ilişkilerimi istedim. Sitelere komşuluk ilişkileri yok.	Yeşil, ferah olmalı.	Belirli yerler olmalı.	Site içerisinde böyle alanlar yok. İnsanların rahatlıkla kullanabileceği alanlar yapılmalı.	Sosyal imkânlar yok. Park alanları çoğaltılmalı.	Yeni hatlar ilave edilebilir.
G18	Dostluk olsun istedim.	Ferah olmasını tercih ederim.	Ferah ve yeşil olmalı. Parklar olmalı.	Dernekler devam ettirilmeli. Lokaller yapılmalı.	İmkânlar üst seviye, düzeyde olmalı.	Evet, önemli.
G19	Güvenilir insanlardı, tanıdıklardı eski mahallemden keşke bunlar olsaydı.	Yeşil, ferah olmalı. Güvenilir olmalı.	Ferah ve yeşil olmalı. Güvenilir ve güvenli olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	Rahat kolay ulaşılabilir olmalı.	Evet, önemli.
G20	Komşularımı, aynı insanları istedim. Eski komşularımdan gidenler oldu. Aynı evimin özelliklerinde bir ev olsun istedim. Eski evim 2+1'di çok büyüktü. Şimdiki, Sahil parktaki 1+1.	Ferah ve yeşil alanı fazla olmalı. Çocukların oyun oynayabileceği rahat alanlar olmalı.	Herkesin kendi bahçesi olmalı. Yığılma olmamalı. Ayrı ayrı olmalı.	Taziyelerin birlikte paylaşıldığı bir yer olmalı. Küçük yerler de olduğu gibi. Evler küçük, sığılmıyor.	Park, bahçeler geniş olmalı. Çocuk oyun alanları fazla olmalı.	Burada ulaşım, ulaşım imkânları rahat, iyi. Yürüyerek ulaşmak önemli tabi ki. İstesem rahatça Bakırköy'e bile giderim.
G21	Bakkal olmalıydı.	Yeşil olmalı, sıkışık olmamalı, otopark alanları ve dükkânları olan.	Spor salonları, bahçeler, otoparklı olmalı.	Site ise bir salon mecbur edilmesi gerekiyor taziye ve toplantılar için.	Semt ve ilçe bazında siteyle ve nüfusla orantılı olmalı verilen hizmetler.	Yürüyerek ulaşmak çok çok önemli. Özellikle metro yaygın olmalı.
G22	Komşuluk, samimiyet olmalı. Site ortamında rahat değiliz. Bazen misafirlerimiz geleceği zaman giriş- çıkışlarda çok soru sorulup insanlar bunalıyor, eskiden bu yoktu mesela.	Yeşil, ferah olmalı. Temiz, düzenli. Parklı, bahçeli olmalı.	Ferah, yeşil, temiz olmalı. Bahçeli olmalı. Aktivite alanları daha fazla olmalı. 2 tane falan park olmalı.	İnsanların toplanabileceği kapalı ve açık alanlar olmalı.	İhtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmalı.	Yürüyerek ulaşmak çok önemli.
G23	Komşularım olmalı, bakkalımız olmalı.	Ferah olmasını tercih ederim.	Ferah ve yeşil olmalı.	Taziye evleri gibi yerler yapılmalı.	Spor alanı, yürüyüş alanı olmalı.	Her yere rahat gidip geliniyor. Otobüs, dolmuş duraklarına yürüyerek ulaşmak mümkün.
G24	Komşuluk orda daha güzeldi. Aynı insanlar olmalı. Eski samimiyet, yakınlık olmalı.	Yeşil, ferah olmalı. Aydınlik.	Ferah, yeşil ve aydınlık olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	İhtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmalı.	Evet, önemli. Konforlu ve rahat ulaşım.
G25	Komşuluk orda daha güzeldi. Aynı insanlar olmalı. Eski samimiyet, yakınlık olmalı.	Yeşil, ferah olmalı.	Ferah, yeşil ve kullanışlı olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	İmkânlar üst seviye, düzeyde olmalı.	Ulaşım kolay olmalı.

G26	Burası daha rahat, daha güvenli ama eski mahallede komşuluk güzeldi. O olsaydı keşke. Site hayatı da güzel, siteyi seviyorum ama düşük kat olsun isterdim.	Ağaçlık alanı ve yeşil alanları fazla olmalı.	Yeşil alanı olmalı, oturma alanları ve çardaklarda da masa olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	Sahil parkta spor salonu yapılmış kimse gitmiyor. Alet, araçlar 2 veya 3 makine koymuşlar. Eşim para verip başka yere gidiyor.	İmkânlar var, devam etmeli.
G27	Sevdiğim komşularım.	Yeşil, ferah olmalı. Parklı, bahçeli olmalı. Çocuk oyun alanları ve güvenli alanların olduğu yerler olmalı.	Ferah ve yeşil olmalı. Bahçeli olmalı. Çocuk parkı ve bahçesi olmalı.	Ortak kullanılan alanlar olabilir.	İhtiyaç duyduğum anda ulaşabilmeliyim.	Ulaşım rahat olmalı, yürüyebilecek yakınlıkta olmalı.

Çizelge Ek-2.3. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE YAŞAMSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Gelenek ve görenekler var mı?		Kültürel olarak benzer gruplar var mı? Hemşerilik, akrabalık vb. çoğunlukla birlikte yaşadıkları yerler var mı?		İnsanların bir araya gelme, buluşma imkânları var mı? Bu alanların gün içerisinde ortalama kullanım süresi nedir?(1-2 saat, 3-4 saat, 5-6 saat, gün boyu, hem gün boyu hem de gece saatlerinde.)		Güvenlik sorunu var mı? Nerelerde?		Çevredeki kişileri nasıl tanımlarsınız? (Erzurumlu, doğulu, göçmen, eğitimsiz, eğitilmiş, sevecen, misafirperver, muhafazakâr, vb.)	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Karadenizliler ve göçmenler vardı bizim mahallede. Kına geceleri, sünnet geceleri vardı. Eğlence düzenlenirdi. Sokak kültürü vardı. Eskiden yardımlaşma üst seviyedeydi. Her yerde koşuyordu.	Şimdi bu kültür gelenekler tamamen bozuldu. Bazıları gitti, bazıları kaldı. Zaman zaman göçlerle evlerde kiraya verildi. Mevcuttaki yaşam alanının kalitesi de düştü. ... Eskiden herkes birbirine yardım ederdi. Kentsel dönüşüm söylentileri başladı, sözleşmeler, anlaşmalar başladı ve o kültür buradan insanlarla birlikte göç etti gitti. Bu kültürü geri getirmek için park alanları, sosyal alan ihtiyaçların giderilmesi lazım.	Mahallede Rize- Karadeniz eşrafı vardı. Trakya'dan göçmen muhacirler vardı.		Tabi ki vardı. Sokaklarda buluşuluyordu. Akşamüstü bir araya gelinirdi. Voleybol, top oynarlardı. Anneler seyrediyor, sohbet ederdi.	Fakat dönüşüm başladıktan sonra bu tamamen kayboldu.	Kapılar bile açık kalırdı eskiden. Esnaflarla hatta birbirimize gelip evimizde otururduk. Sonra sonra göç almaya başladıkça Zeytinburnu ilçesi doğu'dan, ülkenin her tarafından insanlar geldi. Böylece bu yapılanmayla birlikte boşalan evlerin altı, bodrumlar iş yeri olarak kullanılmaya başlandı. 80-90'lı yıllardaki yapılanmada bina altlarındaki iş yerlerinin de dışarıdan göç almasıyla dayanışma, diyalog, herkesin birbiri ile konuşmasını, ahablığı bitirdi. Vasıfsız işçiler çoğaldı. Suriyeliler de tuzu biberi oldu.	Dönüşüm başladıktan sonra bizim duvarda takılı klimalar çalındı. Dönüşüm hızlı olsaydı bunlar olmazdı. Süresi gereğinden uzun sürdü. Yabancı uyrukluların hırsızlıkları, buranın ıssız- yıkık bir şekilde olmaya başlamasıyla erozyon başladı.	Muhafazakâr, eğitim seviyesi düşük, Karadenizliler ve Trakyalılar vardı.	
G2	Vardı. Devam etti. Yardımlaşma, gidip gelme komşuculuk çok vardı.	Genelde Karadenizli hemşeriler vardı.		Gece, gün boyunca buluşuldu.		Güvenlik sorunu vardı. İşçiler arttıkça hırsızlık vakaları da arttı.		Muhafazakâr, Karadenizli ve orta eğitim seviyesi genelde.		
G3	Vardı.	Birçok şehrin, yerleşmiş insanların dernekleri vardı. Giresunlular, Mardin dernekleri gibi. Cenazeler bu dernekler aracılığıyla yapılıyordu.		Yoktu.		Vardı. Güvenilir değildi.	Yıkım esnasında sokak aralarındaki kullanılmayan binalarda hırsızlık yaşıyordu. Alkol ve uyuşturucu olayları da arttı. Dönüşüm bitince kalmadı çekip gittiler.	Birbirini anlayan, aynı acılarla harmanlanmış gibi gurbet ellerde, aynı özlemleri, benzer anıları yaşayan insanlar vardı. Böyle olunca birbirlerine destek olmaları kaçınılmaz oluyordu.		
G4	Eskiden çok vardı. Şu an hiçbirini göremiyorum. Biri öldüğünde cenaze evine giderdik. Yemek götürürdü herkes. Şimdi kimse kimseyi tanımıyor. Düğünlerde toplanırdı herkes. Aşure dönemlerinde önceden dağıtırlardı şimdi ise herkes kendi yapıp kendi yiyor.	Hep hemşeri- akrabalar vardı.		Mahallede sinemalar vardı. O zamanda o sinemalar 3,5 liraydı, ucuzdu. Sinemalar şimdi A.V.M' lerde. Çay bahçeleri vardı. Her yer yeşil, ortalarda süs havuzları vardı. Her gün buluşuldu. Mahallede saat 12 de bile buluşurduk. Her saat karda kışta fark etmez toplarıydık.		Hırsızlık bile küçüklüğümden beri duymadım. Çeteleşme vardı ama. İlkokul çocuğuyuz liseliler gelirdi para alırdı.		%80'i muhafazakâr, doğulu azdı.		
		Rizeliler, Erzincanlılar,		Akşamları sokaklarda toplanırdık. Kadınlar çocuklarını çıkarırdı, çekirdek çitlerdi,	Dönüşüm başladı çoğu insan gittiği için her şey bitti. Eski komşu bile seni tanımamazlıktan	Genelde sahil kısımlarında güvenlik sorunu vardı. Ama o zamanlar polis bile yoktu sokaklarda. Çünkü sokakta herkes		Genelde doğulu çok vardı. Veliefendi evlerine yakın oldukları için. At		

G5	Eskiden asker eğlencesi vardı şu an yok.	Trakyalılar, Konyalılar vardı. Hemşerilik vardı.	çocukları oyun oynardı. 2 ve 4 saat toplamda iş çıkışı sonrası. Erkekler kahvede toplanırdı.	geliyordu. Eski değerler kalmadı. Sokak değerleri. Eskiden apartmanı tanırđm şimdi aynı yerdeki kapı komşunu tanımyorsun.	birbirini tanıyordu. O yüzden yabancılar hemen belli oluyordu.	çiftliklerinde çalışıyorlardı.
G6	Vardı. Mahallede otururduk çekirdek çitlerdik. Top oynardık komşuluk ilişkileri iyiydi. Top oynarken su istesek verilirdi. Herkes sıcakkanlıydı, yardımcı oluyorlardı.	Karışıktı ama sorunsuzdu mahalle.	Akşam iş çıkışı apartman önlerinde toplanılırdı.	Hırsızlık oluyordu. 25/1 sokakta özellikle.	Genelde orta halli insanlar. Küçük yaşta işe başlamış. Ekmek parası için sabahtan akşama kadar çalışıp iş çıkışı tek eğlenceleri mahallede çekirdek çitleyip top oynayan insanlardı. Karışık. Giresun, Adıyaman, Kastamonu her yerden insan vardı.	
G7	Mahallede yoktu.	Dernekler vardı. Trabzonlular derneklerinde toplanırdı.	Gündüz toplanırsa da sadece kadınlar toplanırdı.	Güvenlik sorunu sokaklar karanlık olduğu zamanlarda vardı. Araç patlatma, hırsızlık vardı. Dönüşüm aşamasında sokaklar iyice kuytu, ıssız oldu. Parsel parsel evler boşaldı. Parsel parsel yıkılmaktansa hepsi birden yıkıldı. Suriyeliler boş evlere yerleşti. Polis arabası geldi. 300'e yakın Suriyeli geldi. Binalar hemen yıkılmadan sadece boşaltıldı.	On numara insanlardı. Sevecendi, misafirperver, Trakyalı, Malatyalı, Trabzonlu Diyarbakır, Afyon her yöreden insan vardı.	
G8	Vardı.	Mahalle Laz ve doğu ağırlıklıydı.	Gece, gün boyunca buluşulurdu.	Güvenlik sorunu yoktu.	İyi insanlardı.	
G9	Mahallede yoktu.	Akrabalarım vardı. Rizeli grubu çoğunluktaydı.	Kahveye gidiliyordu. Gençler gün boyu oradaydı. Hala kahvehanelere gidiliyor.	Genel olarak her tarafta vardı. Fırsat olduğunda evine hırsız bile girer.	Karışık şehirlerden insanlar vardı. Dediklerinin hepsinden mevcuttu.	
G10	Vardı. Komşuluk ilişkileri 1. Sınıftı. Şimdi gelenek ve görenekler yok oldu. Gece geç saatlere kadar gecekonduların önünde otururduk.	Karadenizliler Derneği, Doğulular Derneği vardı.	Kahvelerde sabahtan akşama kadar bir araya gelinirdi.	Güvenlik sorunu yoktu. Kimse eskiden kapısını kilitlemezdi. Sonrasında her yer talan edildi. Suriyeliler geldi. Demirbaş eşyalar, malzemelerimiz bile çalındı.	Hepsinden memnunduk. Karışık. Trakyalılar çoğunluktaydı. Trakyalıların birçoğu gitti.	
G11	Olmaz mı? On numara hem de. Sonrasında yok oldu.	Tabi genelde hemşeriler birbirini tutardı. Ailecek görüşmeler daha iyiydi.	Buluşma imkânlarının olduğu alan yoktu. Herkes birbirine giderdi.	Güvenlik sorunu yoktu.	Misafirperverdi herkes.	
G12	Vardı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı.	Erkeklerin toplandığı çay ocakları tarzı yerler vardı, gün boyu toplanabiliyordu. Maalesef şimdi yok oldu.	Genel olarak her tarafta vardı. Şimdi sitede bir güvenlik sorunu yok.	Doğulu, orta halli insanlardı. Kentsel dönüşümle birlikte Suriyeliler çoğunluk oldu. Şimdi eğitim seviyesi daha yüksek.	
G13	Vardı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı.	Tabi ki vardı.	Vardı.	Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı.	
G14	Eskiden vardı. Şimdi yok.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı. Şimdi de var.	2, 3 saat mahallede oturulurdu. Bazen istediğimiz kadar gün boyu da.	Genel olarak her yerde vardı.	Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı. Şimdi daha da karışık.	
G15	Vardı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı.	1 saat spor sahasında, park alanında yol üzerinde bir tanıdık, hemşeri, komşu denk gelirse 1 ya da yarım saat görüşülüyordu.	Vardı. Mahallenin her yerinde vardı. Çok vardı hem de. Hırsızlık vardı Sarhoşlar vardı.	Trakya'dan, Sinop'tan, Doğu'dan her yerden insan vardı.	
G16	Pek yoktu ama sokakta düğün, asker gönderirken asker eğlencesi vardı.	Vardı. Karadenizliler, Doğulular vardı.	Buluşma imkânları, yerler yoktu. Park gibi bir alan yoktu.	Vardı. Mahallenin her yerinde vardı.	Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı.	
G17	İnsanlar bayramlarda birbirine gidip gelirdi.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı.	Adliye meydanında herkesin uygun olduğu zamanlarda görüşülürdü.	Güvenlik sorunu yoktu.	Genelde orta halli insanlar. Hoşgörölü, işine gücüne giden insanlardı.	
G18	Eskiden vardı. Şimdi yok.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunluktaydı. Şimdi yok.	Tabi ki vardı.	Eskiden yoktu ama şimdi var.	Göçmen, eğitimsiz, sevecen ve muhafazakâr.	
G19	Eskiden vardı. Şimdi yok.	Akrabalık, komşuluk vardı. Şimdi çok karışık, her türden insan var.	Evlerin kapı önlerinde toplanılırdı o da 2-3 saat kısıtlıydı.	Güvenlik sorunu yoktu.	Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı.	
G20	Eskiden vardı. Şimdi yok. Nişan, kına geceleri kapı önünde olurdu. Birlikte kına geceleri, düğünler beraber yapılırdı.	Laz da vardı ama Trakyalılar çoktu mahallede.	Kapının önünde kadınlar sohbet eder toplanırdı ama ben inmezdim. Bazen yazın sabahtan akşama kadar herkes oturuyordu.	Vardı. Mahallenin her yerinde vardı.	Çok eğitimli yok. Çok doğulu vardı. Trakyalılar. Misafirperverdi hepsi. Herkes birbiriyle iyi anlaşıyordu.	
G21	Az da olsa vardı. Pek değişmedi. Çünkü aynı yerdeyiz.	Vardı. Aynı bölge insanları birbiriyle rahat kaynaşıyordu. Erzincanlılar, Mardinliler, Karadenizliler	Pek yoktu. Hep ayaküstü sohbetler olurdu. Bazen kadın kadına bir araya gelirdik hatta	Apartmanlar yapılıncaya iş zorlaştı. Dönüşüm ve sonrası daha da zorlaştı ama ileride site içerisinde	Vardı. Geceleri bazen pek tekin olmuyordu.	Dönüşüm esnasında da değişmedi. Her bölgeden insan vardı ama yabancılar sonradan doldu. Suriyeliler ve Afganlılar geldiler ve

		ve Afganlılar hep bir aradaydık.	gecekondu zamanları kapı önünde oturduğumuz çok zamanlar oldu.	bahçede görüşmeler daha güzel olacak diye umuyoruz.			bazen uyumsuz ve sorunlu oluyorlar.
G22	Vardı, beraber kına geceleri, düğünler yapılırdı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunlukta idi. Biz aile apartmanındaydık.	Evlerde 1-2 saat toplanırdık.		Bazı sokaklarda evet.		Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı. Güvenilir gibi değil kozmopolit bir yer Zeytinburnu.
G23	Evet var, şu anda devam ediyor.	Evet vardı. İnşallah bitmez.	Evlerde 1-2 saat toplanırdık.		Daha önce yoktu eski mahallede. Şu an da iyi memnunuz.		Kesinlikle insan ayırt etmem. Evet, hepimiz bir insanız sonuçta.
G24	Vardı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunlukta idi.	Evlerde 1-2 saat toplanırdık.		Şimdi yok.		Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı. Zeytinburnu çok kalabalık ve karışık bir yer.
G25	Kadınlar komşularda toplanıp görüşürlerdi. Sokaklarda da görüşürdük. Düğünler derneklerde erkeklerle beraber yapılırdı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunlukta idi. Şimdi yok.	İnsanlar sokakta oturuyordu. Akşama doğru 1-2 saat.		Genel olarak her tarafta vardı. Hırsızlık vardı daha çok. Şimdi yok.		Dünyanın her köşesinden çok karışık insanlar vardı. Şimdi sitede de her yerden insanlar var.
G26	Komşuluk, birbirine gidip gelmek vardı. Sitede öyle bir şey yok. Asansörde çift asansör birilerini görmek bile bazen imkânsızlaşıyor. Binada birilerini görüp iki çift laf edebiliyorduk eskiden.	Doğulular vardı.	Evlerde 1-2 saat toplanırdık.		Güvenlik sorunu her yerde vardı.		Çok eğitilmiş yok. Çok doğulu vardı.
G27	Vardı.	Evet, vardı hemşeri- akraba çoğunlukta idi.	Evlerde 1-2 saat toplanırdık.		Güvenlik sorunu her yerde vardı.		Karadenizli, muhafazakar, Afganlar, Özbekler, Suriyeliler vs... Zeytinburnu'nda çok çeşit insan var rahatsız edici bir şekilde.

Çizelge Ek-2.4. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE YAŞAMSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Gelenek ve görenekler devam etmeli mi?	Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı? Hemşerilik, akrabalık vb.	İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı? Nereler olmalı?	Güvenlik nasıl sağlanmalı?
G1	Tabi ki devam etmeli. Sosyal alanların oluşturulması devamını sağlayacaktır. Taziye olayı mesela.	Aynı kültürden olanlar aynı yerlerde olabilir.	Olmalı. Modern kahveler gibi.	Günümüzde bekçiler tarafından yapılıyor. Bekçi statüsündeki insanlar çoğaltılmalı. Cezalar caydırıcı olmamalı, hırsızlık vb. şeylere karşı. Kamera sistemleri olabilir.
G2	Evet devam etmeli, komşuculuk devam etmeli. Komşularım, tanıdıklarım olmazsa biraz zor.	Tabi olursa daha iyi çatışma olmaz.	Şimdi bu site içerisinde olacağını sanmıyorum. Kafeterya olabilir.	Devlet sağlıyor. Bekçiler sağlıyor.
G3	Hayır. Eğer devam ederse de memlekette, sokakta insanları rahatsız etmiyorsa, toplumsal kurallara uygunsuz devam etmeli.	Hayır, bireyselliği yok ediyor. ...Dayanışma için olabilir. Ama bazı hemşeriler biri biriyle kavga edince oda haklı haksız olsun onu tutuyor, kavga için hayır.	Site içerisinde bu işler için tanzim edilmiş yerlerde olmalı.	Devlet tarafından sağlanmalı. Yeni yerleşim alanlarında sitede özel güvenlikle sağlanmalıdır.
G4	Mutlaka. Türkün gelenek ve görenekleri Atalardan, Peygamberlerden gelmiş bunlar tabi ki devam etmeli.	Problem yok. Bir arada olsa, toplansa daha iyi olur.	Dernekler olmalı. Önceden evlerde olurdu bu devam etmeli.	Güvenlik problemi olmadığı için. Bekçi sistemi şu an güzel.
G5	Etmeli ama eski mahallemizden çoğu kişi yeni sitelere taşınmayacaklarını söylüyorlar. Herkes gitti, gidecek. Kimse kalmayacak devam edeceğini pek sanmıyorum o yüzden.	Bir arada olunacaksa, ortak olacaksa olabilir.	Spor salonları, otoparkların içerisinde olabilir.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G6	Tabi ki devam etmeli.	Karışık olması daha güzel. İnsanların gelenek göreneklerine hoşgörülle, saygı ile yaklaşması iyi olur.	Ortak alanlar olmalı. Çay bahçesi gibi.Boş alanlar olmalı.	Herkesin birbirini tanıyıp, güvenmesi ile sağlanmalı. Sorun çözülür böylece. Dükkânının orada kavga çıkıyor biz ayırsak bitiyor.
G7	Tabi ki devam etmeli.	Tabi ki.	Medreseler olmalı. Sadece ibadet yapılan yerler. Dernekler ve benzeri özellikteki her yer, sosyal tesis vb. yerler.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G8	Tabi ki devam etmeli.	Bir arada olmaları ya da olmamaları çok farklı bir durum oluşturmaz benim için fark eden bir durum yok.	Park vb. yerler, buluşma yerleri olabilir.	Kamera sistemi, güvenlik görevlisi ile.
G9	Tabi ki devam etmeli.	Akrabalığı, hemşeriliğini doğruya kullanıyorsa olabilir. Kavga, gürültüye kullanıyorsa doğru değil.	Parklar, bahçeler olmalı insanların bir araya gelmesi için.	İnsanlarda başlamalı güvenlik bilinci. Her insanın başına polis dikemezsin. Her insan bir sıkıntı yaşayan insana, diğerleri yardım ediyorsa güvenlik başlamıştır.

G10	Tabi ki devam etmeli.	Bir arada olmalı. Yardımlaşma olur. Eski dostluklar devam etmeli.	Kahveler, bahçeler, pastaneler.	Polis, karakol olmalı.
G11	Tabi ki devam etmeli.	Hayır, herkes karışık olmalı.	Önceden herkes belli bir zamanda evlerde buluşurduk. Şimdi facebook' tan paylaşım yapıyoruz, aynı evin içindesin.	İnsanların kendi kendine güvenmesi ile önceden herkes birbirine güvenirdi.
G12	Tabi ki devam etmeli.	Hemşeriler bir arada olmalı.	Olmalı. Modern kahveler gibi.	Özel güvenlik ile.
G13	Tabi ki devam etmeli.	Aynı kültürden olanlar aynı yerlerde olabilir.	Park vb. yerler, buluşma yerleri olabilir.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G14	Tabi ki devam etmeli.	Fark etmez.	Kahveler, bahçeler, pastaneler.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G15	Tabi ki devam etmeli.	Bir arada olmalı fayda var. Birlikten kuvvet doğar.	Olmalı. Toplantı yerleri gibi buluşma alanları olmalı.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G16	Tabi ki devam etmeli.	Çok olmasa daha iyi olur.	Olmalı. Park, cafe, çay bahçesi, mesire alanları gibi yerler.	Devlet eliyle.
G17	Tabi ki devam etmeli.	Kültürel olarak karışık olmalı. Böylece ilişkiler gelişir. Herkes birbirini tanır.	Park vb. yerler, buluşma yerleri olabilir.	Devlet eliyle.
G18	Tabi ki devam etmeli.	Hayır olmamalı.	Olmalı. Kırathaneler.	İnsanlar eğitilerek sağlanır.
G19	Tabi ki devam etmeli.	Türk olmaları yeterli.	Kahveler, bahçeler, pastaneler.	En iyi şekilde sağlanmalı.
G20	Etmeli tabi ama yok şimdi.	Bir arada olmalı iyi ama olunca da bazen kavga, küslük de oluyor.	Olmalı. Park, cafe, çay bahçesi, mesire alanları gibi yerler. Site ise bahçeler.	Güvenlik yeterli. Şikâyetimiz yok.
G21	Bazıları etmeli insanları kaynaştıranlar özellikle yararlı oluyor. Özellikle biz hanımlar için kolaylıklar getiriyor.	Aynı kültürden olanlar aynı yerlerde olabilir.	Site içi bahçeler olacak.	Özel güvenlik ile. Gizli kameralar ile.
G22	Mutlaka. Değerlerimizi yaşatmalıyız, yitirmemeliyiz.	Aynı kültürden olanlar aynı yerlerde olabilir.	Park vb. yerler, buluşma yerleri olabilir.	Güvenlik görevlileri olmalı.
G23	Tabi ki devam etmeli.	Evet olmalı.	Olmalı. Toplantı yerleri gibi buluşma alanları olmalı.	Devlet eliyle.
G24	Mutlaka. Değerlerimizi yaşatmalıyız, yitirmemeliyiz.	Evet olmalı.	Parklar, bahçeler olmalı insanların bir araya gelmesi için. Spor alanları olmalı.	Güvenlik görevlileri olmalı.
G25	Tabi ki devam etmeli.	Evet olmalı.	Evet, olmalı. Kışın ise yok. Site içerisine toplanma alanları yapılmalı, kapalı- açık alanlar yapılmalı.	Gizli kameralar ile. Güvenlik görevlileri olmalı.
G26	Tabi ki devam etmeli.	Olsa iyi olurdu. Dilini, dinini anladığın insanlar olmalı. Burada karşı komşum Suriyeli mesela dilinden anlamıyorum.	Bahçeler, kamelyalar, büyük olmalıydı. Kışın kadınlar için erkeklerin kahveleri gibi yerler yapılabilirdi.	Polis, bekçi eşliğinde sağlanmalı.
G27	Tabi ki devam etmeli.	Aynı kültürden olanlar aynı yerlerde olabilir.	Evlerde olabilir. Dışarıda sosyal tesislerde olabilir.	Güvenlik görevlileri olmalı.

Çizelge Ek-2.5. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı ekonomik bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE EKONOMİK BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Gelir durumunuzu nasıl tariflersiniz? (İyi, orta, kötü, işsiz)		Mahallede gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı?		Mahallede yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.)		Mahallede yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.)	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Daha önceden iyiydi. Dönüşüm başlayınca yerimizi bıraktıktan sonra bizim 2015 yılından sonraki ticari edinim ve birikimlerimizin aşağıya düşerek her yıl şu an ki mevcudiyetimizin günden güne %50 olan ticari kar etkinliğimiz %50 oranında azaldı. Müşteriler kaybedildi. "Perdeciler Çarşısı" yok oldu. Müşteri portföyü kaybedildi. Mevcut alanın çarşının devam etmesi lazım.		Alt ve orta gelirdeki kişilerdi.		Memur ve işçi ve çok az da işveren.		Genel olarak ticaretten elde ettikleri kendi kazançları ve kira gelirleri.	
G2	İyi.		Fark vardı. Genel olarak çok uçurum olan vardı.		İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G3	Orta düzeyde.		Ortanın altı gelirlere sahiptiler. Dönüşüm başlayınca dönüşüm için ev almak için borçlandı çoğu kişi. Ödemeler yapıldığı için gelirler sıkıştı.		İşçi ve esnaf.		Köyden zahire (yiyecek) gelirdi. Erzincanlılar, Karadenizliler, Doğulular getirirdi dayanışma çok olduğu için. Geriye kalan kendi kazançları.	
G4	Eskiden çok iyiydi.	Kentsel dönüşümden sonra kötüleşmeye başladı.	Herkes memnundu iyiydi. Normaldi.		Karışık, iş yeri sahibi çoktu. Bakkal, konfeksiyon dükkanları, perdeciler vardı.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G5	Orta düzeyde.		Herkes eşit düzeyde orta.		İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G6	Orta düzeyde.		Vardı. Aşırı fakir kesim de aşırı zengin olan kesim de vardı.		İşçi ve esnaf.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G7	İyi.		Fark vardı.		İşçi ve esnaf. Serbest meslek, kalfa-usta olanlar.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G8	İyi.		Fark vardı.		İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	
G9	Orta- İyi arası.		Vardır ama bilemem.		İşçi daha çok. Varoş kalıyordu.		Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.	

G10	Eskiden çok iyiydi.	Fark vardı.	İşçi kesimi daha çoktu. Fabrikalar çoktu orada çalışıyorlardı. 1980'lerde sağ- sol olayı dışında her şey çok iyiydi. Çok huzurluydu.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G11	İyi.	Fark vardı.	Hepsinden vardı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G12	Orta düzeyde.	Genelde orta halliydi çoğunluk ama geliri iyi olanlarda vardı.	Önceden işçi daha çoktu. Şimdi memur kesim daha fazla.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G13	Orta düzeyde.	Fark vardı.	Hepsinden vardı.	Çok çeşitli, hepsinden olabiliyordu.
G14	Önceden iyiydi. Şimdi orta düzeyde.	Çok fark yoktu.	İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için. Kira gelirleri alan da köyden para gelen de vardı.
G15	Orta düzeyde.	Fark vardı.	İşçi sınıfydı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G16	Orta düzeyde.	Fark vardı ama az seviyedeydi. Herkes orta seviyedeydi.	İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G17	Orta düzeyde.	Çok fark yoktu.	İşçi sınıfydı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G18	Orta düzeyde.	Fark vardı.	İşçi sınıfydı.	Kira gelirleri alan da vardı.
G19	Orta düzeyde.	Fark vardı.	İşçi, serbest çalışan, memur kesim genelde.	Çok çeşitli, hepsinden olabiliyordu.
G20	Eşim emekli.	Vardı. Aşırı fakir kesim de aşırı zengin olan kesim de vardı.	İşçi sınıfydı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G21	Eşimin orta düzeyde.	Çok fark yoktu genelde orta düzeydeydi. Yoksulluk arttı yeni insanlarla.	Memur, esnaf ve işçiydi önceden şimdi göçmenlerde var.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G22	Eşimin orta düzeyde.	Fark vardı.	İşçi ve esnaf.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G23	Emekliyim, orta düzeydeydi. Şu an hayat şartlarından dolayı kötü.	Fark vardı.	Hepsinden vardı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G24	Düşük- kötü.	Fark vardı.	Her çeşit meslekten insan vardı.	Çok çeşitli, hepsinden olabiliyordu.
G25	Eşimin orta düzeyde.	Fark vardı.	İşçi sınıfydı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G26	Eşimin orta düzeyde.	Herkes eşit düzeyde orta.	İşçi sınıfydı. Kendi iş yerleri olan tekstil dükkân sahipleri vardı.	Kendi kazançları çoğu işçi olduğu için.
G27	Ben ev hanımıyım. Eşimin iyi düzeyde.	Fark vardı.	Hepsinden vardı.	Çok çeşitli, hepsinden olabiliyordu.

Çizelge Ek-2.6. Görüşme yapılan kişilerin mahalle kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

MAHALLE EKONOMİK BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Mahallede gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı? Benzer gelirli bir arada mı olmalı?	Yeni iş imkânları neler olabilir?	Burada bir işte çalışmak ister misiniz?
G1	Karışık olmalı.	...İş yerlerinin kira gelirlerinin daha fazla olacağını düşünerek farklı iş alanlarındaki marka dallarının gelip burada ticaret yapmalarına sebep olacak. Gıda üzerine, mobilya, banka hizmetleri üzerine iş imkânları çeşitlendirilebilir.	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum.
G2	Farklı gelirdeki kişiler olmalı. Farklı olanlardan yardım sağlanmalı.	Perdecilik yapıldı. 130 tane Perdeci vardı. Ankara'dan, Trakya'dan gelirdi. 1970-80'lerden beri, her yerde oldu. Toplu bir yerden olduğu için insanlar buraya geliyordu herkes. Her türlü şey yapılabilir. ...	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum.
G3	Farklı gelirler olmalı. Kapitalist sistem oluyor. Yardımlaşma doğru şekilde yapılıyor böylece.	Dönüşümden sonra yeni esnaflar geliyor. İş yeri çeşitliliği artıyor. Bankalar, marketler, kuru temizleme dükkânı, restoranlar çeşitleniyor. Sadece perdeciler ve küçük bir esnaf vardı daha önceden.	Zaten dükkânım (Perdeci) var.
G4	Önceden herkes herkesi bildiği için yardımlaşma oluyordu. Şu an kimse kimseye güvenmediği için bu yok oldu.	İyi iş imkânım benim. İstanbul'da bunlar olabilir; bankacılık, gıda, market vb.	Zaten kendi iş yerimdeyim (Bakkal).
G5	Herkes eşit. Zengin- fakir ayrımı yapılmamalı.	Yeni sitelerde güvenlik, temizlik, yönetim, elektrik, su bakım ve onarım ekibi olabilir.	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum.
G6	Her kesimden olabilir. Önemli olan insanlara hava atma ya da hor görme olarak yapılmamalı. Geliri benden daha iyi gelirle beni küçümseyemez.	Site içerisinde durumu düşük insanlar için güvenlik, temizlik işi gibi yönetim gibi işler olabilir.....	Şu an çalışıyorum.
G7	Her kesimden olabilir.	Rezidans altı gibi yerlerde iş imkânları oldu. Kentsel dönüşüm sayesinde bir canlılık oldu. Bir İstanbul Caddesi (Bakırköy'de) kadar kalabalık oldu burası. Akşam ful dolu.	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum. Farklı bir işte çalışmak isterdim.
G8	Farklılık renkliliktir. Olmalı.	Kafe, mağaza, market vb.	Hayır, istemezdim.
G9	Farklılıklar olmalı. Varlıktaki görüntü ile yokluktaki görüntüyü ortaya çıksın. Zengin adama da tepeden bakmamalı.	Perde sektörü perde olarak anılmalı. Parçalanmaya devam ederse diğer ilçelerden bir farkı olmaz. Diğer sektörler olmasın demiyorum. Ama perde baskın olmalı yoksa sıradanlaşır.	Zaten dükkânım (Perdeci) var.
G10	Karışık olmalı.	Market, fırınlar, pastaneler açılmalı.	Zaten işimi (emlak) devam ettiriyorum.
G11	Benzer gruplar birbiriyle olmalı.	Eski esnaflar desteklenip devamı sağlanmalı. İş imkânları bunlar olmalı.	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum.
G12	Benzer gruplar birbiriyle olmalı.	Kafe, mağaza, market vb.	Şu an çalışıyorum.
G13	Olabilir. Aşırı uçlar hariç.	Kafe, mağaza, market vb.	Şu an çalışıyorum.
G14	Benzer gruplar birbiriyle olmalı.	Kadınların el işlerinin satılacağı alanlar, kermes yerleri oluşturulmalı.	Engelli oğlumun çalışabileceği bir iş isterdim.
G15	Karışık olması lazım. Yardımsever olur insan.	Hangi iş isteniyorsa ona göre oluşturulmalı.	İstemem.

G16	Benzer gruplar birbiriyle olmalı.	Kafe tarzı yerler olmalı.	Zaten kendi işimde (Perdeci), burada çalışıyorum.
G17	Karışık olsun ki insanlar birbirini daha iyi anlasın.	Yeni iş merkezleri olabilir. Sanayi türü olmaz burada. Büfe, kafe, restoran.	İş imkânı olsaydı belki ama yaş olarak benden geçtiği için istemem.
G18	Karışık olmalı.	Kafe, mağaza, market vb.	Emekliyim, istemem.
G19	Olabilir bence sakıncası yok.	Bilemiyorum.	Evde yapabileceğim işler olabilirdi isterim.
G20	Olmalı, hepsi bir arada olmalı ki birbirine yardım eden insanlar olmalı.	Evde oturan kadınların el işlerinin satılacağı yerler olsa keşke. Kreş açılrsa çocuklara bakılabilir. Sosyal destek yerlerinde destek olmak için yardımcı, gönüllü olarak çalışmak isterim.	İsterim neden olmasın. İş imkânı olsa neden olmasın.
G21	Yardımlaşma için farklılık gerekli. Biz yardım ederken zorlanmıyorduk.	Site yapılıncaya orada yaşayan herkesin farklı ihtiyaçları olacağından çok şeye ihtiyaç duyacağız. Tatlıcılar, bankalar, lokantalar, marketler, bakkallar, kuru temizlemecisi vs.	Evet, ama eşim uygun görürse.
G22	Farklı gelirdeki kişiler olmalı. Farklı olanlardan yardım sağlanmalı.	Kadınların el işlerinin satılacağı alanlar, kermes yerleri oluşturulmalı.	Evet, olabilir.
G23	Her kesimden olabilir.	Ev hanımları için ürettiklerini, yaptıklarını satacağı yerler olmalı.	İsterim de yaşım 58. Daha önce çalıştım perde işlerinde.
G24	Olmalı, insanları sınıflandırmamalı.	Ev hanımları için ürettiklerini, yaptıklarını satacağı yerler olmalı.	Bu yaştan sonra çalışmam.
G25	Gelir bakımından farklı kişiler olmalı.	Bilmiyorum. Sitenin içinde ne olabilir ki. İstesek de bir şey yapamayız. Mahalle de olsa belki olabilirdi.	İstemem. Hastam var ona bakıyorum.
G26	Karışık olmaması daha iyi olur. Orta seviyedesin karşı komşun zengin imrenirsin.	Ne bileyim önceden burada fabrikalar vardı yıkıldı. Karşıdaki Veli Efendi'nin olduğu yer fabrikaydı. Tekstil fabrikasıydı. Yeni iş imkânları sunulmadı.	Yok çalışmayı düşünmüyorum. Yazın çaya gidiyoruz. Çay kesimi yapıyoruz, çalışıyoruz zaten. Yaz boyu oluyor. Aralıklı 1 hafta kalıyorum hep.
G27	Olabilir. Aşırı uçlar hariç.	Yeni binaların temizliği, düzeni, yönetimiyle ilgili işler olabilir.	Hayır. Düşünmüyorum.

Çizelge Ek-2.7. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özeline ilişkin değerlendirmeleri

SOKAK MEKÂNSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Sokağın en iyi yanları neler? (Geniş mi, dar mı?)		Sokaklar güvenli mi? (yaya, çocuk, engelli, yaşlı vb. için) düzenlemeler var mı?		Toplu ulaşım olan sokaklar diğerlerinden farklı mı? Bir fark görüyor musunuz?		Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar var mı? (Park alanı, yeşil alanlar vb.)		Bina ve sokak ilişkisi nasıl? (Binadan çıkınca direk sokak var, binadan çıkınca bahçe var sonrasında sokak var, bina girişleri sokaktan/bina girişleri bahçeden)	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Geniş ve çok işlek bir caddeydi. Hemen köşe binadaydım.24/2 sokaktaydım, kapı numarası 2.		O zamanlar güvenli değildi. Hiçbiri için bir düzenleme de yoktu.	Dönüşüm sırasında sokaklar güvenli değildi. Hırsızlık olayları arttı.	Yok, herhangi bir fark yok.		Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.	
G2	Standart, normal sokaklardı. Biz Prof. Dr. Turan Güneş Caddesi üzerinde oturuyorduk. En iyi yanı herkes birbirini tanıdığı için rahat geziyorduk. Evler yıkılınca buralar Suriyeliler gibi oldu.		Eskiden güvenliydi. Herhangi bir düzenleme yoktu.		Farklı tabii ki.		Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu. Her boş alana bina dikmişlerdi.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Caddeye çıkıyorduk. Bina girişi sokaktandı.	
G3	Şehit Davut Baş sokakta oturuyorduk. Sokaklar dardı, sıkıştıktı. Otopark sıkıntısı vardı.		Eskiden güvenliydi. Engelliler, yaşlılar, yayalar, çocuklar vb. için herhangi bir düzenleme yoktu sokaklarda.	Kentsel dönüşüm sürecinde güvenli sokaklar değildi. Uyuşturucu ile ilgili sorunlar yaşandı. Güvenlik alınsa da bir şeye yaramadı.	Toplu ulaşım imkânları değişmedi.		Top sahası vardı, şimdi ki Sahil Parkın olduğu yer, top sahası da taşındı. Park alanı yoktu.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.	
G4	25 sokaktaydık biz. Sokaklar çok genişti. İnsanlar birbirini göremezdi.		Eskiden güvenliydi. Herhangi bir düzenleme yoktu.		Ulaşımın her yere gittiği yerler farklıdır.		Sosyal aktiviteler sokaklarda her yerde yapılıyordu hemen hemen.		Binadan çıkınca direk sokak vardı.	
G5	24 sokaktaydık. Sokaklar genelde dardı. Arabalarımızı park edemiyorduk. Herhangi bir iyi yanı yoktu.		Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu. Çoğu kişi taşındı. Binalar yıkıldı, harabe gibi oldu. Boşalan binalara Suriyeliler geldi oturdu.		Toplu ulaşım imkânları değişmedi.		Belli yerler vardı. Top sahası, park, kahveler falan.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.	
G6	Çok da geniş değildi. 2 araç park edemezdi. Komşuluk iyi olduğu için oturuluyordu.		Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu. Eskiden it kopuk çoktu. Şimdi ortada yok. Şimdi daha güvenli.		Farklı tabii ki. Sitenin önünden otobüs kalkıyor. Yukarı mahalledeki yerlerde 500m- 1km yürümesi lazım durağa mesela.		Vardı, büyük futbol sahası vardı. Oranın karşısında da yeşil alan vardı. İnsanlar oraya oturmaya gidiyordu. Şimdi her yer bina oldu.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.	
G7	25/7 sokaktaydık biz. Üstünde okul var. Bozkurt Adile Mermerci Okuluna gidip oynardı çocuklar. Dardı sokaklar. İşime yakın olması iyiydi.		Güvenli değildi. Düzenleme yoktu gecekondular, çarpık yapılaşmaydı. Hırsızlık olmaya başladı, esrar, uyuşturucu gibi sorunlar oldu sonradan.		Ana caddede vardı sadece. Genelde toplu ulaşım olan yerler caddeler.		Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.	
G8	Geniş, ortaydı.		Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.		Yok, herhangi bir fark yok.		Pek yoktu.		Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina	

					girişi sokaktandı.
G9	25 sokakta otuyordum. Aynı yerden takas edip aldık evi. Şu anda taşınmaya kadar yine Sümer mahallesinde Şehit Piyade Er Sokakta (29 Sokak) oturuyorum. Sokak genişti, hareketliydi. Dönüşüm sırasında da değişen bir şey yok aynıydı.	Kısmen güvenliydi. Düzenlemeler yeni yeni başladı eskiden o yönlü çalışmalar yoktu.	Aynı, yakın olduğu için. Toplu ulaşım olduğu için caddeler daha işlek.	Çok az vardı.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Caddeye çıkıyorduk. Bina girişi caddedendi.
G10	24/3 sokaktaydık. Loca Mahal'den ama değişik yerden aldık, takas usulü. Üstüne para ödedik. Sokaklar genişti, otopark sorunu yoktu, huzurluydu.	Eskiden güvenliydi. Herhangi bir düzenleme yoktu. Hırsızlık olmadı o zamanlar.	Farklı tabii ki. O sokaklar daha genişti.	Spor sahasının arkasında park vardı eskiden.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G11	25 sokakta otuyordum. Şu an Prof. Dr. Turan caddesinde evim. Sokakların geniş olanı da dar olanı da vardı. Ara sokaklar da biraz dardı.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G12	Dardı sokaklar.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Ulaşımın her yere gittiği yerler farklıdır.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G13	Dardı sokaklar. Hiç iyi yanı yoktu.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Ulaşımın her yere gittiği yerler farklıdır.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G14	24 sokaktaydık. İyi yanı yoktu, dardı sokaklar. Arabamızı park etmeye yer yoktu. Boş bulduğumuz yere park ediyorduk. Şimdi daha geniş ve iyi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Yok, herhangi bir fark yok.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G15	Dardı sokaklar. Hiç iyi yanı yoktu.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Sokağa çık eve gir. Sokakla ev arkadaş idi. Meydan yoktu.
G16	25/5 sokaktaydık. Şimdi yine 25 sokaktan aldık takas usulü, üzerinde bedel ödedik. İşime yakın olduğu için iyi bir yanı yoktu, dardı.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu. Düzenleme olmasını geç engeller bile vardı.	Caddelerde toplu ulaşım vardı. Var olanlar daha derli toplu oluyor.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Arabanın geçtiği yerdendi. Kaldırım bile yoktu sokakta.
G17	İdeal, normaldi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu. Sadece yol ve kaldırım vardı.	Ulaşımın her yere gittiği yerler farklıdır.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G18	Geniş, ortaydı.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Yok, herhangi bir fark yok.	Belli yerler vardı. Top sahası, park, kahveler falan.	Binadan çıkınca bahçe vardı sonra sokak vardı. Bina girişi de bahçedendi.
G19	Dardı sokaklar.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Yok, herhangi bir fark yok.	Belli yerler vardı. Top sahası, park, kahveler falan.	Binadan çıkınca direk sokak vardı.
G20	Dardı sokaklar. Çamurdu, asfalt yoktu. Dönüşüm sırasında asfalttı ben ara sokakta otuyordum.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu. Kentsel dönüşüm sürecinde daha da kötüydü. Suriyeliler geldi, hep korkuyorduk.	Farklı tabii ki. Toplu ulaşım yerlerine yakındık biz.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu. Sahile doğru giderdik parka, elektrik idaresinin orada vardı oraya giderdik.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bahçe yoktu. Çocuklar kapı önünde oynardı. Bina girişi sokaktandı.
G21	Dardı sokaklar. Otopark sorunu vardı ama herkes birbirini tanırdı.	ama hırsızlık sürekli olurdu.	Farklı tabii ki. Toplu ulaşım avantaj bize sorun yaşamadık. Dönüşüm sırasında da bu kolaylıklar vardı.	Önceleri pek yoktu. Yapılaşma bitişik nizam binalar yüzünden. Yapılan site de içerisinde olacak deniliyor.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G22	24/2 sokaktaydım o zaman. Şimdi Sahil Park'ta A1 Blok 6. Katta oturuyorum. Sokaklar iyi değildi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki. Toplu ulaşım olan sokaklar daha hareketli, daha canlıydı.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G23	Önceden 25/1 sokakta 31 kapı numaralı evdeydim. Şimdi Sahil Park'ta A3 Blokte oturuyorum. Sokaklar dardı ama rahattık.	Güvenli değildi, şimdi de güvenli değil. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu. Çok uzakta bir sokak vardı, çırpıcı da park yapıldı.	Binadan çıkınca bahçe vardı sonra sokak vardı. Bina girişi de bahçedendi.
G24	25/2 sokaktaydık. Şimdi Sahil Park'ta C2 Blokte 9. Kattayız. İyi bir yanı yoktu ama genişti herkes birbirini tanırdı. Komşuluk iyiydi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki. Toplu ulaşım olan sokaklar daha hareketli, daha canlıydı.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu. Sadece basket sahası vardı, site içinde bahçe var.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G25	25/1 sokaktaydık, ara sokakta bizim. Şimdi Sahil Park'ta A3 Blok giriş kattayız. Sokaklar orta genişlikteydi, araçlar da yollara park edilirdi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Yok, herhangi bir fark yok.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G26	25/1 sokaktaydık. Caddeye bakıyordu teras olunca bizim. Çok geniş değildi. Otopark sorunları vardı. Aşağıya indiğimizde tanıdıkta herkes, konu komşuyu görürdük. Evden çıkınca hemen karşı binanın bodrumunda eşimin marangoz atölyesi vardı. Oraya giderdik, çocuklarım oyun oynadıklarında babamız gözetlerdi.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki. Tabii ki her zaman toplu ulaşım vardı.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.
G27	Dardı sokaklar.	Güvenli değildi. Hiçbir düzenleme yoktu.	Farklı tabii ki.	Yoktu. Hiç yoktu, çocuk oyun alanları, park yerleri yoktu.	Binadan çıkınca direk sokak vardı. Bina girişi sokaktandı.

Çizelge Ek-2.8. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı mekânsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

SOKAK MEKÂNSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Eski sokaktan neler olmalı?	Yeni sokak nasıl olmalı? (Yeşil, geniş, dar, ferah, güvenli?)	Dar sokakla, geniş yolun en iyi ve kötü yanları nelerdir?	Sokakların yaya, engelli, yaşlı çocuk vb. için güvenli olmasına yönelik neler yapılmalıdır?	Otobüs-dolmuş vb. toplu taşıma için duraklar var mı? Yürüyerek rahat ulaşmak önemli mi?
G1	Hiçbir şeyin olmasını istemezdim.	Şu anki site olacağı için sokak olmayacak.	Dar sokağın en kötü yanı istediğin gibi hareket edememen. Geniş sokağın kötü yanı her an her şey olabilir.	Engelliler için belirli standartların hepsinin uygulanması gerekir. Binadaki asansörlerde bile engelliler için düzenlemeler yapılması gerekir. Yaya, bisiklet yolları ona göre düzenlenmesi gerekiyor.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G2	Eski sokağımdaki aynı insanlar olsun yeter.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokak daha sıkıntılı olur; araba, otopark, güvenlik, insanların yürümesi sıkıntı, engelliler için de sıkıntı olur. Geniş sokakta geniş kaldırımlar olur.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G3	Daha iyi olacağını düşünüyorum. Çünkü sokak genişleyecek. Dükkanlar depreme daha dayanıklı olacak. Sokak içinde arabaların çoğu için otopark ihtiyacı karşılanacağı için hem sokak ferah olacak hem otopark sıkıntısı olmayacak.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı. Kaldırımlarda ağaçlar olmalı, cep parklar olmalı.	Dar sokakta araba geçişleri, otopark sorunları var. Binalar eski, çürükse deprem esnasında da tehlike arz ediyor. Geniş yol ferah sorun ortadan kalkar.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı. Kaldırımlarda engelliler için uyum yolları yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli. Var, rahat ulaşıyoruz.
G4	Eski muhabbet, kaynaşma, eğlencelerimiz olmalı. Mahalle sineması olabilir. Sinemalar çok pahalı. Eskiden sinema alanlarımız vardı. Çok ucuzdu, herkes gidebiliyordu.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokak hiçbir zaman iyi olmaz, avantajı yoktu. Oyun oynayamazsın rahatsız olur. Geniş yolun çok faydası var. Oyun oynayabilirsin istediğin gibi hareket edebilirsin. Bisikletle gezebilirsin, bebeği olanlar bebek arabasını çıkarıp gezebilir. Dar sokakta kaza riski yüksek, genişte tam tersi ve kaza riski düşük olur.	Engelliler için her şey yapılmalı. Özel engel araçları yapılabilir, yürüyüş yolları. Nasıl olsa bu kadar aidaat veriyoruz. Semtlerde de düşünülmesi, daha iyi şeyler yapılabilir. Fitness yapacakları falan yerler olmalı.	Aynı devam ediyor.
G5	BİM, ŞOK, A101 gibi bu tarz marketler lazım. Park yapacak halleri yok. Bu lazım insanlara.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı. Park alanları daha geniş ve yakın yerlere yapılmalı.	Dar sokaklarda çocuklar oyun oynayamaz. Geniş yolda arabanızı park edersiniz rahatça, trafiğin akışı rahat olur, çocuklar daha rahat oynar.	Herhangi bir uygulama yok, körler için şeritler yapılmalı. Engelli araçlar, engel barikatları oluşturulmalı. Sahil Park'ta rampalar var.	Aynı değişmedi yakın duraklar.
G6	Keşke eski komşuluklarımız olsa eski mahalle kültürü olmalı ama bunlar yok oldu.	Yeşil, geniş ve ferah olmalı. Oturma alanları, yeşil alanlar olmalı. Çocukların rahat oynayabileceği alanlar olmalı gözün arkada kalmamalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı. Yaya yolu yapılmalı, ışıklar konulmalı, sarı çizgili yollar, kaldırım taşlarına basarken hissedebileceği gibi düzenlenmeli. Engelliler de bu memleketin bir bireyi onlara da ayırım yapılmamalı. Sitenin Allah cezasını versin hiçbir şey yapmadılar. İnsanlardan para yolma adına, para koparma adına yapılmış. İnsanların ihtiyaçlarına çabuk cevap vermeyen bir sistem. Yöneticilik işi falan parasız olması lazım.	Duraklar var, yürüyerek de gidiliyor.
G7	Eski sokağımdaki müstakil apartmanımın yapısı gibi olsaydı keşke yeni yapılanlarda.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur. Dar sokakta; müdahale, ambulans, itfaiye girişi sıkıntı olur. Geniş yolun kötü bir tarafı yok.	Kaldırım yapılmalı, ulaşımlarda ışıklandırmalar yapılmalı.	Aynı devam ediyor.
G8	Hiçbir şeyin olmasını istemezdim.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Araçlar için geniş yol daha mantıklı.	Yaya geçidi, trafik işaret ve levhaları olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G9	Cevap veremem, hiçbir şey yok.	Sokak kalmıyor ki artık. Olsaydı güvenli olmasını isterdim.	Geniş yol daha ferah, daha rahat nefes alınır. Otopark sorunu olmaz.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G10	Bakkalımız olmalıydı.	Yeşil, geniş ve ferah olmalı.	Geniş yol daha ferah, daha rahat nefes alınır. Otopark sorunu olmaz. Dar sokak sakıncalı.	Onlara göre geçiş yolları yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G11	Eski sokağımdaki aynı insanlar olsun yeter.	Yeşil, geniş ve ferah olmalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur.	Yaya geçidi, trafik işaret ve levhaları olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G12	Bakkalımız olmalıydı.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı.	Var, rahat ulaşıyoruz.
G13	Sakinlik, temizlik, düzen ve eski güven olmalıydı.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Geniş yollar iyidir.	Kaldırım yapılmalı, ulaşımlarda ışıklandırmalar yapılmalı. Onlara göre geçiş yolları yapılmalı. Sokaklar yürüyüşe uygun olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G14	Küçük esnaflar olmalı. Bakkalım bana yakındı.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokak her şekilde sıkıntılı.	Sokaklar yürüyüşe uygun olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
		Yaya yolları olmalı.	Geniş sokakta rahat geçilir. Dar sokakta; müdahale,		Duraklar var tabi ki.

G15	Burada olanların eski mahallede olmasını isterdim.	Engellilere yollar yapılmalı öncelikle. Yeşil, geniş ve ferah olmalı.	ambulans, itfaiye girişi sıkıntı olur. Geniş yolun kötü bir tarafı yok.	Yaya yolu engellilerin farklı, normal insanların farklı olmalı. Engelliye yönelik Sahil Park'ta koşu yolu var.	Yürüyerek ulaşmak önemli.
G16	Hiçbir şeyin olmasını istemezdim.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur. Dar sokakta daha çok insanla tanışıp kaynaşmana sebep olur. Geniş sokakta rahat rahat yürürsün.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı. Kaldırım ortasında ağaç, elektrik direği, posta kutusu olmamalı, kaldırım bomboş olmalı insanlar daha rahat yürüsün diye.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G17	Komşuluk ilişkilerime özlem duyuyorum.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokağın en kötü yanı istediğin gibi hareket edememen. Geniş sokakta daha rahat hareket edilir.	Üst geçit, alt geçit ve mümkünse yürüyen merdiven, asansör mutlaka olmalı.	Duraklar var, yürüyerek de gidiliyor.
G18	Bahçe ve Ağaçlar olsaydı.	Yeşil, geniş ve ferah olmalı.	Dar sokakta otopark alanı olmaz, insanların araç park etmesi sıkıntı olur. Dar sokakta; müdahale, ambulans, itfaiye girişi sıkıntı olur. Geniş yolun kötü bir tarafı yok.	Sokaklar yürüyüşe uygun olmalı. Kaldırım ortasında ağaç, elektrik direği, posta kutusu olmamalı, kaldırım bomboş olmalı insanlar daha rahat yürüsün diye.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G19	Küçük esnaflar olmalı.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokaklarda çocuklar oyun oynayamaz. Geniş yolda arabınızı park edersiniz rahatça, trafiğin akışı rahat olur, çocuklar daha rahat oynar. Geniş sokaklar olsun.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G20	Şimdi sokak yok sokakta değiliz. Sitede oturduğumuz için. Eskiden sokağa Poğaça satanlar gelirdi. Sepetle alırdık. Şimdi burada kime sallayacaksınız sepeti.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokakta arabalar park ediliyor sıkışık her yer, ruhumuz sıkılıyor.	Sokaklar yürüyüşe uygun olmalı. Yolda yürürken dinlenecek banklar olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G21	Pek bir şey aklıma gelmiyor ama en önemlisi bakkal bir adım ötedeydi, o olmalı.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı. Ağaç olmalı, bakkal ya da market olmalı.	Dar sokakta araba geçişlerinde sorunlar olur.	Onlarla ilgili kaldırımlarda işaretler konulmaya başlandı. Kaldırımlarda çocuk arabalarıyla ilgili meyilli geçişler muhakkak konulmalı. Bir de bisiklet yolları olmalı.	Duraklar var, yürüyerek de gidiliyor.
G22	Pekte memnun değildi. Hiçbir şey olsun istemem.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokakların bir faydasını bilmiyorum. Yeteri kadar geniş olsun.	Kaldırım ortasında ağaç, elektrik direği, posta kutusu olmamalı, kaldırım bomboş olmalı insanlar daha rahat yürüsün diye.	Duraklar var, yürüyerek de gidiliyor.
G23	Bakkalımız olmalıydı. Pazarım olmalıydı, çocuklarım kapının önünde oynayabiliyordu.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı. Şu an ki sitemde sokak yapısı kalmadı.	Dar sokak güvensiz olur, korkulur. Geniş sokaktan daha rahat geçilir.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı. Engellilere bazı özel yerler yapılmalı. Site içinde yok. Merdiven geçişleri var sadece.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G24	Hiçbir şeyin olmasını istemezdim.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Dar sokaklarda çocuklar oyun oynayamaz. Geniş yolda arabınızı park edersiniz rahatça, trafiğin akışı rahat olur, çocuklar daha rahat oynar.	Yollar, kaldırımlar düzeltilmeli onlara uygun yapılmalı.	Duraklar var, yürüyerek de gidiliyor.
G25	Ben Bakırköy- Osmaniye sokağı gibi olsun istiyorum. Siteye taşınınca alıştım gerçi.	Yeşil, geniş, ferah ve güvenli olmalı.	Geniş yollar daha emniyetli.	Engelliler bazı özel yerler yapılmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G26	Bakkala sepet sallıyorduk. Şimdi sitede öyle bir imkânımız yok. Şimdi market var ama çok uzak, gidemiyoruz. Sitenin bakkalı var ama pahalı oradan da almıyoruz. Servisi var o bile paralı.	Yeşil alanlar çok olsun isterdim. Daha geniş, ferah olmalı. Komşuluk devam etsin.	Dar sokakta güvensiz olur, korkulur. Geniş sokakta daha rahat geçilir.	Engellilerin araçlarının rahat hareket etmeleri için rampalar yapılmalı. Kaldırım rampaları var sitede bina girişlerinde. Yeni yapılar uygun olmalı.	Duraklar var tabi ki. Yürüyerek ulaşmak önemli.
G27	Alçak katlı binaları isterdim.	Yeşil, geniş, bahçeli ve aydınlık olmalı.	Geniş sokaklar olsun.	Yollar, kaldırımlar düzeltilmeli onlara uygun yapılmalı.	Var, yürüyerek ulaşılmalı.

Çizelge Ek-2.9. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

SOKAK YAŞAMSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Sokağı nasıl tanımlarsınız? (Yaşayan, canlı, tenha mı?)		Sokakta oturuluyor mu? Oturuluyorsa eğer Neden sokakta oturuluyor?		Sokakta çocuklar oyun oynarlar mı?		Sokakta İnsanların bir araya gelme, buluşma imkânları-düzenlemeler var mı?		En tenha yerler nereler?		Sokakta En kalabalık yerler nereler? (Hangi sokaklar daha kalabalık?)		Sokak her saat güvenli mi? Gece geç saatlere kadar sokaklarda duruluyor mu?		Güvenlik sorunu var mı? Nerelerde?	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
	Eskiden sokağımız	Öldü. Taşınmalar, kopmalar	Evet oturuldu.	Sonradan oturulmadı.	Evet, eskiden oynarlardı. Dönüşüm sürecinde		Hayır, düzenleme öyle bir imkân yoktu.	Bizim sokak değildi ama başka sokak araları biraz	Bizim	Dönüşümle	Evet, güvenliydi geç saatlere kadar duruyorduk. Dönüşüm sürecinde	Bizim yerimizde yoktu. Kendi güvenliğimizi				

G1	yaşayan, canlı bir sokaktı.	olduktan sonra ıssızlaştı. Eski sokağımızdan eski eser kalmadı.	Sohbet, muhabbet ediliyordu.	Hem güvenlik hem de öyle bir mekân yoktu.	yıkılan, dökülen yerler yüzünden ve sokak lambalarının ışıkları kesildiği için oynayamadılar.	Köşe başlarında, sokaklarda buluşup görüşülürdü.	tenhaydı. Sokak lambası, ışık olmayan alanlarda tenhaydı.	sokak kalabalıktı, 24/2 sokak.	birlikte kayboldu kalabalıklığı.	pek de güvenli değildi. Binalar boşalmıştı, yıkılan binalar vardı.	sağlıyorduk. Dönüşümden sonra güvenlik sorunu oluştu tabi.
G2	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.		Otururdu. Kadınlar otururdu, arka sokaklarda falan herkes otururdu. Kilim serip üzerinde çay içip sohbet ederlerdi. Herkes birbirine güvenirdi. Şimdi sokağa çocuğu salamyoruz.		Oynarlardı park alanı olmadığı için.	Hayır, yoktu. Sokakta toplanılırdı. Erkekler de kahvede otururdu.	Bizim sokak tenhaydı, kentsel dönüşüm sürecinde de devam etti ama bitince tenhalığı geçti.	25 ve 24 sokakta çok insan vardı.		Eskiden oturuluyordu. Sokak güvenli değildi.	Bizim sokakta vardı. İçenler, tinereler vardı. Kum depoları vardı oralar boştu, Denizatı Sitesinin olduğu yerlerde vardı güvenlik sorunu.
G3	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Bakkal vardı.	Dönüşümle birlikte canlılığını bitirdi. Harabeye döndü.	Evler müsait değil, odalar küçük. Sokaklar müsait olduğu için oturulurdu.	Oturulmuyordu. Gürültü vardı, güvenlik yoktu yüzden oturulmuyordu.	Evet, top oynarlardı. Yıkım esnasında oynayamadılar, tehlike arz ettiği için kamyonlar falan vardı.	Hayır, yoktu.	Çok tenha değildi her yer. Her sokakta dükkânlar vardı.	Dönüşüm sürecinde tenhalığı biraz. Evler yıkılıyor, boşahyord u.	Aynıydı hepsi. Dönüşüm sokaklar kalabalıktı.	Hayır, çokta güvenli değildi. Son dönemlerde Suriyeliler yüzünden sorunlar yaşandı. Boşalan dairelere yerleştiler.	Sokak araları güvensizdi, vardı. Sonradan yıkılan yerlerde çok oldu.
G4	Hareketliydi, neredeyse tenha sokak yoktu. Sonrasında aşırı kalabalıklaştı.		Tabii canım. Muhabbet olduğu için oturulurdu. Kaldırımlarda vardı, herkes konuşurdu. Kaldırım yok şimdi. Kamelyalar yapılıyor da eski tadı yok.		Çok oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Aklımda hiç yok hatırlamıyorum.	Mahalle araları sokakları çok kalabalıktı.		Güvenliydi. Toplanırdık sohbet etmek için. Polis aranınca hemen geliyordu. Geç saatlere kadar da durulurdu. Sabaha kadar saat 3-4'e kadar dururduk, muhabbet ederdik.	Güvenlik sorunumuz yoktu.
G5	Hareketliydi, neredeyse tenha sokak yoktu. Sonrasında çok değişti.	Dönüşüm sırasında çok çalışmalar oldu, sokakların çoğu kapatıldı.	Muhabbet, sohbete oturuluyordu. Herkes otururdu.		Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Hiç tenha yer yoktu. Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı.		Ama insanlar oturuyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü.	Sahil kısmı, sokak araları tehlikeliydi.
G6	Hareketliydi. Güzeldi. İnsanlar gelip geçiyordu.	Sonradan hareketlilik azaldı. Evler boşaldı. Göçen gidenlerin yerine Suriyeliler oturmaya başladı. Terk edilmiş alan gibi oldu.	Otururduk. Arkadaşlarla sohbet muhabbet ederdik. Balkondan bile konuşulurdu eskiden. Birbirine laf atardı herkes. İş çıkışları görüşürdük. Ya da okuldan çıkınca top oynardık. Stres atardık.	Oynarlardı. Okul çıkışları top oynardık.	Hayır, yoktu. Kapı önlerinde buluşulup bir araya gelinirdi, konuşulurdu.	Sokağın sonlarında yokuş yukarısı tenhaydı. Alkol kulanlar vardı, köpekler falan vardı.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı. Prof. Dr. Turan Güneş Caddesi yoğun, kalabalıktı.	Her gün durulmuyordu, hafta sonları duruyorduk. Sokak güvenli değildi.		Tenha sokaklarda vardı daha çok.	
G7	Güzeldi, tenhaydı biraz.		Eskiden teyzeler kapı önlerinde otururlardı. Bizim binada Pamuk teyzemiz vardı bak. Akşamları saat 7-8'lere kadar otururlardı.	Oynarlardı. Ben oynayamadım. Küçüklükten beri dükkân da çalıştığım için.	Kapı önlerinde buluşulup bir araya gelinirdi, konuşulurdu.	Bizim sokak aydınlatması vardı ama bir arka sokak tenhaydı.	Bizim derneğin olduğu (Hayrat- Trabzon Derneği) sokak kalabalıktı.	Güvenli ama kimine göre güvenliydi bana göre öyle. Bir kadına göre güvenli değildi. Durulmazdı.		Güvenlik sorunumuz yoktu.	
G8	Ortalama canlılıktaydı.		Ben bilmiyorum hep çalıştığım için.	Oynarlardı.	Buluşuluyordu ama herhangi bir özel düzenleme yoktu.	Veli efendi tarafları tenhaydı.	Sümer Mahallesi genel olarak kalabalıktı.	Gece geç saatlere kadar durulurdu. Çok da güvenli değildi.		Güvenlik sorunumuz yoktu.	
G9	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Sonradan sakinleşti.		Kadınlar değil gençler daha çok duruyorlardı.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Ara sokaklar tenhaydı.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı.	Geç saatlerden sonra tenhalaşuyordu.		Güvenliğinizi kendiniz alacaksınız. Dönüşüm sırasında güvenlik sıkıntılıydı. Bir önlem alınmadı.	
G10	Tenhaydı.		Oturuluyordu. Akşamları sohbet edilirdi. Sonradan devam	Oynarlardı.	Selamlaşma konuşmalar sokakta	Ara sokaklar tenhaydı.	Okulların etrafındaki sokaklar kalabalıktı.	Devamlı güvenliydi gece geç saatlere kadar duruluyordu.		Güvenlik sorunumuz yoktu.	

		etmedi.		oluyordu.					
G11	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Muhabet, sohbet oturuluyordu. Herkes otururdu.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Ara sokaklar tenhaydı.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı.	Oturuluyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü.	Güvenliğinizi kendiniz alacaksınız. Dönüşüm sırasında güvenlik sıkıntılıydı. Bir önlem alınmadı.	
G12	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Muhabet, sohbet oturuluyordu. Herkes otururdu.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Ara sokaklar tenhaydı.	Sümer Mahallesi genel olarak kalabalıktı.	İnsanlar oturuyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü.	Her yerde güvenlik sorunu vardı.	
G13	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Muhabet, sohbet oturuluyordu. Herkes otururdu.	Oynarlardı.	Buluşuluyordu ama herhangi bir özel düzenleme yoktu.	Arka sokaklar tenhaydı.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı.	Sokak güvenli değildi.	Güvenlik sorunu vardı.	
G14	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Bazen tenhaydı.	Oturuluyordu. Oturacak başka yer yoktu. Şimdi bahçede çardakta oturuyoruz.	Oynarlardı. Şimdi parkta oynuyorlar.	Şimdi çardaklarda oturuluyor.	Boş binalar boş dükkânların olduğu yerler tenhaydı.	Dükkânların olduğu caddeler genelde kalabalıktı.	Geç saatlerden sonra tenhalaşuyordu.	Her yerde güvenlik sorunu vardı.	
G15	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Oturuluyordu. Merdiven dibine bile inilip toplanılıyordu.	Gece 1'e kadar oynarlardı.	Sokak ortasında yoldan geçerken selamlaşma vardı.	Bozkurt İlkokulunun ara sokakları, okul araları tenhaydı.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı. Bulvar Caddesi kalabalıktı.	İnsanlar oturuyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü.	Her yerde güvenlik sorunu vardı. Her yerden insan vardı, çok karışıktı.	
G16	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Gürültülüydü çünkü konfeksiyon dükkanları vardı.	Oturuluyordu. Başka yer olmadığı için oralarda oturuluyordu.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Sokaklar genel olarak hareketliydi. Her yer genel anlamıyla aynıydı.	Kapı önleri daha kalabalıktı, insanlar oralarda toplanıp oturdukları için.	Oturuluyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü.	Karanlık sokaklarda, ışıklandırması, sokak lambaları olmayan yerlerde güvenlik sorunu vardı.	
G17	Hareketliydi, neredeyse تنها sokak yoktu. Dönüşümden sonra bir ilişim kalmadı çünkü ilk taşınanlardınız.	Bazen arada sırada kadınlar otururdu. Erkekler kahveye giderdi.	Oynarlardı. Çocukların oynamadığı yer mi var?	Hayır, yoktu.	Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Benim evin etrafındaki 24/4 sokak, Bozkurt İlkokulunun olduğu civarlar oralar daha kalabalıktı.	Yazın duruluyordu geç saatlere kadar. Çoluk çocuk herkes otururdu bir iki saat. Top oynarlardı. Sürekli değildi, rahatsız edici değildi.	Tenha sokaklarda vardı daha çok. Benim evimin etrafı değildi ama sahil tarafına giderken sorun vardı.	
G18	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Dönüşümden sonra tenhalaştı.	Oturuluyordu. Akşamları sohbet edilirdi. Sonradan devam etmedi.	Oynarlardı. Şimdi sokak kalmadığı için oynayamıyorlar.	Buluşuluyordu ama herhangi bir özel düzenleme yoktu.	Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Genelde cadde tarafları kalabalıktı.	Devamlı güvenliydi gece geç saatlere kadar duruluyordu.	Güvenlik sorunu vardı.	
G19	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Sonrasında aşırı kalabalıklaştı.	Muhabet, sohbet oturuluyordu. Herkes otururdu.	Oynarlardı. Şimdi sokak kalmadığı için oynayamıyorlar.	Vardı.	Boş binaların olduğu sokaklar tenhaydı.	Genelde cadde tarafları, kahve önleri kalabalıktı.	Sokak güvenli değildi.	Güvenlik sorunumuz yoktu.	
G20	Çok canlı ve kalabalıktı eskiden. Çoluk çocuktan geçilmiyordu. Her gün kavga vardı.	Eskiden oturuluyordu. Sohbet ediliyordu. Bahçe yok, evler küçük oturulacak bir yer yoktu.	Evet hep sokakta oynarlardı. Yer yok, oyun alanı yoktu.	Hayır, yoktu.	Bizim sokakta تنها yer yoktu. Kalabalıktı.	Herkesin kapısının önü. Bizim sokak (25/1 Sokak) genelde kalabalıktı.	İnsanlar oturuyordu. Herkes birbirini tanıyordu çünkü. Önceden millet içeri girmezdi. Suriyeliler geldiğinde daha da güvensiz oldu.	Her yerde güvenlik sorunu vardı.	
G21	Canlıydı, bakkal, berber vardı eskiden. Site olunca daha da çeşitlenecek diye düşünüyorum. Site dışına yapılan çokça dükkân var.	Gecekondu zamanı oturuluyordu sonra bahariye indi. Dönüşümle site bahçesinde yine olabilir oturularlar.	Evet, top oynarlardı. Yıkım esnasında oynayamadılar.	Dönüşümde de pek yoktu. Kahvelerde ve hemşeri derneklerinde bir araya gelinirdi.	Sokaklar genel olarak hareketliydi. Bizim sokak tenhaydı kentsel dönüşüm sürecinde de devam etti ama bitince tenhalığı geçti.	Sümer Mahallesi genel olarak kalabalıktı. Şimdi de kalabalık.	Güvenlik sorunu olabiliyordu. Yıkım esnasında uyuşturucu satanlar yıkık binalara girdi.	Suriyeliler güvenlik sorunu doğurdu.	
G22	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Eskiden oturuluyordu.	Oynarlardı.	Evlerde ve sokakta toplanılırdı.	Arka sokaklar tenhaydı.	Dükkânların olduğu sokaklar daha kalabalıktı.	Eskiden oturuluyordu. Tinerciler vardı çok. Kavgalar, gürültüler oluyordu. Ama çok da güvenli değildi.	Tenha sokaklarda vardı daha çok.	
G23	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Sosyal alanlar olmadığı için oturuluyordu.	Oynarlardı. Dönüşüm sürecinde yıkımlar başlayınca oynayamadılar. Güvenli değildi. Kimse çocuğunu sokağa bırakmadı.	Hayır, yoktu.	Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Yıkım esnasında تنها yerler oldu.	Sümer Mahallesi genel olarak kalabalıktı.	Fazla durulmuyordu. Güvensizdi. Suriyeliler de gelince mahvoldu ortalık.	Her yerde güvenlik sorunu vardı.
G24	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı. Artık sokak kalmadı ki bina oldu her yer.	Parklar, bahçeler olmadığı için oturuluyordu. Şimdi site içindeki bahçede oluyor.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Dükkânların olduğu sokaklar daha kalabalıktı.	Fazla durulmuyordu. Güvensizdi. Suriyeliler de gelince mahvoldu ortalık.	Bazı sokaklarda vardı.	

G25	Hareketliydi, neredeyse تنها sokak yoktu.	Oturuluyordu. Ben oturmazdım ama. Niye otururlardı onu da bilmiyorum sevmezdim.	Oynarlardı.	İnsanlar sokağa kendileri çıkıp oturuyordu, bir yer yapılmadı.	Sokaklar genel olarak hareketliydi.	Eskiden sokaklar çok kalabalıktı. Her yer çok gürültülüydü. Deprem mi oluyor derdik hatta. Sokakta her zaman herkes dışarıdaydı. Büyüklerde çocuklarda dışarıdaydı. Çok şaşırılmışım. 10 sene önceydi yeni taşınmışım. Onun için özlemiyorum kalabalığı, gürültüyü seviyorum.	Sokak güvenli değildi. Duranlar duruyordu. Biz korkuyorduk. Eski, yerli olanlar korkmuyorduk.	Her yerde güvenlik sorunu vardı.
G26	Eskiden yaşayan, canlı bir sokaktı.	Oturuluyordu. Kadınlar otururdu kapı önlerinde, komşuluk vardı.	Oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Bizim sokağın her yeri aynı, canlıydı. Diğer sokaklarda aynıydı.	Sümer Mahallesi genel olarak kalabalıktı.	Duruluyordu ama güvenlik yoktu.	Tenha sokaklarda vardı daha çok.
G27	Karışık ve kalabalıktı.	Oturuluyordu. Kadınlar otururdu kapı önlerinde, komşuluk vardı. Oturacakları, hava alacakları bir yer olmadığı için otururlardı.	Evet, top oynarlardı.	Hayır, yoktu.	Kuytu sokaklar tenhaydı.	Büyük caddeler.	Sokak güvenli değildi.	Tenha sokaklarda vardı daha çok.

Çizelge Ek-2.10. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

SOKAK YAŞAMSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Kentsel dönüşümle beraber yollar genişlerse nerelerde oturacaksınız?	İnsanların bir araya gelme, buluşma yerleri olmalı mı? Nereler olmalı?	Sokaklarda çocuklar oyun oynamalı mı?	Sokaklarda sosyal aktivitelerin yapıldığı alanlar nasıl olmalı?	Sokaklarda Güvenlik nasıl sağlanmalı?
G1	Yollar genişleyip oturma şansımız yok zaten. O kültür kayboldu. Böyle bir yapılanmanın üstüne böyle bir şey zaten olmaz.	Site içerisinde daha modern oturma yerleri, çardak, kültürel alanlar olmalı.	Çocuklar park alanlarında oynamalı.	Proje dâhilinde yaşam alanlarında huzursuzluk vermeyecek yer ve mekânların belirlenerek yapılması daha uygundur.	Bekçilerle sağlanmalı.
G2	Gerek yok, oturmazlar zaten. Öyle bir sistem kalmayacak. Çarşaf falan asamazsın site içerisinde. Değerin düşeceği bir şey yapamazsın.	Restoranlar, kafeler olacak. Oralarda oturacaklar. Sokak kültürü kalkacağı için önemini yitirecek.	Şu an için oynamamalı. Cadde eskisi gibi değil, güvenli değil. Parklar oluşacak oralarda oynayacak. Çocuklar düşse kalka büyüyecek park göstermelik gerçi.	Kapalı spor salonları oluşturulsun.	Devletin sağlaması lazım. Bu kadar herkesten konut vergisi alınıyorsa yapması gerekir.
G3	Sokak kültürü kentsel dönüşüm olmasa bile yerini kaldırıyor. Dolayısıyla etkilenmeyecek. Site olduğunda içerisindeki bahçeler oturmak için olduğundan bir sorun yaşanmayacağını düşünüyorum.	Kafeler olmalı. Yapılacak dükkanlarla oluşacak.	Hayır, sokaklarda oynamamalılar. Arabalar çok, tehlikeli.	Alanlar oluşturulmalı. Oyun parkları, kütüphaneler yapılmalı sitenin yakın yerlerine yapılmalı.	Bekçilerle sağlanmalı.
G4	Oturacak başka bir yer kalmadı, bir imkân yok.	Site içinde ortak kullanım yerleri yapılmalı. Büyük yerler olmalı.	Kesinlikle oynamamalı, cadde her yer. Bir güvenliği yok çocuğun.	Sokaklarda tiyatro, kültür merkezleri olmalı. Sitelerin içinde olmalı. Hadımköy'de bir siteye gittim. Daireler ucuz. Sosyal alanları gezseydik akşamı ederdik. Havuzlar vardı, süs havuzları vardı, içinde balıklar, ördekler falan vardı. Kafeteryalar vardı. Kültür merkezi vardı. Sitenin içinde bu dediklerim resmen bir mahalle olmuş orası.	Bekçilerle sağlanmalı. İşlerini güzel yapıyorlar. Polisten daha sağlam bekçiler. Gece 2'de bayan çıkamazdı, korkardı. Sokakların ışıklandırılması azdı. Bu kadar teknoloji yoktu eskiden, karanlıktı korkardı. Şimdi çıkabiliyor bekçiler var. Bu kadar özgürlük yoktu.
G5	Site yapıldığı için yollar site içinde kaldı.	Büyükşehir parklar yapmalı, yeşil, ferah, havadar yerler yapılmalı.	Bu nesil oynamaz zaten. Oynamasın eskidendi o. Şimdiki bilgisayar çağı çocuğu.	Park tarzı yerler olmalı.	Bekçilerle sağlanmalı.
G6	Mahallede otursan bile oturamıyorsun. O kültür bitti, yok zaten. Yabancılaşıyor. İnsanlar yadırgıyor. Bu sistem ona itti. Adım	Sitede insanlar için kamelya, masa konulmalı. İnsanlara site içerisinde alanların oluşturulması gerekiyor. 5 tane bank var sadece zaten 3 kişi otursa bakışlar değişiyor.	Şu devirde oynamamalı. İstismar, kaçırılma, uyuşturucu her şey var maalesef. Bunu da bu hale getirenler utansın. İnsanın insana birbirine güveni yok artık.	Yeşil alanlar fazla olmalı. Yeşil alanların içinde oturma muhabbet her şey olur.	Çocuğunu sokağa gönderdiğinde insanların, tanıdıkların gözü üzerinde değilse zaten artık güven yok demektir. Eskiden öyleydi. İnsanlar birbirine güvenmesiyle bile güvenlik sağlanabilir. Eskiden biz inerdik sokakta

G1	Servisle gidiyorlar.	Çok fazla vardı.	Canlıydı ama o eski canlılık gitti.	Bakkal vardı. Ama taşındılar, marketler gelince yok oldu.
G2	Servisle gidiyorlar.	Vardı, işçiydi geneli.	Yok, canlı değildi.	Bakkal vardı.
G3	Servisle gidiyorlar.	Orta seviyede olanda, zengin olan da vardı. Zengin pek görünmezdi hep yardım ederdi gelir durumu düşük olanlara. Zengin adam bakkala gelirdi mesela. Veresiye defterini alırdı. Mahaldekilerin tüm borcunu öderdi. Güven vardı şimdi yok.	Çok fazla değildi, ama küçük esnaf vardı.	Bakkal, manav vardı. Onların bazıları işi bıraktı. Bazıları başka yerlere gitti. Bazıları ise yapılan bitince teslim alacaklar.
G4	Çocuğum yoktu o zaman.	Vardı, işçiydi geneli.	Canlıydı her sokak canlıydı. Öyle şimdiki gibi bir kriz yoktu.	Bakkal, perdecı, tüpçü, vardı. Ne ihtiyaç varsa bütün hepsi vardı.
G5	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Yok, eşit seviyede.	Diğer sokaklardan daha güzeldi.	Bakkallarımız vardı.
G6	Çocuğum yok.	Orta seviyeydi. Zengin olsa da fark etmiyordun ki. Zengin de olsa zengin imajı vermezdi kimse. Zengin olanlarda vardı ama mütevaziydi.	Canlıydı ama o eski canlılık gitti.	Bakkal vardı. Perdeciler Çarşısının hemen üstüydü. Havlucu, her şey vardı. Her şey elimizin altındaydı. Market, eczane, sağlık ocağı hepsi bizim oradaydı.
G7	Çocuğum yoktu o zaman.	Orta seviyeydi.	Yok, canlı değildi.	Ekonomik açıdan hiçbir şey yoktu. 2-3 sokak ileride vardı.
G8	Hayır, servisle gidemez.	Yok, eşit seviyede.	Canlıydı.	Küçük esnaf vardı.
G9	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Bilemem onu, büyük bir sokaktı.	Cadde bölümü canlıydı, fabrika ve perde mağazaları vardı. Türkiye'nin her yerine cevap veren, yeten mağazalar vardı.	Ana cadde ful bir çarşıydı. Hep mağazaydı. Bazı binaların tamamı perdeciydi. Perdeciler Çarşısı diye geçerdi burası. Ara sokaklarda da bakkal, küçük esnaf vardı.
G10	Yok, yürüyerek gidiyorlar. Okul yakındı bize.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Normal canlılıktaydı.	Bakkalımız 2-3 tane vardı.
G11	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı ama o eski canlılık gitti.	Bakkal vardı.
G12	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Yok, eşit seviyede.	Canlıydı.	Bakkal vardı.
G13	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.		Bakkal vardı.
G14	Önceden servisle gidiyordu. Şimdi yürüyerek yakın okul.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Normal canlılıktaydı.	Bakkal, avizeci, Dikim atölyesi, Depocular, Toplu mal satışı, tekstil eşyaları dükkânları vardı, oto tamirci vardı karşımızda.
G15	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Bakkal, tekstil mağazası, perde dükkânı, çarşısı vardı.
G16	Çocuğum küçük.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Bakkal, konfeksiyoncu, perde atölyeleri ve küçük esnaf vardı.
G17	Servisle gidende oldu yaya gidende.	Orta seviyeydi.	Normal canlılıktaydı.	Küçük bakkal vardı. Büyük market yoktu, tekstille ilgili atölyeler vardı.
G18	Küçük çocuğum yok.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Küçük esnaf vardı.
G19	Servisle gidende oldu yaya gidende.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Küçük esnaf vardı.
G20	Torunum var servisle Bakırköy- Osmaniye'ye gönderiyoruz. Benim yanımda kalıyor.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Yok, canlı değildi.	Bakkal vardı çokta iyiydi. Veresiye usulü çalışırdı, güven vardı.
G21	Servisle gidiyorlar.	İşçi, memur, esnaf vardı.	Canlıydı ama o eski canlılık gitti.	Bakkal, berber dükkânı vardı. Dükkânlar şimdi dönüşüm olmayan yerlere taşındı.
G22	Yürüyerek mahalledeki okula gidiyor. Kendimiz getirip götürüyoruz.	Orta seviyeydi. Aşırı fark yoktu.	Canlıydı.	Bakkal, terziler, milyoncular vardı.
G23	Yok, yürüyerek gidiyorlar.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Normal canlılıktaydı.	Bakkallar sokak başlarındaydı. Konfeksiyoncu, tekstil dükkânları vardı.
G24	Yok, yürüyerek gidiyorlar. Okul yakındı, Bozkurt İlkokulu.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Bakkal, konfeksiyoncu, perde atölyeleri ve küçük esnaf vardı.
G25	Çocuğum yok.	Gelir bakımından farklı kişiler vardı.	Canlıydı.	Bakkal vardı. İş imkânı çoktu.
G26	Yok, yürüyerek gidiyorlar. Okul yakındı, Bozkurt İlkokulu.	Orta seviyeydi.	Canlıydı.	Bakkal 2 taneydi, konfeksiyoncular vardı. Bütün apartmanların altı konfeksiyon atölyeleri vardı. Bir bizim marangoz dükkânımız vardı.
G27	Servisle gidiyorlar.	Vardı ama çokta aşırı uçlarda değildi.	Canlıydı.	Küçük esnaf vardı.

Çizelge Ek-2.12. Görüşme yapılan kişilerin sokak kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

SOKAK EKONOMİK BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Sokakta küçük esnaf kalmalı mı? Neden?	Sokağı ekonomik olarak canlı tutmak için neler yapılabilir?	Çocuklarımızın (varsa) servis vb. oluşacak ihtiyaçlarını karşılayabilecek misiniz?
G1	Kalmalı. Ama kalamayacağı için böyle bir şeyin yorumunu bile uygun görmüyorum.	Bulunulan alan üzerinde ihtiyaçların arz ve taleplerin tespitleri araştırılıp en önemliler neyse çalışmalar yapılarak istenilen en uygun hale getirilmesi gerekir. Benim dükkânım halen yapılmakta olan Loca Mahal'de olacak. Şimdi geçici olarak burası bize verildi. Sahil park'ta ticari hayat devam ediyor. Kentsel dönüşümün zararı çarşının bütününe bakıldığı zaman <i>Perdeciler Çarşısının</i> tarihinin yok olduğu ve bu yeni yapılanma ile bu kültürün kaybolduğunu görüyoruz. Ekonomik olarak canlı tutmak için proje sahiplerinin, eski çarşının ve mefruşat yerlerinin tarihinin devam etmesi için reklam ve tanıtımının en	Evet, karşılayabilirim.

		iyi şekilde yapılması gerekir.	
G2	Kalsın isteriz ama kalmaz bence. Bu sistemde kalmaz.	Ticaret alanları açılması gerekir. Güzel bir sirkülasyon oluşur. Böylece ekonomik olarak canlı olur.	Evet, karşılayabilirim.
G3	Kalmalı, çünkü insanların kaynaşması için kilit nokta oluyor. Küçük esnaflar olunca insanların birbiri ile iletişimi artıyor, dayanışma artar.	Siteler yapılırken belli meslek grubundaki esnaflar için ekonominin devamının sağlanması için yeni kararlar alınmalı. Pastane, restoranlar yapılmalı ona göre dizayn edilmeli.	Evet, karşılayabilirim.
G4	Kalmalı, devlet için ihtiyacı olan küçük esnaftır, büyükler değil.	Sürekli farklılık yapılmalı. Yenilenmesi lazım.	Normal biri karşılayamaz. Emekli ya da 1 kişi çalışırsa zor. Karı koca çalışırsa olur. Beraber olabilir. Ben ticaret yaptığım sürece karşılarım.
G5	Kalmalı kesinlikle. Daha esprili oluyor küçük esnaflar. Migrosa girdiğin zaman daha resmi yanı var. Bakkalda selam verirsin. Eşin, dostun anahtar, başka bir şey emanet bırakabilir bakkala.	Seyyar satıcılar olabilir. Simit, kokoreç, midye, tatlı vb. gıda üzerine satıcılar olabilir.	Çocuğum yok ama okullarımız yakın.
G6	Kalmalı. Kalması nedensiz olmalı, nedene gerek yok bence. Süper marketteki kasierdeki kişiyle muhabbet edemiyorsun, günlük olayları, mahallede ne olup bitiyor konuşamazsın. Bakkal da tam tersi bunun mahallede ne olup bittiğini öğrenirsin, iş çıkışı gelmişsin bir güler yüz sohbet bile insanın stresini alır.	Semt pazarları kurulabilir. Kadınlara özel kermes yapılabilir. Mesela küçük esnafın köftelerini, çiğ köftelerini ev kadınları yapıp mahalle lokantasına yapıp destek sağlanabilir.	Evet, karşılayabilirim.
G7	Bizim örf ve adetlerimize en uygun olan onlar. Geleceğini düşünmek istiyorsa onların çalışması lazım.	Esnaf canlı tutulacak. Bakkal amca gelecek çocuklara şeker verecek. Güler yüz olacak ama o eskidendi. Eskiden ben bakkaldan sakız alırdım, bakkal bize şeker verirdi. Eskiden fırın vardı biz sokakta oyun oynarken bize ekmek verirdi. Kültürlerimiz yok oldu. Şimdi o fırının olduğu yerden geçerken dua ediyorum o amcaya, çocuk aklımla bunları görmüşüm bak.	Tabi ki karşılayamazsak kendimiz getirir götürürüz.
G8	Mahalle kültürünün devam etmesi için kalmalı.	Küçük esnaflardan alışveriş yapılarak canlı tutulabilir.	Evet, karşılayabilirim.
G9	Kalmalı, her taraf alışveriş merkezi oldu. Belli bir zaman sonra onu bunu belli olmayan fiyatlara satmaya çalışırlar.	Oradaki küçük esnafların desteklenmesi, vergilerin düşürülmesi gerekir.	Evet, karşılayabilirim.
G10	Fark etmez marketler var.	Yeni iş imkânları yaratılmalı.	Evet, karşılayabilirim.
G11	Tabi ki kalmalı, kültürümüz bu bizim yahu.	Yeni iş imkânları yaratılmalı.	Evet, karşılayabilirim.
G12	Veresiye yazdırabiliyorduk eskiden bunun için bile kalmalı.	İş yerleri açılmalı.	Evet, karşılayabilirim.
G13	Her alışverişte A.V.M.'ye gidemeyiz. Yakınlarımızda böyle küçük esnaflar kalmalı.	Oradaki küçük esnafların desteklenmesi gerekir.	Evet, karşılayabilirim.
G14	Herkese iş imkânı olmalı.	Küçük esnaflara yer açılarak olabilir.	Gerekirse karşılanır.
G15	Kalmalı, yakın olduğu için, yaşlılık var. Her yere gidemiyorsun belli bir yaştan sonra.	Bakkallar, küçük esnaflar geri getirilmeli.	Hayır, karşılayamam.
G16	Kalmalı, çünkü biz de küçük esnafız. Büyük esnaf olmamalı.	Oradaki küçük esnafların desteklenmesi gerekir.	Evet, karşılayabilirim.
G17	Alışveriş için iyi oluyor. Kalmalı, kaldığı zaman işsizlik önlenir.	Sosyal aktivite yerleri, kafeler falan açılması lazım.	Hayır, karşılayamam.
G18	Kalmalı.	Oradaki küçük esnafların desteklenmesi gerekir.	Evet, karşılayabilirim.
G19	Kalmalı, onlara da yer verilmeli.	Küçük esnaflara yer açılarak olabilir.	Evet, karşılayabilirim.
G20	Kalmalı tabii ki. Bizim kültürümüz onlar. Paraya sıkışık olduğumuz zaman gidip alamıyoruz marketten, eskiden bakkaldan alırdık.	Bakkallar, küçük esnaflar aynı şekilde devam etmeliydi ki bu ekonomik şartlarda biz de zorlanmazdık.	Olsaydı karşılayamazdım. Emekli maaşı ile mi karşılayacağım ben.
G21	Kalmalı, pratik çözümler sunuyorlar. Bir de komşular arası dayanışmanın anahtarı gibiler.	Küçük esnaflardan alışveriş yapılarak canlı tutulabilir.	Önceden karşılıyorduk, sonra da mecburen zorlansak da karşılayacağız.
G22	Her iş için A.V.M.'ye gidemeyiz, kalmalı.	Oradaki küçük esnafların desteklenmesi gerekir.	Zorlanırsın ama gereken yapılır. Servis olabilir.
G23	Onlarda ayakta durmalı. Bende esnaf kızımı babam kahvecilik yapıyordu.	Küçük esnafın devamı sağlanabilir.	Karşılayamayız, torunum var kendi gidip geliyor.
G24	Rahat ulaşabilmek için kalmalı. Bakkalımıza çok rahat hemen ulaşabiliyorduk eski sokağımızda.	Küçük esnaflara yer açılarak olabilir.	Hayır, karşılayamam. Bir emekli parasıyla zor geçiniyoruz.
G25	Kalmalı.	Küçük esnaflardan alışveriş yapılarak canlı tutulabilir.	Hayır, karşılayamam.
G26	Daha yakın oluyor. Marketler falan ise hep belli yerlerde oluyor. Bakkal tanıdık, çocuklar yazdırırdı. Fikret akşam gidip öderdi. Lokantaya bile yazdırırdık. Tabi ki şu an öyle bir şey yok.	Küçük esnafın devamı sağlanabilir.	Evet, karşılayabilirim.
G27	Çünkü yakınlarımızda, rahat ulaşım gidebileceğimiz yerlerdir küçük esnaf.	Küçük esnaflara yer açılarak olabilir.	Evet, karşılayabilirim.

Çizelge Ek-2.13. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı mekânsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

BİNA MEKÂNSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Binanın en iyi özellikleri neler?		Binanın büyüklüğü nasıl? Yeterli mi değil mi?, Bina yaşı kaç? (Bina kaç yılında yapıldı?), Binanın malzemesi nedir? Malzemenin iyi ve kötü yanları nelerdir?, Bina kaç katlı? Asansör var mı?, Oturduğunuz evde kaç oda var?, Dam, depo, kümes, kömürlük var mı?, Bina altında bir dükkân var mı varsa ne dükkân?, Evin masrafları nelerdir? (Elektrik, su, ısınma?), Kaç cepheli, karanlık cephe var mı? Binanın arkasında ne var?		Mevcut/eski binaların cepheleri birbirine benzer mi? Ne tür farklılıkları vardır?		Binanızın ısıtma şekli nedir? Güneş alma durumu nedir? Bunlar sizin için önemli mi?	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
	Tamamı bana aitti. 5 katlı. Kardeşlerim ve akrabalarım		Bina büyüklüğü yeterliydi. 1990 yılında kendimiz yaptık. Herhangi bir sıkıntı yoktu. Sadece yeni teknolojik imkânlarla uygun			Btb, mozaikti çevremizdeki cepheler. Pahalı bir		Doğalgaz kombi idi. Her yerden güneş

G1	vardı. Anne- baba kardeşler. Boşta kalan daireleri yakınlarımıza verdik. Alt kattaki iş yeri de bana aitti.	değildi. Betonarme, etrafı perde betonu. 5 katlıydı. Asansör yoktu. 3+1'di evimiz. Altta sığınak, depo, kömürlük vardı. Bina altında kendi dükkânım vardı. Mefruşat - perde dükkânı. Zemin ve yukarısındaydı. Aidat yoktu. Binanın arkası açıktı, diğer cephesi bitişikti. Köşe binaydı.	malzemeydi, iş yerinin ki ise alikobant cephe kaplamaydı. Şu anki teslim edilecek dükkânımız nasıl olacak bilmiyoruz.	alıyordu. Tabi ki önemli. Gün doğarken de batarken de alıyordu.
G2	Binada yabancı yoktu. Tanıdık, akrabamızdı hepsi. 150 m ² idi. Daha ferahtı. 4+1'di. 1 balkonu vardı. Çok büyüktü balkon 30-40 m ² vardı.	Bina büyüklüğü yeterliydi. 40 yaşında vardır. Betonarme. Asansör yoktu. Zemin+3 kat toplamda 4 katlıydı. 4+1 odaydı evimiz. Kömürlük var, dam da vardı. Kömürlük kullanılıyordu. Bina altında kendi dükkânım vardı. Mefruşatçı. Aidat yoktu. Bin arkasında bahçe vardı. 3 cepheli.	Ayrı ayırdı, benzemiyordu.	3. Katta oturuyorduk. Önemli tabi ne demişler: Güneş girmeyen eve doktor girer.
G3	1999 Depreminden sonra yapılmıştı. Düşük katlıydı. Radyal temel. Köhneleşmemişti.	Yeterliydi. 2000 yılında yapıldı. Demirler nevirli, beton kalitesi yüksek bir kötü yanı yoktu. Köhneleşmemişti. Alan riskli alan ilan edilince bizim bina da yıkılmak zorunda kaldı. 20 günde yıkıldı sağlamdı. 5 katlı, asansörü yoktu. 4+1 yaklaşık 200 m ² idi. Ara kattı 3. Kattaydık. 2 adet balkonumuz vardı. Şimdiki aldığımız yer de aynı yerden aldık. Asansör, otopark var. 7. Katta olacağız. Bodrumda su deposu vardı. Bina altında kendi dükkânım vardı. Perdecisi- tekstil dükkânı. Aidat yoktu. Bina bizimdi. Elektrik, su, ısınma herkesin kendine ait. Binanın arkası boştu. 2 cephe, karanlık cephe var en arkadaydı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması.
G4	Sıfır binaydı. 10 şiddetine göre yapılmıştı.	Büyüktü yeterliydi. 2000 yılında inşaatına başlandı. 2004'te bitti. Betonarme ve taştı. Sağlamdı hazır beton yoktu. 5 katlı ve asansör vardı. 3. Kattaydık, 4+1 odalıydı 160 m ² . Balkonumuz vardı, çok büyüktü. Şimdi Sahil park'ta 4. Kattayız 3+1 ve 100 m ² evimiz. Bodrum vardı su deposu olarak kullanılıyordu. Bebek arabaları falan konulurdu. Bina altında 1 dükkân vardı, o da bizim market. Bakkalımız da büyüktü. Bina altında zemindeydi. 1+1 ve 2+1 verdiler, şimdiki dükkânı kendim aldım 30 m ² . Aidat yoktu önceden şimdi var. 3 cepheliydi. Karanlık cephe yoktu. Bina arkasında 2 m ² boş alan, yeşillik, bahçe, sonrasında bina vardı.	Aynı tipteydi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Çok önemli güneş giren ev sağlıklı olur.
G5	Daha geniş, ferahtı. m ² si daha fazlaydı. Ama eski binaydı yıkılması gerekiyordu.	Büyüklüğü yeterliydi. 1985 falan bina yaşı. Demir ve betonu. Pek anlamam inşaat işlerinden, malzemesinden. 6 katlıydı, asansör yoktu. 3+1 yaklaşık 135 m ² tek uzun bir balkonumuz vardı. Şimdi bize verilen Sahil Park'ta B4 blokta 2+1 100 m ² , klozet kadar balkon var. Güvercin besliyorduk eski binadayken. En üst kattaydık. Bina altında, giriş ve bodrumda konfeksiyon dükkânı vardı. Eskiden hiç masrafımız yoktu. Şimdi otopark parasına sayacaksınız aidatı. Tek cepheli, karanlık cephe yoktu. Birbirine yapışık binalar vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Güneş alıp almaması çok önemli değil.
G6	Arka tarafı bahçeye ön tarafı da sokağa bakıyordu. Balkon genişti. Sağlamdı binamız.	Yeterli tek daireydi. 1994 yılında yapılmıştı. Betonarme, şikâyetimiz yoktu hor kullanmamıza rağmen memnunduk. 4 katlıydı, asansör yoktu. 3+1 140 m ² , 2 balkon vardı. 2+1 verdiler, kabul etmedik. Daire karşılığı dükkân aldık 40 m ² para verip üstüne 60 bin lira ödeme yaptık. Kömürlük vardı. Dükkân; Öz dilek havlu vardı giriş katta. Masraflar çok düşüktü, %90 daha ucuzdu. 2 cepheli, 2 oda ön tarafa, 2 oda arkaya bakıyordu. Bahçe vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Önemli olmaz mı? 24 saat güneş alıyordu. Doğalgaz.
G7	En üst katı bize aitti. Sağlamdı binamız.	Büyüklük olarak bize yetiyordu. Bir katta bir daire birbirine bitişikti. 2000 senesinde yapıldı. Betonarme. Malzemesi iyiydi. Sağlamdı, dönüşüm ilan edilince binalara rapor alındı bizim bina çürük raporu almadı. Yıkım sebebi; kentsel dönüşümüne girince bizim bina diskalifiye oldu. 5 katlı, asansörü yoktu. 7+2, alt kat 130 m ² , üst katta 130 m ² toplamda 260 m ² şimdiki yapılan Loca Mahal'de 3+1 137 m ² aldık. Kömürlük var depoda vardı. Dükkân yoktu. Önceden apartmanı temizletmek için temizlik aidatı vardı. Yönetim tarzı aidat yoktu. Önü de arkası da her cephe açıktı. Bütün odalar ışık görüyordu. Bina arkasında aralık sonra bina vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması.
G8	Herhangi bir özelliği yok.	Yeterli. 20 yıllık binaydı. Malzeme; tuğla, beton, demirdi. 5 katlı, asansör yoktu. 2+1, dam, depo, kömürlük yoktu. Dükkân da yoktu. Masraf olarak elektrik, su, doğalgaz masrafımız vardı. 2 cepheli. Binalar birbirine bitişikti.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması.
G9	Betonarme binaydı. Güvenlikliydi.	Yeterli. 1980'li yıllarında yaklaşık tam hatırlamıyorum ama o zamanlar yapılmıştı. Betonarme idi o zamana göre iyiydi. Daha iyileri oldu sonradan teknolojinin gerisinde kaldı. 6 katlı, asansörümüz yoktu. 2+1 oda, 85 m ² balkonumuz vardı. Kömürlük, bahçe vardı. Dükkan kumaş üzerine giriş katta vardı. Aidat merdiven temizliği vardı. Şimdiki gibi saçma sapan değildi. Kira kadar aidat isteniyor. Kendi evinde kiracı oluyorsun. Eski binaların olması daha iyiydi. 2 arka cephe ön ve arka karanlıktı. Bina arasında bir bina daha yapılacak kadar yer vardı.	Benzemiyordu. Btb, sıva vb. çeşitler vardı.	Doğalgaz kombi idi. Güneş az alıyordu. Kuzeydeydi çünkü. 2. Kattaydık. Önemli ama göreceli tabi bu durum. Yazın çok sıcaklarda kuzey cephe daha iyi. Şimdiki güney cephede.
G10	Köşe başı binaydı, ferah olması iyiydi. Düşük katlıydı.	Yeterliydi. 1997 yapımı. Kabası bittiğinde deprem oldu. 1999 depremini gördü ama etkilenmedi hiç. Betonarmeydi, radyal sistemdi tabanı. Zemin + 3 kat toplamda 4 katlıydı, asansör yoktu. 3. Katta oturuyorduk, 3 oda 2+1, balkonumuz vardı manzaralı. Kömürlük ve sığınak olabilir. Dükkân yoktu. Aidat düşüktü. 3 cepheli, karanlık cephe yoktu. Arkasında direk boşluk vardı.	Ayrı ayırdı, benzemiyordu. Çarpık yapılaşma vardı.	Soba- doğalgazdı. Devamlı güneş alırdı. Önemli.
G11	Binamız sağlamdı. Herkes birbiri ile daha samimiydi.	Yeterli, normal Türkiye şartlarında. 1972 yılında yapıldı. Deprem de hiçbir şey olmadı. Betonarmeydi, memnunduk. 3 katlı, asansör yoktu. 3+1, 90 m ² balkon vardı. Kömürlük hiçbir şey yoktu. Dükkân da yoktu. Masraflar vardı ama cüzi miktarda. Cepheliydi tek cephe. Arkasında yine bina var bitişik nizamı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. %50 Güneş alıyordu. Üçüncü katta oturuyorduk biz.
G12	Düşük katlıydı.	Yeterli, 1996 yapımıydı. Betonarme, 6 katlı, asansör yoktu. 3+1,4 odalıydı. Kömürlük vardı. Bina altında çanta imalatı yapan yer vardı. Önceden elektrik, su, ısınma idi şimdi elektrik, su, ısınma ve aidat ödüyoruz. 2 cepheliydi. Bina arkasında boş alan tekrar bina vardı. Şimdiki binamız çok katlı (10 katlı) tamam asansör var ama aidatlar fazla.	Benzerdi genelde hepsi mozaikti, şimdide cepheler benzer.	Önemli tabi güneş alması. İki cepheden de güneş alıyordu. Şimdi oturduğumuz yer yazın güneş alıyor.
G13	Geniş, ferah ve kendime ait olması.	Yeterliydi, 10 yıllık binaydı. Betonarme, 6 katlı. 3+1 odalı, depo vardı. Atölye- perdecisi vardı binamızın altında. Bütün masraflar şimdi de var. 2 cepheli. Karanlık cephe yok, bina arkasında yine bina vardı.	Renk farkı ve görüntü farkı vardı.	Doğalgaz. Güneş alıyordu.
G14	Dostluk vardı. Şimdi yok.	Eskiden yeterliydi ama şimdi yetersiz. Yaklaşık olarak 2000'li yıllarda yapıldı. Betonarme, 6 katlı ve asansör yoktu. 3+1 odaydı, terastaydım 2 balkonum vardı. Şimdi 14. Kattayım. Kömürlük vardı, depo yoktu. Bakkal vardı, 2 tane daha dükkân vardı dikim atölyesi ve avizeci vardı. O zaman aidat yoktu şimdi aidat var. Karanlık cephe yok açıktı. Arkada 2 katlı ev vardı.	Çoğunlukla benzerdi. Balkonlar değişti.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması. Her taraftan güneş alıyordu.
	Altyapısı sağlam. Düşük	Yeterliydi. 1995 yılı yapımıydı, 1999 depremini yaşadığımızda binaya çatlak bile olmadı. Malzeme; mıcır, betonarme ve hazır		

G15	katlıydı. Köhneleşmişti. Sonradan kötü oldu altyapısı. Tuvaleti taşıyordu.	beton kullanıldı. 4 katlıydı, asansör yoktu. 2+1 odalı, balkon vardı biz 4. kattaydık. Kömürlük vardı. Binamızın altında tekstil dükkânı vardı. Aidat bu kadar fazla değildi. Karanlık cephe yok. 2 taraftan açıktı. Bina arkası boşluk vardı ve karşıki bina gözüktüyordu.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.Farklı yapılaşma vardı.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Sabahtan akşama kadar güneş alıyordu. Önemli tabi ki ev sıcak olursa rutubet olmaz.	
G16	Çok iyi bir özelliği yoktu.	Yeterli değildi, dar ve küçüktü, merdivenler dardı. 1999 depremini 1 aylıkken gördü. Etkilenmedik, sağlamdı çatlamadı bile. Betonarme malzeme hakkında çok fazla şey söyleyemeyeceğim. 5 katlı, asansörü yoktu. 4+1 odalı, balkonu vardı, terasımız vardı. 2 daireyi alıp birleştirmiştik. Kömürlük vardı ama kullanan yoktu. Bina altından küçük atölye vardı. Bodrumdaydı yarısı. Aidat vardı, kapıcı parası 5 TL idi. Karanlık cephe yoktu, 2 cepheliydi. Bina arkasında boşluk vardı, bina boşluğu.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Çatıda olduğumuz için alıyorduk. Yani güneşle aram yok, Karadeniz insanı olunca.	
G17	Aydınlatma iyiydi. Sıcak suyu vardı.	Yeterliydi, yeni binaydı. 1996- 1997 yılında yapıldı. 1999 depremi oldu ama hasar oluşmadı, sağlamdı Allah'a şükür. Betonarme, çimento, kum, demir malzemesi, inşaat işi anlamam bilemeyeceğim. Zemin+ 4 katlı toplamda 5 kattı, asansörlü değildi. 2. Katta oturuyorduk, 2+1 oda 90 m ² vardı yaklaşık, balkon vardı. Şimdi 2+1 oda, brüt 86 m ² giriş kattayız. Kömürlük vardı. Dükkân olarak perdecı- tekstil, konfeksiyoncu vardı. Eskiden elektrik, su, doğalgaz, ısınma vardı aidat yoktu apartmanda şimdi aidat eklendi bunlara ve yüksek. Tek cepheli, karanlık cephe yoktu. Bina arkasında havalandırma boşluğu var ve hemen sonrasında bina vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz da vardı ama ben soba kullanıyordum. Ev soğuk değildi. Şimdi ki merkezi sitem. Güneş alıyordu.	
G18	Betonarme binaydı. Güvenlikliydi. Düz ayaktı.	Bina büyüklük olarak normaldi. 2003 yılı inşaatını biz yaptık. 2004 yılında oturduk. Malzemesi hazır beton, betonun kalitesi çok iyiydi. Kardeşlerimle oturuyorduk. Bina Zemin+ 4 kat toplamda 5 katlıydı. Asansörü vardı. 2+1 oda yaklaşık olarak 155 m ² vardı. Salon 40 m ² vardı yaklaşık. Sığınak vardı. Bina altında market vardı abimin dükkânıydı. Eski binada o kadar masraf yoktu. Ufak tefek temizlik parası vardı o da 10 TL falan var. Aidat falan yoktu o zamanlar. Bina 2 cepheli, karanlık cephe yoktu. Bina arkasında boş arsa vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi. Renk farkı ve görüntü farkı vardı.	Doğalgaz kombi idi. Güneş alıyordu. Sabah, öğlen mutfak salon güneş alıyordu.	
G19	Bahçeliydi. Şimdi asansör, güvenlik, bahçesi yeterli ama balkon hariç.	Yeterli. 25 yıllık bina. Betonarme, 6 katlıydı, asansör yoktu. 3+1 odalı, depo vardı. Bina altında avize dükkânı ve perde atölyesi vardı. Bütün masraflar vardı ama şimdi aidat da var. 3 cepheliydi, bina arkasında dükkân vardı.	Ayrı ayırdı, benzemiyordu.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması.	
G20	Altyapı sağlam, düşük katlı 5 katlıydı. Ara katta oturuyordum. Evim sıcacık oluyordu.	Yeterliydi. 1992 de yapılmaya başlanmış, 1993'te ben aldım. Eski binam çok güzeldi, betonarmeydi, bir tane çatlak yoktu. 5 katlı, asansörsüz. 2+1 odalı. Kömürlük, 8 tonluk su deposu vardı. Bina altında zemin katta Tekstil dükkânı vardı. Kombilydi ev. Aidat çok cüzi miktardı. 10 TL falandı, yöneticiydim ben. 2 cepheliydi. Arkada boşluk vardı ama karşımda bina vardı.	Aynı tipteydi. Eskiden cepheler birbirine çok yakındı. Birbirini görüyordu. Şimdi görünmüyor. Arada çok uzaklık var.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Önemli tabi güneş alması. Güneşi sabah alıyordu, bina girişi tarafı. Şimdi ise çok güzel 8. Kat sabahtan akşama kadar alıyor.	
G21	Sağlamdı. Ferahlığı diğer binalara göre kötüydü.	Yeterliydi, yalnızca asansörü yoktu. Dönüşümden sonra otopark ve asansör sorunu ortadan kalkacaktı. Bina 2000 yılında yapıldı, yaşı 18'di. İyi demir ve beton kullanılmış, zor yıktılar binayı, sağlamdı. 5 katlı, asansör yok. 4+1 odalıydı. Sadece su deposu vardı. Bina altında Perde dükkânı vardı. Bütün masraflar vardı. Aynı masraflar her koşulda devam ediyor. Evimiz 2 cepheliydi. Eskiden bizim binalarımız bitişik nizam olduğu için odaların bazıları karanlıktı. Şu an taşındığımız ev Bakırköy'de.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Doğalgaz da ısınırdı. Eskiden 2 cepheli olduğundan kısmen güneşi görürdü.	
G22	Kendimizin olması.	Yeterliydi, büyüktü. 2002 senesinde yapıldı. 10 sene sonra yıkıldı, 2012 yılında kentsel dönüşümle birlikte. 10 yıllık bina idi. Betonarme. 6 katlıydı ben 5. Katta oturuyordum. 4+1 oda, ama odalarımız çok genişti. Balkonum vardı şimdi yok. Depo vardı. Bina altında Atölye (Perdecı), avize dükkânı vardı. Telefon, internet, ısınma, elektrik, su ve doğalgaz vardı şimdi aidat arttı. 2 cepheli, karanlık cephe yok. Bina vardı arkasında.	Değişik renk, boyaydı.	Doğalgaz. Güneş alıyordu.	
G23	Eski gecekonduydu. Düşük katlıydı. Kendi arsamızın üzerindeydi. Şimdikin artışı asansörünün olması.	Yeterliydi. 1960 senesi yapımı, 1999 depremini gördük ama etkilenmedik. Betonarme. Tek müstakil doğal olarak asansör yok. Şu anki 19 katlı, asansör var. 2+1 oda vardı. Kömürlük var, bina altında dükkân yoktu. Masrafların hepsi var ama o zaman aidat yoktu. Gecekondü idi, salon aydınlıktı diğer yerler karanlıktı. Bina arkasında gecekondü kimi 5 katlı kimi 6 katlı kimi 4 katlı evler vardı.	Farklı yok, birbirine benzerdi hepsi.	Sobalı ısınma, güneş alıyor, önemli.	
G24	Kendimizin olması. Aile apartmanıydı.	Dağıldık şimdi.	Yeterliydi. 1989 yapımı, 99 depremini gördü ama sağlamdı. Babam yapmıştı, müteahhitti. Betonarme, zemin+5 kat toplamda 6 kattı, asansörsüzdü. 3+1 oda yaklaşık 125 m ² balkonumuz 2 tane vardı. Şimdi 2+1 oda 85 m ² oturduğumuz ev. Kömürlük vardı bodrum katta. Giriş katta tekstil atölyesi vardı. Bütün masraflar vardı ama aidat yoktu. Şimdi aidat var. 4 cepheli, karanlık cephe yok, bina arkasında boşluk vardı.	Karışık, değişik renkliydi, düzensizdi.	Sobalı ısınma, güneş alıyor önemli.
G25	İyiydi. Sabah- akşam güneş alıyordu. Ama altyapısı sağlam değildi.	Binanın büyüklüğü yeterli, yaklaşık olarak 30 senelik binaydı. 99 depremini gördü ama ben o zaman oturmuyordum, bir şey olmamış binaya. Deniz kumu malzemesi, sağlam değildi. Yıkım esnasında bir kepçe vurmuşlar hemen yıkılmış. 6 katlı, asansörsüz. 2+1 odalı, 85 m ² idi. Kömürlük var, kullanmıyordum ben, su deposu da varmış ama ben görmedim. Bina altında konfeksiyoncu, perdecı vardı. Genel giderler vardı. Aidat 5-10 TL idi. Şimdi giderler ve aidat 300 TL var. 2 cepheli, mutfak karanlıktı arkaya bakıyordu. Bina arkasında bir boşluktan sonra ev vardı, o düşük katlıydı. Benim evim güneş görüyordu böylece.	Ayrı ayırdı, benzemiyordu.	Doğalgaz. Güneş alıyordu.	
G26	Düşük katlıydı. 6 kattı. Son kattaydım. Rahattım. Kalabalık değildi. 14 daireydi. Ev kendimizindi.	Büyüktü, yeterliydi. 1996 yılı yapımı. 1999 depremini gördü hiç çatlak oluşmadı. Betonarmeydi iyiydik bir şey olmadı depremde. 6 katlı, asansörsüz. 3+1 odalıydı 140 m ² büyük balkonu vardı genişti, teras vardı. Şimdi 2+1 oda 100 m ² 1 balkonu var oda küçük. Kömürlük vardı. Bina altında çanta yapan, konfeksiyon imalathanesi vardı. Aidat cüzi, çok düşüktü. Şimdi 320 TL. 2 cepheliydi, 1 karanlık oda vardı arada kalıyordu. Bina arkasında biraz boşluk vardı tekrar bina vardı.	Benzerdi, btb dış kaplamaydı.	Önemli olmaz mı? 24 saat güneş alıyordu. Doğalgaz.	
G27	Kendimizin olması. Şimdi asansörlü, geniş ve ferah.	Bina büyük değil, küçüktü. 20 yıllık olabilir. Betonarme, 6 katlı, asansörsüzdü. 3+1 odalı şimdi 2+1 odalı evdeyiz. Kömürlük vardı. Bina altında tekstil dükkânı vardı. Bütün masraflar var. Karanlık cephe vardı.	Ayrı ayırdı, benzemiyordu. Şimdiki birbirine benzer ve uyumlu.	Doğalgaz. Güneş alıyordu. Güneş alıp almaması çok önemli değil.	

Çizelge Ek-2.14. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı mekânsal bakışa yönelik yarım özelindeki değerlendirmeleri

BİNA MEKÂNSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Eski binadan neler olmalı?	Yeni bina nasıl olmalı? (Yüksek katlı, düşük katlı, asansörlü, ferah vb.)	'Yüksek bina' daha mı kaliteli, neden?	Mevcut bina ile yüksek binayı karşılaştırır mısınız?	Binalar arası mesafeler nasıl olmalı? (uzak, yakın, birbirini görmeli, girişler aynı olmalı girişler farklı olmalı mı?)	Nasıl bir binada yaşamak isterdiniz? (Site, tek apartman, güvenli site içinde ev ya da bahçeli ev, gibi)	En çok neyini merak ediyorsunuz? (Asansör, balkon, yükseklik, site girişi, sosyal imkânların olduğu aktivite yerleri?)	Yeni binaların cepheleri nasıl olmalı? (benzer/farklı, modern, geleneksel vb.)	Yeni binanızın ısıtma, güneşlenme durumu nasıl olsun istersiniz?
G1	Eski bina ile yeni bina kıyaslanamaz. Arayacağım bir şey yok. Yeni bina daha iyi olacak. Odalar daha büyük ve lüks.	Ferah olsun.	O kadar kaliteli değil. Değişen ve dönüşen ülkede modern kullanımlar ve teknolojik şartların daha iyi şekilde kullanılmasıyla daha kaliteli binalar elde edilebilir.	Hâkimiyet, kim nerede oturacak, komşuluk ilişkileri daha zor yüksek binada. Böylece kültür erozyonu yaşanacak. Ama lüks, daha konforlu bir evde yaşayacağız.	Aralarında standart mesafeler olmalı. Bina girişleri farklı olmalı. Projede girişlere aynı yerden giriliyor.	Bahçeli güvenli bir evde yaşamak isterdim.	En çok projede anlatılanlarla gerçekte yapılanlarda bir farklılık olup olmayacağını, süreç içerisinde söz verilen sürede yerin teslim edilip edilmeyeceğini merak ediyorum.	Daha modern, tek tip olmalı.	Yerden ısıtma ve tavandan serinletme. Güneşlenme durumu iyi, aynı köşe binadan aldık, 13. Kat.
G2	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı.	Düşük katlı, asansörlü, ferah olsun. Sosyal tesislerin olduğu yaşam alanları olsun. Neden verdik evlerimizi biz onlara bunlardan dolayı. Seçme şansını bırakmadılar ki gerçi.	Kaliteli değil. maliyet açısından daha uygun. Florya'daki 3 katlı evden burada 5 katlı yapsa kime satacak. Şahısa 5 kat müsaade, KİPTAŞ'a 15 kat-16 kat müsaade veriliyor. Sözleşme verildi bize ilk başlarda 40 sayfa. Çifte standart var.	Asansör var, sağlam ve yeni olması daha iyidir. Deprem olmasına karşılık daha iyi.	Uzak olmalı, çok fazla da olmaması lazım. Rusya'daki gibi askerlerin sıra olduğu gibi olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı. Büyük bir projede 4 farklı giriş olmalı.	Bahçeli tek evde, kendi köyümüzde Silivri'de falan yaşamak isterdim.	Hiç merak etmiyorum. Metrekare ne kadar olacak? Onları merak ediyorum. Spor salonu diye Sahil Park'a 4 tane alet koymuşlar. Olanı bildiğim için özel bir şey olacağını zannetmiyorum. Florya'dan alsam merak ederdim.	Modern olsun isterdim.	Isıtma kaloriferli, kombi olsun. Güneş ışığından faydalanalım. Maliyetlerin daha düşük olmasını isterim.
G3	Yeni bina son derece her ayrıntısı düşünülerek dizayn edilmiş sorunlu görmüyoruz.	10- 15 katı geçmemeli, yeşil alanlı, asansörlü olmalı. Mutlaka spor salonu site içerisinde olmalı.	Yüksek bina rüzgârı iyi alır. Site şeklindeyse yönetici olduğu için sorunlar ortadan kalkar, çabuk çözülür.	Ayrı ayrı olan bloklarda mimari anlayış daha akılcı, bitişik nizam yapılan yerlerde asansör, otopark, yönetici gibi sorunlar olabiliyor.	Uzak, mesafeli olmalı ki güneşi, rüzgârı iyi alsın. Girişlere ortak bir yerden girilsin.	Güvenlikli site içerisinde evde yaşamak isterdim. Bahçesi, otoparkı ve spor salonu olan bir evde.	Oda büyüklüklerini ve dükkânının konumunu, asansörü merak ediyorum. Asansör hayatı.	Benzer olsun. Çok karmaşa olmasın.	Doğalgaz- kombi olsun. Güneş görsün.
G4	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı.	Düşük katlı, ferah, asansörlü.	Yoo, ben öyle düşünmüyorum. Alçak binanın görüntüsü daha estetik.	Asansör var, sağlam ve yeni olması daha iyidir. Deprem olmasına karşılık daha iyi.	Normal, ne uzak ne yakın olmalı. Girişler aynı yerden olmalı.	Bahçeli müstakil evde.	Hiç birini merak etmedim. Merak edilecek bir şey yoktu.	Geleneksel olmalı bence.	Doğalgaz- kombi olsun. Güneş görsün.
G5	Eski binamdan memnun değildim. Otopark yoktu, asansör, güvenlik yoktu.	Otoparklı, güvenli, asansörlü, ferah, bahçeli ve park alanları olmalı.	Benim gözümde pek bir farkı yok.	Yüksek bina daha görkemli.	Aralarında en az bir bina boşluk olmalı. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde.	Her şeyini merak ettim. Kaçınıcı katta olacağımızı, otoparkını, parkını vb.	Benzer olsun.	Yalıtımlı dış cephe, Doğalgaz- kombi olsun.
G6	Mahalle kültürü, sokak kültürü olsaydı. Komşuluk olsaydı.	Düşük kat olsa daha güzel olurdu. Zaten asansörlü site olarak iyi hoşta eski daire havası yok. Çok yabancı konuldu siteye.	Para için daha yüksek yapılıyor, ticari amaçlı.	Yüksek binanın artıları daha az. İnsan, ses çok olur. Asansörün günün her saati çalışmaması. İnsan az olunca herkesi tanıma ihtimalin yüksek öbür türlü tanıyamıyorsun. Düşük kat olunca insanlarla konuşma ihtimalin artıyor. Diğerinde denk bile gelemiyorsun.	Uzak olması lazım. Arada boşluk olmalı ki mahremiyet olsun. Perdeyi açınca kimse kimseyi görmemeli. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli müstakil evde. Eski evimizin bir balkonu vardı evin salonu gibiydi. Çocuktum o zamanlar pek keyfini çıkaramadım. Ablam var evi deniz manzaralı, önü boş deniz, balkonu büyük bazen ona gidiyorum.	Aidatını düşündük. Biz emlak işiyle meşgulüz. Müşterilerimiz geliyor. Şu ev çok güzel, taşınıyoruz daire 2 milyonluk daire 500 TL aidatı düşünüyorlar insanlar. Nasıl ödeyeceğiz? Ataköy'de bir site var Sea Pearl, 1.500 TL aidat ödeniyor. Site yönetimleri de para koparma derdinde.	Geleneksel olmalı bence.	Doğalgaz- kombi olsun. Merkezi olacak ama.

G7	Komşularımız olsaydı.	Otoparklı, güvenli, ferah, bahçeli ve park alanları olmalı.	Kaliteli değil.	Yeşil alan biraz fazla olur, otoparkı ve asansörü var.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde.	Evin kullanım alanı büyüklüğü, sosyal aktivite yerlerini merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Isıtma merkezi sistem olsun. Doğalgaz olunca alttaki üstteki yakmıyor sıkıntı oluyor. Bunda herkes yakmak zorunda. Güneş görsün.
G8	Hiçbir şey olmamalı.	Düşük katlı, asansörlü.	Yeter ki usulüne göre yapılsın hepsi aynı.	Yüksek bina daha iyi.	Uzak olması lazım. Aralıklı olmalı, rüzgâr, hava gelmeli. Girişler aynı da olur farklı olması önemli değil.	Bahçeli güvenlikli bir evde yaşamak isterdim.	Sosyal aktivite yerlerini, balkonları merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Isıtma merkezi sistem olsun.
G9	Var olan 6 katlı evimi 10 kat yaparak aynı sayıda bırakıyoruz deseydi, kentsel dönüşüm derdim. Ama bu Ticari Dönüşüm. Düşük katlı olabilirdi. Daha az sayıda insan, bloklar daha az olabilirdi. Ticari bakılmaması gerekiyordu. Ama öyle oldu. Üstüne bir de ben niye para ödüyorum?	Düşük katlı, asansörlü. Az aidatlı olmalı.	Kaliteli değil. Görüntü olarak öyle görünebilir ama insana daha fazla yük yüklemek gibi bir şey bu da. Aranan azılı bir katille bile komşu olunabilir. Düşükte bunun gözden kaçması zor. Kameralar olması olayı engellemez. Olay olduktan sonra sadece olayı belli eder.	%100'lük bir değişim var ortada. Artı olacak gibi görünüyor ama ben artı beklemiyorum. Var olan giysiniz yerine yenisi alınan giysi gibi ama siz aynısınız.	Uzak olması lazım. Ama taş atma mesafesinde hepsi hiç de öyle uzakmış gibi görünmüyor. Büyük proje olduğu için 4 giriş olmalı, izdiham olmaması lazım. 60 dönümlük projeden bahsediliyor.	Tek apartman daha cazip, bahçeli evin derdi büyük.	Söylenenler yapılacak mı? En çok bunu merak ettim. Çünkü çifte standart olduğu belliydi. Müteahhit firma burayı yapım karşılığında kendinin satacağı yerlerin inşaat kalitesi yüksek yapıp satıldı, hak sahiplerine ise kalitesizler satıldı. Bu göz önüne alınmalı.	Modern olsun isterdim.	Doğalgaz- kombi olsun. Ne kadar yakıyorsan o kadar ödersin. Güneş görsün.
G10	Eski binamdaki komşuları isterdim. Yapılan binanın düşük kat olmasını isterdim.	Ferah olsun.	Daha kaliteli değil, çünkü tehlikeli olduğunu düşünüyorum.	Yüksek binanın dezavantajı elektrikler gittiğinde inip çıkma tehlikesi hissedirim.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde.	Bahçesini, asansörünü, imkânlarını, her şeyini merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Doğalgaz- kombi olsun. Güney cephe olsun.
G11	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı.	Ferah olsun.	Kaliteli değil. İnsanları tıka basa dolduruyorlar başka bir şey değil.	Yeşil alan biraz fazla olur, otoparkı ve asansörü var.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli müstakil evde.	En çok projede anlatılanlarla gerçekte yapılanlarda bir olup olmayacağını.	Modern olsun isterdim.	Doğalgaz- kombi olsun. Güney cephe olsun.
G12	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı.	Ferah olsun.	Kaliteli değil. İnsanları tıka basa dolduruyorlar başka bir şey değil.	Yeşil alan biraz fazla olur, otoparkı ve asansörü var.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli evde oturmak isterdim.	Sosyal aktivite yerlerini, yüksekliğini merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Doğalgaz- kombi olsun. Güneş almasını isterim.
G13	Balkonlarım genişti, balkonlar geniş olmalıydı.	Ferah olsun.	Kaliteli değil. Hayır, daha sakin olması lazım.	Yüksek bina iyi değil.	Yeteri kadar açık aralıklı olmalı ki an alt kattan en üst kata kadar aydınlık gelsin.	Güvenlikli site içerisinde evde yaşamak isterdim. Az katlı ve bahçeli.	Sosyal aktivite yerlerini, havuzu olacak mı?, spor alanlarımı merak ettim.	Benzer olsun.	Doğalgaz- kombi olsun.
G14	Balkonlarım genişti, balkonlar geniş olmalıydı. Bu evlerde çok küçük balkonlar. 1- 2 balkon olmalı.	Ferah, her yerden güneş almalı, asansör, güvenlik olmalı.	Kaliteli değil.	Aynıdır herhalde. Hiç sevmiyorum yüksek binayı ama öyle denk geldi.	Aralıklı olmalı, rüzgâr, hava gelmeli. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde evde yaşamak isterdim. Az katlı ve bahçeli.	Hepsini merak ettim.	Benzer olsun.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Her yerden güneş almasını isterim.
G15	Hiçbir şey olmamalı.	Yatay mimari olmalıydı.	İstemiyoruz hiçbir yere yüksek bina kaliteli değil.	Burada da 6. Kattayız. Yüksek kat sevmiyoruz, asansör olduğu için rahatız.	Birbirini görmeli ama arada bahçe, yeşil alan, ağaçlar olmalı. Bina girişleri farklı olmalı. Kalabalık olur aynı olursa.	Bahçeli müstakil evde.	Bahçesini, asansörünü, imkânlarını, güvenliğini, rahat olup olmayacağını merak ediyorduk.	Benzer olsun.	Isıtma merkezi sistem olsun. Güneş görsün.
G16	Hiçbir şey olmamalı.	Düşük kat ferah olsa daha iyi.	Yapı kalitesi daha kaliteli.	Nesini karşılaştırayım ki.	Uzak olması lazım. Arada boşluk olmalı ki mahremiyet olsun. Girişler aynı da olur farklı olması önemli değil.	Bahçeli müstakil evde. Havuzlu, boğazı gören bir müstakil ev.	Binanın rengini merak ediyorum.	Daha modern, tek tip olmalı.	Doğalgaz- kombi olsun. 14. Katı aldık. İyi olsun, güneş alsın her tarafı ferah olsun.
	Komşularımız olsaydı. Komşuluk ilişkileri olsun.	Bahçeli olsun Sosyal isterdim.	Kaliteli değil. En ideali	Asansör yoktu eskiden	Aralarında standart	Güvenlikli site	Sosyal aktivite yerlerini,		

G17	Nasıl olsun diye bize soru sorulmadı, fikrimiz alınmadı. Bitmiş binalar gösterildi. Biz de aldık.	faaliyetlerin geniş olmasını, farklı olmasını isterdim. Şu an yeterli değil.	fazla yüksek olmayanlardır bir de malzemenin kalitesidir.	şimdi var. Fiziki engelli olan çıkamıyordu şimdi herkes çıkabilir.	mesafeler olmalı. Bina girişleri farklı olmalı.	içerisinde evde yaşamak isterdim. Az katlı ve bahçeli.	aydınlık, ferah mı merak ettim ama her şeyi daire bittikten sonra gördük.	Modern olsun isterdim.	Isıtma merkezi sistem olsun.
G18	Sağlamlığı olmalı.	Düşük kat ferah olsa daha iyi.	Kaliteli değil.	Yüksek bina iyi değil.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli evde oturmak isterdim.	Sosyal aktivite yerlerini merak ettim.	Geleneksel olmalı bence.	Doğalgaz- kombi olsun. Güneş görsün.
G19	Balkonlarım genişti, balkonlar geniş olmalıydı.	Ferah, her yerden güneş almalı, asansör, güvenlik olmalı.	Benim gözümde pek bir farkı yok.	Benim için fark etmez.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli evde oturmak isterdim.	Sosyal aktivite yerlerini merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun.
G20	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı. Eski yerimde her şey tamamı. Memnundum, anlayışlı insanlar vardı.	Düşük kat ferah olsa daha iyi.	Kaliteli değil. Hayır, ilgisi yok. Yeni yapıldığı için ve güvenli sitede olduğu için biraz artıları olabilir yoksa kaliteli değil.	Şu anda bu da rahat. En üst kattayım. Kafam rahat, ses yok, odam eskisine göre eksik ama.	Uzak olması lazım. Arada boşluk olmalı ki mahremiyet olsun. Bina girişleri farklı olmalı.	Kendi evimde dikip biçelim isterdim.	Her şeyini merak ettim. Asansör korkum vardı, asansöre binemezdim alıştık. Terasım var, her şey var şimdi, rahatım.	Benzer olsun. Değişik değişik olduğu zaman güzel olmuyor.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Çünkü eskiden kombi kullanıyorduk. Kendim açıp kendim kapatıyordum.
G21	Sadece büyük odalar olmalı önceki gibi ve daire tavanı yüksek olmalı.	Otoparklı, güvenli, asansörlü, ferah, bahçeli ve park alanları, odaları büyük, daha geniş olmalı.	Daire sayısı arttığı için kalitesinden çok yönetimi ustaca olabilir.	Mevcut binada daha çok sorunlar olurdu. Kapıcı yoktu, güvenlik sorunu olurdu.	Bir, iki ağaç sığacak mesafede olmalı. Girişler aynı da olur farklı olması önemli değil, fark etmez.	Manzaralı, asansörlü, otoparklı, spor salonu olan, sorunsuz, iskânlı, depreme dayanıklı sitede.	Evin kullanım alanı büyüklüğü, sosyal aktivite yerlerini, ferahlığını merak ettim.	Gelenekselle modern karışımı olmalı.	Doğalgaz- kombi olsun. Güney cephe olsun.
G22	Balkonlarım genişti, balkonlar geniş olmalıydı. Odaları geniş olmasını isterdim. Şu an 3+1 ama odalar çok küçük.	Ferah olsun.	Hayır, kalitenin kat sayısı ile ilgisi yok.	Yüksek binalar sıkıcı ve gereksiz.	Bütün dairelerin ışık ve hava sirkülasyonunu alabileceği şekilde olmalı. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde evde yaşamak isterdim.	Sosyal aktivite yerlerini, havuzu olacak mı?, spor alanlarını merak ettim	Benzer olsun. Uyumlu olmalı. Görüntü kirliliği olmayacak şekilde.	Doğalgaz- kombi olsun. Güneş almasını isterim.
G23	Ağaçları olsun isterdim. Komşuluk, arkadaşlık olsun. Şimdi çok dağıldık. Mecburen üstüne çok para istenince o yüzden bazıları gitmek zorunda kaldı.	Ferah olsun.	Kaliteli değil.	Mevcut binamda bahçem vardı. Yüksek bina olmasın çok karışık oluyor. Az insan olmalı.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	Güvenlikli site içerisinde evde yaşamak isterdim.	Asansörünü, güzelliğini, bahçesini merak ettim fazla kalabalık var çünkü.	Benzer olsun.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Güneş almasını isterim.
G24	Balkonlarım genişti, balkonlar geniş olmalıydı. Mutfağım geniş olsaydı isterdim.	Ferah olsun.	Kaliteli değil. Hayır, daha sakin olması lazım.	Bir şey fark etmedi. Eski binamda kaliteliydi şimdiki binalar sadece daha yeni.	Uzak olması lazım. Girişler aynı yerden olmalı.	Güvenlikli site içerisinde, az katlı, bahçeli bir evde yaşamak isterdim.	Bahçesini, asansörünü, imkânlarını, odaların genişliğini merak ettim ama küçük geldi umduğumuz gibi bulamadık.	Modern, birbirine uyumlu olsun isterdim.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Kartlı eski sistemde olmasını isterdim. Güneş almasını isterim.
G25	Balkonumu, güneş almasını seviyordum.	Ferah olsun.	Kaliteli değil.	Mevcut bina daha kullanışlı.	Normal, ne uzak ne yakın olmalı. Bina girişleri farklı olmalı.	Bahçeli kendimize ait ev.	Sosyal aktivite yerlerini, balkonları merak ettim.	Modern olsun isterdim.	Isıtma merkezi sistem olsun. Güneş görsün.
G26	Düşük katlı olsaydı 3 – 4 kat olsaydı.	Düşük kat ferah olsa daha iyi. Odaları büyük, daha geniş olmalı.	Daha sağlam deniliyor ama yüksek katlardan korkarım.	Yüksek binanın asansörü var, güvenli, park bahçe var daha iyi.	Uzak olması lazım. Bina girişleri farklı olmalı.	3-4 katlı olursa en son katta ben oturmalıyım. Müstakil olsa daha iyi olurdu ama bu imkânlarda zor.	Evlerin içlerini, işçiliğinin güzel olup olmayacağını merak ettim.	Benzer olsun.	Doğalgaz- kombi olsun. Merkezi de bir şey yaksak da yakmasak da çok para ödüyoruz.
G27	Çok katlı olmaması gibi, 5- 6 katlı olabilir.	Düşük katlı, asansörlü, bahçeli, otoparklı, çocuk parkı olmalı.	Hayır, daha sakin olması lazım.	Şu an 8. Kattayız. Memnunuz. Ama yüksek katlı olmasını istemezdim.	Çok sıkışık olmamalı, aydınlığı kesmeyecek şekilde olmalı.	5-6 katlı, bahçeli, güvenli, otoparklı, çocuk parkları olan evler.	Sosyal aktivite yerlerini, Yer altı otoparkını, eski binada olmayan yeni binada olacak şeyleri merak ettim.	Modern, renkli birbirine uyumlu olsun isterdim.	Kat kaloriferi olsun. Merkezi olsun istemiyorum. Herkesin kendine ait kombisi olsun. Güneş almasını isterim.

Çizelge Ek-2.15. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı yaşamsal bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

BİNA YAŞAMSAL BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Binada kendinizi güvende hissediyor musunuz? (Deprem riski var mı?)		Binanız/eviniz yaşam tarzınız ile uyumlu mu? Kültürel ve geleneksel olarak alışkın olduğunuz faaliyetleri gerçekleştirebilmede yeterli mi? Yeterli değil ise nasıl olmalı?		Binada hemşerilik, akrabalık vb. ilişki içinde olduğunuz kişiler var mı?		Binada komşuluk kültürü, selamlaşma, ortaklaşa yapılan işler vb. var mı?		Binada bahçe var mı? Varsa bahçe kaç m ² ? Ağaç var mı?	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Tabi ki güvendeydik. 1999 Büyük depremi olduğunda binaya herhangi bir hasar olmadı.	Dönüşüm sürecine girince güvende hissetmedik. Sözleşmeler uzun sürdüğü için tedirgindik. Ne yapacağımıza karar vermede zorlandık.	Uyumlu, yeterliydi. Ailecek yaşadığımız için hangi kapıyı çalsam giriyordum.	Kentsel dönüşümle birlikte ailem dağıldı. Ailecek farklı yerlerde oturuyoruz.	Var ailemle yaşıyorduk zaten. Kardeşlerim, anne- babamız.	Vardı, birbirine gidip gelme fazlaydı.	1990 senesi öncesi bahçe vardı. Tavuklarım, kuşlarım vardı. Meyve ağaçları; Dut, elma, kiraz vb. 1990 senesi sonrası tek bina olunca kalmadı.			
G2	Deprem riski vardı. 1999 depreminden sonra çok büyük bir şey olmadı. Yığma binaydı.	Hırsızlık olayı oldu ama. Dönüşüm sürecinde dükkânı boşaltmıştık. Geldiler, çerçeveleri, her şeyi sökmüşler. Dükkân da kilitliydi. Zarar da karşılanmadı.	Uyumluymdu, geniş ferah akrabalarım ile yaşıyorduk. Bahçe büyüktü, bahçede kurban kesiyorduk. Sonradan kullanmamaya başladık. Binalar çoğalınca bahçe sıfatı da gitti.		Amcam vardı.	Vardı, bayramlarda birlik beraberlik vardı, kurban kesiliyordu. Kazanlarda et pişirirdik. Bunlar tabi 15-20 sene önceydi. Bu değerler yavaş yavaş bitti zaten.	Bahçe vardı yaklaşık 100 m ² . Ağaç vardı. Ceviz vardı, kavak, incir ağacı vardı.			
G3	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Dönüşüm sürecine girince binalar yıkıldı, izbe oldu. Gürültülüydü. Hırsızlık olayları oldu.	Uyumluymdu. Yeterliydi.	Uyumlu değildi. Komşuların bazıları gittiği için binalar boşaltılmaya başlandı, yıkıldı. Hırsızlık olayları oldu. O esnada kültürel ve geleneksel olarak alışkın olduğumuz faaliyetleri düşünebilecek bir atmosfer oluşmadı.	Kardeşimle aynı binadaydım.	Hayır, ortaklaşa yapılan bir şey yoktu. Selamlaşma vardı.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G4	Güvende hissediyordum, nadiren ayakkabılar çalınırdı.	Dönüşüm başladıktan sonra hırsızlık olayları oldu.	Uyumlu, yeterliydi.		Vardı hepsi. Arkadaş, akrabaydı. Akrapada olmasa sürekli birbirimize çay, kek götürüyorduk bir muhabbetimiz vardı.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Bahçe yoktu. Ağaç vardı, ama park alanlarında vardı.			
G5	Çok güvende hissetmiyordum. Deprem riski vardı. Hırsızlık vardı.		Bence yeterliydi. Yaşıyorduk, yıllarımız geçti.		Komşularımız vardı.	İş olarak sadece temizlikçinin parasını toplayan birisi vardı.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G6	1999 depremini yaşadık, binaya bir şey olmadı.		Uygun, tam istediğimiz gibiydi. Komşularımız iyiydi. Sohbet, muhabbet güzeldi.		Vardı hepsi. Zübeyde ablalar vardı. Çoğu kişi Mardinli, Diyarbakırlıydı, hemşerimizdi.	Toplanırdık. Bizi yemeğe çağırırdı. O kendine ekmek aldığı zaman bize de alırdı. Dini günlerde araşırdık.	Arka bahçe vardı ama bize ait değildi. İncir ağacı vardı.			
G7	Güvendeydik, mahallede oldu hırsızlık olayı ama başımıza gelmedi.		Uyumlu. Ben hiç öyle bir faaliyette bulunmadım. Komşulara gidip gelinirdi. Şimdi taşındılar ama hala görüşüyoruz.		Amcam vardı. 1 katta da Trabzonlu hemşerilerimiz vardı. Dedelerimizden Malatya-Trabzon'a gidenler var.	Kadın günleri vardı, olmaz mı? Altın günlerine annem katılırdı. Mevlitler, toplantılar olurdu. Kuran okuturlardı.	Bahçe yoktu. O civarda 1 tane ağaç bulamazdınız. Mahallede şu karşıda bir alan var, boş ismide yok yeşil güya. Baliciler bali çekiyor orada.			
G8	Deprem riski var güvende hissetmiyorum.		Uyumlu, yeterliydi.		Yoktu.	Komşuluk kültürü var.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G9	1999 depremini yaşadık, binaya bir şey olmadı. Ayaktaydı. Bir sıkıntı yaşamadık.		Uyumlu, yeterliydi.		Az da olsa vardı. Komşumuz vardı birkaç tane. Tekrar evler tamamlanınca geri gelecekler.	Çok iyi değildi zayıftı. Dönüşümden sonra çok az belli insanlar kaldı, evlere Suriyeliler yerleşti. Hatta bile çekmişler bununla ilgili.	Vardı, yaklaşık 6 m uzunluğu binanın eninde genişliği vardı 15 m, 90 m ² . Küçük ağaçlar vardı, bina arasında olduğu için yükselemiyordu.			
G10	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Dönüşüm süreci başlayınca hırsızlık olayları oldu. Binaların bazıları yıkıldı, yalnız kaldık.	Uyumluymdu çok yeterliydi. Altında Erzincanlılar Derneği vardı. Kullanıyorduk. Düğün, mevlit gibi şeyleri orada gerçekleştirirdik.		Vardı, hemşerilerimiz vardı.	Çok güzeldi vardı.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G11	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.		Uyumlu, yeterliydi.		Yoktu.	Birbirine gidip gelmeler çoktu o zaman.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G12	Son katta olduğumuz için güvende hissediyorduk. Şimdi sitede de güvende hissediyoruz.		Evim uyumlu, bina değildi. Her yöreden insan olduğu için değildi.		Var, bir tane hemşerim vardı.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G13	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.		Uyumlu, yeterliydi.		Vardı, hemşerilerimiz vardı.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.			
G14	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Evler boşalınca evimizin çaprazında bulunan dükkânımızda hırsızlık oldu ama yakalandı.	Aşağı yukarı yeterliydi.		Vardı, hemşerilerimiz vardı. Dönüşümden sonra bazıları gitti, bazıları kaldı.	Evet, vardı. Binadaki tüm dairedeki insanları tanırdık. Şimdi yok. Çok karışık, her dinden insan var. Anlaşamıyoruz. İŞİD'ci çıktı alt komşumuz. Düşün artık.	Vardı. Birkaç tane kavak ağacı gibi ağaçlar vardı.			
G15	Güvende hissetmiyorduk. Giren çıkan belli değildi. Hırsızlık oluyordu. Deprem riski yoktu.		Uyumlu, yeterliydi.		Vardı, hemşerilerimiz vardı. Giresunlu hemşerilerimiz vardı.	Vardı o zaman daha güzeldi. Komşularla oturup muhabbet edip sohbet ederdik. Şimdi yok bunlar.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu. Kapının önünde dut ağacı vardı. Yollarda vardı.			

G16	Deprem riski yoktu. Güvendeydik. 1999 depremini yaşadık, binaya bir şey olmadı.	Uyumlu değildi. Yeterli de değildi. Bohem bir yaşam tarzına uygun, daha rahat olmasını isterdim.	Vardı, Karadenizliler. Annem-babamla birlikteydik.	Yoktu pek.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G17	Deprem riski yoktu. Güvendeydik. Binada komşuma oldu hırsızlık olayı. Duydular kaçtılar ama bir şey çalınmadı, zayıat yok. 1999 depremini yaşadık, binaya bir şey olmadı.	Evimiz yaşam tarzımıza uygun.	Komşularımız, akrabalarımız vardı.	Vardı, tabi selamlaşma vardı.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G18	Deprem riski yoktu. Güvendeydik. Evi kendimiz yaptık zaten hem diyorum ya daha yeni binaydı 2003 yılında yaptık 2004 yılında da oturduk.	Uyumlu, yeterliydi.	Kardeşimle aynı binadaydım. Akrabalarımız vardı.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu. Kardeşler arasında yapılacak şeyler vardı.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G19	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Uyumlu, yeterliydi.	Vardı, hemşerilerimiz vardı. Şimdi sadece bazı komşularımız var.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Vardı ama pek hatırlamıyorum.	
G20	1999 depremini yaşadık, binaya bir şey olmadı.	Çok kültür farkımız vardı. Bakırköy'den geldiğim için zor adapte olduk ilk başlarda. Bakırköy-Osmaniye'nin komşuluğu çok güzeldi. Yeterli değil çok. Çat kapı girebileceğin komşun olmalı bunu isterim.	Var, Güllü Teyzem vardı. O da Bakırköy Osmaniye'den gelmişti.	Çok güzeldi vardı. Biz kadınlar ortak buluşur her gün birimizde kahve içerdik.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G21	Önceleri evet güvende hissediyorduk. Çünkü diğer binalar gibi çürük değildi. Şimdi eski binadayız taşınana kadar ama yine sağlam diyor komşular.	Uyumluymuş zaman zaman problemler olurdu ama genelde iyiydi.	Pek yoktu ama selamlaşır, konuşurduk. Şimdi de öyle.	Yoktu pek. Herkes hayat mücadelesi içinde yaşıyor. Aynı durum devam etti.	Bahçe yoktu. Ağaç dükkân önlerinde vardı. Taşınmak zorunda kaldığımız evin önünde ağaçlar var Bakırköy'de.	
G22	Deprem riski yoktu. Güvendeydik. Sonradan güvensiz hissettim. Hırsızlık olayları oldu, su basınçlı geliyordu, sular patladı. Yangın oluyordu, çocuklar boş binalara giriyordu, tinerciler artmıştı.	Uyumlu, yeterliydi.	Eşimin kardeşi vardı. Aynı apartmandaydı.	Her şeyimiz ortaktı. Gezmeler, misafir kabul etmelerimiz bile.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G23	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Uyumlu, yeterliydi.	Vardı. Annem, ben çocuklarımla yaşıyorduk.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Vardı. 15-20 m ² . Kavak ağacı vardı.	
G24	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Uyumlu, yeterliydi.	Annem, babam, kardeşlerim (8 kardeş) aynı binadaydık. Şimdi herkes ayrı bloklarda yaşıyor.	Toplanılıyordu, oturuluyordu, muhabbet ediliyordu. Muhlama, karalâhana yemeği yapardık, yerdik.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G25	Deprem riski var güvende hissetmiyorum. Şimdi güvenli deprem riski yok.	Uyumlu, yeterliydi.	Akrabamız yoktu ama komşuluk vardı.	Komşuluk kültürü var.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	
G26	Hırsızlık riski vardı. Aydınlik kapakları (havalandırma demirdendi) onlar çalınmıştı. Binalar bitişikti, hırsız çıkarsa tüm binalara, sokağın başından girse sonuna kadar giderdi.	Biz ilk taşınanlardanız. Çünkü kayınvalidem hastaydı. Geldiğimizde 1 kişi oturuyordu sonra ben geldim, diğerleri çok oturdu. Asansörlü olduğu için inip çıkmamız kolay oluyordu, hastaneye çok gidip geldiğimiz için.	Uyumlu, yeterliydi.	Var, bir tane hemşerim vardı. Hep doğuluydu.	Birbirine gidip gelmeler çoktu o zaman. Şimdi kalmadı bunlar.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.
G27	Deprem riski yoktu. Güvendeydik.	Uyumlu, yeterliydi.	Komşularımız vardı.	Vardı, Tabi ki mutlaka o zamanlar oluyordu.	Bahçe yoktu. Ağaç yoktu.	

Çizelge Ek-2.16. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı yaşamsal bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

BİNA YAŞAMSAL BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Ortak bahçe olursa kullanır mısınız?	Kültürel olarak benzer gruplar bir arada mı olmalı?(Hemşerilik, akrabalık vb.)	Binada Komşuluk kültürü devam etmeli mi?	Yüksek binada neler yapmak istersiniz?	Binada Güvenlik nasıl sağlanmalı?
G1	Kullanırız tabi.	Kültürel olarak farklı olanlarla olmaz ayrı zaten. Ayrım yapılmayacağı için belli benzer olanlar dâhilinde bir araya gelmeli. Bir arada olması gerekir.	Etmeli ama herkes taşınıp ayrıldığı için öyle bir kültürün olmayacağını öngörüyorum.	Anlamı yok.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G2	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	10.kata oturacağım. Sahili göreceğiz diye oradan aldık. 1.kat 900 lira, 2. Kat 925 lira yükseldikçe fiyat da artıyor.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.

G3	Olsun ama kullanmam, yoğun çalışıyorum.	Olmasın.	Kısmi etmeli. Diğer türlü olmasın, herkes sınırlarını bilsin.	Deniz manzarası izlerim. Roman yazmak isterim.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G4	Yok kullanmam. Kendime ait olması lazım.	Olmalı hemşeriler, hemşerilik olmalı.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Herhangi bir şey yapamıyorsun. Normal binada daha çok şey yapıyorduk. Mangal falan yapıyorduk. Burada yapsan güvenlik gelir.	Eskiden nasıl sağlanıyorsa şimdi de öyle sağlanmalı. Eskiden güvenlik yoktu.
G5	Kullanırız tabi.	Hayır, herkes karışık olmalı, kaynaşmalı birbiriyle.	Abartılı olmadığı sürece olmalı. Çok komşuyu sevmiyorum. Az insan çok huzur.	Orta katta oturmak isterim. Çok yüksek katta olmayı sevmiyorum. Asansör bozulursa bile düşük kat daha avantajlı.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G6	Kullanırız tabi.	Yok bence karışık olması lazım. Ayrımcılık olur. Hemşeri hemşeriyi tutuyor. İnsanlar kaynaşsın.	Keşke etse etmeli yani.	Şehir, deniz manzarası olmasını isterdim. Pek de bir artısı yok.	Özel güvenlik ile sağlanmalı. Giriş- çıkış kartı olmalı. Dışarıdan elini kolunu sallayarak girmemeli kimse.
G7	Kullanırız tabi. Oyun alanları olabilir.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yüksek katın avantajı önu açık olacak. Aralarında mesafe olacak. Kentsel dönüşümün amacı eski çarpık yapılaşmayı kaldırmak.	Giriş- çıkış kartı olmalı. Herkesi kolay kolay içeriye sokmamaları lazım.
G8	Kullanırız tabi.	Fark etmez.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Hiçbir şey, sadece cama çıkıp hava alırım herhalde.	Kameralar ve güvenlik görevlisi ile. Eğitimle sağlanmalı.
G9	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Hiçbir artısı yok bana göre. Sadece kalabalık yapıyor.	Bizim istediğimiz gibi olmayacak kesin. Karşımıza çıkacak yüksek aidatlar. Yönetenler istediği gibi oynayacak her şeyi. Aidattan dolayı hiçbir yer mahkemelik olmamıştır. Biz de artık en son çare satar gideriz.
G10	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Manzara seyredirim balkona çıkıp.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G11	Kullanırız tabi.	Hayır, herkes karışık olmalı, kaynaşmalı birbiriyle.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Hiçbir artısı yok bana göre. Sadece kalabalık yapıyor.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G12	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yapılacak pek bir şey de yok bence.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G13	Kullanırız tabi.	Olabilir.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yüksek bina istemem.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G14	Evet, seve seve kullanırım.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur. Yabancıların olmasını istemem.	Evet mümkün mertebe olmalı.	Manzara seyretmek isterim.	Sağlam güvenlik sağlanmalı.
G15	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Etrafa, manzaraya bakmak isterim.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G16	Çocuğum var kullanırım.	Yok olmasın, suyunu çıkartıyorlar.	Komşuluk olsun ama ne kadar olabilirse artık.	Paraşütle atlamak isterdim.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G17	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Giriş katta oturuyorum o şansım yok. Ama manzara seyretmek isterdim.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G18	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yapılacak pek bir şey de yok bence.	Eğitimle sağlanmalı.
G19	Kullanırız tabi.	Fark etmez.	Evet, lütfen etsin.	Yapılacak pek bir şey de yok bence.	Kameralar ve güvenlik görevlisi ile.
G20	Kullanmıyoruz. Akşamları buluşup oturuyoruz, konuşuyoruz. Torunlar gelip oynuyorlar.	Hayır, herkes karışık olmalı, kaynaşmalı birbiriyle.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Deniz manzarası biraz görünüyor. Manzara izliyorum.	Kameralar ile. Herkesin apartmanında 1 tane yönetici ve yardımcı olmalı. Sorunları onlar bildirmeli ve herkesin ona göre güvenliği güvenlikçi tarafından sağlanmalı.
G21	Kullanırız tabi.	Kısmi olmalı, fazlası bazen zararlı oluyor. Hakkaniyeti bozabilir.	Az da olsa devam etmeli.	Değişen bir şey yok önemli olan havadar ve ferah olmalı. Tabi manzara seyretmek de güzel olur.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G22	Kullanırız tabi.	Olabilir. Neden olmasın.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yüksek bina istemem. 7- 8 katı geçmemeli.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G23	Kullanırız tabi.	Hayır, herkes karışık olmalı, kaynaşmalı birbiriyle.	Etmeli tabi. O çok önemli. Şimdi biz 3 kişi falan görüyoruz.	Bilmiyorum, sadece bahçeyi izliyorum.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G24	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yüksek bina istemem.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G25	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Bu kültür devam etmeli.	Yüksek bina istemem.	Kameralar ile.
G26	Kullanırız tabi.	Tabi bir arada olursa daha iyi olur.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Yapılacak pek bir şey de yok bence.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.
G27	Kullanırız tabi.	Olabilir.	Etmeli tabi komşuluk kültürü.	Teras alanı kullanılabilir. Herkes teras katına çıkabilmeli.	Özel güvenlik ile sağlanmalı.

Çizelge Ek-2.17. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı ekonomik bakışa yönelik dün-bugün özelindeki değerlendirmeleri

BİNA EKONOMİK BAKIŞ (DÜN-BUGÜN ÖZELİNDE)	Binada gelir bakımından çok farkın olduğu kimseler var mı?		Binada yaşayanların genel olarak çalıştıkları işleri nasıl tanımlarsınız? (İşçi, memur, emekli, serbest meslek, vb.)		Binada yaşayanların gelir kaynakları neler? (Köyden para geliyor, kendi kazançları, kira gelirleri, vb.)		Mülk sahibi misiniz? Mevcut evinizin değeri ne kadar? Kiracı ise ne kadar kira veriyorsunuz?		Ev sahibi olmak için ne tür olanaklar sunuldu/sunulacak bilginiz var mı?	
	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN	DÜN	BUGÜN
G1	Gelir bakımından fark vardı.		Devlet memuru olan vardı. Bende biraderle kendi iş yerimiz vardı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet. 3+1 evimiz eskiden 350.000TL ederi vardı dönüşüme girdikten sonra tüm bina 2.500.000 TL oldu. Takas usulü aldık.		Bilgiler verildi ama uygulama eksiklikler vardı. Zeytinburnu ilçesinde yapılan diğer kentsel dönüşüm alanlarında böyle şeyler duymadık, tam verilmiş. Biz de ise %25 eksik borçlanarak kendi alanımız satın alındı.	
G2	Herkes aynı, eşit seviyedeydi.		Çoğu serbest meslekti.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 400.000 TL idi, şimdi 1.200.000 TL oldu.		Olanaklar sunulmasını geç borç çıkarttılar. Sunulmadı bile. Bizi düşünmediler. Proje bittikten sonra daha kalabalık olacak. Önceden 1.000 kişiydi şimdi 5.000 kişi olacak. Hırsızlık da artacak. KİPTAŞ Merkez Efendi evlerini soymuşlar mesela.	
G3	Yoktu, orta seviyedeydi.		Memur ve esnaf çoktu. Boşalıp yıkıma girdi. Tekrar kimse oturmadı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 700-800 bin civarındaydı, sonra 1.500.000 TL oldu.		Bütün bilgiler sunuldu.	
G4	İyi de orta da vardı.		Genellikle kendi meslekleri, tekstil dükkanları vardı. Tekstil konfeksiyon şimdi zengin, yabancı firmalara geçti. Benim marketimi alıp migros açılıyor.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 300.000 TL ederdi, içerisi lüktü şimdikinden daha iyiydi. Mutfak dolabını 25.000 TL'ye yaptırmıştık. Kentsel dönüşümle birlikte 900.000 TL etmiştir.		Bilgilendirme oldu ama kimse sözünde durmadı. Ev boşalana kadar, boşaldıktan sonra kimse ilgilenmedi. 'Eşek öldü anlaşma bitti.' gibi oldu. Ayrıca KİPTAŞ'ın Sahil Park'ta yaptığı dairelerle müteahhit'in yaptığı çok farklı. KİPTAŞ'ınkiler çok dandik, müteahhit 3-4 bloğu yaptı onlar daha kaliteli.	
G5	Herkes aynı, eşit seviyedeydi.		İşçi-memur genelde.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 300.000 TL, sonradan 650.000 TL olmuştur.		Sitede oturacağımızı söylediler bizim de hoşumuza gitti. Sıkıntı olmadı.	
G6	Yoktu, orta seviyedeydi.		İşçi-memur genelde.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu.		Bütün bilgiler sunuldu.	
G7	Yoktu, orta seviyedeydi.		İşçi-memur genelde. Serbest de vardı, kalfa, doktor makinisti, amcam perdeciydi. Bizim apartmanda 3 tane memur vardı. İlk aşamada kiradaydı, sonradan ev aldı. İkisi başka yere taşındı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu.		Gelişi güzel bilgilendirmeler yapıldı. 2+1 istedim m ² 'sini 2 liraya benden alıyor 3 liraya başkasına satıyor ben istemiyorum dedim.	
G8	Herkes aynı, eşit seviyedeydi.		İşçi-memur genelde.		Herkesin kendi kazancı.		Kiracıydım, 1.200 TL idi kira.		Metrekare olarak belli bir oranda değer azaltıldı, karşılığında sıfır daire verildi.	
G9	Yoktu, orta seviyedeydi.		İşçi-memur genelde. Emekli, nalburda vardı.		Herkesin kendi kazancı. Kira geliri olanda vardır ama onlar sayılıdır.		Evet, ev sahibiyiz. Yaklaşık 300.000 mevcut değeri, sonradan 700.000 TL'lerden bahsedildi. Ben evi takas usulü aldım üstüne bir de 160.000 TL para ödedik.		Var olan yerimize %25 kesintiyle beraber komik bir daire teklif edildi. Reddettim, üstüne para ödeyin alın dediler kabul ettik artık.	
G10	Yoktu, orta seviyedeydi.		İşçi-memur genelde. İş yeri olanlar da vardı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. Yaklaşık 300.000 mevcut değeri.		Bilgi sunulmadı. Hiçbir ilgi, alaka kurulmadı.	
G11	Gelir bakımından fark vardı.		İş meslekleri hepsinden vardı.		Herkesin kendi kazancı.		Kiracıydım, 1.200 TL idi kira.		Bilgi sunulmadı. Hiçbir ilgi, alaka kurulmadı.	
G12	Yoktu, orta seviyedeydi.		İş yeri olanlar da vardı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu.		Bütün bilgiler sunuldu.	
G13	Yoktu, orta seviyedeydi.		İş meslekleri hepsinden vardı.		Çeşitli gelir kaynakları vardı.		Evet, ev sahibiyiz. Mevcut değerini bilmiyorum.		Bütün bilgiler sunuldu.	
G14	Gelir bakımından fark vardı.		İş meslekleri hepsinden vardı.		Çeşitli gelir kaynakları vardı.		Evet, ev sahibiyiz. Tahminen 550.000 TL, sonra 850.000 TL ederdi.		Bütün bilgiler sunuldu.	
G15	Gelir bakımından fark vardı.		İşçi-memur genelde.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 200.000 TL mevcut değeri, sonra 300.000 TL olmuştur.		Ayrı bir bilgi sunulmadı. Takas edildi. Sahil park evlerine geldik. Kendi imkânlarımız önceden soruldu ama.	
G16	Gelir bakımından fark vardı.		İşçi-memur genelde.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu.		Bilgiler verildi. Zorlama bir iş olmadı, kredide yardımcı olundu.	
G17	Herkes aynı, eşit seviyedeydi.		İşçi genellikle.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu. Kentsel dönüşümden sonra sattık Loca Mahal'den 350.000 TL'ye aldık.		Bilgi verildi. Dediler ki; %25'i kesilecek arta kalana daire vereceğiz. Daire %25 başa baş gelirse fark ödemeyeceksin dediği için biz borçlandık, eski dairemiz kurtarmadı. 37.000 TL üstüne para ödedik. Bir de ayrıca tapu harcı da ödedik.	
G18	Yoktu, orta seviyedeydi.		Genelde esnaf vardı.		Herkesin kendi kazancı.		Evet, ev sahibiyiz. 250.000- 300.000 TL arasıydı mevcut değeri, sonra 500.000 oldu.		Memnun olmadık bilgiler verilse dahi biz bunların olmasını istemedik bizim binamız zaten yeniydi memnunduk binamızdan. Zorunlu hale	

					getirdiler. İstemeye istemeye taşınmak zorunda kaldık. İsteyerek olmadı yani.
G19	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Herkesin kendi kazancı.	Evet, ev sahibiyiz. Tahminen 550.000 TL, sonra 850.000 TL ederdi.	Sitede oturacağımızı söylediler bizim de hoşumuza gitti. Sıkıntı olmadı.
G20	Herkes aynı, eşit seviyedeydi.	Dükkan sahipleri bile o apartmanda oturuyordu.	Kendi kazancı herkesin.	Evet, ev sahibiyiz. İlk aldığımızda çok eskiden 45.000 TL'ye aldık. 150.000-200.000 olmuştur.	Hiçbir şey sunulmadı. Suriyeliler gelince mecbur olunca gitmek zorunda kaldık
G21	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Kimseden kimseye para gelmiyordu, herkes kazancıyla yaşıyordu. Dönüşüm esnasında da değişmedi bazı komşular arsalarını satıp dönüşüme para hazırladılar.	Evet, ev sahibiyiz. 700-800 bin civarındaydı. Şimdikini tam bilmiyorum.	Bilgiler verildi. Dönüşüm bittikten sonra evimizi alacağız. Asansörü, otoparkı olacak önceden yoktu tabi.
G22	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Çeşitli gelir kaynakları vardı.	Evet, ev sahibiyiz. Mevcut değerini bilmiyorum.	Anlatıldı bir şeyler ama pek hatırlamıyorum. Çok seçenek vardı.
G23	Yoktu, orta seviyeydi.	İşçi-memur genelde. İş meslekleri hepsinden vardı.	Herkesin kendi kazancı.	Evet, ev sahibiyiz. 6 sene önce 250.000 TL idi şimdi 600.000 TL oldu.	Bilgi sunuldu ama değişim oluyor, depreme dayanıklı evler yapılacak deyip mecbur ettiler.
G24	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Herkesin kendi kazancı.	Evet, ev sahibiyiz. Mevcut değerini bilmiyorum.	Anlatıldı bir şeyler ama pek hatırlamıyorum. Yürüyüş yeri, park alanları, güvenliğiniz olacak, eviniz daha iyi olacak denildi ama daha iyi bekliyorduk beklentimizi karşılamadı. Hepimiz aynı binadaydık, mülk bizimdi hepimiz akrabalar anlaştık artık.
G25	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Herkesin kendi kazancı.	Evet, ev sahibiyiz. 110.000 TL mevcut değeri.	Geldiler, konuştular ama söyledikleri gibi olmadı. Mesela 2+1 verilecekti bize ama mutfakçı içinden m ² kesildi. Eski evimizdeki balkonun üstü açıldı metrekareyi saymadılar, para ödedik üstüne.
G26	Yoktu, orta seviyeydi.	İşçi-memur genelde.	Herkesin kendi kazancı.	Evet, ev sahibiyiz. Topraktan almıştık.	Bilgilendirmediler, hatta kandırdılar. Tapu parası ödemeyeceksiniz dediler sonra para alındı. Şimdi daha yeni veriliyor tapular bize. Sorunlar vardı.
G27	Gelir bakımından fark vardı.	İş meslekleri hepsinden vardı.	Çeşitli gelir kaynakları vardı.	Evet, ev sahibiyiz.	Evi kendi imkânlarımızla aldık. Çeşitli olanaklar sunuldu, taksitlendirme yapıldı.

Çizelge Ek-2.18. Görüşme yapılan kişilerin bina kartı ekonomik bakışa yönelik yarın özelindeki değerlendirmeleri

BİNA EKONOMİK BAKIŞ (YARIN ÖZELİNDE)	Binada gelir bakımından farklı kişiler olmalı mı? Benzer gelirli bir arada mı olmalı?	Evin masrafları artarsa karşılayabilir misiniz? (Elektrik, su, doğalgaz, aidat.)	Nasıl bir işte çalışmak isterdiniz? Yaşadığınız mahallede çalışmak ister misiniz?	Ev alabilme (ev sahibi olma) durumunuz nedir?	Yeni binada Kiracıların kiralari artmalı mı?
G1	Karışık olabilir.	Karşılayabilirim.	Zaten kendi mahallemde yapardım yine. Gıda işine girebilirdim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Otomatikten artmalı. Değerler yüksek çünkü.
G2	Benzer gelirli bir arada olacak mecburen.	Maalesef karşılayacağız.	Benim fikrim dükkânı kiraya verip yatmak istiyorum.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Otomatik artacak. Ben atmasa desem bile artacak. Yan sitede kiralar 2.500 TL.
G3	Farklı olsun ama çok da tutarsız olmasın. Aidat gibi şeylerde sorunların yaşanmaması için.	Karşılayabilirim.	İşimden memnunum. Ev iş mesafesi yakın olmalı. Zaten yaşadığım mahallede çalışıyorum.	Evimizi verip ev aldık zaten. Eski evi takas ettik. 150-200.000 üste para ödedik 4+1 için.	Evet mecburi. Değer farkı olduğu için.
G4	Benzer gelirli bir arada olabilir.	Ticaret yaptığım için karşılayabilirim. Ama normalde karşılayamazdım. Çoğu insan taşıyor karşılayamadığı için. Bu siteleri normal gelirdeki insanlar için yaptılar ama onlar oturmayacak.	Zaten kendi işimde, mahallemde çalışıyorum bakkalım.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır, artmamalı.
G5	Site olduğu için bir şey diyemiyorum. Herkes olabilir.	Karşılarız.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum.	Ev sahibiyiz.	Yıllık oranda artmalı.
G6	Bana kalsa karışık olabilir. Düşük gelirli olan insanlar belki psikolojik olarak etkilenebilir. Zengin olan birinin takıntısı olup hava atarsa eğer.	Karşılayabiliriz ama biraz zor olurdu.	Mahallede çalışmak istemezdim. Futbolu profesyonel olarak oynadım. Gayrimenkuldeyim, emlakçiyim.	Ev sahibiyiz.	Kiralarda illaki artış olacak ama makul bir seviyede artması lazım. 1.500 TL'ye oturan 2.500 TL olmamalı. Mal sahibi ister hep artsın.
G7	Fark etmez benim için.	Karşılarız. Karşılayamazsak satarız daireyi. Satıp ondan aldığımız parayla 2 daire alırız. Beylikdüzü, Kayaşehir buralar daha uygun. En azından birinde otururuz diğerini de kiraya veririz.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum. İşimden memnunum.	Ev sahibiyiz.	Hayır, niye artmalı ki.
G8	Fark etmez benim için.	Belli bir oranda karşılayabiliriz.	Kendi işimde çalışıyorum berberlik yapıyorum.	Ev sahibi değiliz.	Makul fiyatlarda olmalı.

G9	Karışık olabilir.	Aidatı karşılayamam. Binanın gideri artarsa satarım hiç karşılamayı düşünmem açıkçası.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum. Devam etmeyi düşünüyorum.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Yok, niye artsın. Hayatı daha ağır zor şartlarda yaşıyorlar zaten kiracılar. Fazla artmasına gerek yok.
G10	Fark etmez, komşuluk önemli benim için.	Karşılayamayız.	Kendi iş yerim olsun isterdim. Mahallede olsun isterdim.	Ev sahibiyiz.	Devletin verdiği düzene göre artmalı.
G11	Karışık olabilir.	Maalesef karşılayacağız.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum.	Ev sahibiyiz.	Devletin verdiği düzene göre artmalı.
G12	Benzer gelirli bir arada olabilir.	Zorlanırım diye düşünüyorum.	İş yerimin eve yakın olmasını isterim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Artmalı çünkü hem yeni hem depreme dayanıklı.
G13	Karışık olabilir.	Sorun olabilir.	Kendi iş yerim olsun isterdim. Mahallede olsun isterdim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Ekonomik duruma göre olabilir.
G14	Karışık olabilir.	Artmasa iyi olur. Aidat sıkıntılı. Çok yükseldi rahatsızım bu durumdan.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır artmasını istemem.
G15	Karışık olabilir.	Karşılayamayız. Gelir gideri karşılamıyor.	Mahallem de oturmuş, devamlı olan bir işte de isterim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Artmalı tabi. Karşılamazsa çıksın.
G16	Tek tip benzerler, kast sistemi gibi olmalı. Olsa bile ayrı bloklarda olmalı üst- alt gelirli.	Karşılayabilirim.	Zaten kendi mahallem de Mefruşat-perdecilik işini yapıyorum. İşimden memnunum.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Artacak artmaması imkânsız. Bize kalsa düşün ama.
G17	Karışık olabilir.	Sorun olabilir.	Emekliyim, çalışmak istemem.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Artmasın düşse daha iyi olur.
G18	Karışık olabilir.	Karşılayabilirim.	Emekliyim, çalışmak istemem.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır, artmamalı.
G19	Fark etmez benim için.	Karşılayabilirim.	İsterdim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır, artmamalı.
G20	Rahatsızlık vermiyor benim için karışık olabilir.	Zor. Hayır, karşılayamam. Bir emekli maaşımız var. Aidatlar çok yüksek. Her yılda %20 artış yapılıyor.	Anaokulu öğretmeni olmak isterdim. Neden olmasın kendi mahallemde hem eve de yakın olurdu.	Evimizi verip ev aldık zaten. Borçlanarak aldık evimizi. Sahil park'a geldik.	Yok, niye artsın. Hayatı daha ağır zor şartlarda yaşıyorlar zaten kiracılar. Fazla artmasına gerek yok.
G21	Farklı olsun ama çok da tutarsız olmasın. Aidat gibi şeylerde sorunların yaşanmaması için.	Az da olsa karşılarız. Ama eşimin bazen cebinde akrep oluyor.	Eşim pek çalışmama müsaade etmiyor ama olursa eve yakın olmalı.	Dönüşümle evimizi verecekler.	Piyasa koşulları neyi gerektiriyorsa o olacak zaten bu da artış demektir.
G22	Olabilir. Aşırı bir fark olmadıktan sonra.	Zorlanabiliriz.	Yaşadığım mahallede çalışmak isterdim. İnsanlarla iç içe olan işlerde çalışmak isterdim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Ekonomik oranda ve evin durumuna göre olabilir.
G23	Karışık olabilir. Ayıramayız zaten.	Kıtı kıtına karşılayabiliriz. Aidat çok zor. Karşılayamıyorum 320 TL olur mu?	İsterdim. Ev hanımıyım.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Fazla arttırmaları. Günah.
G24	Karışık olabilir.	Karşılayamam, emekliyim.	Hastam var zaten çalışmam.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır, artmamalı.
G25	Karışık olabilir.	Karşılayamayız.	Ev hanımıyım. Öğretmen veya memur olmak isterdim.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Hayır, artmamalı.
G26	Benzer gelirli bir arada olabilir.	Karşıyoruz ama çok zor oluyor.	Ev hanımıyım ama zaten herhangi bir işte çalışmayı düşünmüyorum.	Evimizi verip ev aldık zaten.	Cüzi miktar artarsa.
G27	Karışık olabilir.	Karşılayabilirim.	Ev hanımıyım. Şimdilik çalışmam ileride çocuklar büyüyünce olabilir.	Evimizi verip ev aldık zaten. Şu an taksitlerini ödüyoruz.	Hayır, artmamalı.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad, Soyad : TUBA DEMİREL
Doğum Tarihi : 14/01/1990
Medeni Durum : BEKAR
Uyruk : T.C.
Sürücü Belgesi : B

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Adres Bilgileri : SELİM SULTAN MAHALLESİ, ASLIHAN SOKAK, NO:14
 KARATAY / KONYA
Cep Tel : (554) 412 13 69
E-posta : tubadmrel@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans- (Devam Ediyor)	KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ, ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, 2019, TEZ KONUSU: KENTSEL DÖNÜŞÜM VE SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ (SED) İLİŞKİSİ KAPSAMINDA İSTANBUL İLİ ZEYTİNBURNU İLÇESİ SÜMER MAHALLESİ ÖRNEĞİNİN İRDELENMESİ
Üniversite	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA BÖLÜMÜ, 2012
Lise	CUMHURİYET LİSESİ, 2006

STAJ VE İŞ DENEYİMİ

2010	KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (Staj)
2011	YILMAZ KENT PLANLAMA MÜHENDİSLİK MİMARLIK LTD. ŞTİ. (Staj)
2012-2014	YILMAZ KENT PLANLAMA MÜHENDİSLİK MİMARLIK LTD. ŞTİ.
2015-2015	DOLULAR MİMARLIK İNŞAAT PLANLAMA LTD. ŞTİ.
2017-2018	EKSPERTUR GAYRİMENKUL DEĞERLEME VE DANIŞMANLIK A.Ş.

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

MİCROSOFT OFFİCE: ÇOK İYİ
 NETCAD: ÇOK İYİ
 AUTOCAD: ORTA
 ADOBE PHOTOSHOP: ORTA
 SKETCH UP: İYİ
 ARCGİS : BAŞLANGIÇ

BELGELER

C SINIFI İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLIĞI
 GAYRİMENKUL DEĞERLEME UZMANLIĞI LİSANSI (LİSANS NO : 407998)
 KONUT DEĞERLEME UZMANLIĞI LİSANSI

YABANCI DİL BİLGİSİ

İNGİLİZCE, ARAPÇA (BAŞLANGIÇ)

HOBİLER

KITAP OKUMAK, FOTOĞRAF ÇEKMEK, SİNEMA, TİYATRO, MÜZİK DİNLEMEK.

YAPILAN İŞLER

2008-2009 EĞİTİM ÖĞRETİM YARI YILI

- *NEVŞEHİR-ÜRGÜP-MUSTAFAPAŞA 1/2000 ANALİZ PAFTALARININ HAZIRLANMASI
- *NEVŞEHİR-ÜRGÜP-MUSTAFAPAŞA 1/1000 KENTSEL TASARIM PAFTASININ HAZIRLANMASI

2009-2010 EĞİTİM ÖĞRETİM YARI YILI

- *BURSA-MUDANYA 1/25000 ÖLÇEKLİ ANALİZ PAFTALARININ HAZIRLANMASI
- *BURSA-MUDANYA 1/25000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI VE RAPORUNUN HAZIRLANMASI
- *BURSA-MUDANYA 1/5000 NAZIM İMAR PLANININ HAZIRLANMASI
- *BURSA-MUDANYA 1/1000 KENTSEL TASARIM PROJESİNİN HAZIRLANMASI

2010-2011 EĞİTİM ÖĞRETİM YARI YILI

- *EDİRNE 1/50000 ÖLÇEKLİ ÇEVREDEN YAKLAŞIM ŞEMASI ANALİZ PAFTALARININ HAZIRLANMASI
- *EDİRNE 1/50000 ÖLÇEKLİ ÇEVREDEN YAKLAŞIM ŞEMASI VE RAPORUNUN HAZIRLANMASI
- *EDİRNE 1/10000 STRÜKTÜR PLANININ HAZIRLANMASI
- *EDİRNE 1/2000 ÖLÇEKLİ ŞEMATİK TASARIM PAFTASI
- *EDİRNE 1/1000 KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI VE RAPORUNUN HAZIRLANMASI

2011-2012 EĞİTİM ÖĞRETİM YARI YILI

- *ANTALYA 1/100000 ÖLÇEKLİ ANALİZ PAFTALARININ HAZIRLANMASI
- *ANTALYA 1/100000 ÖLÇEKLİ BÖLGE PLANININ HAZIRLANMASI
- *ANTALYA 1/50000 ÇEVREDEN YAKLAŞIM ŞEMASININ HAZIRLANMASI
- *ANTALYA-AKSU 1/5000 NAZIM İMAR PLANININ HAZIRLANMASI
- *ANTALYA-AKSU 1/1000 RUMUZLU İMAR PLANININ HAZIRLANMASI
- *ANTALYA-AKSU 1/1000 KİTLELİ İMAR PLANININ HAZIRLANMASI

YAPILAN İŞLER (İŞ DENEYİMLERİ)

- ANAMUR (MERSİN) REVİZYON NAZIM VE UYGULAMA İMAR PLANI (1000 HA)
- TEKELİ (MERSİN) REVİZYON NAZIM VE UYGULAMA İMAR PLANI
- KOZLUÇAY (ISPARTA) REVİZYON NAZIM VE UYGULAMA İMAR PLANI
- BOZYAZI (MERSİN) MARAŞ TEPEŞİ KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI
- ALACAHÖYÜK (ÇORUM) I. VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI ARAŞTIRMA RAPORU (KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI)
- ALACAHÖYÜK (ÇORUM) I. VE III. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI
- DERBENT (KONYA) PEYNİR İNİ MAĞARASI II. DERECE DOĞAL SİT ALANI KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI (6 HA)
- İLAVE İMAR PLANLARI
- İMAR PLAN TADİLATLARI (BEYŞEHİR, SEYDİŞEHİR, ILGIN, DERBENT, ÜSTÜNLER, DEREBUCAK, ÜZÜMLÜ, ANAMUR, BOZYAZI, TEKELİ, DERİNKUYU...
- PETROL İSTASYONLARI VAZİYET PLANLARI

YAYINLAR

Demirel, T. ve Serdaroğlu Sağ, N., 2019, Kentsel dönüşümde Sosyal Etki Değerlendirmesi: Sümer Mahallesi kentsel dönüşüm projesi, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi- Journal of Bartın Faculty of Forestry*, 21 (2), 350-368.